De paupers

Victor Ido

bron
Victor Ido, *De paupers*. Valkhoff & Co., Amersfoort 1915

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/ido_001paup03_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

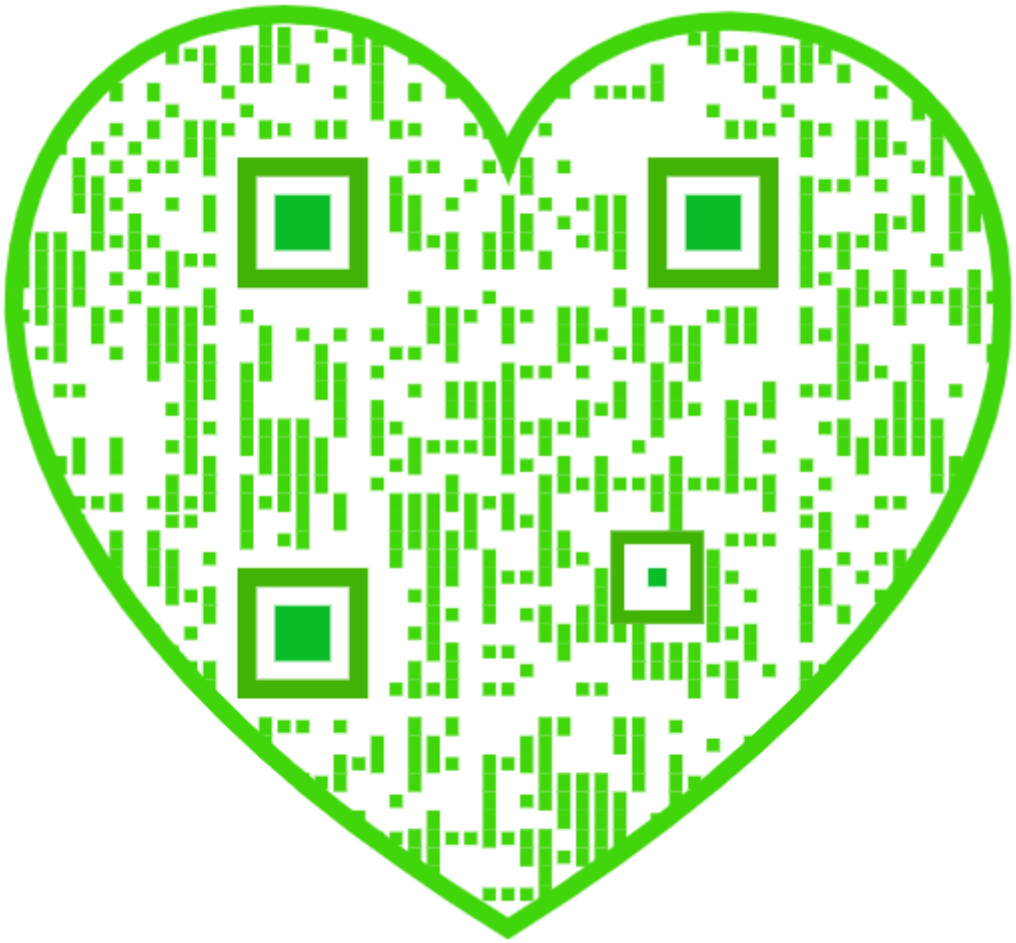

VOOR DE VERKLARING DER INDISCHE JARGONWOORDEN EN
MALEISCHE UITDRUKKINGEN ZIE DE LIJST ACHTER IN DIT BOEK.

I.

Als ware het zich van zijn gewichtigheid en macht bewust, stond daar het witte, in Oud-Griekschen stijl opgetrokken gebouw van den raad van justitie aan den oostelijken zoom van een breed grasveld, waarlangs de tram reed, die nu, gelijk elken morgen, een schare witgekleede kantoorheeren stadwaarts bracht. De zon begon al geducht te steken en de wriemelende witte massa, uit de tram gestapt, verspreidde zich haastig naar alle richtingen, om de warmte zoo spoedig mogelijk te ontvluchten en te bekomen in de behaaglijk koele kantoren der oude stad.

Van uit de ruime voorhal van het gerechtsgebouw stond een geheel in 't zwart gekleede man rustig en wijdbeens te kijken naar het schouwspel der gaande en komende trams, die geregeld werden afgewisseld en de lucht deden weergalmen van bijna onafgebroken belgeklingel. Zijn stilhouet stak sterk af tegen de versch

gekalkte zuilen en muren van het gebouw, waarin hij geen vreemde scheen te zijn, want verscheidene voorbijgangers groetten hem vriendelijk, niet alleen Europeanen, maar ook enkele Chineezen en Arabieren.

In de benedenstad kende iedereen Sam Portalis, den deurwaarder van den Raad, met zijn kapje van kortgeknipte, zilverwitte haren boven zijn donkerbruin gezicht, waarin, zoo vaak hij glimlachte, een blank en nog gaaf gebit tusschen de dikke lippen te zien was. En hij glimlachte dikwijls. Zijn oogen, diepzwart, doch door de jaren als met 'n blauwig waas overneveld, dat er den glans 'n beetje van verdofte, hadden een goedige, tevreden uitdrukking. Hij was nogal lang van postuur, en mager; het door ouderdom tot groen verkleurd lakensche rokcostuum, dat hij ambtshalve droeg, hing hem los om de knokige leden en was van een totaal gedemodeerde snit, terwijl zijn overhemd, vooral aan de manchetten, rafels vertoonde. Een halsketen, het teeken zijner waardigheid, bengelde ietwat grotesk over zijn platte borst. In die quasi-deftige dienstkleeding geleek zijn donkere, eenvoudige persoonlijkheid onwillekeurig een caricatuur. Maar daar kon hij niets aan doen en degenen, die hem kenden, wisten zijn eerlijk en gevoelig gemoed te waardeeren. En hij was gelukkig in de achting, welke hij achtereenvolgens mocht ondervinden van alle presidenten en leden der rechterlijke macht, die

gedurende zijn talrijke dienstjaren den gevreesden drempel van het paleis van justitie hadden overschreden. Nu juist weer was Sam Portalis zeer gestreeld, toen de voorzitter van 't Hof, mr. Van Vierzen Pel, de trappen opklimmend, hem in 't voorbijgaan even toesprak op vriendelijken toon:

‘Morgen, Sammetje! 't Wordt vandaag weer dienstkloppen, hè? Maar we hopen nu toch 'n eind te maken aan die moordzaak. Dan heb jij 'n paar dagen rust en dan kan je overmorgen naar hartelust...’

‘Dus u weet... meneer de president...?’ vroeg Portalis verwonderd.

‘Wel wis en waarachtig weet ik 't. Ik ben wel nog niet zoo lang hier, maar van jouw deurwaardersroem had ik al gehoord toen ik nog griffier was ergens in 't binnenland.’

Portalis grinnikte van genoegen, terwijl mr. Van Vierzen Pel voortging:

‘Vijftig jaar trouw op je post, dat wil wat zeggen, ouwe jongen! 't Is kranig, hoor, Sam, en ik hoop dat je overmorgen 'n gelukkigen dag mag beleven.’

‘Dank-i, dank-i, meneer de president...’, antwoordde Portalis onder vele onderdanige buiginkjes.

Toen liet mr. Van Vierzen Pel den ietwat verbaasd-verlegen deurwaarder alleen, om in de wachtkamer der advocaten zijn toga over zijn wit pak aan te trekken. Langzamerhand kwamen

ook de andere meesters in de rechten, de een na den ander, voorts de beschuldigden onder geleide der politie, de verschillende getuigen, enkele journalisten en een vrij talrijke menigte nieuwsgierigen, die het publiek vormde. Bijna niemand ging den ouden deurwaarder voorbij, zonder hem toe te knikken.

Hij was zoo'n bekende figuur in de rechtzaal sedert jaren, dat men zich geen terechtzitting kon denken zonder zijn donkere, lange gestalte, bedaard, met wakend oog wandelend tusschen de menschenrijen, nu en dan een paar brutaal naar voren dringende personen minzaam maar beslist terugwijzend binnen de voor het toeschouwend publiek bepaalde grenslijn.

De zitting was in vollen gang nu. Het publiek luisterde rustig toe.

Sam Portalis stond bij een der open ramen en keek naar buiten, waar de lucht boven de lange bijgebouwen op de binnenplaats nog altijd helderblauw was. Het eentonig voorlezen van den griffier, de geregeld op elkaar volgende vragen en antwoorden van den voorzitter en den beschuldigde, het dorre, zakelijke verloop van het proces - dat alles maakte den bejaarden deurwaarder soezerig, stemde hem tot droomerig gepeins. De laatste dagen al was hij geheel vervuld van zijn aanstaand jubilee, en hij verbeeldde zich dat zeker de gansche benedenstad het nu wel wist. Ja, want de president, die het

waarschijnlijk van den commissaris voor strafzaken - en deze weer van de klerken - zal vernomen hebben, heeft 't stellig ook verteld aan den resident en aan de hooge heeren van den handel. Wat zouden ze dien dag wel voor hem doen? vroeg hij zichzelven af. Zouden ze hem 'n gouden horloge geven? Dat kregen immers gewoonlijk de beambten, die zoo'n vijf-en-twintig jaren onafgebroken dienst gedaan hadden. Maar hij, hij had er veel meer, hij had zoowaar het dubbele aantal bereikt. Dat was nog nooit hier bij 't Hof voorgekomen! Iedereen zei, dat 't iets héél bijzonders was... Zouden ze hem misschien verrassen met een cadeau in geld? Zoo in 'n enveloppe besloten, heel netjes en heel kiesch?... Dat kon óók wel gebeuren. Wat zou dàt heerlijk zijn voor moeder de vrouw, voor de kinderen, voor de kleinkinderen! Hoeveel nood zou hij daarmee in de familie niet kunnen lenigen, hoeveel geluk niet kunnen verspreiden... God, God, als dàt 's waar was, - geld, veel geld, op z'n ouden dag! Maar 't kon ook zijn, dat ze 't geschreven hadden aan den gouverneur-generaal, en dat die dan hem 'n ridderorde gaf van de Oranje Nassau of zoo... je kon 't niet weten, 't was toch een heele gebeurtenis, hè, zóó'n gouden jubilee.

En het gemoed van Sam Portalis zwol van blijdschap, trots en hoop onder de verschillende illusiën, welke hij zich voortooverde. Hij was

met zijn gedachten ver nu van het proces, hoorde zelfs het getjilp van de musschen niet, die brutaal-dartel om en bij het raam dansten en fladderden.

En ja, hij dacht ook aan de viering van dien merkwaardigen dag zelf, als dan zijn groote familie 't huisje vullen zou in de kampoong bij den spoorweg, waar hij woonde. Goeie hemel, er zou geen plaats zijn voor al die menschen, want zijn vrienden en bekenden zouden vast komen gelukwenschen, hij zou stoelen moeten leenen van de buren. Wat een vroolijkheid en een gezellig lawaai zou 't geven, als zijn beide getrouwde zoons er waren met hun vrouwen en kinderen: John, de oudste, die klerk was bij den Waterstaat, diens huishoudster Liza, en de kinderen, groote meisjes al, Nini en Daï en Boong, dien twintigjarigen deugniet: dan Dorus, zijn andere zoon, werkzaam bij de gasfabriek, diens vrouw Malie, met hun eenen jongen, Vincent - 't was nog niet zeker of hun andere jongen, Alex, die als korporaal te Semarang in garnizoen lag, verlof zou kunnen krijgen... Dan nog zijn eenige dochter Tietie, pas weduwe, kasian, met haar drie kleintjes...

Al de kinderen hadden plannen gemaakt op dien dag bij elkaar te zijn, 'n smulpartij te organiseeren, waarvoor dagen te voren gekookt, gebakken en gebraden werd door de vrouwen; dan een draaiorgel te huren, te dansen,

terwijl de oudjes een kaartje zouden leggen.

Te voren had Sam Portalis allerlei toebereidselen voor den feestdag met prettige voldoening opgemerkt, en nu zag hij als in een visioen een lange tafel reeds aangericht, bedekt met smakelijke schotels en heerlijke dranken. Dat alles kostte geld, maar de geheele familie had botje bij botje gedaan, hijzelf had wat op zij gezet, en op die wijze zouden ze er wel komen. Want feestgevierd zòu er worden, al moest hij er het geld voor opnemen - wat hij nog nooit in z'n leven gedaan had.

Hij was een zeer geloovig man en beschouwde het als een zegen des hemels, dat het hem, boven bijna al zijn stadgenooten, beschoren was een halve eeuw in dezelfde betrekking werkzaam te zijn. Niettegenstaande zijn ongemeene bescheidenheid, voelde hij zich door dat bijzondere voorrecht een persoon van gewicht, een uitverkorene onder zijn medemenschen. Maar hij sprak er met niemand over en liet er niets van blijken. Toch kon hij er zich innerlijk op verblijden als 'n kind: zijn hopen en verlangen was gedurende het laatste jaar uitsluitend gericht op den komenden dag van overmorgen, ondanks de vele beslommeringen welke hem in dien tusschentijd gekweld hadden. Vooral den dood van zijn schoonzoon, waardoor het geluk van zijn eenige dochter plotseling werd verwoest, had hij zich zeer aangetrokken; de arme kerel was gestorven aan de

gevolgen van 'n kleinigheid, 'n muskietenbeet, opengekrabd, wond geworden, koudvuur bijgekomen, en binnen enkele dagen was Tietie weduwe, 'n weduwe van een-en-twintig jaren. Zonder pensioen, zonder middel van bestaan nu...

Zij, een nakomertje destijds, toen John en Dorus, de broers, al begonnen te werken, was en bleef de lieveling, niet alleen van vader Sam en moeder Sina, maar van de geheele familie. Want allen hadden veel met haar te doen, namen oprechtelijk deel aan haar innig leed: ze was zoo gelukkig met haar man geweest en moest hem onverwachts op zulk 'n wreede wijze verliezen. Hoe vroolijk en opgewekt kon ze vroeger niet zijn, om 't geringste lachte ze uit puren levenslust; maar nu, na dien vreeselijken slag, herkende niemand meer in haar het jolige lachebekje. Ze had haar aardig, donker gezichtje met de ronde wangen behouden, maar de lieve bestendige glimlach daarop was verdwenen. Zou die er ooit weer opkomen? vroeg Sam zich af, terwijl hij even 't hoofd schudde en 'n spijtig gesmek zijn lippen ontsnapte.

Na den dood van haar man deed Tietie maar het huishouden bij de oude lui. Haar moeder immers kon niet meer loopen; die leed aan dikke beenen en zag zoo slecht, zoodat ze haar leven de laatste jaren grootendeels doorbrengen moest in den ouderwetschen, Palembangschen wipstoel, de gezwollen voeten op een vierkant

aant.

houten bankje, de door ouderdom gespikkelde mummiehanden slap gevouwen in den mageren, gesarongden schoot. Wel waren de drie tjoetjoeks soms te druk om haar heen en kreeg ze hoofdpijn van hun getier en gehuil, maar doorgaans zorgden ze voor 'n geschikte afleiding voor haar grootmoederlijke gedachten, die altijd tobden over de misdeelden en hulpbehoevenden in de groote familie. Elken dag liet ze haar gedachten gaan over de toekomst van Tietie en de tjoetjoeks, waarvoor ze geen oplossing wist: pikerde ze over 't lot van Boong, den zoon van John die maar niet deugen wou: over dat van Alex, den zoon van Dorus, die er naar snakte om uit den militairen dienst te gaan, omdat hij daar niet sterk genoeg voor was; over dat van haar kleindochter Daï, die om haar buitengewone schoonheid al wel tienmaal getrouwd had kunnen zijn, als ze maar gewild had... Waarom dat meisje toch maar niet trouwen wilde? Ze begreep er niets van. Dàt was wel het grootste raadsel, waarop de oude vrouw zich suf peinsde.

Maar daar kwam nog zooveel bij! Voortdurende geldzorgen van haar gehuwde kinderen, die met een gering tractement niet toe konden komen; het gescharrel van de jongelui met de huwbare meisjes, waarover niet genoeg gewaakt kon worden; de teleurstellingen, misères en beleedigingen, welke haar zoons zoo dikwijls moesten ondervinden in hun werkkring. Al die dingen gingen

haar aan 't hart, doorleefde ze mee, al sprak ze weinig. En in die overwegingen mengde zich den laatsten tijd ook de gedachte aan het gezegend feit, dat haar beste man welhaast zijn vijftigjarige ambtsvervulling zou gedenken. Dat was een lichtpunt in de zee van bestaande en vermeende soesah's waarover ze onophoudelijk pikerde, omdat ze niets anders te doen had. Ze leefde nu slechts een leven van herinneringen en mijmeringen, wachtend op het einde...

Sam Portalis wist dit wel, en daarom maakte hij zich soms bezorgd, dat misschien het rumoer en de aandoeningen op den aanstaanden feestdag z'n goeie Sina te zeer zouden schokken. Maar het was zoo moeilijk om dien dag ongemerkt voorbij te laten gaan; de kinderen maakten er aanspraak op, hun vader en grootvader hulde te bewijzen, en de vrienden zouden met geen stok buiten zijn deur te houden zijn. Hij had 't trouwens eerst aan Sina gevraagd, of 't haar niet hinderen zou, wanneer dat jonge goed en de sobats 'n beetje werk van 't feest wilden maken. En ze had geantwoord, dat ze immers niet ziek was, dat de kinderen gerust hun gang konden gaan, en dat zij ook wenschte pleizier te hebben en plezierige gezichten om zich heen te zien op dien dag.

Nog altijd stond hij bij 't raam, bemerkte de tjwetterende musschen niet in zijn nabijheid, hoorde zonder bewustzijn het werktuigelijk stem-

gedreun van den oplezenden griffier, nu en dan onderbroken door kruising van vragen en antwoorden bij de balie.

Tot eensklaps de woorden van den voorzitter luid en klaar tot zijn besef doordrongen:

‘Uitspraak over acht dagen.’

De weerklank van dit hem sedert jaren bekend gezegde was zóó diep in zijn brein bewaard, dat het hem uit een vasten slaap zou hebben gewekt.

Hij schrikte op, knipte even met de oogen als om zichzelf te overtuigen dat hij niet meer droomde, en maakte aanstalten de zich terugtrekkende en verspreidende menschengroepen buiten de monumentale hoofddeur te geleiden. Het gaf hem 'n gevoel van verlichting, dat de zitting geëindigd was, want hij had nog niet ten volle de gewaarwording van weer geheel in de werkelijkheid te zijn. Hij zag de advocaten de zaal verlaten, druk pratend en gesticuleerend, om vervolgens hun toga's af te leggen in de wachtkamer, komend dan na 'n poosje daaruit als witgekleede kantoorheeren, en verdwijnend een voor een tusschen de hooge, zware zuilen der vestibule. Maar hij was nog zóó vervuld van gedachten aan zijn huis en zijn feest, dat hij telkens veel te laat en ongewoon achteloos den groet beantwoordde van eenigen hunner.

Het gierend grendel-geknars der kolossale deuren, welke de oppassers nu, haastig om weg te komen,

aant.

bezig waren te sluiten, trof hem niet zooals op andere dagen. Hij dacht maar voortdurend aan overmorgen. Het visioen van zijn jubilee, met al de gelukwenschen en eerbewijzen, die hij verwachtte, bleef hem voor oogen zweven, ook toen het gansche, groote gebouw verlaten was, en hij, in zichzelf verdiept, 'n sado besteeg om huiswaarts te rijden.

Overmorgen!

Zou Alex overkomen uit Semarang?

Wat 'n verrassing als 't waar was!

Zouden de raadsheeren hem 'n horloge vereeren? Of 'n paar lapjes van honderd?

Hij wist niet, wat-ie liever had.

Of... of...

Een rilling voer hem over den smallen rug.

Of zou de gouverneur-generaal 'n decoratie...

Duizelig van die illusies stapte hij het voertuig uit en trad zijn atappen woning binnen...

II.

Het huisje, waarin Portalis woonde al vele jaren, lag vlak aan den grooten weg, die naar het station leidde. Het was geheel van bamboe opgetrokken, de wanden waren wit gekalkt en de vloer bestond uit roode steenen tegels. De voorgalerij, gemaskeerd door verdorde crotons en verwaarloosde palmen in oude, gebarsten en gehavende potten, was zoo smal, dat de vier

aant.

wipstoelen, waarvan het politoer al sedert lang weggesleten was, niet anders dan in de breedte ervan konden worden geplaatst. Tusschen elke twee stoelen, waarvan de wit-katoenen hoezen een gore, vettige plek toonden van het vake hoofdleunen, een scheefstaand knaapje, met een grof gehaakt kleedje overdekt. Aan weerszijden van de eenige deur enkele aarden potjes op supports, onverschillig vastgespijkerd. Uit die potjes hingen slieren van sirihplanten krullend omlaag.

Binnen waren drie kamertjes, waarvan er een uitkwam op een betrekkelijk ruime achtergalerij. Daar stonden een dispenskast, een paar luierstoelen van djatihout, andere stoelen en een gendierak van een grove houtsoort, terwijl aan de wanden een portret van Paul Krüger, een kantooralmanak en verscheidene reclameplaten van levensverzekeringen en stoomvaartmaatschappijen waren geplakt. In het huisje was het overal schemerdonker, zelfs midden op den dag, behalve de achtergalerij, die aan de zonzijde lag. Langs het kleine, armelijke perceel, dat nagenoeg geen erf had, liep een steegje naar de kampoong. In de buurt altemaal woninkjes van dezelfde soort, het een beter onderhouden dan het ander, hier en daar afgewisseld door een rijkvoorziene waroong van een Chinees, een houten ijshuisje, dompige, enge werkplaatsjes van inlandsche horloge- of zadelmakers, aan het eind een grootere Chineesche toko, waarin sarongs, katoentjes, goud-

aant.

geborduurde sloffen, odeurs en heerenstroohoeden werden verkocht.

Het kon er op sommige uren druk zijn in die straat: al wat naar het station moest of er vandaan kwam, ging daar voorbij - wagens, sado's, auto's, grobaks, fietsers, militairen, rondventers, en koelies. Jonge inlanders voetbalden dwars over den weg met een dikke prop van krantenpapier, Chineesche kinderen vliegerden tusschen de hollende sado's door, waterdragers, met houten gieters aan het juk, besproeiden de stoffige straat. Want, hoewel het pas acht uur in den morgen was, scheen de zon reeds fel en beloofde een gloeiend heeten dag. Nu al was de atmosfeer droog en vol stof, dat telkens door de rijtuigen werd opgejaagd en zich, dalend, hechtte aan daken, deuren en vensters der huizen en zelfs in de vertrekken drong.

Er hield voor het huisje van Portalis een kar balon stil. Moeizaam steeg er een jonge Indo uit, in een smerig khakipak, op bloote, zwaar bemodderde voeten, een breedgeranden zonhoed diep over het hoofd gedrukt, over den linkerschouder een dubbelloop jachtgeweer, waaraan een bundel geschoten snippen en woudduiven was bevestigd. Hij was kloek gebouwd, kon even twintig jaar zijn, maar zijn loome bewegingen verrieden nu vermoeienis. Ook zijn prachtige, zwarte oogen, waarin een brutale gloed smeulde, hadden op dat oogenblik een moeë

aant.

uitdrukking als van iemand, die een heelen nacht niet geslapen had.

‘Wacht’, zei hij, al geeuwend en zijn armen rekkend, tot den voerman in 't Maleisch, ‘ik kom dadelijk terug om 't zwijn te halen. Laat 't beest zoolang maar stil liggen. Pas op, gladakker, als je ermee van door durft te gaan.’

De voerman keek glimlachend tersluiks naar het ruige cadaver van een groot wild zwijn, dat hem als voetkussen diende.

Traag beklom de jager het drietal trappen van Portalis' huisje, en staande in de deur riep hij:

‘Hé, is 'r niemand thuis? Allo, Tietie, waar ben je? Laat Katjong 'ns uit de kar halen, wat ik meegebracht heb.’

En meteen liep hij het gangetje tusschen de kamers in.

Het weduwtje, heel jong nog, met een frisch Indisch gezichtje, snelde uit de keuken op hem toe, blij hem te zien, zeggend:

‘Wah, Boong, ben je d'r eindelijk! En zoo leuk dat je juist vanmorgen komt.’

‘Wat dacht je dan?’ antwoordde hij onvriendelijk.

‘Tjang zal lekker zijn, als ze hoort dat je d'r bent. Waar... was je àl dien tijd, Boong?’

‘Gaat je niks aan. Roep Katjong.’

Het bleek niet meer noodig. De kleine bediende, die zoo genoemd werd, en zoowel spen als tuinjongen in huis was, had op het hooren van

aant.

Boong's bevelende donderstem reeds uit eigen beweging, met veel moeite, het doode zwijn uit de kar gedragen en naar de achtergalerij gesleept. Tietie sloeg de handen in elkaar, toen ze het dier zag.

‘Wah!’ zei ze, ‘zoo groot, ja. Lekker, straks dendeng maken. Komt net van pas. Ze blijven allemaal hier eten.’

‘Dat 's nou *mijn* present voor Grootpa, voor z'n feest. Wat zeg je daar nou van?’

‘O, heerlijk! Zóó groot hebben we d'r nooit een gezien...’

‘En gehad, mag je wel zeggen. 't Heeft me potdomme moeite genoeg gekost om dat kreng neer te schieten. Zonder drijvers, moet je denken. Ik héél alleen 's nachts in die rawah van Petjilan. Kijk hier m'n kuiten 'ns en m'n nek, hoe die vervloekte muskieten, zulke kanjers! me half dood gevreten hebben...’

‘Zal ik de wondjes even insmeren met...’

‘Ach, neen, soedah! Laat maar. Komt terecht. Betaal de kar maar, want ik heb geen rooie duit.’

Tietie keek bezorgd op, vroeg aarzelend:

‘Hoeveel...?’

‘Twee pop. Heelemaal van Petjilan, dat 's tien paal hier vandaan.’

‘Adoe, zooveel!... Als ik 't maar heb, Boong...’

‘Nonsens, dat zwijn is 't waarempel wel waard. Niet?’

Tetie, zoekend-grabbelend in 'n linnen zakje dat aan haar oedit hing, antwoordde haastig:

aant.

‘O ja, zeker... dàt wel... ja, ja...’

Maar ze bedacht, hoe jammer 't was van de weinige contanten in huis, die nu onverwacht moesten worden besteed aan 'n karreman. Zonder zwijn zouden de gasten misschien toch ook lekker eten. Zij had immers zelf den eendschotel toebereid, Dorus had schapebouten gezonden en de huishoudster van John zou een groote bandeng meebrengen. Daar was genoeg, heusch, daar was genoeg.

Met 'n zucht reikte ze eindelijk, na lang gezoek in 't linnen zakje, eenige kwartjes en dubbeltjes aan den wachtenden Katjong over, om den karreman te betalen.

‘En geef me nou gauw wat te eten, Tietie. Ik verrek van de honger. Heb je nasi-goreng?’

Het jonge vrouwtje haalde dadelijk het gevraagde uit de dispenskast en zette het op tafel. Ze vond 't zonde, dat de mooi met struifsneedjes gegarneerde nasi-goreng, bestemd voor de rijsttafel straks, nu al werd aangesproken, maar ze durfde Boong nooit iets weigeren. Ze was eigenlijk zijn tante, doch van jongs af, wegens het geringe verschil in leeftijd, gingen ze als broer en zuster met elkaar om. Ofschoon ze Boong in 'n enkel opzicht bewonderde - hij kon soms zulke vreeselijk brutale streken uithalen en hij was zoo'n mooie vent - was ze toch meestal bang voor hem. Niet dat hij gemeene dingen met 'r zou doen, wat hij wèl deed met andere jonge

vrouwen en meisjes, die hem niet weerstaan konden, maar ze vreesde zijn brutale kracht, zijn dolle drift, zijn wraakzucht, zijn wreedheid.

Zooals hij daar nu zat te smullen van de nasi-goreng, gulzig etend met zijn handen, lawaaierig smekkend met tong en lippen, had hij iets dierlijks over zijn heele wezen, dat haar beangstigde en aantrok tevens, als zij keek naar zijn forsche en toch zoo fijn belijnde armen, die mollig zwollen uit de opgestroopte mouwen; naar zijn mooie, egaal bruine vingers, met de hoog gevulde muizen van den duim, die kracht en wellust verrieden; naar zijn blank, gaaf gebit, dat zoo makkelijk de stukken braadvleesch vaneen scheurde; maar bovenal naar zijn diep-zwarte, stil-vlammende oogen, omzoomd door lange krulwimpers, waarin de vrouwen heerlijke beloften konden lezen van schakersmoed en liefdesgenot.

Een vast onderdak had hij eigenlijk nergens. Nu eens bracht hij nachten door in het ouderlijk huis, dan weer sliep hij bij een bevrienden Chinees of kampoonghoofd, soms ook wel in een gardoehuisje - dat kon hem niets schelen. De vrouwen en meisjes van de geheele wijk wisten dat, kenden zijn avontuurlijken aard, spraken onder elkaar kwaad van zijn zinnelijke natuur maar als ze hem zagen, onverwachts, van nabij of uit de verte, dan maakten zijn slank-gespierd lichaam, zijn gelijkmatige, lichtbruine kleur en zijn schitterende, koolzwarte oogen een bedwelmenden indruk

aant.

op haar. Zijn dikke, maar fraai gevormde lippen, waarboven het donkere, zijige dons van een knevel de bekoring van zijn mannelijke jonkheid verhoogde, wekten bij haar telkens de gedachte aan vurige kussen.

Nadat gedurende een poos in de achtergalerij niets gehoord werd dan het luid gesmek van den etende, zei Tietie:

‘Zeg, Boong, ik laat jou alleen, hoor, want ik moet Tjang helpen. Kasian, ze wacht al zoo lang.’

Boong, met een vollen mond, antwoordde:

‘Ga je gang. Maar eerst wou ik weten, waar Grootpa is.’

‘O, ze hebben hem gister verzocht, om deze morgen bij de raad te komen. Hij had geen dienst, zeien ze, maar ze moesten hem dáár spreken.’

‘Natuurlijk,’ viel Boong gepikeerd uit. ‘Die hooge pieten zijn verdomme te trotsch om d'n ouwe hier in zijn huis te komen slamatten. Ik snap 't wel.’

‘We zouen die heeren hier toch ook moeilijk kunnen ontvangen, vind-je ook niet, Boong?’ vroeg Tietie zacht.

‘En waarom niet? Ze zullen d'r toch niet van krepeeren als ze vóór op die rotte stoelen zitten? Ze hoeven niet eens te zitten, als ze niet willen, maar 't hóórt toch, dat ze hier komen, dat zeg ik.’

‘Nou ja... als ze Pa maar 'n groot present geven, dan is 't ook goed.’

‘Hm,’ smaalde Boong, ‘'n aalmoes misschien...’ ‘Ja, 't gouvernement zal 'm dankbaar zijn! Kan je begrijpen!’

Hij veegde zich de vettige lippen met de linkermouw af, en vroeg toen op gedempten toon, terwijl hij Tietie niet aanzag:

‘Zeg... Tietie is... Lien in al die dagen niet hier bij je geweest?’

‘Lien Smits? Neen, geen enkele keer. Ze kon geen permissie krijgen van de weesmoeder en ook niet van de menschen waar ze bij werkt.’

‘Is ze nog altijd bij die modiste op Pasar Baroe?’

‘Ja. Och, ze heeft 't daar goed, hè.’

‘Hoeveel krijgt ze daar ook weer?’

‘Tien gulden.’

‘Schandelijk betaald. 'n Goeie baboe verdient nog meer.’

‘Maar ze is 's avonds vrij.’

‘Dàt moest 'r nog bijkomen! Dus je hebt d'r in lang niet ontmoet?’

‘In geen twee weken. Maar ze komt vandaag. Als ze 'r ten minste aan denkt...’

‘Waaraan?’

‘Wel, aan Pa's feest. Toen ik 'r 't laatst sprak, beloofde ze stellig te komen. Nou, Boong, ik kan Tjang werkelijk niet langer laten wachten. Ze moet nog heelemaal gewasschen en gekleed, kasian, en ik had haar zoo beloofd, haar vandaag vroeger dan anders te helpen. Ach, jij ook, waarom hou je me zoo lang aan de praat!’

Meteen gaf ze haar neef 'n klap op z'n schouder en verdween in een der voorkamers.

Alleen gebleven, zat Boong, de handen diep in de broekzakken, te staren op zijn leeg bord. Hij dacht aan Lien Smits, het zeventienjarig weesmeisje, dat onbewust op hem een eigenaardigen invloed uitoefende, zoo vaak hij haar zag. Zij was niet bepaald mooi, maar er lag zoo een waas van liefelijkheid, kuischheid en zachtheid over haar heele wezen, dat dadelijk opviel, niettegenstaande zij zeer weinig sprak. Het was 'n liefelijkheid, die onwillekeurig tot streelen en koozen noopte; 'n kuischheid, die de zinnen prikkelde; 'n zachtheid, die zwijgend om bescherming vroeg. De opslag van haar groote, vragende oogen kon hem soms doen duizelen, als zou hij op dat moment zijn verstand verliezen. Haar dikke, donkere haarvlecht, tot aan haar knieën afhangend langs het tenger insectenlijfje, kon hem minuten lang in stille vervoering brengen of tot een wild verlangen opzweepen, om die massa haar los te woelen en er zijn gloeiend hoofd in te verbergen. En als hij lang keek naar de dofglanzende, gitzwarte donshaartjes, welke, fijn en gracelijk als 't jonge loof, opkropen langs haar bruin halsje, dan moest hij zich met geweld beheerschen om haar niet in zijn krachtige armen te prangen en dat halsje te bedekken met brandende kussen. Maar 't meest verbijsterde hem haar beminnelijke, bedaarde stem, die klonk als

aant.

van een groot kind, onbedorven en onschuldig, de enkele maal dat zij praatte.

Hij dacht aan dat alles, zooals hij er al dikwijls aan gedacht had: op zijn zwerftochten door sawahs en kampoongs, op de jacht en bij 't visschen. Altijd weer moest hij aan Lien denken. En waarom toch? Waren er geen andere meisjes, veel mooier en molliger dan zij? Kon hij niet elke vrouw krijgen, die hij verlangde, als hij er maar wat moeite voor deed? Had niet verleden jaar nog een ander meisje, dat hij trouw beloofde, zich uit wanhoop vergiftigd, toen zij ontdekte dat hij zich afgaf met... haar eigen moeder, die gedurende enkele maanden in zijn onderhoud voorzag? En d'r was stellig niks aan, om Lien Smits voor zich te winnen; hij zag kans dat groote kind binnen een dag tot zijn prooi te maken... maar hoe kwam 't, dat hij 't niet doen kòn, niet durfde, niet wenschte, hoe vurig hij haar ook begeerde? Wat was 't, dat hem met een zekeren schroom en eerbied vervulde, juist tegen dit weerlooze weesmeisje?

Den blik van alle andere vrouwen weerstond hij brutaal, bijna spottend en verachtend, zeker als hij was van zijn overwinning, indien hij maar wilde - maar hààr, Lien's oogen, schenen hem stom en gedwee te kunnen maken. Hij begreep er niets van... Had hij haar dan lief, zóó lief, om haar voor altijd tot zijn vrouwtje te nemen? Maar hoe zou dat ooit kunnen?

aant.

Hij had immers geen vast bestaan! Trouwen - zonder betrekking, zonder eenige broodwinning. Ja, hij verdiende soms wel 'n veertig, vijftig gulden als daggelder bij den Waterstaat, om toezicht te houden op de werklieden langs de straat. Zijn vader, die al jaren bij dien tak van dienst werkzaam was, hielp hem dan aan zoo'n tijdelijk baantje. Maar dat was 'n buitenkansje, 'n zeldzame bijzonderheid. Bovendien, hij deed dat niet graag, omdat ie dan zoo gebonden was aan een bepaalde plek, straat of plaats, waar de werklui 't een en ander moesten herstellen aan goten of bruggen. Hij wilde altijd maar vrij zijn, overal kunnen gaan waarheen ie verlangde. Dat stilzitten zoo'n heelen dag op 'n bureau - wat ie óók al 'n paar keer geprobeerd had - beviel hem niet. Dan kreeg ie maar standjes van z'n chef, dat ie te veel uit 't raam keek. Ja, dat kòn ie niet laten: als eris 'n mooie meid voorbij kwam, frisch gemandied, 'n trosje melatie in den zwaren, zwartglanzenden kondee, het soepelranke lijf in een lang, gebloemd baadje, de schoone, kleine voeten in wiegenden tred onder uit de ruischende sarong stekend, de geheele figuur bestraald door het zonlicht, dat door de gekleurde pajoong gelig zeefde, ja, dan was ie niet te houden. Dan liet ie dat saaie copieerwerk in den steek, en oogde de verleidelijke verschijning zoo lang na als ie kon. Of wanneer eris een vogelkoopman langs het raam

liep, kromgebogen onder een vracht van opgestapelde kooien, waarin ook rasduiven en vechthanen zaten, dan wekte dat gezicht dadelijk z'n begeerte op, want hij was een liefhebber van die dieren. Vooral de hanen trokken zijn aandacht, omdat ie een kenner was en dikwijls grof geld met hanengevechten gewonnen had. Toch haalde geen genot, van welk gewin ook, bij dat van het spelen met Chineesche kaarten. Dàt was een passie van 'm...

Och, honger behoefde hij nooit te lijden, altijd had ie volop te eten, ook al was hij - wat zeer dikwijls gebeurde - buiten betrekking. Hij kwam zonder moeite aan eenig geld als ie 't noodig had. 't Is waar, voor zich alléén... en daarom was 't onmogelijk, om aan trouwen te denken. Dit leventje, dat ie tot nog toe geleefd had, was zoo geheel naar zijn zin, dat ie zich een radikale verandering daarin moeilijk kon voorstellen. Hij gevoelde heelemaal geen drang in zich naar verbetering van zijn bestaan, en als hij hoorde van z'n kennissen, dat een van hen promotie gemaakt of een voordeeliger betrekking gekregen had, liet hem dat onverschillig. En dat gemis van drang naar vooruitgang, die onverschilligheid voor lotsverbetering, die tevredenheid met den bestaanden toestand van zijn innerlijk en uiterlijk leven waren 't, die hem telkens in botsing brachten met de verstandigsten onder zijn familieleden. In de eerste plaats met

aant.

zijn grootvader, Sam Portalis, met zijn oom Dorus, die bij de gasfabriek werkte, en met diens zoon Vincent. Deze neef had na afgelegd kleinambtenaarsexamen het zoo ver gebracht, dat hij nu derde commies was bij het departement van financiën.

Zoo hoog was nog nooit een Portalis geklommen. Geen wonder, dat de gansche familie Vincent beschouwde als de beste loot van den ouden stam, die eeuwen terug, ten tijde der Oost-Indische Compagnie, wortelde in Portugeeschen grond. Werd Boong, de zoon van John, gefêteerd om zijn mannelijke schoonheid, Vincent was om zijn leergierigheid en vroegtijdig ambtenaarschap de trots van ouders, grootouders, broer en nichten. Dat wist Boong heel goed, en daarom had ie stierlijk 't land aan Vincent: hij kon 'm niet uitstaan.

Ze waren beiden van denzelfden leeftijd, doch gingen weinig met elkaar om en zagen elkaar niet dikwijls. Boong vond dat best, was nooit op z'n gemak in gezelschap van Vincent, die, zonder opzet, hem bij zoo'n samentreffen steeds een beschamend voorbeeld toonde van wat hijzelf ook had kunnen worden, indien hij 't slechts ernstig gewild had. Samen waren ze op dezelfde lagere school en met ieder nieuw jaar in dezelfde klasse geweest, tot Boong er eensklaps den brui van gaf, van school wegliep om een jonge ronggèng te volgen. Hij was toen vijftien jaar,

aant.

ja, dat herinnerde ie zich nog zeer goed...

Maar aan dat schoolgaan en aan zijn vader, die daarin een eer stelde en er alle moeite voor deed, had Boong het te danken dat ie behoorlijk Hollandsch sprak. Zijn vader zelf kreeg 't nog wel eens te kwaad met de *g* en de *h*, met de *s* en de *z*, legde, hoe hij er ook tegen waakte, nog vaak den klemtoon op een verkeerde lettergreep, precies als grootpa Sam, oom Dorus en tante Malie - Tjang sprak altoos meer Maleisch dan Hollandsch - maar het derde geslacht, hij en zijn zusters, Alex en Vincent, hadden geen noemenswaardige moeite met de Nederlandsche taal.

God ja, de geschiedenis met die kleine pikante ronggèng, z'n eerste, vuurheete hartstocht... hij moest 'r nú nog om glimlachen, als ie dat avontuur in z'n verbeelding terugriep...

Plotseling werd hij in die herdenking gestoord door vroolijke stemmen in het voorgalerijtje. Op den rooden steenen vloer klippetikten dames-slofjes, door de smalle gang ruischte gefroefroe van gebatikte sarongs, stroomde een geur van akar wangi, met kenanga en rozen vermengde bedak, en zoetig-sterke toko-odeur hem tegen. Hij ging de binnenkomenden tegemoet, die intusschen al lachend en schertsend door elkaar schreeuwden:

‘Ajo, niemand thuis?!’

‘Waar blijven jelui?!’

‘Tjang, is u in de kamer?’

‘Grootpa weg?’

Toen het troepje Boong zag in zijn verfomfaaide jachtkleeren, schrokken de vrouwen even, en tante Malie, die er bij was, zei verbaasd:

‘Loh, Boong, ben jij hier...’

Grappig-theatraal de armen uitbreidend, wilde Boong de vrouw van zijn oom Dorus omhelzen, terwijl hij antwoordde:

‘Ja, tante. En wat zegt u daar wel van, hé... Mag ik nu 's lekker pakken en zoenen?’

Tante Malie gilde 't uit, weerde hem met beide handen af:

‘Neen, tida, niet onbeschoft zijn, ja? Je ziet zoo smerig en ik pas zoo netjes. Geen gekheid, ja Boong.’

Boong overzag de gasten. Daar stonden, behalve tante Malie, zijn zusters Daï en Nini, zijn vader, oom Dorus en neef Vincent, en in bescheiden houding achter dezen, een jong meisje, Lien Smits. Volgde een hartelijke begroeting, welke Boong niet zoo vreemd vond, omdat hij dadelijk begreep, dat de familie op Grootpa's feestdag aan niemand aanleiding tot kwalijknemerij geven en den vrede, zij 't ook uiterlijk, bewaren wilde. Want Boong wist, dat sommigen hem niet gaarne mochten, maar hij van zijn kant wenschte evenmin de stemming heden te verstoren, toonde zich vriendelijk jegens zijn vader, zijn oom en zijn neef. Tegen de vrouwen was hij als altijd galant op zijn manier.

‘Gaat zitten, zeg, lui,’ noodigde hij uit.

De mannen haalden de Palembangsche stoelen uit het voorgalerijtje en ieder zocht een zitplaatsje. John, de oudste, koos den eenigen luierstoel, Vincent, omdat er geen stoel meer was, zat op het bamboe-hek, dat het achtergalerijtje scheidde van het bijgebouw.

‘Wij hadden allemaal afgesproken om samen hier te komen’, begon John.

‘En jij, Lien, hoe kwam...?’ vroeg Boong.

Het jonge meisje, 'n beetje verlegen, antwoordde, hem met haar groote, kalme oogen aanziende:

‘Ik had Tietie vroeger 'ns beloofd, dat ik ook zou komen op dezen dag. En...’

‘Dus je hebt 't niet vergeten?’ riep Boong blij. ‘Dat 's lief van je, hoor! En toen...?’

‘Toen? Toen ben ik naar Nini en Daï gereden en ze hebben mij hierheen meegenomen.’

Onwillekeurig rustte haar blik op het schunnig pakje, dat Boong aanhad. Hij merkte 't, voelde van schaamte het bloed even naar z'n hoofd stijgen, en zei confuus:

‘Ik zie d'r vreeselijk vies uit, hè. Weet je wat, ik ga maar eerst mandiën en 'n ander pak aantrekken. Ben gauw terug. Je blijft toch nog, hè, Lien, je blijft toch?’

Zij glimlachte zacht en poogde in haar blik en in haar stem iets plagends te leggen, terwijl zij antwoordde:

‘Dat weet ik nog niet, hoor. Maar, ga maar gauw.’

In een oogwenk was hij verdwenen.

De deur van een der kamers ging open en Tjang, moeizaam ondersteund door Tietie, trad uiterst langzaam, voet voor voet, naar buiten.

De geheele familie stond dadelijk op en in de wijze, waarop dit geschiedde, lag een uiting van eerbied en medelijden. Toen liepen de mannen snel op de oude vrouw, hun moeder en grootmoeder, toe, boden aan, haar te helpen. Maar met 'n bedaard gebaar beduidde ze minzaam, dat het niet noodig was, dat 't wel ging zoo, dat 't aan Tietie, die dit sinds jaren gewoon was te doen, best toevertrouwd was. Toch naderden beurtelings allen haar, kusten haar en wenschten haar geluk met het feest van heden. De woorden kwamen haar traag en beverig van de lippen, toen ze zei, dat ze ‘Toewan Allah’ zoo dankbaar was voor het groote voorrecht, haar man geschonken, vijftig jaren een en dezelfde betrekking te mogen vervullen. Al de beproevingen der geheele familie telden niet bij dit voorrecht, verzekerde ze. Daarom moesten allen het zich waardig maken. En ze keek met haar oude, bijziende oogen rond, als zocht ze een bepaald persoon.

‘Waar is Boong?’ vroeg ze. ‘Di mana dia? Tietie zeg, hij hier gewees.’

‘Hij is even weggegaan om zich te verkleeden’, antwoordde Dorus. ‘Straks komt-ie terug.’

aant.

Er werd beraadslaagd, waar Tjang zou gaan zitten: in het smalle voorgalerijtje, waar het op dit uur van den morgen al erg warm was, of in de achter-galerij, waar het nu, met al dat bezoek, wel wat te druk voor haar kon zijn.

Maar Tjang verkoos bij de familie te zitten, en men hielp haar in haar eigen stoel, van voren gehaald, zoodat ze volkomen naar haar zin in den kring zat, tusschen haar beide zoons, John en Dorus.

Door de gedeeltelijke verlamming van haar lichaam en door verschillende minder verontrustende, maar toch lastige en pijnlijke kwalen, zag zij er veel ouder en afgeleefder uit dan ze eigenlijk was. Haar huidskleur was lichter dan die van Sam Portalis. Hij evenwel had bij zijn tint van donkerbrons nog enkele trekken op zijn gelaat, die wezen op een verwijderde Europeesche afkomst, doch bij haar verrieden slechts de spaarzaam gebezigde Hollandsche woorden, dat ook zij eenige voeling met de maatschappij der totoks had. Heur dun haar was wit, met strepen geel en donkergrijs daartusschen, achter op den mageren schedel gebonden tot een knoedeltje, zoo klein als 'n kemirinoot. De dooraderde, glazige oogen keken in stille berusting, die veel verdriet verborg, voor zich uit, als leefden ze meer in een voor anderen onzichtbare wereld dan in de werkelijke om haar heen. Doch dat dit slechts schijn was, hadden die anderen vaak

aant.

genoeg tot hun ontsteltenis ondervonden. Het wangvleesch was aan weerszijden van het oude gelaat een weinig afgezakt en had daardoor de onderlip mee naar omlaag getrokken. Dat gaf aan Tjang's gezicht een mummelig-onnoozele uitdrukking, niettegenstaande het eerbiedwekkend hooge voorhoofd, vol fijne rimpels, sproeten en ouderdomsvlekken.

Ongemerkt was Boong teruggekomen door het achterdeurtje, dat uitgang gaf tot het kampoongsteegje, op zij van het huis. 't Eerst liep hij op zijn grootmoeder toe, wel onrustig-aarzelend als durfde hij niet, maar toch met ontzag. Hij boog zich over haar heen, kuste haar op het kalige voorhoofd en zei:

'Slamat, Tjang.'

De oude vrouw gromde goedig even, bij wijze van dank, hief 't hoofd op, zag hem vast in de oogen, die hij nu angstvallig poogde neer te slaan, doch dan weer beheerschte, en sprak, elk woord lang uithalend:

'Djij wáár gewees al die tijd? Apa Boong soedah loepa sama Tjang? - Nah, waarom dan tida dateng liat sama Tjang? Tjang itoong, soedah ampat belas hari beloon liat moekanja Boong...'

De kleinzoon voelde zich als gewoonlijk niet op z'n gemak tegenover z'n grootmoeder. Alle andere familieleden kon hij, zonder moeite iets wijs maken, 'n ongepast antwoord geven, desnoods

aant.

bedriegen en beliegen, maar Tjang niet. Onmogelijk. Hij wist zelf niet waarom, had er zich nog nimmer rekenschap van gegeven. Wel voelde hij alsof Tjang een macht bezat, die haar in staat stelde alles te weten wat ze niet zelf had bijgewoond en, ofschoon ze slechte, bijziende oogen had, toch tot op den bodem van ieder menschelijk gemoed te zien. Bijzonderlijk van het zijne, naar 't scheen. Hij antwoordde eenvoudig!

‘Ik ben op jacht geweest, Tjang, ik heb 'n wild zwijn meegebracht en vogels...’

‘Massah, djij djagen veertien dagen’, sprak ze ongeloovig.

‘Natuurlijk niet veertien dagen achtereen, Tjang. Ik ben ook uitgeweest met mijn vrienden...’

‘Nah, itoe njang tida baik. Djij moet tjari kerdjaän. Die vrienden allemaal niet deugen, allemaal boeaja.’

En zonder hem, die in volle lengte voor haar stond, in 't gezicht te zien, stak ze een wijsvinger hoog-op en voorspelde hem een noodlottige toekomst, wanneer hij langer werkeloos bleef en omgang zocht met vrienden, die geen geweten hadden. Hij moest 'n voorbeeld nemen aan Vincent, zei ze nog. Het was niet te laat...

Snel gluurde Boong éven tusschen z'n prachtige wimpers naar zijn donkergetinten neef met de afzichtelijke hazenlip, en zag hoe Vincent gezellig in 'n hoekje zat te keuvelen met Lien Smits.

Beiden konden het verwijt van Tjang niet gehoord hebben - daarvoor had Tjang te zacht gesproken en was de afstand wat groot - en dat smoorde in hem 'n opwelling van haat jegens zijn oude grootmoeder. Toch wekte het zien naar dat knusjes-samenzijn van Vincent en Lien een gevoel van afgunst in hem op.

En spontaan verlangde hij hevig iets te doen of te zeggen, waardoor hij in een bepaald opzicht zich de meerdere kon toonen van zijn door allen zoo beminden neef. Terwijl hij nadacht wat 't zou kunnen zijn, hoorde hij Dorus de vraag tot hem richten:

‘Zeg, Boong, waar is dat varken, dat je geschoten hebt? Of heb je 't dier al verpatst?’

De jacht! Zijn jongste avontuur, ja, dàt was iets, wat Vincent hem in d'r eeuwigheid niet nadeed, dacht hij, en zijn oogen glansden nòg meer, toen hij, blij over het gevonden onderwerp, antwoordde:

‘Neen, waarachtig niet, oom. Ik heb 't ter eere van grootpa hier gebracht en Tietie is in de keuken al bezig om 't dier te bewerken. Zóó'n kanjert van 'n beest, oom, met zulke slagtanden. En woest dat-ie was! God allemachtig! 't scheelde niet veel, of 'k was 'r geweest, hoor, oom.’

‘Waar heb je 't dier geschoten? Zeker op Petjilan?’ vroeg John.

Boong ging nu opzettelijk zóó staan, dat Vincent en Lien, vooral Lien, hem goed konden

aant.

zien en verstaan. En met 'n beetje verheffing van stem, onder 't praten enkele malen in de richting van die beiden z'n woorden lanceerend, zij hij:

'Wacht, ja, ik zal u vertellen. Van de kepala kampoong van Petjilan, die ik verleden week hier ontmoette op Passar Senèn, hoorde ik dat ze daar weer zoo'n last van wilde zwijnen hadden. Of 'k geen zin had, daar 'ns jacht op te maken? Nou, dat 's net iets voor Boong Portalis, hè, oom, dat hoef 'k u niet te zeggen. Goed dan, ik beloofde de kepala kampoong dat ik 's gauw komen zou. En op een avond dat 't volle maan zou zijn, was ondergeteekende op Petjilan met z'n dubbelloop, kaliber veertien. Dat 's 'n spuit, oom... magnifiek, heeft nog nooit een schot gemist... soedah-là, u kent 'm wel.

's Middags was ik al op 't alang-alang-veld om 't terrein te verkennen. Eerst kon 'k geen spoor van de beesten vinden, en toen 't avond begon te worden, zonder dat ik iets ontdekte - gewoonlijk zie je aan de omwoelingen in den grond dat de varkens daar den vorigen nacht al aan 't wroeten zijn geweest, - dacht ik waarlijk dat de vervloekte kepala kampoong me voor de gek hield. Ik wachtte, wachtte geduldig...

Langzaam kwam de maan te voorschijn tusschen de wolken. 'k Had toen prachtig licht over 't heele landschap, en kon een paadje tusschen de alang-alang onderscheiden, dat ik te

aant.

voren nog niet ontdekt had. Op dat paadje lag de humus wel zes voet hoog. M'n voorgevoel zei me, dat ik uit dien kant iets zou zien. En stil bleef ik maar, met m'n geladen spuit in de hand, zitten achter de stronk van 'n ouden waringin. Lang, heel lang heb 'k zóó gezeten, tot m'n linkerbeen warempel begon te slapen, zoodat 'k 't haast niet bewegen kon.

't Was doodstil...

Niets hoorde ik dan 't ruischen van de alang-alang als 'r 'n windje overheen streek, en 't geluid van 'n paar djangkrik's dicht bij me. Ik keek bij dat heldere maanlicht op m'n knol... 't was al tien uur. De kepala kampoong had me zeker bedot, smeerlap! zoo dacht ik.

Toen opeens...

Geritsel in de alang-alang.

Dat kon niet van de wind zijn. 't Was 'n heel ander geluid! En meteen zag ik twee donkere plekken tusschen de alang-alang zich bewegen, zich verplaatsen en dan weer verdwijnen!...

Na 'n poos - ik hield m'n adem in en 'k hoorde m'n hart kloppen van blijdschap - zag ik ze weer, die zwarte plekken, maar nu kwamen ze van onder uit de humus. De rotte blaren werden naar links en rechts verschoven, vlogen soms ruw uit elkaar... geen twijfel aan, dat waren varkens.

Ik legde aan, kalm en rustig, gaf vuur... op dat zelfde oogenblik werd 't verdomme pikke-

donker, want de maan school juist weg achter 'n groote, grauwe wolk. Maar ik had duidelijk 'n nijdig geknor gehoord uit de alang-alang, en 'k was zóó benieuwd of 'k niet zoo'n spekbuik geraakt had, dat ik, zonder me te bedenken, zoo vlug mogelijk in de alang-alang liep... De scherpe blaren striemden me langs m'n bakkes, ik merkte aan 'n snel geritsel dat een van de beesten d'r van door gesmeerd was, en juist wou ik teruggaan om 't andere te zoeken - d'r waren d'r twee, dat wist ik zéker - toen ik tegen 'n dik, warm blok stootte met m'n rechterbeen. Allejezis! 'k had nog net de tijd om m'n poot op te lichten, anders had de kanjert, want dat wàs 'r een, me met z'n tanden 'n oplawaai gegeven van je welste. 't Beest was aangeschoten, nou, 'k hoef u niets te zeggen, 't was razend, razend, en draaide eerst 'n paar maal in 't rond voor-ie me begon aan te vallen. 't Werd juist weer lichter door de maan, en toen had je 't gaande, hoor! 't Dier me achterna. Ging ik vluchten, dan was 'k 'm na 'n poos ook zeker kwijt. En dat zou toch jammer wezen, hè! Dus dan maar vechten. Potdomme, wat 'n kracht had-ie. Nooit zoo'n groot zwijn ontmoet. Behoorlijk schieten - geen denken aan, vent. 'k Sloeg 'm met de kolf van m'n spuit op z'n harigen kop en toen stormde ie op me af, stak me met z'n voortand in m'n kuit, dat 't bloed d'r uitspoot... hier, kijk maar... zoo'n verdomde beroerling...'

aant.

Boong stroopte 'n broekspijp op, liet de gewonde kuit zien, met oude lappen omwonden. Zijn been vertoonde 'n gat, waaruit langzaam bloed droop en waaraan stukjes rauw vleesch bengelden. De vrouwen schaarden zich, meelijdend en bewonderend toekijkend, om Boong heen, de mannen volgden met warme belangstelling het jachtverhaal, en niemand merkte, dat intusschen Sam Portalis was thuisgekomen en stil aan den deurpost meegeluisterd had.

Zijn gezicht had een uitdrukking van gemaakte blijmoedigheid; hoewel 'n glimlach om z'n mond te zien was, lag er toch weemoed in z'n oogen.

Nini was de eerste, die hem opmerkte.

‘Allah tobat, die grootpa,’ riep ze verbaasd uit, ‘hij komt stilletjes, zegt niks.’

Algemeene verbazing en blijdschap.

‘Slamat, slamat!’ klonk 't van alle kanten.

Ieder greep naar de handen van den stamvader der familie, de vrouwen omhelsden en kusten hem. Hij moest antwoorden op allerlei vragen: waarom hij zoo lang weggebleven was; wat hij had te doen bij den raad van justitie, want er was toch geen dienst vandaag; of mr. van Vierzen Pel er ook was en wat die gezegd had of grootpa al wist dat Boong een tjèllèng geschoten en daarbij zoo'n akelige wond gekregen had...

Vriendelijk werkte Sam zich uit die omarmingen los, zeggend:

aant.

‘Adoe, adoe, ja, ja, ja, straks zal ik alles vertellen. Wachten eerst. Waar is Tjang?... Zoo, moeder, hoe gaat 't 'r mee? Veel pijn?’

En met innige teederheid legde hij 'n arm om den hals zijner oude, lijdende vrouw, vol bezorgdheid informeerend naar haar toestand. Of 't niet te warm, niet te druk voor haar was? En zij schudde langzaam 't hoofd, deed of ze niets weten wilde van die bezorgdheid, verzocht stilte, omdat ze iets te zeggen had.

Dadelijk was 't stil. Niemand dacht meer aan de varkensjacht en aan de wond van Boong, maar allen luisterden naar Tjang, die met iets plechtigs in haar stem sprak:

‘Sekarang nah loe-orang anak-anak semoea vragen aan grootpa één gobang of één cent. Biar dapet oentoeng...’

Vincent, sjiffelend met z'n hazenlip, vroeg:

‘Waarvoor is dat, Tjang?’

Boong, bezig z'n wond weer te bedekken, antwoordde met 'n blik van wat-ben-je-toch-stom:

‘Tjk, begrijp je dat niet, vent?’

‘Neen, eerlijk gezegd, 't is me niet duidelijk,’ zei Vincent.

‘Wel’, verklaarde Dorus, ‘Tjang raadt ons aan, om juist op dézen dag van grootpa ieder 'n cent of 'n gobang te vragen als 'n souvenir...’

‘'n Soort relikwie dus,’ vulde Vincent aan.

‘Dat weet ik niet, 't woord nooit gehoord,’ hernam Dorus. ‘Nou dan, die cent moet je altijd

bewaren, nooit uitgeven, dan zal die cent je geluk aanbrengen, en maken dat je even lange jaren je betrekking behouden mag als grootpa. Ten minste, dat hóópt Tjang.'

Toen riepen de meisjes allen tegelijk, terwijl ze spelenderwijs haar uitgespreide vingers vlak voor zijn gezicht bewogen:

'Ajo, grootpa, geef dan, geef dan!'

'Dan mag u Boong wel tien centen geven, grootpa', schertste sjiffelend Vincent, 'want die heeft 't meeste geluk noodig in z'n betrekking.'

'Je zuster!!' snauwde Boong, die niet tegen plagen kon, als Vincent 't deed.

Sam Portalis haalde 'n lange, bontgehaakte beurs uit z'n broekzak en deelde aan elk der aanwezigen 'n gobang of 'n cent uit.

'Niet verliezen die. Djangan ilang,' waarschuwde Tjang fluisterend daarbij.

En elk bekeek zijn geldstuk alsof er iets bijzonders aan was, bewaarde het met ongewone omzichtigheid in zak of portemonnaie. Nadat Sam zich even verwijderd had in de richting der voorkamer, om, zooals hij zei, zich eerst 'lekker te maken', kwam hij, in nachtbroek en kabaai gestoken, weer in den kring zitten. John had den grootvaderlijken luierstoel voor hem opengehouden.

Rustig plinterde Sam 'n stukje gedroogd maïsblad en wat tabak tusschen zijn vingers tot 'n strootje, grabbelde in zijn kabaaizak naar lucifers

aant.

om het aan te steken, haalde zuchtend den rook diep in en liet dien toen in twee kolommetjes krachtig weer uit zijn neus wegstoomen.

Hij lag daar in den luierstoel, de magere, dunomkleede beenen lang-uit op de uitgestoken latten, 'n beetje te bekomen van de verschillende emoties, van de warmte en van den gang naar de benedenstad. Toch was hij inwendig niet gerust. Hij vreesde een vraag te moeten beantwoorden, die zeker en onafwijsbaar komen zou. Een vraag, waarop het naar waarheid gegeven antwoord hem en zijn geheele familie stellig pijnlijk zou treffen. En dat antwoord verzwijgen kon hij niet. Hij had in ernst nooit gelogen.

Tjang Sina merkte al lang, dat hij stil was sedert zijn terugkeer van den Raad. Ze vroeg niets, wist intuïtief reeds wat haar man hinderde en verdroot.

Toen opeens zei Dorus:

‘Nou heb u nog niks verteld van den Raad, pa’.

‘Hé ja,’ riepen Nini en Daï tegelijk en ze lieten, nieuwsgierig opkijkend, den rood-aarden schotel staan, waarin zij bezig waren allerlei onrijpe vruchten tot roedjak fijn te malen met houten handpletters.

Sam Portalis voelde, dat hij er niet meer aan ontkomen kon. Aller aandacht was nu gespannen op hetgeen hij vertellen zou. Hij moest nu vertellen dàt, waarvoor hij zoo gevreesd had. Het ontroerde hem, maar hij trachtte zich zoo goed

mogelijk te beheerschen. Er kwam 'n trek van verlegenheid om zijn mond, toen hij aarzelend begon:

‘Och, ze hebben mij wel vriendelijk ontvangen, de raadsheeren, en mr. van Vierzen Pel hield 'n toespraak... dat was in de advocatenkamer...’

‘Wat zei die wel?’ vroeg Boong naderbij tredend.

‘Hij fieliseteerde mij en de andere heeren fieliseteerden mij ook, zeiden dat 't kranig was, zoo vijftig jaar aan één stuk. En dat 'r weinig, héél weinig deurwaarders waren zooals ik... zoo trouw op post... nooit ziek... nooit met verlof geweest... soedah-làh, al die mooie dingen meer...’

‘En toen, grootpa?’ wilde Nini weten.

‘Toen, nou, toen hebben ze me weer 'n hand gegeven, en hebben ze sjampanje open laten trekken door de oppassers...’

‘En heb u óók gedronken? Hè, lekker, ja?’ vroeg Nini, 'n paar malen smekkend met haar tongetje. ‘Waarom niet voor ons bewaard en meegebracht?’

‘Grootpa heeft maar 'n beetje gedronken’, vervolgde Sam. ‘Je weet, kind, grootpa kan d'r niet meer tegen, 'n half glaasje maar... zóó. 't Stijgt direkt naar m'n kop.’

‘En die andere heeren?’ vroeg Boong.

‘O, die kunnen d'r best tegen. Ik geloof vijf flesschen hebben ze opgemaakt met 'r zessen...’

‘En toen, grootpa?’

Op deze vraag van Nini zweeg Sam even.

Merkbaar zocht hij naar een geschikt antwoord,

trok sterk met de lippen aan z'n strootje, omhulde zijn gezicht opzettelijk met wolken rook, dat z'n oogen gingen tranen, en zei eindelijk, blij-zuchtend dat het er uit was:

‘Toen? Toen niks meer, Nini. Zijn ze naar huis gegaan.’

‘Jaaa...!!’ riep Nini in hoogste verbazing uit.

En alle aanwezigen konden niet nalaten 'n woord of 'n geluid van verwondering en teleurstelling te uiten.

Volgde een korte poos volkomen stilte. Ieder dacht er het zijne van, tot Nini, die het maar niet verkroppen kon, vreezend den ouden man pijn te doen, 'n beetje terughoudend vroeg:

‘En... en... hebben ze u dus niks gegeven, grootpa?’

Sam Portalis hield zich goed, maar 't was toch met moeilijk bedwongen tranen in z'n oogen en 'n van innerlijke ontroering trillende stem, dat hij antwoordde:

‘Waarvoor zouen ze grootpa wat geven, non? 't Is immers niet nóódig. Ze hebben me mooi toegesproken, me de hand gegeven en sjampanje op mijn gezondheid gedronken. D'r was geen dienst, ze zijn tòch maar gekomen, en die sjampanje heeft hun toch geld gekost, niet waar?’

‘Nou ja’, zei Boong wrevelig, ‘die hebben ze zèlf opgezopen. Zes heele flesschen met 'r vijven, 'n lekkere boel...’

aant.

‘Hé, hé’, suste Sam goedig, ‘'t waren zes halve flesschen.’

‘Nòg mooier! Halve flesschen! Wat 'n gierige bliksems!’ smaalde Boong.

Dorus zag in, dat het gesprek voor zijn bejaarden vader hoe langer hoe pijnlijker dreigde te worden, en trachtte er een eind aan te maken door te zeggen:

‘Zoo zie je, kerel, de menschen zijn nooit tevreden. Zes heele flesschen vond je te veel en zes halve flesschen vond je ook al niet goed.’

Hij stond op, klopte zachtjes op den vleezigen schouder van zijn vrouw en zei op joligen toon:

‘Kom Malie, zorg jij nou, dat we wat te eten krijgen. Tietie, Lien en Daï doen niks als lachen in de keuken en we krijgen niks te zien van al 't lekkers, dat ze daar klaar maken.’

‘Ja’, moedigde John aan, ‘ik heb 'n gonger als 'n paard. En die saté-kambing ruikt zoo lekker! Kijk ook eens, Malie, wat ze van m'n bandeng gemaakt hebben. 't Is zoo'n vette! Ze moeten 'm bakken, en dan strakkies eten met kètjap benteng en lombok rawit, owah zeg, dééli!’

‘Hoor die ouwe heer van me 'ns Fransch praten!’ zei Boong, die de champagne-flesschen nu vergeten was en in vroolijker stemming kwam. ‘Pa, u doet net als 'n hooge piet. Die spreekt ook altijd van dééli!’

En John, eveneens opgewekter geworden, ant-

aant.

woordde met grappigen trots, de handen streelend over de ronding van z'n buikje:

‘Nou, jongen, ik bèn ook 'n googe piet!’

‘'n Goo-che-me piet, bedoel je,’ plaagde Dorus. ‘Ha, daar zie ik al wat aankomen. 'n Mooi gezicht, hè, zoo'n schotel met zwijnenvleesch. Tietie's hoofd gloeit van trots.’

‘O, die oom Door zoo dom, ja. Zij ziet niet rood van trots, maar van 't vuur in de keuken, natuurlijk.’

De meisjes kwamen aandragen met verschillende schotels voor de rijsttafel.

Damp uit bakken vol blanke rijst en aroma van inlandsche ingrediënten doortrokken de nu broeiïge atmosfeer der achter-galerij en mengden zich met den scherpen geur van de strootjes, door Sam, John, Dorus, Vincent en Boong zonder tusschenpoozen gerookt.

‘Kom,’ zei Sam tot zijn zoons en kleinzoons, ‘nou moeten jelui de vrouwtjes helpen het eten opdragen. Tafellakens, daar doe ik niet aan, dat weet je. Zeg, Door, heb je nog vorken en lepels mee van huis gebracht?’

‘Zeker, pa, Malie heeft ze in d'r boengkoesan. En wat heb je d'r nog meer in, Malie? Aloh, opdokken meid!’

De dikke vrouw van Dorus, die bij al wat ze dacht en deed gedurig lichtelijk lachte, kreeg haar boengkoesan, knoopte die op tafel los en haalde er achtereenvolgens vorken en lepels,

aant.

glazen en borden uit, en ten laatste een grooten spekkoek, welken ze het gezelschap triomfantelijk toonde met 'n stralend gezicht, om dan zonder aanleiding in een onbedaarlijke giechelbui te vervallen.

‘Owah,’ riep Boong, ‘tante Malie is uit d'r slof geschoten. Zèlf gebakken, tante?’

‘Alsjeblief jij, ja, niet koerang adjar,’ zei ze even tusschen 't gegiechel door.

Ze had aan Boong's woorden 'n geheel verkeerde beteekenis gegeven; ze was ook niet erg snugger, die goeie tante Malie, en zocht vooral achter elk woord van Boong iets gemeens. Ze was ook zoo gewoon door haar neef voor den gek te worden gehouden, maar ze nam 't hem nooit in ernst kwalijk: hij was zoo'n mooie, jonge man, vond ze.

Langzamerhand schoof ieder z'n stoel dicht bij de tafel en zonder eenige formaliteit begon het feestmaal. Er waren geen stoelen genoeg, zoodat Vincent en Lien op de waggelende bamboezen balustrade gingen zitten, met hun bord in de hand of in den schoot. Tante Malie verkoos met de vingers te eten en Boong deed evenzoo omdat er niet genoeg lepels waren. Toen hij merkte dat zijn tante onder luid gesmek zoo langzaam at, toonde hij haar z'n tien smerigbesambelde vingers en vroeg:

‘Wil u de mijne ook hebben, tante Malie, dan gaat 't wat vlugger.’

‘Je bent 'n gladáaker,’ zei ze quasi-boos terug

met 'n propvollen mond, waaruit dan enkele rijstkorrels naar buiten sprietsten.

Boong, die dit voorzag, had den hevigsten schik, dat zij onder het praten de massa rijst niet in haar mond kon houden.

Nini en Daï hadden uitsluitend aandacht voor den grooten roedjakschotel, waarvan zij met volleerde zaakkennis de pikantste beetjes uitpikten met haar fijngepunte vingers. Hun oogen begonnen buitengewoon te schitteren en te tranen, hun egaal-bruine tint vertoonde een snel toenemenden overgang naar pioenrood, ze hijgden en bliezen van den ondraaglijk wordenden brand hunner tongen en lippen, terwijl door hun openstaande monden kwijlachtig speeksel telkens 'n uitweg zocht. Zij konden niet behoorlijk spreken en lalden er de woorden uit, zichzelven herhaaldelijk onderbrekend door 'n intens sst-geluid uit te stooten tusschen de heete lippen. Hun boezems deinden onstuimig, als had de prikkelende spijs een storm in hun binnenste gewekt. Toch genoten ze, naar 't scheen, volop van de aan stukjes gesneden jonge vruchten in modderkleurige saus, want ze wilden, ondanks de waarschuwingen van Tjang en tante Malie, van geen uitscheiden weten.

Tjang Sina, zorgzaam door Tietie bediend, maalde onder zacht gesmek het eten fijn in haar tandeloozen mond, die regelmatig-langzaam van links naar rechts mummelde.

Sam, de mouwen van z'n kabaai opgestroopt

aant.

tot aan de ellebogen, maakte nu en dan van zijn privilege als oudste en stamvader gebruik, om naar hartelust te boeren, hetgeen een bewijs was voor de familie dat grootpa lekker at.

‘Waar blijven de vrinden toch vandaag?’ vroeg John, zonder opzien kluivend aan een schapeboutje.

‘Ze komen vanavond’, antwoordde Sam. ‘Perisa kon geen verlof krijgen, Lammers is pas om vijf uur vanmiddag vrij, en Krol had zooeven koppijn, kwam liever vanavond keplek, zei-tie. Nou, ik vind goed. Wat zeg jij, moeder, hè? Als ze maar niet denken dat ze whiskey-soda krijgen. D'r is bier en paït, en voor de rest niks, hoor!’

‘Hadden ze u die zes halve flesschen sjempie maar thuis gestuurd, ja grootpa, dan hadden wij d'r óók wat aan gehad,’ lalde Nini spijtig tusschen haar dikgebrande lippen door.’

Bij de herinnering aan den champagne en de wijze waarop zijn grootvader op diens feestdag was onthaald door de raadsleden, fronste Boong z'n wenkbrauwen en begon in hem opnieuw een wrevel op te steken, die tot ergernis aangroeide. Hij had een ingeboren hekel aan totoks in 't algemeen, aan totoks die het maatschappelijk ver gebracht hadden in 't bijzonder. Als die iets in zijn oog misdeden, was hij gewoon het hooger op te nemen en breeder uit te meten dan de verkeerdheden van anderen. Ook nu hinderde

hem die champagne-geschiedenis geweldig. Was zijn familie daaronder gelaten, teleurgesteld en verdrietig ter wille van hun ouden vader en grootvader - Boong trok 't zich dermate aan, dat hij boos werd en vaak zelfs aan 'n wraakneming dacht. In zoo'n geval, als namelijk de betrokken vijand te hoog op de maatschappelijke ladder stond om hem met steenen of stokken te bereiken of een donkeren avond bij schouwburg-uitgang of toevallige ontmoeting op den openbaren weg in rijtuig of tram, dan nam hij zijn toevlucht tot het schrijven van vuile anonieme brieven. Dat was zoo zijn manier van doen. Trouwens niet de zijne alleen. Behalve Sam, die het heel leelijk vond, maar er zich toch niet krachtig genoeg tegen verzette als het eens voorkwam, en Vincent, die in beschaving en ontwikkeling iets verder van alle andere leden afstond, gold het schrijven van anonieme brieven bij de familie en zelfs bij het meerendeel van deze klasse van menschen voor zoo een gebruikelijk middel om zich te wreken, dat niemand er aanstoot aan nam. Wie niet sterk is, moet slim zijn, zoo dachten zij allen. En ze waren niet sterk tegenover de machtige persoonlijkheden in de maatschappij, dàt voelden ze wel. Niet sterk vooral ten opzichtc van opvoeding en onderwijs. Het scheen hun een onoverbrugbare kloof toe, welke hen scheidde van die andere, door geboorte en levenslot meer bevoorrechte

stadgenooten. Aan den eenen kant de vaak zoo slecht verholen verachting voor dat gebrek aan opvoeding en onderwijs - aan den anderen kant de stille wrok tegen die hooger ontwikkelden, die zoo moeilijk te treffen waren.

Dezen gedachtengang droeg ook Boong in zich om, en de, naar zijn meening, onwaardige herdenking van zijn grootvaders jubilee door de rijkgesalarieerde heeren van het recht, die het gouvernement vertegenwoordigden, wekte zijn soms sluimerend gevoel van verongelijking en vernedering. Dan zon hij op middelen om in vereeniging met z'n vrienden de maatschappij omver te werpen. Grootsche denkbeelden, welke een bittere haat tegen die maatschappij, waarvan hij deel uitmaakte - het ellendigste deel, gelijk hij zich verbeeldde - hem ingaf.

Toevallig keek hij den kant uit, waar Vincent en Lien Smits gezellig op de balustrade zaten. Hij hoorde Vincent vertellen, dat hij lid was geworden van een muziek- en tooneelvereeniging, door ondergeschikte postbeambten opgericht. Er zou spoedig een uitvoering gegeven worden en dan zou hij, Vincent, Lien dien avond introduceeren. Of ze dan wel vergunning van de weesmoeder zou kunnen krijgen? Ze geloofde 't wel, indien Vincent's ouders daartoe maar het verzoek richtten. En op fluisterenden toon werd nu het blijkbaar amusante gesprek tusschen beiden voortgezet....

Eenmaal geërgerd, was het zien naar dat vriendelijk en onschuldig tooneeltje voor Boong olie in 't vuur. Die verdomde Vincent, zoo dacht hij, was óók al zoo'n dienaar van dat gouvernement. De kerel kwam zoowaar in vereenigingen, kreeg kennis aan allerlei menschen die altijd behoorlijk gekleed gingen en dansen konden in helverlichte lokalen, op partijen waar hij, Boong, zich bezwaarlijk vertoonen kon. En nou waarachtig palmde-ie Lien Smits in! Want wat was er aardigers voor zoo'n arm weesmeisje dan om eens mee te mogen gaan naar een comedie-avondje.

Boong bleef zwijgen, doch er gloorde een valsche uitdrukking in zijn groote, sprekende oogen. Ofschoon hij op dat moment zichzelf bekende, niet het minste recht op de genegenheid van Lien Smits te kunnen doen gelden, achtte hij zich door zijn neef verongelijkt, den voet dwars gezet, ja, bijna overwonnen. En zijn hekel aan Vincent nam toe. In vroeger jaren had hij nog wel eens medelijden met diens mondmisvorming gehad, maar dat was allengs weggesleten en nu was daarvoor een leedvermaak in de plaats gekomen over het leelijke gezicht dat die neef bij al zijn bewonderde eigenschappen toch maar behield! En opzettelijk keek Boong starhatelijk naar de in twee verwrongen dotten gesplitste bovenlip van Vincent, als had hij ze nooit te voren opgemerkt.

aant.

Vincent voelde even dien hem vreemd-pijnlijken blik, doch wijl hij er de oorzaak niet van kon vermoeden, sloeg hij er niet langer meer acht op.

Trouwens aller aandacht werd nu plotseling afgeleid door luid en blij geschreeuw van Tietie's drie kindertjes, die tot nog toe den heelen morgen heel zoet en stil hadden gespeeld onder den eenigen grooten boom op het erfje, ter zijde van 't huis.

Er was zeker een nieuwe gast gekomen. Nini en Daï, hijgend en sissend van de heete roedjak, liepen haastig naar de gendie's en stortten water uit over elkaars beroedjakte handen en wieschen haar met sambel besmeurde lippen schoon.

Tante Malie begon alweer te lachen, zonder nog te weten wat er gaande was. Dorus stond op, ging in de gang kijken, zeggend:

‘Wie kan dat zijn, zoo laat.... Hé, wat? Ik geloof waarachtig dat 't Alex is.... neen, dat kan niet.... de vent heeft geen kinderen.... ja, toch, dat is ie, dat is ie.... in z'n korpraal's tenue.... Wel heb 'k van m'n leven! De vent brengt kinderen mee.... twee.... Van wie zijn die kinderen?....’

Nu rezen allen, behalve Tjang, van hun zitplaatsen op, liepen nieuwsgierig de gang in, waar een jonge militair bezig was de kleertjes glad te strijken en het haar wat op te kuiven van 'n jongetje en 'n meisje, die er zeer armelijk en verwaarloosd uitzagen.

‘Alex, van Semarang!’ riepen bijna allen tegelijk.

‘Ja, lui, daar ben 'k nou. Zoo pas van den trein. Hoe gaat 't, hoe gaat 't? Ah, grootpa, hartelijk gelukgewenscht, ik ben expres voor uw feestdag overgekomen. Slamat jullie allen, hoor....’

Alex geleek veel op Vincent, had evenals deze geheel het donkere en magere type der Portalissen, maar zijn haar was gekroesd. Nadat hij de vrouwen gekust en de mannen de hand gedrukt had, vroeg hij naar Tjang.

Bij haar gebracht, knielde hij neer en omhelsde haar. Zij omvatte zijn gezicht met haar handen, bevoelde zijn kroeskop, fluisterde 'n welkomstgroet.

Toen noodde men hem om te eten, hij zou zeker wel honger hebben, er was versch varkensvleesch, en bandeng, en schapebout; of hij geen dorst had, er was bier met ijs....

‘Nou, alsjeblieft, hoor! Geef maar op! Wat hebben jullie voor kost?.... God, dat's waar ook, eerst de kinderen, waar zijn de kinderen....’

‘De kinderen....? Zijn dat jouw kinderen, die van daar straks? Alex, dat kàn toch niet....?’ zei Dorus.

Alex had 't jongetje en 't meisje nader gebracht, en op 'n toon, waarin scherts en weemoed lagen, stelde hij beiden aan zijn familie voor.

‘Pa en ma, en grootpa en Tjang, en jullie allemaal hier, luister wat ik zeg: deze arme

stakkers heb ik aangenomen, ze zijn mijn kinderen. Deze is Pim, tien jaar oud en deze heet Non, ze is twaalf.'

Ieder was zoo verrast, dat niemand dadelijk antwoordde.

Pim, type van 'n Indisch soldatenkind, had niets dan een gestreept blauw-en-witten hanssop aan, een kapot stroohoedje op z'n kaal geknipt hoofd. Hij keek schuw om zich heen, uit 'n paar ondeugende oogen, bruin van kleur. Zijn zuster was goor blank van huid en had sluik geelblond haar: een door de zon gebrande blondine.

Beiden waren uiterst verlegen en wisten zich onder al die voor hen vreemde menschen geen houding te geven. Begeerig loensden ze naar de groote tafel vol eterij. Tietie merkte dat, en terwijl zij ze aan de hand naar de tafel geleidde, ze op 'n stoel plantte en van alles voorzag, informeerde Malie, 'n opkomenden glimlach terughoudend:

'Maar zeg, Lex, van wie toch zijn deze kinderen?'

En onder het duchtig hanteeren van vork en lepel door een berg van rijst op z'n bord, vertelde de korporaal:

'Jullie weet, ik heb op Atjeh met 'n kameraad geleefd, die m'n boezemvriend was. Hij was 'n echte totok, maar hij mocht mij altijd graag lijen en ik hield ook veel van hem. Ik heb veel

van hem geleerd: 'n beetje Fransch, aardrijkskunde en dammen. Hij liet mij boeken lezen. Nou dan, Van Zon, zoo heette hij, werd geëvacueerd naar Semarang, waar ik al 'n jaar eerder geplaatst was. Hij moest geopereerd. De majoor-dokter zei, 't was levensgevaarlijk. Toen riep Van Zon mij den avond vóór z'n operatie bij zich aan bed.... kasian, de arme kerel.... en toen zei-tie tegen me: - "Zeg, Portalis, als 'k in die kerverij blijf," - dat wil zeggen, als ie d'r van dóór ging, begrijp jullie? - "nou, dan kan 't me niks verdomme, zeit-ie, maar.... m'n kinderen, zie je, m'n kinderen.... waar moeten die stumperds naar toe? Naar 't weeshuis, dat vertik ik. Hun moeder is toen van me weggeloopen en ik zit al 'n paar jaar alléén met ze.... Zeg, Portalis, wil jij.... àls ze me naar de andere wereld geholpen hebben.... wil jij dan niet mijn kinderen...."

Ik liet 'm natuurlijk niet uitpraten, hè, - dat zouen jullie ook niet gedaan hebben, wat? - en ik heb hem plechtig op m'n woord beloofd, dat ik voor Pim en Non zou zorgen zoolang ik kon.... Toen was ie gerust. Ik nam afscheid van 'm en twee dagen daarna heb 'k m'n armen kameraad begraven...."

Een poosje was 't stil in den kring.

Tante Malie lachte niet, haar oogen stonden vol tranen.

Daï legde nog meer lekkers op de reeds over-

aant.

volle borden der etende kinderen, als wilde ze daardoor uiting geven aan haar medelijden. Nini voelde hetzelfde verlangen in zich opkomen en schonk hun glazen vol bier met ijs, terwijl Lien Smit haar hoekje bij de balustrade verliet, achter Pim en Non ging staan en haar hand zachtstreelend over beider hoofden liet gaan.

Tjang, die haar maal geëindigd had, maakte nu nuchtertjes de opmerking:

‘Goe djij wil onderhouden deze anak-anak, Lex? Apa djij maoe piara di-orang di tangsi? Kang lebi baik di weesguis?’

‘Nee, Tjang, nooit in 't weeshuis, ik heb 't m'n kameraad op m'n eerewoord beloofd,’ antwoordde Alex beslist. ‘Ze gaan overal met me mee, tot.... ja, totdat ik 'n beter tehuis voor ze vind....’

‘Kasian, ja?’ zeiden de meisjes tegen elkaar, en Lien's oogen begonnen nu ook vochtig te schitteren.

De goeie, dikke tante Malie beet besluiteloos op haar sterk geparfumeerden zakdoek en wierp telkens een verlegen-vragenden blik op haar man, die maar recht voor zich uitstaarde in gedachten, smalle rookpluimpjes blazend uit z'n neus. 't Was of hij die blikken voelde en begreep, uiterlijk doende of ze hem niet aangingen.

Kalm en plichtmatig, zonder overtuiging, met de bedoeling om juist zijn eigen gevoelens te verbergen, sprak Sam:

‘Maar was 't niet 'n beetje onvoorzichtig en voorbarig van je, Lex, om de zorg van twee vreemde kinderen op je te nemen, jongen!?’

Toen keek Dorus zijn vrouw even aan, hun blikken ontmoetten elkaar met volkomen begrijpen, en hij zei bedaard tot den korporaal:

‘Je hebt goed gedaan, Lex. Je moeder en ik zullen de kinderen van je vriend in huis nemen en als de onze beschouwen, is 't niet, Malie?’

Tante Malie lachte zenuwachtig, terwijl de tranen langs haar vleezige wangen biggelden. Zij liep op de vreemde kinderen toe, omhelsde en kuste ze, zeggend tusschen haar liefkoozingen door:

‘Ja, zoo kasian toch! Nah, van nu af jullie zeggen maar mama aan tante Malie, ja?.... Doen, ja? Geusch mama zeggen, ja....?’

De kinderen, onverstoord door etend, knikten bokkig-onverschillig met 't hoofd, bleven ganschelijk vervuld van de ongekend smakelijke rijsttafel.

III.

Volle maan....

Hoog en puur scheen zij langs het heldere blauw te zweven, als een hemellamp, die heel de wereld verlicht. Ze wierp over het Indische landschap een gouden schijn, deed de breede kali, waarover een witte brug boogvormig was geslagen, gelijken op een stroomend lint van groene zijde met vergulde rimpelingen; vernieuwde de ver-

zengde kleur van het atap der daken boven de prauwen, die roerloos lagen in het water en boven de kampoonghuisjes; verblonk over de rafelbladeren der slanke kokospalmen en teekende de fijngelooverde takken der tamarindeboomen af als zeewier op den lichtgrijzen grond. De manemist zeefde door het geboomte in smalle, teere stralen en omhulde de lager staande bosschages als met gazen sluiers. Boven de sawah's, buiten en boven de pleinen in de stad hing hij laag, een onbeweeglijke damp gelijk, waartusschen de lichtjes der woningen in het verschiet pinkelden als vuurvliegjes.

Helder en frisch glansde de groote stad met haar krijtblanke gebouwen en schaduwdonkere parken. En in dezen na-avond was de atmosfeer koel.

Het was bij twaalven en de stad in bijna volkomen rust. Slechts nu en dan nog het dof gerol van een laat rijtuig door de winkelbuurten, en uit de verte, diep in de kampoong, de molligzachte tonen van een gamelan.

Op de lange, witte brug over de stilvlietende kali, waarvan het water groen was met grillige, voortdurend zich bewegende vlekjes van goud door het daarop spelende maanlicht, zaten nog menschen. Een groepje jonge mannen, dat niet aan slapen dacht. Enkelen waren in kabaai en gebatikte nachtbroek gekleed, maar de meesten hadden een khaki-jasje aan. Ze droegen geen hoed en rookten strootjes.

aant.

De maneschijn had hen naar buiten gelokt en blijkbaar genoten ze van dat gezellig samenzijn, want eenigen hielden een guitaar en een viool in de hand, waarop ze soms, ieder voor zichzelf, heel gedempt tokkelden als er niet gesproken werd. Maar doorgaans was er een van hen aan 't woord, die vertelde van jacht en liefdesavonturen of van kloppartijen met Chineezen in de benedenstad. Dan klonk breed lachgeschater over de kali, dat echode tot in de verlaten en gesloten voorgalerijen der huizen in de buurt. Een enkele maal grinnikte een inlander, neergehurkt voor het gardoehuisje dat bij de brug stond, van den weeromstuit mee. Dan kwam hij schoorvoetend nader, om iets meer van de verhalen te verstaan, waarin zeer veel Maleische woorden voorkwamen. De rest ervan, in gebroken Hollandsch, begreep hij wel, zooals een hond zijn meester begrijpt, niet door de beteekenis der woorden, maar door den toon, waarop hij toegesproken wordt.

De stem van Boong Portalis klonk meestal boven het lachgeschater der anderen uit. Hij vertelde dan, hoe hij een Chineeschen tokohouder had weten te verschalken, die hem crediet weigerde, maar er ten slotte toch inliep. Of hoe hij de genegenheid en méér had verworven van een jonge, mooie huishoudster, die toebehoorde aan een ouden, afgeleefden hadji....

Boong was nu juist bezig zijn kornuiten de geschiedenis van de zes flesschen champagne te

aant.

verhalen in verband met het jubilee van zijn grootvader. Hij had zich daarbij opgewonden en zijn gloeiende verontwaardiging deed ook in de gemoederen der anderen de ergernis ontvlammen. De opwinding werd aanstekelijk en nam langzamerhand een vorm en een kracht aan, welke heelemaal niet meer in verhouding waren tot de oorspronkelijke aanleiding. De heeren van den Raad werden in de gedachtenwisseling dier nachtbrakende Indo's ten slotte voorgesteld als beulen, die een beambte met vijftig dienstjaren geen onderscheiding waardig keurden en hem zich dood lieten werken. Zóó waren de manieren van die hooge lui, zóó beloonde de regeering haar trouwste dienaren; stank voor dank kreeg je bij 't gouvernement.

‘Dáárom zeg,’ beweerde Lammers, een lange, uitgedroogde figuur ondanks zijn twee-en-twintig jaren, ‘dáárom ik partiklier sadja. Alles toch maar pertjoema. Bij goeverment ze nemen nu allemaal sjineezen en inlanders. Kijk maar bij de post. Vroeger postzegel, briefkaart, gollandsche commiezen verkoopen, maar nu....’

‘Natierlijk’, sprak Krol, 'n stoere Indo, met oogen, die zijn Mongoolsche afkomst verrieden, ‘dat is immers goedkooper werken. Tjoba, 'n blanda moet minstens vijftig pop traktement hebben, maar zoo'n inlander of zoo'n sjinees, wat kan 't de kerel verdomme, als-tie twintig pop krijg, is-tie tevreden. Natierlijk, ach zeg,

aant.

goeverment altijd bezuinigen, tra lain bezuinigen.’

‘'t Is toch geen reden,’ meende Boong, ‘om inlanders en Chineezen vóór te trekken. De regeering moet eerst voor *ons*, Indo's, zorgen, en dàn pas voor inlanders en Chineezen. Eerstens zijn wij toch óók Europeanen, ten minste van Europeesche afkomst....’

‘Maar óók van inlandsche afkomst,’ merkte Perisa, 'n kleine, donkere gestalte, nuchter op.

‘Hou jij je smoel,’ snauwde Boong vriendschappelijk hem af, ‘jouw vader was zeker 'n toekang aer. De mijne werkt bij de waterstaat.’

‘Nou,’ pareerde Perisa, ‘daar hebben ze óók toekang aers in dienst.’

Boong zwaaide plagenderwijs 'n arm naar Perisa uit, en gaf hem 'n bonzenden vuistslag op zijn mageren rug. Met de andere hand had Boong hem vastgegrepen en vlug kronkelde de kleine Perisa zijn lenig lichaam onder de volgende slag-bedreigingen, tot hij genadiglijk werd losgelaten met de woorden:

‘Ach wat jij, vent, je bent geen schot kruit waard.’

Jij wèl,’ antwoordde de gepijnigde Perisa droogjes.

Boong ging niet verder op de plagerij in, en sprak als tot zich zelf, z'n hoofd even krabbend om zich te bezinnen:

‘Wat wou ik zooeven toch weer zeggen.... die vervelende Perisa ook, stomme vent....

O ja, ik heb 't altijd gemeen en onrechtvaardig gevonden, dat de totok's, die *ons* in de wereld geschopt hebben, ons aan ons lot overlaten als we naar 'n betrekking zoeken. In plaats nou òns te helpen, geven ze de baantjes weg aan Chineezen en inlanders. Is dat eerlijk? 't Heet, dat ze ons met Europeanen gelijk stellen, - dan moeten ze ons ook boven Chineezen en inlanders verkiezen, als 't op 'n betrekking aankomt, wat zeg jij, Lam?'

Lammers, die 't altijd prettig vond, dat een ander duidelijk de gedachten formuleerde, welke in zijn trage hersenen werkten, knikte toestemmend met z'n smallen kop. Dat moedigde Boong aan, en hij vervolgde, druk gebarend:

'Geloof me, ze hebben 't land aan ons, omdat we bruin zijn als de inlanders. Tjoba, mijn grootvader was blank, dan zouen ze 'm zeker 'n gratificatie of 'n prachtig cadeau of 'n lintje gegeven hebben. Denk je ook niet Lam?'

En Lammers liet weer z'n kippekop langzaam op en neer gaan, als bewijs van volkomen instemming.

Intusschen was Krol begonnen zijn guitaar te betokkelen en er een pantoenwijsje bij te neuriën. Dadelijk op het hooren van die lieve muziek verflauwde de heftige toon van het gesprek, dat nu spoedig verliep.

De amoureuse melodie, spontaan voorgedragen met ingehouden hartstocht, klonk geheimzinnig-

aant.

bekoorlijk over het rustige water, en ontketende in den klaren maneschijn de fantasie van wie haar hoorden. Zij had op het groepje jongelui een zoet-bedwelmende uitwerking en bracht hen in een zinnelijk-verliefde stemming. De verbittering in Boong's gemoed slonk weg en onmiddellijk was hij bereid te volgen, toen Lammers en nog anderen, die zwijgend al dien tijd over de brug hadden gehangen, voorstelden om te krontjong voor het huisje van Ina, het aardige, jonge huishoudstertje van den grijzen hadji Machmoed. Krol wist dan nog wel het adres van 'n heerlijke meid, de vijftienjarige dochter van een peranakan-Chinees, Tek Soei, in 't kamp. Het meisje, dat zwaar bewaakt werd, was zeer gevoelig voor krontjong-muziek. Ze had 't zelf verteld aan Krol, die haar vader kende en de familie Tek Soei een paar keer ontmoet had in de bioscoop en in de komedie stamboel.

'Maar,' zei hij, 'jullie niet allemaal mee, ach. Vooral jij niet, Boong. Ga jij met Lammers en Perisa, die heeft ook 'n guitaar, naar Machmoed dan ga ik met de anderen naar Tek Soei, want als die kleine Kwan van Tek Soei jou ziet, Boong, owah zeg, zij dadlik verlief op jou en ik krijg gaar niet.'

Voor een natuur als die van Boong Portalis was de uitspraak van den onnoozel-oprechten Krol een reden te meer, om zijn geluk ditmaal juist bij het beeldig Chineezinnetje te beproeven,

dat hij in den geest al in volle schoonheid zag. Had hij te voren er niet aan gedacht mee te dingen naar de gunst van het hem onbekende dochtertje van Tek Soei, omdat hij zijn zinnen gezet had op een veel pikanter avontuur met de schuchtere Ina van Machmoed - nu Krol vreesde dat de kleine Kwan een gemakkelijke prooi voor hem, Boong, zou zijn, nu wilde hij dat toch wel eens probeeren. Hij kon nog altijd naar Ina, als 't met Kwan niet lukte. Juist de onzekerheid, of hij wel slagen zou bij een zoo streng opgesloten Chineezinnetje prikkelde zijn avontuurlijken aard, en op een beslisten toon, die geen tegenspraak duldde, besloot hij:

‘Waarachtig niet, Krol. Ik ga met je mee. Dan had je mij maar niet lekker en begeerig moeten maken met je vertelsel van die aardige Chineesche meid. Ik wil d'r ook wel eens zien. Allo, ga mee, laat ons 'n sado zoeken en wijs jij ons dan maar de weg door 't Chineesche kamp, waar die Tek Soei woont. Lam, jij gaat ook mee. We zijn dan met z'n drieën, da's genoeg.’

En tot de anderen riep hij, alvast voorop wandelend:

‘Saluut, lui, tot kijk!’

Die anderen, Boong's manier van doen kennend, durfden zijn besluit niet te weerstreven en dropen af.

Aan het eind van den langen straatweg langs de rivier pinkelden twee lantarens van een sado,

traag-hobbelend nader zwevend. De drie jongelui hadden de lichtjes dadelijk gezien, en Boong riep, beide handen als 'n toeter voor den mond houdend, uit alle macht:

‘Sadóó!!’

Van het eigenlijke voertuig was in de verte nog niets anders te zien dan een donkere vlek op den maanlichten weg, maar het plotseling sneller dansen en naderen der lantarenvuurtjes bewees dat het geroep verstaan en bevestigend beantwoord werd. In den stillen nacht weerklonken helder het eentonig hoefgeklepper en het rinkelbellend getjingel van het met versiersels rijk opgetuigde sadopaardje, dat bij de nadering der jongelui opeens met een heftigen ruk van den koetsier werd ingetoomd.

Krol inspecteerde even het kittige dier, klopte het bemoedigend op den nek en zei tot Boong:

‘'t Is 'n goeie. Laten we maar instappen’.

Na een korte onderhandeling betreffend het doel en den prijs van den tocht, sprongen de drie vrienden in het voertuig, want de koetsier vond het een buitenkansje 'n paar krontjongers te rijden: dan genoot hij kosteloos mee van de muziek.

En voort ging het, op matigen draf, over de maanlichte, verlaten wegen, terwijl onder begeleiding van Krol's guitaar en Lammers' viool de warme, sensueele bariton van Boong door den rustigen nacht klonk:

‘Apa goena pasang palita,
Kaloek tida dengan soemboe-nja?
Apa goena bermaïn mata,
Kaloek tida dengan soenggoe-nja?

Boeroeng poetie terbang ka-djati,
Lagi toetoer-nja di makan semoet
Bidji mata, djantoeng hati
Soewarga di mana kita menoeroet?

Anak dara menimba prigi,
Poetoes-la timba, tingal tali.
Biar-la djiwa kakenda pergi
Djangan-la toean bersoesah hati.’

Hij zong het Maleische minnelied met volle, weeke stem, die in den manenacht lichtelijk beefde van onbedwongen passie. Heel zijn minzieke, wellustige aard verried zich in de sentimenteel-innige wijze, waarop hij, half liggend in de sado, de pantoen zong. En dat warme geluid van die verliefde mannenstem scheen te behooren bij het klaarverlichte landschap, vormde een opera-scène met natuurlijke décors. Het was in volkomen harmonie met den puurblauwen tropenhemel, met de vergulde palmen, met de witgepleisterde woningen tusschen het goudgevlekte groen der in den maneschijn droomende boomen, en met den van oosterschen hartstocht fluisterenden nachtwind....

Hier en daar in de huizen werden de stores van een raam opengetrokken om beter te hooren, en menigeen, zoowel oud als jong, die op dat uur lag te woelen in het bed, luisterde vol aandacht naar die volle natuurstem, naar dat karakte-

aant.

ristieke, roerende geluid, zoo fleemend opstijgend in de stilte van den nacht:

> ‘Apa goena bermaïn mata,
> Kaloek tida dengan soenggoe-nja?’

terwijl daartusschen-door het zacht getokkel zoemde van Krol's guitaar en Lammers' viool. Het gezang ging aan de vensters voorbij als een droeve minneklacht, zwakker wordend, verklinkend tot een flauwe echo in de verte....

Zoo reed de sado met de drie krontjongers straat in straat uit, langs den tramweg, door de Europeesche wijken, naar het Chineesche kamp, stond toen stil op aanwijzing van Krol voor een huis, op welks dak een cactusplant bloeide in een pot.’

‘Hier is 't,’ zei Krol.

‘Maar de boel is dicht,’ opperde Boong, ‘ik zie nergens 'n lichtje.’

‘Ze slapen al als varkens, dat spreekt vanzelf’, meende Lammers.

‘Dat weet m'n zuster ook wel,’ antwoordde Krol, ‘we moeten die kleine Kwan juist wakker maken. Kijk, dáar, dàt venstertje op de bovenverdieping, dat is van haar slaapkamer.’

‘Hoe weet jij dat?’ vroeg Boong.

‘Ze heeft 't mij zelf gezegd, toen in de bioscoop. Ajoh, kom, wij beginnen maar.’

En weer pingpingelden de snaren der guitaar in driekwartsmaat, de viool speelde de melodie, want Boong had geen lust om weer te zingen.

Hij was teleurgesteld, had gehoopt dat de ligging van het Chineesche huis met zijn ingebogen nok en bonte tegelversieringen in de muren gunstiger was voor een schakings-avontuur. Nu moest hij, om Kwan's venstertje te bereiken, op de daken van de naaststaande perceelen klimmen. Op zichzelf beteekende dat niets voor hem - hij kon klauteren als een aap -, maar hij was er niet zeker van, of al die moeite beloond zou worden. Eerst nu bedacht hij, dat Krol's smaak betreffend vrouwelijk schoon niet de zijne was. Krol, die zelf 'n halven Chinees geleek, zoo meende Boong, vond dikke vrouwen en meisjes mooi; Krol was eigenlijk geen vrouwenkenner als hij, maakte geen onderscheid tusschen dik en mollig. Neen, hij waagde zich niet in het gevaar van een nachtelijken aanval op een Chineesch huis, met zulke onzekere kansen. Verbeeld je eens, dat die jonge Chineesche meid 'n vetkwab bleek te zijn! Och, had-ie maar niet naar dien stommen Krol geluisterd en was-ie maar liever naar het huisje van hadji Machmoed gereden om de mooie Ina. Zij zou dadelijk zijn stem herkend en hem met open armen ontvangen hebben....

En gemelijk zei hij tot Krol:

‘Zeg, kerel, ik verdom 't. Jij kunt die nonna Kwan voor mijn part houen, hoor! Ik ga naar Ina.’

Erg spijtig vond Krol 't niet. Boong was op dergelijke tochten altijd 'n gevaarlijke concurrent. Toch antwoordde hij politiek:

aant.

‘Waarom nou uitscheien, zeg? Misschien zij is thuis. Eerst eventjes wachten, ach.’

‘Nee.’

‘Nou ja, soedah! Als jij niet wil.... Dus jij wil niet probeeren met Kwan? Nah, soedah?’

‘Nee.’

Eensklaps klonken op verren afstand de gedempte tonen van een gamelan. De drie vrienden luisterden met eenige spanning 'n poosje. Toen zei Lammers:

‘Dat is wajang tjina, deze.’

De sadokoetsier gaf daarop ongevraagd een bevestigend antwoord.

‘Di mana itoe wajang tjina?’ vroeg Lammers hem.

‘Di kota, toean.’

‘Ajoh, wij gaan?’ stelde Lammers voor.

‘Ajoh dan maar. Vooruit!’ besliste Boong.

De koetsier verstond dat besluit, legde de lange, stijve zweep over het nog amechtige paard en voort ging 't weer, rinkelbellend en hoefklepperend door het slapende Chineesche kamp benedenstad waarts.

De sadokoetsier reed op het geluid van den gamelan af in zuidelijke richting, en spoedig waren zijn passagiers het met elkander eens, dat de wajang bij den kapitein-Chinees zou zijn, die, zooals zij zich nu herinnerden, sedert eenige dagen feesten gaf, omdat zijn zoon trouwde. Dat beloofde 'n gezelligen avond, meenden de met-

aant.

gezellen; hoe was 't mogelijk dat ze er niet eerder aan gedacht hadden! En ongeduldig werden ze, wijl het al zoo laat was in den nacht. Ze hitsten den koetsier op, om sneller te rijden, porden hem aan met stompslagen in zijn rug, namen eindelijk zelf de zweep in handen en sloegen er beurtelings het reeds afgejakkerde paard mee om de zenuwachtig-gespitste ooren en tegen de witbeschuimde flanken.

Zoo kwamen ze binnen een kwartier daar, waar ze wezen wilden.

Op het groote voorerf van den kapitein-Chinees waren langs de zijden lange, met atap overdekte gaanderijen van bamboe opgesteld, waar een massa speeltafels, voor de gasten, op kleinen afstand van elkaar stonden, elk verlicht door een eenvoudige staande petroleumlamp. Ieder tafeltje was bezet door een viertal partners. Inlandsche bedienden liepen er tusschen af en aan, om dranken en sigaren te presenteeren. Er waren uitsluitend mannelijke Chineesche gasten van allerlei leeftijd; de vrouwen werden in het hoofdgebouw ontvangen en zaten daar in een grooten kring te praten en te snoepen.

In het midden van het erf was een vrij hooge stellage van kadjang, bamboe en atap aangebracht, die tot een tooneel diende. Op die tribune werd door fantastisch uitgedoste Chineesche acteurs juist een voorstelling gegeven bij het grillig-flikkerend licht van pekfakkels.

Het grasveld daaromheen stond vol nontonnende inlanders en Chineezen, waartusschen enkele Indo's. Oorverdoovend lawaai van bekkenslagen, dat, bij wijze van muziek, verscheurde de door zwarten fakkelwalm doortrokken atmosfeer, terwijl een Chineesche hobo, met intens gillende, nasale toonen, mede de handelingen der tooneelspelers begeleidde.

Op een ruwhouten bank zaten eenige blijkbaar gegoede, jonge Chineesche meisjes, schitterend van juweelen aan de ooren en in het zwart-glimmende haar, blinkend van gouden kettingen, borstspelden en armbanden. Gladsluitende zijden baadjes deden heur halfontloken lichaamsvormen duidelijk uitkomen en glansden in het helle licht der fakkels. Zij waren dochters van gasten, geleken fijne, glinsterende, exotische bloemenfeetjes te midden der grove inlandsche gemeente. De meesten hadden beeldige gezichtjes, prachtig van kleur, de kleur van theeroosknoppen, met kleine handjes en voetjes, teer en broos als van porseleinen poppen. Zij zaten op een rij stil toe te kijken; de rijkgecostumeerde acteurs op de tribune boeiden haar zeer. Sommigen zagen staroogend met van bewondering open mondjes naar hen op: de stinkende roetwalm der halfuitgebrande fakkels scheen haar niet te hinderen, en in haar verbeelding verhoogde het bekkenlawaai de dramatiek der wajangvoorstelling.

De sado met de drie krontjongers hield stil

buiten het vergulde hek der kapiteinswoning.

‘Jij wacht hier tot we terugkomen,’ beval Boong, uitstappend, den koetsier in het Maleisch.

Deze mopperde, zei dat 't al zoo laat en zijn paard zoo moe was; hij had liever dat hij nu maar betaald werd, dan kon hij naar huis gaan. Boong keek hem toen éven dreigend aan, liep verder het voorerf op, deed alsof hij niets meer hoorde.

Met één langen blik over het geheele terrein had hij al gezien, dat 't er een royale boel was, dat er nagenoeg geen Europeanen en dat er verscheidene mooie vrouwen waren, inlandsche en Chineesche. De volwassenen onder haar, och, die kon hij meestal gemakkelijk krijgen - hij had ze maar 'n beetje brutaal te fixeeren, dan hardop een geestigheid naar haar smaak te lanceeren, die haar in een schaterlach deed uitbarsten, en hij leidde ze waar hij ze heen wilde hebben. Vooral als hij nog wat geld op zak had en haar begeerte opwekte naar het bezit van 'n zijden doek of 'n fleschje odeur, dingen, welke te koop waren uitgestald in de vele kraampjes buiten het erf.

Maar die heel jonge meisjes met nog niet ten volle gerijpte vormen - die waren moeilijk te veroveren en daarom juist voor hem te aantrekkelijker. Ze prikkelden onbewust zijn begeerte, zijn zinnelijkheid, omdat ze niet zoo gemakkelijk te benaderen waren, en schuw-angstig deden voor zijn gloeiende blikken als jonge hinden.

aant.

‘Kijk,’ zei Lammers opeens, wijzend naar de schitterende Chineezinnetjes op de bank voor de tribune, ‘kijk, Krol, daar heb je je liefje, de kleine Kwan. Is ze dat niet?’

Boong en Krol zagen snel op, zoekend met de oogen.

‘Waar, waar,’ vroeg Boong, instinctmatig alvast naar voren dringend, als gunde hij 't zijn kornuit niet, haar 't eerst te ontdekken.

‘Daar rechts van die obor,’ beduidde Lammers nader. ‘De middelste van de vijf, dat is ze.’

‘Ja waarachtig. God, zeg, ja, dat is ze, Kwan van Tek Soei.’

De drie vrienden naderden de bank, gingen vlak achter de meisjes staan.

Boong monsterde haar een voor een van ter zijde, zonder dat zij het nog opmerkten, en hij vond inderdaad de kleine Kwan 'n beeldje. Zij was de mooiste van de vijf. Die dikke Krol had er ditmaal waarlijk niet te veel, eer te weinig van gezegd. En zoo klein was ze niet. Net rijp genoeg om geplukt te worden, dacht Boong. Wat 'n volle kondee, wat 'n prachtig lenig lichaam, met die jonge, onder het blauwzijden baadje éven uitpuilende borstjes! Het duurde niet lang, of Boong had voor niets en niemand meer aandacht dan voor Kwan. Ze was ook de vroolijkste van het groepje, lachte met 'n fijn zilverklankig stemmetje om 'n handvol snoepgoed, dat een der anderen had laten vallen en dat meerendeels

door vermenging met zand oneetbaar was geworden.

De meisjes, uitgezonderd Kwan, die zitten bleef, hurkten neer en grabbelden, gierend van pret, naar de gevallen snoeperij, elkander dan plagend de smerig geworden suikerkoekjes tegen den mond duwend.

Krol nam de gelegenheid te baat om de alleen zittende Kwan in het geelblanke nekje even te kietelen. Ze kromp dadelijk in elkaar, omdat ze 't niet verdragen kon, en lachte zenuwachtig, denkend dat een vriendinnetje haar stil van achter beslopen had. Maar toen Krol het gekietel herhaalde, nu wat dieper in den hals, voelde ze aan zijn dikke, warme vingers, dat de hand niet aan een vriendinnetje kon toebehooren, stond verschrikt op, zag om en herkende Krol, dien ze wel meer ontmoet had in gezelschap van haar vader. Meenende dat hij ook tot de gasten van den kapitein-Chinees behoorde, verdween de verschrikte uitdrukking van haar poppig gezichtje en glimlachte ze verlegen.

‘Je bent toch niet bang voor me?’ vroeg hij in het Maleisch. ‘Ik ben de vriend van je vader. Je kent me toch wel, Kwan?’

‘Toewan Krol....?’ ried ze, nu minder vreesachtig en verlegen.

‘Ja, ja, dat heb je goed onthouden’, antwoordde Krol verheugd.

Nu drong Boong zich op, ging vlak bij het

aant.

meisje staan, en zei brutaal, maar met 'n air van hofmakerij:

‘En ik ben ook 'n vriend van je vader.’

Kwan stak een losgeraakte briljanten haarspeld vaster in haar blauwzwarten kondee, keek den knappen Indo tersluiks wantrouwig aan en schudde ongeloovig 't glanzende kopje.

‘O, ik heb je gekend al toen je nog in 'n oto rondliep, maar ik ben na dien langen tijd op reis geweest, daarom ben je mijn gezicht vergeten,’ loog Boong.

En doordat Krol deze bewering niet tegensprak - hij durfde 't niet voor Boong -, begon Kwan er geloof aan te slaan. Ze vond het niet onmogelijk. Hoe meer ze naar Boong keek, hoe meer sympathie zijn gespierde en toch slanke gestalte, zijn vurige oogen en zijn mannelijke jeugd bij het Chineesche meisje wekten.

‘Heb je al koekjes en limonade gehad?’ vroeg Boong haar. ‘Anders zal ik 't dadelijk voor je halen, achter bij 't buffet. Of wil je liever 'n portie van dat gekleurde ijs....? Ik kan alles voor je krijgen wat je maar wilt, want ik ben hier zoo goed als in m'n eigen huis bij de kaptein. De kaptein is 'n groote sobat van m'n vader. Zal ik....? Kom, weet je wat, laten we 't samen gaan halen. Krol volgt ons dan wel.’

Meteen gaf Boong den verbaasden metgezel 'n wenk, om hem in z'n operatieplan niet langer hinderlijk te zijn en zich op 'n afstand te houden.

't Was een stout plan, dat moest Krol erkennen ondanks zijn ergernis, want hij had dolgraag het meisje voor zichzelf behouden, voelde echter zijn eigen gemis van energie, van durf, en zag met leede oogen toe, hoe die onvervaarde Boong met iedere minuut veld won.

Lammers, die zich onderwijl interesseerde voor het spel der Chineesche acteurs op de bamboezen tribune, had al dadelijk begrepen, waar Boong het heen wilde sturen en toen hij merkte dat diens plan begon te vorderen, maakte hij aanstalten om naar de wachtende sado terug te keeren. Want hij meende er zeker van te zijn, dat het wel op een brutale schaking uit zou loopen. De gelegenheid was er te schoon voor.

Het meisje zelf, aanvankelijk besluiteloos, liet zich door de beslistheid, waarmee de mooie Indo sprak, allengs overhalen. Vooral het aanhoudend zwijgen van den haar bekenden Krol, die, al nam zijn innerlijke woede toe, bang was voor Boong, versterkte haar in het geloof, dat de vreemde jonge man stellig een vriend van haar vader kon zijn. Waarom niet? Anders zou toewan Krol het toch tegengesproken en haar gewaarschuwd hebben? De wijze waarop Boong haar aanzag met zijn van dierlijken lust gloeiende oogen en de zachte, geheimzinnige toon, waarop hij nu verder tot haar sprak en waarin de hartstocht trilde, wekten in haar een verlangen dat geheel nieuw voor haar was. Zij bezat inderdaad een

zucht naar het buitengewone, want haar leven was zeer eentonig thuis en van buitenaf drongen dagelijks verhalen en mededeelingen tot haar door, welke haar begeerig maakten, eens iets te zien, te beginnen en te doen, dat nu eris een bijzonderheid zou zijn. Ze voelde zich al zoo groot, zoo'n beetje vrouw, en die voortdurende bewaking door tante's en baboe's verveelde haar geducht. Ze snakte naar vrijheid, wilde ook wel eens met jonge mannen praten, die geen familieleden van haar waren, en deze knap-uitziende Indo met zijn vleiende, warme stem, zijn heerlijke, sprekende oogen en zijn plotseling door haar gevoeld overwicht, trok haar aan. Die sympathie groeide snel aan, bij elk woord en elk gebaar van Boong, die op haar een groote bekoring wist uit te oefenen. Hij kon zich zoo voordoen, alsof hij, de doodarme, scharrelende Indo zonder beroep, een zekere macht, een bepaalden invloed had op menschen en dingen, welke ver buiten haar levenskring waren. En dit maakte het meisje nieuwsgierig naar die menschen en die dingen. O, ze zou zich wel aan hem durven toevertrouwen, hij, die immers haar vader kende.... En toen hij, als zonder opzet, zoo terloops keek naar de prachtige volle maan, fluisterend 't idee opperde om te toeren in dezen stillen nacht, zingend de mooiste pantoens, die hij kende.... toen greep hij haar mollige vingertjes die lichtelijk beefden in zijn warme, gespierde hand. Zij was, geboeid

door zijn geheimzinnig gefluister, ondoordacht met hem meegeloopen tot aan de straatpoort.

In de schaduw van een grooten tamarindeboom, door welks fijne loover het gouden maanlicht zeefde en op den grond een stramien teekende van licht en schaduw, trok hij haar opeens naar zich toe en met een stem, heesch van passie, zei hij in haar oor:

‘Kom mee met mij, we zullen buiten toeren in den maneschijn, ik heb 'n lief huisje, ver van hier. Daar zal ik de verrukkelijkste pantoens voor je zingen en je liefhebben als mijn godinnetje.... Kom, lieve, kleine Kwan, ga met me mee, je weet niet hoe gelukkig je me zult maken en hoeveel genot je wacht....’

Zij was 'n oogenblik bedremmeld, kon niet antwoorden, omdat ze voorgevoelde een geheim genieten, waarvan ze het bestaan vermoed had altijd, maar niet kende.

Een machtige gewaarwording dwong haar tot een zoet zich overgeven, maar de angst voor haar familie, die zij daar achterliet in de schitterend verlichte woning van den kapitein, flitste even in haar op. Ze wilde spreken, maar op dat moment had Boong haar met zijn krachtige armen vlug opgetild en in de sado gedragen. Die onverwachte handeling bracht haar geheel van streek en scheen haar tong te verlammen.

Een wenk van Boong en de sado vloog over den maanbeschenen weg, in razende vaart....

Krol had met leede oogen de geleidelijke overwinning gevolgd, welke Boong Portalis behaalde op het snoepige Chineezinnetje. Wangunst en woede vervulden zijn gemoed. Wat 'n gelukskind was dan toch ook die Portalis! Zou hij een toovermiddel gebruiken bij al die overwinningen? Of zou hij een talisman bij zich dragen, die de macht bezat, alle vrouwen zoo gedwee en verliefd op hem te maken? Boong was 'n welgevormde jongen, dat was waar, maar juist die inlandsche en Chineesche vrouwen kijken niet, althans niet in de eerste plaats, naar schoonheid bij 'n man. Krol had 't al zoo dikwijls opgemerkt dat de prachtigsten onder die vrouwen de leelijkste mannen toebehoorden. En hij zou er toch zoo graag achter komen, hoe die Boong 'm dat lapte. Als hij, Krol, hetzelfde probeerde, mislukte 't bijna altijd, ten minste bij de mooie vrouwtjes. En toch gaf hij er meer voor uit, offerde er zich meer voor op, deed er meer moeite voor, kleedde hij zich er beter voor. Wat had hij al niet gedaan, om 'n beetje in de gunst van die kleine Kwan te komen! Stiekum, waar haar vader bij was, of openlijk, wanneer zij alleen speelde 'n enkele maal voor haar huis, had hij haar aardige dingen gebracht - 'n doos bonbons waarop ze verzot was, eenige heerlijke vruchten, allerlei odeurtjes - zonder ander resultaat tot dusver dan dat ze hem blij toelachte en dank-je zei. Zoo'n vent als Boong daarentegen, dien ze

aant.

nooit te voren gezien had, dien geeft ze zich al dadelijk binnen een uur nadat hij haar voor 't eerst in d'r leven toegesproken had. O, die meisjes en vrouwen, vooral de mooie, zijn 'n raadsel, vond Krol. Hij had dat ergens gelezen in 'n stukje krant, en was overtuigd dat de menheer, die dat geschreven had, 't wel wist. Maar hij vond 't ook gemeen van Portalis, dat ie 'm dàt geleverd had. Boong noemde zich altijd z'n vriend en kon toch begrijpen, dat ie Kwan voor zichzelf bestemd had en niet voor 'n ander. Zoo was ie nou altijd, alles voor zich houden en als het er op aankwam z'n eigen vrienden in den steek laten. Smerig wàs 't, daar ging niets van af. Had-tie 'm dáárom den weg naar Tek Soei's woning gewezen? O, als ie 't gedurfd had, hij zou dien Portalis op z'n smoel geslagen hebben, dat 't bloed er uitspoot. Zoo'n verroeste beroerling! Nou zat ie natuurlijk met die heerlijke Kwan in z'n armen ergens buiten in een verlaten gardoehuisje - net iets voor hem! En wat was er zaliger, dan met dezen prachtigen maneschijn alleen te zijn met 'n lief meisje, ver van het bewoonde stadsgedeelte! Een knagende jaloezie besloop Krol, en zijn ergernis over de brutale toeëigening van *zijn* liefje door Boong werd haat. Hij dacht nu al-maar-door aan Kwan, die zich overgegeven had aan zijn kontjoh. Als in een onafwijsbaar visioen zag hij telkens het slankteere, zacht-blanke lijfje van Kwan zich vleien

tegen de stoere borst van Boong, die heete patoens zong in den manenacht....

Hij kon dat gedachtebeeld niet van zich afzetten, het vervolgde hem, van dit oogenblik af, overal waar hij doelloos ronddoolde over het groote, rumoerige erf van den kapitein-Chinees. En hij zon op wraak.

O, hij zou met innig genot het breede zakmes, dat hij gewoonlijk bij zich droeg, en welks heft hij nu werktuigelijk al omklemd hield, steken kunnen in 't valsche hart van dien gehaten mededinger. En indien hij niet bang was voor de politie van de benedenstad, die het onverklaarbaar geheim scheen te bezitten om alle misdaden te ontdekken, dus zeker ook de zijne - hij zou 't vannacht nog doen. Niet hier op 't erf, 't was er veel te druk en hij zou direct gepakt worden, - maar op een andere plaats, wanneer die beroerling er niet op verdacht kon zijn.

De drukte hield aan; trouwens het Chineesche wajang-spel was nog lang niet ten einde. Na een korte poos rust, aangevuld door zachte gamelan-muziek, welke van den zuidelijken kant van den tuin klonk, begon het weer opnieuw, den ganschen nacht door. Ook de gasten bleven allen; niemand dacht aan huiswaarts gaan. Het was er gezellig en men amuseerde er zich op kalme en rustige wijze, te midden van soms oorverdoovend bekkengeraas.

Krol zocht nu naar Lammers, in de hoop dat deze hem zou kunnen bevrijden van de kwellende, naijverige gedachte aan Kwan, maar die was nergens te vinden.

Rustig bewoog zich de stil-genietende inlandsche menigte over het wijde grasveld om de speelgalerijen en om de wajangstellage.

Krol had zoo ongeveer een paar uren geloopen, gekheid makend met inlandsche meiden, strootjes rookend en pratend over de rijkdommen van den kapitein-Chinees met andere Indo's die hij kende. Het was ver over middernacht geworden en de maan had onderwijl een zuidelijker stand aangenomen.

In de rustige feeststemming op het voorerf was geen verandering gekomen. Vol geduld en ambitie zaten bij de brandende staande lampjes de speelgasten nog om hun tafeltjes; zaten in het hoofdgebouw de vrouwen nog in een grooten kring te babbelen; acteerden nog onvermoeid de wajang-artisten op de tribune; nontonden, met slependen gang, nog de inlanders om de galerijen en kraampjes; klonken nog de gamelantonen en daartusschen-door het zangerig gegil van een ronggèng.

Ook de Chineesche meisjes op de bank waren er nog, ieder met een peperhuisje versch snoepgoed in de hand. Soms staarden zij minutenlang met open mondjes de heftig gebarende acteurs aan, vergaten dan te snoepen. Eerst waren ze

weg geweest om Kwan te zoeken, doch haar niet vindend, en meenend dat zij binnen was geroepen in 't hoofdgebouw om 't een of ander te doen, waren ze teruggekeerd naar de bank, die daar uitsluitend voor haar was neergezet, en dachten niet meer aan het verdwijnen van Kwan.

Deze nu kwam onder Boong's geleide ongemerkt zich weer bij de anderen voegen. Zij zag er niet meer zoo netjes en gladjes uit. Heur haar glom niet als te voren en lag niet meer zoo onberispelijk plat neergekamd op 't hoofd, doch kruivig en in de war 'n beetje. Haar zijden baadje had een scheur in den linkerelleboog en de sarong hing niet meer zoo kreukeloos haar langs de heupen. Bedeesd, met een vreemden blik in de oogen, schoof ze, alsof er niets gebeurd was, tusschen de andere meisjes in. Maar die anderen merkten dadelijk dat vreemde en slordige in haar, riepen verbaasd bijna tegelijk:

'Hé, waar kom jij vandaan, Kwan?'

Zij lachte beschaamd, wist zoo gauw niet een antwoord, maar toen die vraag herhaald werd door de nieuwsgierigste der vriendinnetjes, zei Kwan, kijkend naar den grond:

'Ik ben binnen geweest en ben in slaap gevallen op den divan...'

'Tjies, slaapkop!' plaagden de meisjes. 'Kun jij niet eens een nacht opblijven net als de groote menschen? Wij wel. Wij blijven tot den nieuwen dag op.'

En meteen gaapte het eene vriendinnetje na het andere heviglijk.

Boong en Krol hadden elkander weer op het terrein ontmoet. Bij het zien van Boong kon Krol zijn jaloezie en woede moeilijk meer verkroppen, en verlangend toch iets te zeggen over de gemeene handelwijze van zijn kornuit, sprak hij schamper:

‘Je bent toch eigenlijk 'n smerige vent, zeg, Boong.’

Boong zag even op, was niet gewoon aan den vermetelen toon van den ander. Krol, onwillekeurig aangemoedigd door dat zwijgen, ging voort met steeds minder zelfbeheersching:

‘Verdomd gemeen van je!’

‘Wat?’ vroeg Boong, als begreep hij niet, waarop Krol doelde.

‘Hou je maar niet van d'n domme! Kwan was van mij.’

‘Zoo?’

‘Ja, zeker. Zij was voor mij bestemd.’

‘Waarom heb je d'r dan niet genomen?’

‘Omdat.... omdat jij zoo ploertig was, om ze van mij af te troggelen.’

Krol kon zich niet meer inhouden.

‘Ploertig? Zeg, vent, weet je wel wien je voor je hebt?’

‘Warempel wel. Je hebt zoo even op de brug gezeg dat ik Kwan voor mezelf kon houen, dat je niet wil probeeren met haar en

dat jij naar Ina zou gaan. Waar of niet? Perisa en Lammers kan getuigen. Durf je zweren: God zal mij straffen, ajoh....?'

De toon van het gesprek tusschen beide vrienden werd heftiger, de gloed der oogen toorniger. Enkele inlanders, afgaande op het kijvend geluid, groepeerden zich om de twistende Indo's, zagen hen beurtelings aan met een vragend-nieuwsgierigen blik, wat dit worden en wie wel 't meest brani zijn zou. Dat prikkelde de twee rivalen en vuurde hen onwillekeurig aan in den strijd tegen elkander. Zoo werd de valsche schaamte tegenover de steeds in aantal aangroeiende omstanders, waarbij zich ook vrouwen hadden gevoegd, als een wind die de vechtvlam aanwakkerde.

'Ik doe wat ik wil,' zei Boong, uiterlijk kalm, maar op beslisten toon.

'Ach wat, jij! Jij ben een smeerlap, zeg! Kwan is van mij en niet van jou.'

Boong lachte hatelijk.

'Dan kom je te laat, vent. Ik heb d'r zooeven wat lekker gezoend en....'

Hij maakte een veelbeteekenend gebaar.

Dit bracht Krol buiten zichzelf van drift. Zijn borst hijgde, hij kreeg 't benauwd van de hartklopping, terwijl het bloed hem naar 't hoofd steeg.

'Schurk! Hond...'

En, zich niet langer bedwingend, gaf de woedende Krol Boong een slag in zijn gezicht.

Boong, nog altijd uiterlijk kalm, zette zich

nu in postuur, vragend met van haat sissende stem:

‘Zoo, ventje, wil je vechten? Ajoh, vooruit dan! Kom maar op!... Klaar?’

Nadat hij zijn tegenstander met één oogopslag goed opgenomen had, deed hij in boksershouding een sprong voorwaarts, maakte met de linkerhand een schijnslag in de richting van diens buik, vervolgens met de rechtervuist een snelle beweging naar diens gezicht... 'n stomp... en Krol's neus, onder 'n licht gekraak, bloedde hevig.

Krol, geen kans ziende den vluggen Boong aan te vallen, moest er nu verder op bedacht zijn, zich tegen de vuistslagen van den ander te verdedigen.

Het regende slagen op Krol's dikken kop, en stompen tegen zijn buik; hij werd hoe langer hoe meer achteruit gedrongen tegen de menschenhaag op, die hen omringde. Zienderoogen zwoegden de lijven der kampende jongemannen, zwollen hun bebloede aangezichten onder de worsteling. Eindelijk viel Krol's zware gestalte met 'n smak neer, vlug legde Boong hem zijn knie op de borst en hij vond nog tijd om uit zijn broekzak een ijzeren krakeling te voorschijn te halen.

‘Dat 's valsch,’ riep Krol met heesche stem, toen Boong de vingers in het ding spande.

Maar, eenmaal aan den gang, was de sterke Portalis niet meer te houden, werd hij onmeedoogend, razend, wreed.

aant.

‘Kan me niets verdomme,’ kreet hij rauw, schuim op den mond. ‘Dan hadt je maar niet met mij moeten beginnen... Je zult excuus vragen, beroerling, stomme aap, of ik vermorzel je...’

De inlanders, zich niet durvende mengen in den strijd om de vechtenden te scheiden, begonnen zich wel ongerust te maken over het lot van den onderliggenden Indo, wiens aangezicht nu door de krakelingslagen zoo akelig toegetakeld en verwond werd, rood van bloed en builen, dat de vrouwen medelijdend haar gezichten daarvan afwendden en de een na de ander angstig den kring verlieten.

Een oude inlander waagde Boong toe te roepen:

‘Soedah, toewan, mampoos nanti...’

‘Je zult eerst excuus vragen’, eischte Boong van den verminkten overwonneling.

Maar deze verweerde zich niet meer, bleef zwijgen en lag daar als een doode.

‘Amok!’ schreeuwde dezelfde oude inlander.

En in een oogwenk veranderde het aspect van het rustige feestterrein. Als een met den vinger verstoorde mierenhoop ging de dichte menschendrom uiteen, vluchtte naar alle kanten, begon te rumoeren en te gillen. Eenige Chineezen, opstaande van hun speeltafels, wapenden zich met stokken en messen, liepen het erf op, zoekend naar den amokmaker.

In de meening dat hij Krol doodgeslagen had en merkende hoe de menigte op hem dreigde

aant.

af te stormen om hem te ranselen en te vangen, liet Boong den verslagene nu liggen en liep zoo hard hij loopen kon de straat op, sprong in een wachtende sado, rukte den koetsier de teugels uit de hand en hanteerde zelf de zweep over het vliegende paard...

IV.

In de kleine, donkere badkamer van John's huis, dat achter Pasar Baroe lag en uitzicht had op een sawah met hier en daar oude Chineesche graven, waren Nini en Daï bezig zich te kramassen. Zij hadden niets anders aan het jonge, welgevormde lijf dan een sarong, die onder de armen even boven heur boezem was vastgedraaid in een knoop. Heur weelderig, lang, zwart haar hing los en was zoodanig langs een zijde van het hoofd neergelaten, dat zij het gemakkelijk wasschen konden boven een aarden kom, met inktkleurig water gevuld. Dit water was een aftreksel van gebrande marang. Op den rand van den mandibak stonden twee kleinere, witte kommen gereed, vol bloemenwater; er dreven kenanga's, melatti's en rozenblaadjes in.

De badkamer was eenigermate donker door de vochtige wanden, welke een vuilgroen-bruine kleur hadden. Door een enkele glazen dakpan schoot een bundel zonnestralen, waarin ontelbare stofjes zweefden, naar binnen, schuin in den bak.

aant.

Het was er vochtig-koel en het rook er zoetig door de bloemen. Nu en dan klaterde het bakwater een poos op den rood-steenen vloer, zoo dikwijls een der meisjes het met een blikken handemmertje er uit schepte. Dan spatten de droppels als een diamantenregen naar alle kanten heen.

Het was een lustig geplas en gekletter, en de meisjes, wier hoofden verborgen waren als onder een mantel van haar, die in heur gebogen houding bijna tot op den vloer afhing, hadden schik in die bedrijvigheid. Zij wieschen zich de hoofden tot het schuim in dichte vlokken tegen haar lijven klefde. Een beetje amechtig onder het gedoe, vroeg Nini aan Daï:

‘Waarom wil jij toch die Willems niet hebben, Da? Kasian, die vent is smoor op jou.’

‘Dank je wel, zoo'n leelikert!’ klonk het achter de andere haarmassa.

‘Hij heeft toch mooie betrekking. Is tie niet komies bij de pos?’

‘Ach neen, ach. Wil niet.’

‘Ik vind dom van jou. Wees blij dat je zoo'n vent krijg, zeg. Of wach je misschien op 'n onderluitenant? Zure druiven, zeg!’

‘Verbeeld je! Ik wil niet die Willems met z'n koeping lowoh! Neem jij gem zelf.’

‘Lôh!’ - Nini lachte schaterend, dat het echode in de vochtige, kleine badkamer.

‘Ik wil in betrekking, zeg ik je. Grootpa zeg,

aant.

meester Vierzen Pel hij zoek 'n juffrouw voor zijn zieke vrouw te helpen in de guisgouding. Grootpa zal voor mij vragen....'

'Owah, denk je dat je krijg, massah! Die totok's, ze zeggen allemaal dat wij nonna's zijn. En hoe wil jij verkeeren bij zulke googe lui. Ze lachen je maar uit immers. Kôh jij wil. Ik niet. Trima kassi!'

'Als ik niet probeer ja, ik ken niet. Al doende leert men, zegt Vincent altijd, en ik wil ook als hij. Ik wil googer op.'

Nini lachte weer hartelijk. Zij wist, dat haar zuster al lang neiging verried om het te zoeken buiten den kring van hun aller leven, dat haar verlangens trokken naar een andere, betere omgeving.

Daï, zoekend naar een motief, waarmee zij Nini ook plagen kon, zei eindelijk:

'Ik doe in ieder geval beter dan jij, weet je dat? Jij altijd maar wil naar die stamboel, ik geloof waarlik, dat daar is een djantoong hati van jou daar.'

Nini's heldere lach weerkaatste tegen de wanden van het enge badkamertje.

'Alla tobat!' riep ze vroolijk uit. 'Nonsens, zeg ik je, nonsens. Maar ik goud veel van die stamboel, dat is waar, en tjobah pa geef permissie, ik al lang bij de troep. Maïn komedie en zingen zoo d'r bij, owah géérlik!'

En, gehuld in haar kletsnatte sarong, als

aant.

vastgeplakt aan haar prachtig belijnd lichaam, het mooie gezichtje, omgeven door het vele, lange haar, nu opgeheven, zette Nini zich in postuur, en zong, terwijl zij haar fraaie, bloote armen langzaam bewoog met tandakgebaar:

‘Djika tida karna boelan,
Masakan bintang timor tinggi?
Djika tida karna toean,
Masakan abang datang kemari?’

Daï had even tusschen heur hangende haarstrengen door opgekeken naar haar zingende zuster, wier lieve, innig-sentimenteele stem haar ontroerde, en zei:

‘Betoel, Ni, jij zingt mooi. Jij zou werkelik goed zijn voor de stamboel. Geen een speelt zooals jij en geen een zoo schoon en zoo sedep. Maar ik vind toch beschaamd, als jij bij de stamboel gaat.’

‘Waarom?’

‘Ach.... ze zeggen, dat zijn allemaal slechte meisjes daarzoo....’

‘Dat is niet waar. Zijn ook veel fatsoenlike. Daar zijn ook getrouwde.’

‘Nou ja, getrouwd poera-poera. En altijd gescharrel met jonge Chineezen daarzoo.’

‘Maar ze zijn rijk.’

‘Zou jij dan met zoo'n Chinees willen....’

‘Waarom niet? Ik heb kassian met pa en ma. Wij zijn allemaal arm. Jij ben trotsch, wil

aant.

niet met Willems, jij ben zoo betingka. Zoo gaan wij nooit uit huis. Medelijden ach, die pa en ma....'

Nini staarde stil in gedachten voor zich uit.

Na een korte poos zei Daï op 'n toon, als had ze uitkomst gevonden:

'Maar als ik die betrekking krijg bij meester Vierzen Pel....'

'Van Vierzen Pel....'

'Nou ja. Dan breng ik toch geld thuis?'

'Hoeveel zal dat zijn? Tien pop misschien, want je moet toch voor je eigen kleeren zorgen. Je kan toch niet sarong-kabaai daar gebruiken, moet toch elken dag rok en bloese....'

Ja, daaraan had Daï tot nog toe niet gedacht, gewoon als ze was zich dag in dag uit in sarong en kabaai te steken. Zoo gekleed ging ze altijd over straat naar de buren, en 's avonds bij maneschijn zelfs heele afstanden wandelen met Nini, Vincent of Boong, en andere jongens en meisjes. Alleen als ze naar de kerk of naar Pasar Baroe moest, droeg zij een Europeesch toiletje.

De meisjes waren intusschen klaar met kramassen; het bloemenwater uit de witte kommetjes hadden zij over heur haarmassa uitgestort en gedeeltelijk over heur gezicht en bovenlijf. De badkamer was geheel vervuld van het parfum, en de meisjes zelven zagen er frisch uit.

Zij traden naar buiten, de kleine, gracelijke

aant.

voeten in Javaansche klompen gestoken, die lichtelijk klepperden over den aarden vloer der bijgebouwen. Zòò waren ze uit de badkamer, of stemmen uit de achtergalerij drongen tot haar door. Er was bezoek.

‘O, dat is de stem van grootpa,’ zei Nini.

Daï, 'n haarspeld dwars tusschen de blanke tanden, keek even in de richting van de galerij, knikte bevestigend.

Beiden haastten zich naar binnen.

Grootpa liep ze al tegemoet, goedig groetend met z'n oude, tamelijk hooge stem:

‘Dag Ni, dag Da. Lekker gekramast? Wat heb ik toch 'n mooie kleindochters, hè? Jullie ziet er nou net uit als poetri's. Als Willems je zóó zag, Da...’

‘Ja, die grootpa, zoo valsch ja!! Kan me niks schelen, die Willems. Ik wil niet met gem.’

‘Kom, kom, niet al te kieskeurig, meisje! Je weet wel, hè: pilie-pilie, ketella bongkèng.’

‘Laat maar!’ antwoordde Daï 'n beetje koppig. ‘Nanti, wij gaan eerst aankleeden, ja, grootpa. Wij dalik terug.’

De meisjes verdwenen in haar kamer.

‘'t Is 'n rare meid die Daï,’ zei John.

‘Maar je kan d'r toch wat aan doen’, meende Sam Portalis. ‘Jij, als vader, weet toch beter wat in 't belang van je dochter is?’

‘Al zou ik 't kunnen, dan nog zou ik d'r niet willen dwingen met die Willems, pa. Dat loopt

toch immers verkeerd uit, als ze eenmaal getrouwd zijn. En bovendien, die Daï heeft 'n willetje, hoor! 't Is zoo makkelijk niet gaar te dwingen. Je zal zien, zij loop weg van guis als ik dat doe.'

'Ik geloof toch niet, dat Daï d'r zoo een is. Maar dat 's waar, de meisjes zijn zoo'n heelen dag alleen....'

John's gelaat betrok, en hij zuchtte diep. 't Was een wonde plek in zijn gemoed, die zijn vader daar juist aanroerde.

'Liza is zeker niet thuis, John?' vroeg Sam weer.

John slaakte opnieuw een zucht.

'Is ze waarachtig weer...', riep Sam in opkomende boosheid.

'Natuurlijk, pa. Waar anders. Die vrouw van mij zit den heelen dag te dobbelen. Ik kan d'r niks aan doen. Ik kan 't d'r niet meer afleeren. Ze wordt ziek, zei ze, als ze niet meer dobbelen mag. Ik heb niks aan d'r. De meisjes ook niet. Die Chineesche vrouwen, ziet u, die verleiden d'r altijd. En zij, 'n inlandsche, is zwak. Als u lijm zet aan d'r vingers, zij gaat dalik mee. Zoo is die vrouw van mij'.

''n Mooie vrouw!' zei Sam bitter smalend. 'Ik zou ze 'n rammeling geven, dat ze bont en blauw...'

'Dat zou u niet, pa.'

'Och wat, jij bent veel te goed, John. Als

jij niet zoo lam was, zou Boong ook 'n andere kerel zijn geworden. Nou is tie jou de baas. Dorus heeft geen inlandsche vrouw, en kijk nou z'n kinderen, ze zijn goed terecht gekomen. Alex is korpraal, Vincent... 'k hoef je niks te zeggen, daar ben ik trotsch op. Maar die Boong van jou! Vanmorgen sprak ik 'n politieopziener je weet wel, Van Driel. Nou, de vent kent me al lang. Weet je wat ie tegen me zei? Nou, hij vertelde me, dat Boong vannacht iemand halfdood geslagen had, gevochten in de benedenstad.'

John schudde mismoedig 't hoofd en zijn oogen namen een nog droeviger uitdrukking aan.

'Ja, verbeeld je nou 'ns. Gevochten heit tie weer, zeker met inlanders en Chineezen.'

'En hebben ze 'm gepakt?' vroeg John, het hoofd belangstellend opheffend.

'Nog niet, zei van Driel. Maar... hij zou 'm ditmaal nog laten loopen.... om mijnentwil, zeit ie.... omdat Boong mijn kleinzoon is en ik al op jaren ben...'

'Wel mooi van Van Driel', zei John zacht.

'Maar ik had liever dat ze die Boong van jou eens flink achter de tralie...'

'Meent u niet, pa.'

'Wel waarachtig meen ik dat.'

'U zegt 't wel, maar in uw hart...'

De meisjes kwamen uit heur kamer, opgewekt en vriendelijk glimlachend, zachtjes plukkend en trekkend aan de punten van heur krijtwitte

kabaai's, om ze recht te schikken. Ze droegen waar ze liepen 'n inlandschen bloemengeur met zich mee, en heur lange zwarte wimpers sloten zich nu en dan over de prachtige oogen als vleugeltjes van donkere vlinders.

‘Wel, meisjes’, sprak Sam, ‘kom nou 'ns naast je ouwe papa-tjang zitten, ik heb je wat te vertellen, daarom ben ik even gekomen, er was vanmorgen toch niets te doen bij de raad. Owah, zeg, wat ruiken jullie lekker, en och, och, wat ben jullie toch lief en mooi! Geef nou eerst je grootvader eens 'n zoen.... zoo.... zoo.... dat maak me warempel weer jong, hè....’

Nadat de meisjes Sam gekust hadden, trok ieder een stoel bij aan weerszijden van hem, 'n beetje nieuwsgierig doende.

‘Nou wil ik jou eerst eens vragen, Daï’, vervolgde Sam, ‘of 't je werkelijk ernst is, om in betrekking te gaan. Is 't betoel betoel je verlangen, meisje?’

‘Ja, die grootpa! Als niet mijn verlangen, immers ik wil niet?’ antwoordde Daï. ‘Waarom toch, grootpa, vraag u dat?’

‘Omdat daaraan veel soesah verbonden is. Kijk, als je in de huishouden van zoo'n hooge piet fouten maak, of je weet niet hoe je doen moet, dan maak je mij beschaamd,’ verklaarde Sam.

‘Maar daar is toch de mevrouw, die mij kan leeren?’ vroeg Daï.

‘Dat is 't juist. Meester Van Vierzen Pel z'n

vrouw is sukkelend, zij kan niet bemoeien met de huishouden. Hij wil wel probeeren met jou, om mij plezier te doen, maar als niet gaat, dan hij zal mij eerlijk zeggen. Wil je?'

Daï, op haar nageltje bijtend, dacht na.

'En voor hoeveel?' informeerde John.

'Vijfentwintig pop, en 's Zondags vrij als geen recepsie of geen dinee.'

Daï's oogen glansden van stille blijdschap.

Na een poos, waarin ieder met eigen gedachten bezig was, zei John voor zich uit:

'Ja, nu, zij kan deze weg gaan of een ander. Deze weg is juffrouw van de guishouden, zij kan zelf geld verdienen. De andere weg is, zij kan trouwen met Willems als zij wil.'

Ach, neen, ach,' verweerde Daï zich met afkeer.

'Kassian die Willems' sprak John, 'hij is 'n oppassende jongen, niet dom, niet leelijk, en heef al honderd vijftig. Houd je dan niet van gem, Da?'

Daï antwoordde niet, scheen in gedachten verdiept.

'Jawel, pa,' fluisterde Nini haar vader toe, 'betoel zij goud wel van hem, maar zij wil niet weten, zij is trotsch, deze.'

'Nou je moet 't zelf weten, kind,' zei John zuchtend. 'Begrijp u nou, pa, waarom sommige jongelui 'n inlandsche vrouw *moeten* nemen? Tjoba, u herinnert u vroeger, lang geleden, die

aant.

dochter van Perisa, zij precies als Daï. Toen ik haar tot vrouw wou nemen, zij bedank mij, zij zelf ook anak djawa net als ik. Maar neen, hoor, kepiengin totok. Wij, Indische jongens, niet goed genoeg. En nu? Niks van gaar terecht gekomen. Zij wach zoolang op 'n totok, habis mringoet gaar gezich. Nu zij vatje zuur bier, ouwe vrijtster. Soekoer! Zoo zijn die Indische meisjes. Zij willen niet met kontjoh's trouwen, immers beter soort bij soort, zeg ik maar. Zweven u verwijt mij, pa, waarom ik 'n inlandsche vrouw genomen, nou ziet u zelf. Als Willems ook 'n njaï neemt, immers niet zijn schuld? Hij moet toch 'n vrouw hebben?'

In Daï's gemoed was het niet rustig onder de woorden van haar vader, met weemoed uitgesproken. Zij voelde, dat hij gelijk had. Niet zij zelf alleen was er het bewijs van, doch zij wist van verscheidene harer vriendinnen, dat die alles prijsgaven om maar met een blanken man getrouwd te zijn. En zij wist ook dat de onuitgesproken gedachte van die allen was: het verlangen naar blanke kinderen...

Inderdaad, zij mocht Willems wel lijden, voelde genoeg voor hem om zijn vrouw te mogen zijn, maar de afstand, die haar, als zijn vrouw, zou scheiden van die hoogere wereld van beschaafder, ontwikkelder, blanke menschen, schrikte haar af. Als zij dan werkelijk zoo mooi was, gelijk haar familieleden en kennissen vaak beweerden, en waarvan de spiegel haar dagelijks overtuigde, ja, dan kon en wilde zij het met die schoonheid ook

verder in de maatschappij brengen dan haar vriendinnen. Die maatschappij van invloedrijke en veelbeteekenende menschen, die wat in de melk te brokkelen hadden, zooals Vincent altijd zei, die in vliegende auto's reden, diners gaven, prachtig gekleed gingen, en overal waar ze kwamen opzien baarden - die lokte haar van verre als een schitterend lustoord. Zij snakte er naar, daarmee kennis te maken, daarin te verkeeren.... En de geheimzinnige stem in haar binnenste, die haar verleidde daaraan te denken altijd, altijd, belovend dat dáár haar geluk te vinden zou zijn, bleek op den duur machtiger te wezen dan de nuchtere genegenheid, welke zij voelde voor den eenvoudigen postcommies.

Sam Portalis hoopte nog altijd, dat zijn kleindochters eenmaal even gelukkig getrouwd mochten zijn als hij; hij gunde het haar zoo graag, en zij waren 't waard ook, meende hij, want er zat geen kwaad bij. Beiden hadden den goedigen aard van John, haar vader. Maar, natuurlijk, als men ze in verleiding bracht.... Och, 't zijn jonge, gezonde, mooie meisjes.... ze moesten niet zoo lang ongetrouwd blijven, dat was niet goed, neen, dat was zeker niet goed.... dàt kon tot allerlei nare en verkeerde dingen aanleiding geven.... En zoo'n betrekking bij hooge oomes, hoe vereerend ook voor hem en zijn kleindochter, had niet zijn volle instemming. Hij was altijd bang geweest voor die wereld van de groote lui. Als dáárin iets gebeurde dat niet in den

aant.

haak was - geldkwesties of vrouwenperkara's -, dan werd dat altijd stilletjes getoetoept; maar als de mindere man dat zelfde uithaalde, werd tie ontslagen, veracht, ongelukkig gemaakt door de menschen. Dat was al jaren zoo geweest en dat zou wel nooit veranderen. Daarom sloeg hem de vrees om 't hart, als zijn kleindochter, die er toch zoo lief uitzag, opeens daar midden in die wereld, waar evengoed slechte dingen bedreven werden, misschien wel nog véél slechtere, geplaatst werd.... zij, die zoo gevoelig was voor indrukken van weelde, aanzien, hoogheid en gezag.... Neen, ouwe Sam was niks gerust, zag Daï liever goed en wel getrouwd met Willems, den postcommies....

‘Is 't je laatste woord, Daï, dat je in betrekking wil gaan?’ vroeg hij ernstig.

Nini kon haar ergernis over haar zusters koppigheid niet langer bedwingen, en ziende dat Daï zich nog even bedacht, viel zij snauwend tegen haar uit:

‘Ajoh, zeg dan toch dat jij niet wil. Betingka deze! Kassian immers die Willems?’

Die uitval, goed bedoeld, had een averechtsche uitwerking. Daï meende nu vaster dan ooit, dat zij de verantwoordelijkheid van een eenmaal genomen besluit best zelf dragen kon, en zei:

‘Zeg u maar aan meester Pel, dat ik graag in betrekking, grootpa.’

Sam voelde een groot verdriet rijzen in zijn

aant.

gemoed en zweeg. Ook John en Daï werden stil en 't was hun drieën aan te zien, dat Daï's beslissing hun stemming drukte.

John vooral had spijt, dat het zoover komen moest. Hij was overtuigd, dat hij zijn kind, dat werken wilde, misschien.... God wist 't, om hem in zijn armoe te steunen, daarin niet mocht belemmeren. Hoe weinig ook, de vijfentwintig gulden, die Daï nu maandelijks in zou brengen, zou stellig een beduidende bijdrage zijn tot de bestrijding van zijn huishouding. Liza sleepte voor haar gedobbel zooveel van zijn tractement weg, dat er haast niets van overbleef. Ja, zij zorgde wel dat er alle dagen eten op tafel kwam - hoe ze 'm dàt leverde, was hem 'n raadsel -, maar de meisjes moesten veel derven, moesten met het maken van balletjes bedak en het verkoopen daarvan aan buren en kennissen voorzien in de behoefte aan linnengoed. Och, als hij dat alles zoo naging, was 't waarachtig geen wonder, dat Boong, zijn eenige zoon, ook al vroeg het voorbeeld van de inlandsche moeder volgde en buitenshuis zocht wat-ie daarbinnen niet vinden kon. En met 'n zenuwachtige huivering bedacht John, in hoevele opzichten zijn zoon op die moeder geleek: die zucht om liever met inlanders dan met Europeanen om te gaan, die kwalijk verborgen afkeer voor al wat totok was, dat gemis van drang naar ontwikkeling - had John vroeger niet menigmaal geprobeerd om Liza lezen

en schrijven te leeren, en had hij 't ten laatste niet moeten opgeven, omdat zij zoo lui en onwillig was? -, die hartstocht voor liegen, dobbelen en twisten.... O, het werd hem, den vader, op dezen leeftijd nu zoo duidelijk, hoe het verleden zich wreekt op de toekomst. God, God, als hij dat alles te voren had kunnen weten en voorzien!

Zijn oogen liepen vol tranen.

Nini zag 't, vatte zijn hand en leunde haar mooi donker kopje tegen zijn schouder. Zij zei niets, maar beiden begrepen elkander. Er was niets meer aan te doen. Als Daï iets besloten had, kon niemand er haar meer van afbrengen, en elk woord daartegen zou haar slechts te meer in het voorgenomen plan doen volharden. Zoo was ze, dat wisten ze in de familie allemaal.

En daarom ook nam Sam Portalis zonder veel te zeggen afscheid....

V.

't Was op een Zondagmorgen, dat de goedlachsche tante Malie, vrouw van Dorus, in de achtergalerij van haar klein, zindelijk huisje voor een borduurraam zat, waarop met lijnen van wol het patroon van een paar heerensloffen was aangegeven. Die sloffen waren bestemd voor den verjaardag van haar man.

Zij dacht onder het borduren, terwijl zij zoo

nu en dan het eindje van een wollen draad tusschen hare lippen bevochtigde om die gemakkelijker door het oog van de naald te krijgen, aan allerlei dingen. Maar daarbij lachte zij niet. Hare oogen stonden droef en soms vol tranen.

Wat was er dan ook veel veranderd in haar vredig en gelukkig thuis, sinds zij daarin de beide kinderen van den te Semarang gestorven koloniaal Van Zon had opgenomen. Dank zij de krachtige hulp van haar strengen, maar braven Dorus, had zij haar eigen zoons behoorlijk kunnen grootbrengen. Wel waren Alex en Vincent in hun jongensjaren ook stout en ondeugend geweest, had ze dikwijls moeite gehad haar gezag tegenover de bengels hoog te houden, omdat zij die beiden liefhad en daardoor in zwakheid tegenover hun jongensgevlei en overredingskracht verviel, doch er stak geen kwaad in hen, zij hadden een goede inborst en geen streken, daar durfde zij een eed op doen.

Toen Alex en Vincent dan ook hun eigen brood verdienen konden en bezorgd waren, was er een zalige rust in huis gekomen, de rust, die niet alleen verkregen werd doordat de jongens uit huis waren, maar vooral door de heerlijke voldoening, die zij en Dorus smaakten, dat ze hun kinderen tot fatsoenlijke menschen mochten vormen.

En in zichzelf herhaalde ze de verzuchting: ‘Wat is dat alles nu veranderd!’

aant.

De rust, die haar geluk uitmaakte, was verdwenen. De stilte, die haar heerlijkheid was in het kleine koele huis, werd dagelijks gedurende vele uren hinderlijk verstoord door het gierend gegil of het huilend gebrul of het pijnigend kijfgeschreeuw van Non en Pim, haar beide aangenomen kinderen.

Met een hart vol belangelooze liefde en zuiver medelijden was ze die vreemde kinderen in alles tegemoet gekomen. Deze hadden geen sympathieke gezichten noch innemende manieren, zoodat het tante Malie aanvankelijk eenige moeite kostte zich geheel aan hen te geven. Doch de overtuiging, dat hare onzelfzuchtige zorg en toewijding eenmaal zouden zegevieren, en het volle besef, dat ze de eenmaal op zich genomen taak ook geheel ten einde diende te verrichten, gaven haar in oogenblikken van vertwijfeling de zoo noodige kracht om te volharden. Want soms werd het haar te machtig, en als dan niet haar Dorus met zijn ijzeren wil tusschenbeide kwam, zou zij het misschien opgegeven hebben.

Op dit vroege uur reeds van den Zondagmorgen had haar bloed gekookt, toen zooeven een toekang djoealan zich heftig bij haar kwam beklagen, dat Pim en Non hem aan het eind van den straatweg hadden aangeroepen, voor dertig centen van zijn waar gesnoept en daarna zonder betaling het op een loopen gezet hadden door de kampong tot over de sawahs. Na onafgebroken gedurende

een uur gezocht te hebben naar de jeugdige dieven, had men hem hier tot haar verwezen als de moeder der beide in de buurt bekend staande deugnieten.

Tante Malie had daarop met een verdrietig hart van haar weinige contanten de dertig centen betaald, die den toekang djoealan toekwamen.

De hoeveelste maal was het nu al dat zij moest boeten voor dergelijke streken van hare pleegkinderen. En altijd kozen die rakkers een tijd voor hun baldadigheden uit, dat Dorus niet huis was. Want ook nu weer was hij onverwachts opgeroepen door zijn chef van de gasfabriek, om toezicht te houden op het werk van eenige fitters, die bezig waren een groote lekkage onder den grond ergens aan een hoofdweg te herstellen.

Eergisteren had Pim bij het gooien met steenen naar de vruchten van een tamarindeboom het ongeluk om een steen te doen neerkomen op het hoofd van een buurmans kind, met een bloedende wond als gevolg. De verwoede ouders van het verwonde kind hadden het huisje bestormd en de onschuldige tante Malie met een pak slaag gedreigd, terwijl de jeugdige steenenwerper intusschen in de verst gelegen kampoong was gevlucht, om eerst na zonsondergang stiekum zijn slaapkamertje binnen te sluipen. Gisteren was Non plotseling thuis gekomen, van school gejaagd door den hoofdonderwijzer wegens herhaalde ergerlijke brutaliteit. Tante Malie, aanvankelijk

denkend dat hare pleegdochter opeens ziek was geworden in dezen ongezonden tijd, had het bijna op hare zenuwen gekregen, hoe kalm zij overigens in dergelijke gevallen placht te zijn. Maar als er iets met haar pleegkinderen gebeurde, dan scheen ze ééns zoo angstig, zoo ongerust. En zoo was er elken dag wat. Hoeveel kippen, katten en honden had Pim al niet een lammen poot bezorgd, door zijn gevaarlijke liefhebberij om scherpe steenen over den straatweg te keilen, juist op het drukste uur van den dag.

Dat was altemaal kattekwaad, zooals Vincent het noemde, dat buitenshuis gebeurde - aan hetgeen zij in huis ontdekte, kon tante Malie niet zonder schaamte en vrees voor de toekomst denken. Zij was er zich wel van bewust, óók niet een fijne opvoeding gehad te hebben, maar de moraliteit en de manieren van soldatenmeiden uit de kazerne, door de kinderen in haar huis gebracht en geopenbaard, joegen haar soms toch eene rilling door de leden. Pim vond er niets in om de buitenmuren van dat huisje middels een stukje houtskool te beteekenen met allerlei vieze en gemeene voorstellingen, stal en rookte de strootjes van Dorus en plaagde de baboes der buren bij voorkeur als ze aan het baden waren bij den put. De kinderen van de buren, meisjes, voor wie hij een schrik was, beklaagden zich dikwijls over de perverse voorstellen die hij haar deed. En Non, die bij de fatsoenlijke jongens

in den omtrek niet zeer gezien was, omdat haar vuil-blonde haren meestal ongekamd en in onontwarbare klitten haar langs de ooren en in de oogen hingen, haar gore baadje vol zat met snoepvlekken, zij een taaltje sprak van vloeken en schelden zooals een dronken fuselier het haar niet verbeteren zou, en eene uitdrukking in haar lichtbruine oogen had, die beschaafde menschen met angst en afkeer vervulde, - Non zocht gewoonlijk gezelschap bij jonge inlanders, de zoogenaamde boeajas, die op vaste uren van den dag in het ijsdepôtje op den kruisweg plachten samen te komen. Daar werd zij dan door die inlandsche jongelui meermalen getracteerd op een glaasje koude stroop, in ruil waarvoor zij zich dan hunne handtastelijkheden en onkiesche toespelingen liet welgevallen.

Wanneer tante Malie van een en ander hoorde, en de beide kinderen daarover ernstig onder handen nam, werd haar goede bedoeling met de grofste brutaliteit, die zich uitte in de gemeenste termen, beloond. In den beginne had zij op mogelijke verbetering gehoopt, en zoolang Dorus thuis was, scheen het ook dragelijk te worden, maar in den laatsten tijd ging dat alles haar geduld en kracht te boven. Voor Dorus hadden de kinderen nog een zweem van vrees, omdat hij ze wel eens duchtig met de rottan raakte; maar als zij, tante Malie, met haar dikke gestalte aan kwam dribbelen, een onnoozel slofje in de hand,

barstten de deugnieten in treiterend lachen uit en presenteerden haar op een afstand hun bil. Dan kreeg tante Malie het zoo op hare zenuwen, dat ze zelf allerzonderlingst begon te lachen en over haar geheele zware lichaam begon te beven. Het bezorgde haar een knagend verdriet en zij voelde zich vermageren....

Een naderende mannenstap in de voorgalerij onderbrak haar gedachtengang.

't Was Vincent.

Snel veegde tante Malie zich de tranen uit de oogen, beantwoordde met zelfbeheersching den hartelijken groet van Vincent, zonder naar hem te durven opzien.

Maar hij merkte dadelijk aan zijn goede moeder, dat er iets haperde. Hij nam fluks haar hoofd in zijn beide handen, dwong haar zoo tot opkijken en vroeg met warme belangstelling:

‘Kom, ma, wat is er? Heb u iets? U maakt mij ongerust. Of is het weer de oude geschiedenis met de kinderen?’

Toen knikte tante Malie bevestigend met het hoofd, en verborg dit hevig snikkend in haar armen, die ze wanhopig op haar borduurraam liet vallen. Vincent liet haar begaan en zag deze uitbarsting van smart een poos vol weemoed aan.

Dan, als het gesnik bedaarde, beproefde hij haar te troosten.

‘Zoo kan het niet langer gaan, ma’ zeide hij, ‘Geloof me, papa heeft gelijk, we moeten de kin-

deren maar naar het weeshuis sturen. Daar hebben zij niet zooveel vrijheid als hier en staan den heelen dag onder strenger tucht. Bovendien, nu papa minder traktement krijgt, omdat er nieuwe, jonger employé's uit Holland in de fabriek gekomen zijn, kan u het nu ook niet meer zoo goed doen. Die kinderen worden een te zware last voor u. Daarom, ik zeg nog eens, zend de kinderen weg. Zal ik vanmiddag nog met de regentes van het weeshuis voor u spreken?'

Malie beurde het hoofd, dit heftig schuddend, op en riep beslist uit:

'Neen, tidah, tidah!'

'Maar waarom niet?' vroeg Vincent verbaasd.

'Neen, tidah.'

'Nou ja, als u nu maar zegt, waarom niet,' herhaalde Vincent.

'Omdat ik al zoo fast beloven aan Lex, dat ik tweede moeder van die kinderen....'

'Maar u ziet zelf dat het niet gaat, mama,' verzekerde Vincent, 'u wordt er ziek van.'

'Laat maar.'

'Wees toch verstandig, ma! U hebt toch zelf kinderen, Alex en ik zijn er toch óók nog.'

'Ach,' verweerde Malie zich met een gebaar van geruststelling. 'Joelie al bezorg, al groot.'

'Des te meer komen wij er tegen op, dat u zich ziek maakt ter wille van vreemden.'

'Tida, Non en Pim niet meer vreemden.'

''t Is wat moois', meesmuilde Vincent, 'dat

zijn ze wèl. Ze hebben het recht niet om mijn moeder verdriet aan te doen en ziek te maken.'

Een glimp van teederheid doorschoot Malie's oogen, toen zij, haar zoon aanziende, zachtjes sprak:

'Kassian ach, zoelie geen vader en geen moeder en zoo jong nog.... Ja, tobat, niet zoo gard jij ach, Vinsèn....'

'Dat 's nou alles goed en wel, ma, maar ik heb meer kassian met u dan met die kinderen. *Zij* willen niet naar uw goeie raad luisteren, zij treiteren en bespotten u, in plaats van u te gehoorzamen, dus heb ik niet zóó 'n groot medelijden meer met ze als in 't begin, toen ik ook nog hoopte dat ze veranderen zouden. Maar na al wat ik nu dagelijks gezien heb, geef ik 't op. D'r is niks meer met ze te beginnen. Ik heb hier in huis nooit zoo 'n toestand gekend.'

'En Boong dan....?' vroeg Malie, als zoekend naar een verontschuldiging van Non en Pim.

'Boong - nou ja, die is 'n neef van ons, die is nooit bij ons thuis geweest, Goddank niet!'

'Toch wij allemaal goud van gem?'

'Allemaal? Wie zegt u dat? *Ik* houd niks van Boong, 't is 'n leeglooper, die voor de galg opgroeit.'

'Hè, Vinsèn.... als jij zóó, ja, dan ik praat niet met jou. Boong toch fermielje van ons? Hè, daar, als jij zoo...'

aant.

‘'t Is waar, hij is familie van ons.... jammer genoeg’, zuchtte Vincent. ‘Hij heeft al heel wat verdriet over z'n familie gebracht. Laten we niet over hem spreken, daar hebt u gelijk aan, mamaatje. Dus.... u wil per se die gladakkers van Van Zon hier in huis houden?’

‘Ja, laat maar. Jij niet bemoeien maar, is veel beter. Wat ik al beloof eenmaal, ik doe. Kan niet skelen, biar sakit hati.’

Vincent begreep dat geen redeneering hiertegen hielp, respecteerde in stilte de opvatting zijner moeder. Ondanks de leemten in haar opvoeding, leemten, welke hij meer en meer besefte, naarmate hij zelf vooruit kwam in de maatschappij, had hij zijn moeder altijd oprecht liefgehad en bewonderd om den adel van haar gemoed. Hij wist trouwens van ouds, dat hij weinig succes zou hebben met zijn poging om haar van een eenmaal opgevat plan af te brengen, en berustte ook nu in het onvermijdelijke.

Hij wachtte nu een poos, totdat de gedachten over het onaangename onderwerp eenigermate bezonken waren, en waagde het toen te spreken over een andere zaak, waarvoor hij eigenlijk gekomen was. Zijn hazelip begon zenuwachtig te trillen, toen hij, met neergeslagen oogen, zittend nog altijd op de tafel, fluisterend sprak:

‘Laat ons over iets anders praten, ma. U weet dat pa naar de weesmoeder van het Paulusgesticht geweest is om verlof te vragen voor

Lien Smits. Of ze vanavond met mij mee mocht naar de muziek- en tooneelclub van de postbeambten. Ze mag gelukkig mee....'

Malie had intusschen haar borduurwerk hervat en luisterde toe zonder iets te zeggen.

Een korte pauze.

Vincent speelde met zijn horlogeketting, waarvan het maaksel, kunstig in elkaar gedraaide schakels, hem op dit oogenblik bijzonder scheen te interesseeren, alsof hij het nooit te voren bekeken had. Vroeg dan 'n beetje schuchter:

'Hoe vindt u die Lien Smits, ma....?'

Malie liet haar handen even rusten op het borduurraam, hief het hoofd op naar haar zoon en zag hem verwonderd aan. De toon, waarop hij die enkele vraag gedaan had, trof haar door een zekere teederheid, en zijn houding was nu zoo jongensachtig verlegen, dat haar moederlijk instinct al dadelijk iets vermoedde van wat er omging in zijn gemoed. Ze liet echter niets merken nog en antwoordde:

'Lôh, waarom jij vraag mij dat, Vinsèn?'

'Waarom? Wel... ik wou weten hoe u over haar dacht. Of u haar 'n aardig meisje vindt... of u...'

'Ja - a! massah, ik ken Lien Smits niet.'

'Kennen en kennen is twee, ma. Ik bedoel natuurlijk of u...'

Weer hield Vincent even op.

Malie's oorspronkelijk goed humeur keerde lang-

zamerhand terug; ze voelde zich als inwendig gekieteld door het vooruitzicht te zullen vernemen uit Vincent's eigen mond, dat hij Lien Smits liefhad en misschien wel spoedig trouwen zou. Haar zoon getrouwd! - dat was haar liefste wensch. Een schoondochter! Zij, die zelf geen dochter bezat. O, o, hoe zou ze haar blijdschap verbergen kunnen nog vóór dat Vincent zelf gesproken had! Want dat het dáárop uit zou loopen, dat voorgevoelde zij, als moeder, zoo machtig, dat ze de woorden wel uit Vincent's mond had willen trekken. Haar oogen glansden van genoegen, haar lippen begonnen zich al verraderlijk te krullen tot een glimlach en van inwendig geluk werd ze hoe langer hoe zenuwachtiger. Het borduurpatroon draaide haar voor de oogen als een caleidoscoop, haar voeten werden koud en haar vingers konden van beverigheid de naald niet meer in de juiste gaatjes van het stramien steken.

Vincent verzamelde meer moed, gaf spelenderwijs zijn moeder een goedigen stomp tegen haar vleezigen schouder, aandringend:

'Ajo dan ma, zeg dan...'

Toen hield Malie, haast omver gebogen, het niet langer uit, en ze lachte, lachte zenuwachtig, terwijl tranen, ditmaal van blijdschap en geluk, haar in de trouwe oogen schoten. Ze kon geen woord spreken, maar Vincent begreep uit haar zenuwachtige houding, uit haar lachen en haar

aant.

tranen, dat zij hoopte als hij en meeleefde in zijn vurigste wenschen.

‘Dus u weet al, ja ma?!’ riep Vincent, zijn moeder hartelijk heen en weer schuddend van opgewondenheid, blij dat haar houding-van-begrijpen hem van een duidelijker verklaring ontsloeg

Maar zij, om hem te plagen, riep vroolijk daartegen terug, terwijl haar stem stotterde onder het heen- en weer-geschud:

‘Lôh, ma weet niks, goe weet ma dat nou...? Nah, als jij niet spreken, ja goe weet ik dan...’

‘Jawel, jawel, u weet 't wel!’

En moeder en zoon hadden schik, dat ze elkaar zoo goed in dit geval begrepen, zonder dat er veel woorden tusschen hen gewisseld waren.

Zij, Malie, zou haar eigen zoon niet begrepen hebben? Alsof ze niet al lang gemerkt had, dat hij zoo innig hield van Lien Smits, dat hij haar tot vrouw verlangde. Zij kende haar kind: zijn liefde was anders dan die van andere jongelui; anders vooral dan die van Boong bijvoorbeeld. Boong had mata krandjang, vond ze; wanneer hij de vrouwen aankeek, werden de meesten dadelijk verteederd en gaven zich gewonnen. 't Was of die oogen van Boong een geheime macht hadden, om ze zonder eenige moeite aan zijn wil te onderwerpen. En niets kon hem zóó prikkelen, zoo woest maken als de mogelijkheid dat hij een door hem vurig begeerde vrouw misschien niet krijgen zou. 't Was zonde dat ze dat van

hem dacht, zei Malie in zichzelf, maar ze zag hem tot alles, ja tot een moord in staat, als hij de vrouw niet kreeg die ie hebben wou. Hu! ze rilde bij de gedachte alleen al... Die goeie Vinsèn was heel anders. Die hield van 'n meisje op 'n kalme, bezadigde manier, niet heftig, niet brandend-hartstochtelijk, niet ijzervast-omklemmend, de tanden in 't vleesch, als een bronstig wild dier, maar zacht, bedaard, langzaam-aan... Precies z'n vader.

Ja, nou, òf Malie 't wist van Lien Smits met haar zoon! Toch maakte die wetenschap haar niet volkomen gelukkig en gerust. Want ze meende - 't was mogelijk dat ze zich vergiste - dat ook Boong 'n beetje hield van Lien. Hij was altijd zoo attent voor haar, behandelde haar anders dan andere meisjes, Zijn toon was nooit zoo ruw en brutaal-gebiedend als hij met haar sprak en zijn oogen kregen daarbij een uitdrukking van vriendelijke zachtheid, welke zij nooit opmerkte, wanneer hij in gezelschap van andere meisjes was. O, betoel, Boong mocht Lien zeker ook graag lijen, maar toch... tante Malie geloofde niet, dat ie Lien ooit zou vragen om z'n vrouw te worden. Boong was geen man voor 't huwelijk, Boong had een natuur, om elken dag een andere vrouw voor zich op te eischen.

En van Lien was ze niets zeker nog. Had ze Vinsèn of had ze Boong lief? Ze was voor beide neven altoos even aardig en welwillend. Malie

aant.

vermoedde wel, dat Lien Vinsèn hooger schatte, meer bewonderde, omdat hij 't al tot commies gebracht en veel gelezen had. Maar ze vermoedde ook, dat Boong, als ie wilde, meer macht over Lien had, als man meer indruk op haar maakte - dat had ze dikwijls in Lien's kidangs-oogen gezien - en 't verwonderde haar eigenlijk wel, dat Boong Lien niet al lang in de val had laten loopen. Net iets voor Boong, zoo'n onschuldig, zacht meisje als Lien...

Daarom wilde ze nu wel van Vincent het fijne van diens liefdesperkara hooren en vroeg, toen ze uitgelachen had:

'Ajoh, dan, vertel mij. Jij gaar al gevraag?'

'O, neen, ma, dàt nog niet. Kijk ja, vanavond, na de voorstelling van de muziek- en tooneelvereeniging, zal ik met haar spreken, bij 't naar huis gaan. Maar eerst wou ik van u hooren, en van pa als ie straks thuis komt, of u beiden daar niets tegen hebt. Lien is 'n engel van 'n meisje en zal ook wel 'n goeie vrouw voor mij zijn - denkt u niet...?'

'Ach ja, ma geloof wel dat. Alleen ja, ma vindt, zij swakjes, kassian! Niet sterk. Maar soedah, als zij trouwt, dan misschien kom in orde die gestel. Immers altijd zoo met die magere meisjes. Ik vroeger ook zoo koeroes als 'n biting. Jij weet? - dokter zeg ik tering, omdat zoo mager mijn badan. Hij papa bang maken, maar papa stoort niet naar gem, hij mij toch nemen, en

aant.

kijk nou,... ik zoo dik. Alleen deze ja, Vinsèn, djangan marah, ik wil vragen: apa Lien zij goud betoel-betoel van jou?'

'Dat wil ik nu juist uit haar eigen mond hooren, vanavond. Zij is altijd zóó stil, zóó gesloten, ik kan haar gedachten niet altijd raden. Zij is altijd lief tegen mij. Maar zij is óók lief tegen... iedereen. Dat schijnt zoo in haar karakter te liggen. Ze is 'n meisje, dat geen mier, geen muskiet zou doodmaken... Ach ja, ze is zoo lief, o, zoo lief en zacht...'

'Ja, betoel, dat is waar, die krakter van gaar manies sekali. Ma goopt maar, dat zij wil met jou, Vinsèn. Dan ik gerust, soedah...'

'Dus u hebt 'r niks op tegen, mamaatje?'

'Ik zeg je immers: ik vind goed.'

'En zou u denken, dat papa...?'

'Ach, als ik vind goed, dan papa vindt ook goed. Wij altijd sam-sam twee ligaam een siel!'

'Behalve dan toch de kwestie met die kinderen van Van Zon, hè mama?' plaagde Vincent, terwijl hij zijn moeder hartelijk in de armen sloot. 'Kom, ik ga heen, want ik heb voor vanavond nog 't een en ander te doen. Dag, mama, bid u voor mij, dat Lien me hebben wil, ja? Doet u dat? Zij is mijn grootste geluk!'

VI.

Toen het bleek, dat Krol niet dood was, doch slechts in zwijm was gevallen door een slag

tegen zijn rechterslaap, vond de politie het gebeurde niet belangrijk genoeg om er procesverbaal van op te maken. Vechtpartijen hadden er in het Chineesche kamp, vooral op zulke feestavonden, zoo dikwijls plaats, dat het niet aanging ze telkens te rapporteeren. Zoolang het geen moord of doodslag gold, en het geval, gelijk dat van den Indo Krol, zich bepaalde tot eenige schrammen en bulten....

Bovendien, zoo dacht de opziener Van Driel - wat maalden ze daar bij 't gerecht nou om zoo'n leegloopenden Indo, of zoo'n dronken matroos, die 's nachts bij 'n kloppartij in de benedenstad werd afgerost? 't Was immers eigen schuld meestal. Als 't nou 'eris iemand was uit den handel, een totok of een Engelschman, of zoo.... ja, dan zag het er leelijk voor de politie uit, indien daarvan geen gewag werd gemaakt en de belhamel niet gevangengenomen. Maar 'n krontjong-Indo!.... kun je begrijpen! Wie geeft er nou om zoo'n kerel? Neen, hoor, we zullen 't zaakje maar blauw-blauw laten. De dader is niet te vinden. Daarmee uit!

Toch werd het bij de geheele familie Portalis reeds den volgenden dag bekend, dat Boong met Krol gevochten had. Ja, meenden de meesten, met Boong moet je niet beginnen. Die stond voor niets. En Krol kòn wel eens zaniken en zeuren. Hij kende Boong toch lang genoeg, om te weten hoe die was.... Het waren de vrouwen

en meisjes in de familie en uit de buurt, die den door haar bewonderden jongen Portalis altijd weer voorspraken.

Maar Vincent, die dat hoorde, maakte zich boos. Er was ook wel jaloezie in die boosheid; het scheen hem een raadsel toe, hoe die vrouwen zoowaar telkens weer de partij, als bij afspraak, voor dien Boong opnamen, terwijl zij toch overtuigd moesten zijn, dat hij, wel beschouwd, een gevaarlijke kerel was. Ze wisten toch allen, dat ie voor geen moord terug zou deinzen, als ie daartoe maar in de gelegenheid of de verleiding werd gebracht; ze wisten 't - en niettemin hielden ze allen hem de fijne handjes boven 't hoofd. Zelfs die engelachtige, zachte Lien Smits deed er aan mee - Vincent begreep er niets van. Een meisje, dat 'n vent als Boong verdedigde en bewonderde, kon immers onmogelijk liefde gevoelen voor iemand met heel andere beginselen en gedragingen. Hoe zou ze dus ooit hem, Vincent, kunnen beminnen? En toch.... als hij zoo samen met haar alleen was, en zinspeelde op beider toekomst, op zijn vooruitzichten en haar bevrijding uit het weeshuis, meende hij dan niet in haar onschuldige, teedere oogen hoop en verlangens te hebben gelezen, welke hem aanmoedigden? Zou hij zich dan zóó in de uitdrukking van haar blik kunnen vergissen?

Die onzekerheid werd hem een marteling. En dat verhaastte zijn besluit haar hand te vragen.

Hij had nu honderd vijftig gulden tractement en kon er in den kring, waarin hij was grootgebracht, ruim van leven. Schulden had hij niet. Integendeel, menig familielid stond bij hem voor kleine bedragen in 't krijt, doch hij was te bescheiden, om ze tot teruggave daarvan aan te manen. Bijzondere behoeften had hij niet; hij deed aan postzegels, waarvan hij nog slechts een weinig beduidende verzameling bezat, en hij kocht wel eens een boek over occulte wetenschappen, omdat hij geloofde, van kindsbeen af, aan geestverschijningen en stille krachten. Zijn familie en kennissen waren van het bestaan daarvan evenzeer overtuigd als hij, maar konden er zich geen rekenschap van geven, begrepen het verband niet van een en ander. Hij daarentegen verlangde juist het hoe en waarom van die dingen te weten en interesseerde er zich voor.

Tjang Sina zag dikwijls geesten, waarmee zij dan sprak als waren 't gewone menschen. En dat was voor haar zoo iets eenvoudigs en natuurlijks, dat zij, op zijn herhaald en dringend verzoek, er nooit een verklaring van geven kon, evenmin als zij vermocht de bloemen wetenschappelijk te analyseeren, die hij haar soms kwam brengen, als zijn tuintje in bloei stond. Want hij woonde sinds een jaar op zichzelf, in den omtrek van de gasfabriek, waar zijn vader werkte.

Dezen avond dan zou het beslist worden of

Lien zijn vrouw wilde worden. Hij kreeg er koude handen en voeten van, als hij bedacht, dat hij zoo straks een huwelijksaanzoek zou doen, voor 't eerst in zijn leven, hij, die zich altijd zoo schuchter en bedeesd voelde bij en met de meisjes. Soms herinnerde hij zich plotseling zijn hazelip, die hij in 't gewone doen geheel vergat, liep, als hij thuis was, dan schoorvoetend naar een spiegeltje, keek angstig-verlegen zijn eigen gezicht daarin vluchtig aan.... O, God, ja, het was niet te ontkennen, niet te veranderen, dat ie leelijk was. Zijn oogen niet, zijn haar, met een lijnrechte scheiding in 't midden, óók niet, vond-tie, maar die mond, die lip.... 't was wèl vreeselijk.

Ach, dacht hij mismoedig, 't zou toch waarlijk niet te verwonderen zijn, indien Lien hem niet hebben wilde. Dan zonk opeens àl zijn moed weg en een troostelooze droefheid besloop zijn gemoed.

Op zijn manier filosofeerde hij in zichzelf over zijn persoon, over zijn levenslot - waarom juist hij toch zóó en niet anders geschapen was, waarom het geluk van 'n mensch zoo dikwijls afhankelijk was van uiterlijke dingen....

Maar dan kwamen andere meeningen, welke hij in goede boeken gelezen had, zich tegen die zwarte gedachten verzetten als een koor van protesteerende stemmen, die hij hoorde in zijn binnenste: alleen degeen, die laag dacht en voelde,

hing aan uiterlijke dingen, doch de ontwikkelde, wèldenkende mensch zoekt en vindt het ware schoon in het innerlijke, het onzichtbare....

Dit, de herdenking van het vaak gelezene, was de eenige troost voor Vincent in zulke oogenblikken van zwaarmoedigheid, al erkende hij nog slechts weinig wèldenkende menschen ontmoet te hebben. Zijn grootvader Sam was er een, zijn ouders waren ook zóó, en zijn bureauchef.... Overigens dachten allen, die hij kende, dat het eigenlijke levensgeluk uitsluitend afhing van uiterlijke dingen.

En Lien Smits? Hoe zou zij denken daarover? De twijfel kwelde hem al zoo lang in zijn werk en in zijn droomen. Die onzekerheid was niet langer te dragen, en daarom had hij maar besloten, zoometeen met het meisje te spreken.

Naast haar gezeten in de tooneelzaal van den stadstuin, woonde hij de voorstelling bij, terwijl zijn gedachten zich niet bij het vertoonde op de planken konden bepalen. Gedurig werd zijn aandacht afgeleid door de voorstellingen welke hij in den geest maakte van het komende gebeuren: hoe hij het straks zou aanleggen om Lien zijn liefde te bekennen, hoe hij zich waarschijnlijk daarbij zou houden, als zij hem niet en als zij hem wel tot man wilde hebben. Voorts: waar en wanneer hij haar vragen zou. Op het erf van het weeshuis of in een der bosschages van den stadstuin, waarlangs zij moesten wandelen bij

het naar huis gaan? Of zou hij een buitenweg kiezen, door de donkere tamarindenlaan, die het Europeesche stadsgedeelte scheidt van het Chineesche kamp? Daar was het 's avonds altijd doodstil, je zag er nooit iemand, of 't zou een verdwaalde matroos moeten zijn, die naar boord terug moest. Die weg stond vroeger als onveilig bekend, maar tegenwoordig hoorde men niet meer van aanrandingen. En bovendien, hij droeg immers altijd zijn groot model pennemes bij zich, als ie in den na-avond uitging. Dat deed tie al van zijn zestiende jaar af. Een mes met hertshoornen heft, meer dolk dan mes; hij kocht het vroeger eens van een stuurman van de Paketvaart.

Och, maar, als ie daar 's avonds met een meisje liep, zou toch niemand op 't idee komen om ze aan te vallen. Je zag toch dadelijk, dat daar 'n minnend paartje wandelde?

En Vincent besloot met Lien, als ze niet bang was, huiswaarts te keeren door de tamarindenlaan. Heel alleen met haar zou hij zeker allen schroom kunnen afleggen, niemand zou hen daar in die duistere schaduwen zien en beluisteren. Dan eerst kon hij vrij-uit spreken.

Het was twaalf uur, toen de voorstelling der muziek- en tooneelvereeniging van postbeambten eindigde. Er kwam nog bal na, maar de weesmoeder van het Paulusgesticht had uitdrukkelijk bedongen, dat Lien Smits onmiddellijk na de voorstelling zou worden thuisgebracht. Het meisje

dat zich niet bewust was van het plan, dat haar cavalier met zich omdroeg, al viel het haar wel op dat de expressie zijner oogen teederder, de klank zijner stem inniger was dan op andere dagen, had zich buitengewoon geamuseerd. Het was voor haar inderdaad een feest, zoo eens uit te mogen zijn!

Vincent deed haar een dun omslagdoekje over de schouders, heel bezorgd en galant. En uit het menschengedrang gekomen, toen hij het zoo nu en dan waagde haar arm even aan te raken, niet durvend nog dien onder den zijnen te nemen, voelde ze wel, dat hij verliefd wou doen. Doch ze liet hem begaan, doende of ze het niet merkte.

‘Ben je niet bang, zoo alleen met mij naar huis te gaan door de tamarindenlaan?!’ vroeg hij.

‘Bang, waarvoor?’ antwoordde ze. ‘Als ik met jou ga, ben ik toch niet alleen?’

Dit antwoord maakte hem blij, gaf hem hoop, en wekte een gevoel van ridderlijkheid in hem. En 'n oogenblik wenschte hij zelfs, dat straks 'n roover of 'n aanrander op hen afkomen mocht, opdat hij haar bewijzen kon, dat hij, als 't moest, zijn leven voor haar veil had.

Zij, in haar hartje, was wel angstig 'n beetje, niet om een aanval van kwaadwilligen - dit achtte zij niet waarschijnlijk, omdat zij arm was en geen juweelen oorknoppen of andere kostbaarheden droeg -, maar om de steeds

verliefder houding van Vincent. Zij voorgevoelde, hoe langer hoe sterker, dat hij dezen avond gekozen had om haar over intieme dingen te spreken, en ze wist op het oogenblik waarlijk nog niet wat ze hem antwoorden zou, als hij haar eens vroeg... O, 't was wel een heerlijke gedachte, voortaan voor een braven, oppassenden jongen man te leven, ontslagen te zijn op eervolle wijze van het weeshuis en van modistentoko! En ze hield ook wel veel van Vincent, 't zou in haar toestand een mooie partij zijn, welke alle andere weesmeisjes haar zeker benijden zouden... als Vincent maar niet zoo leelijk was met die hazelip. Hij zou haar stellig telkens zoenen met die lip... ze vond dat toch wel 'n beetje griezelig en eng. Doch dan bedacht ze daarentegen, dat die griezeligheid wel langzamerhand verminderen en verdwijnen zou, als ze wat meer aan Vincent's liefkoozingen gewend was, en dat die niet opwoog tegen het groote geluk, door een degelijken man bemind te zijn en een eigen thuis te hebben. En allengs won deze gedachte veld in haar brein. Daar liepen toch nog heel wat leelijker mannen in de wereld rond, troostte ze zich, die getrouwd en gelukkig waren. Ze was in elk geval liever de vrouw van Vincent, wien ze met een gerust gemoed haar levenslot durfde toevertrouwen, dan nog langer in het weeshuis te wonen en daarvan afhankelijk te zijn.

Terwijl ze dit alles bepeinsde op den donkeren

weg, merkte ze, hoe Vincent telkens beproefde zijn zenuwachtig-koude hand te steken onder haar arm door, maar telkens weer trok hij die terug, uit verlegenheid en gebrek aan durf. Dan weer probeerde hij, onder het loopen, zijn arm te leggen om haar middel, verlangend vol vertrouwen haar te zeggen, wat hem vervulde.

Eindelijk begon hij, terwijl zijn stem trilde:

'Lien... Lien...'

Zij voelde 't aankomen, wist zich geen houding te geven, en wandelde zwijgend voort aan zijn zijde. Ze meende, dat ze in de stilte haar hart hoorde kloppen, en vond 't 'n geluk, dat het te donker was om elkaar in de oogen te zien.

'Lien', begon Vincent weer, met verheffing van stem, als had hij meer moed nu. 'Lien, ik kan niet goed spreken.... ik ben geen advocaat.... geen dominee.... maar misschien heb je al begrepen dat.... dat.... dat ik zoo innig veel van je....'

Plotseling deed Lien een stap zijwaarts, hevig schrikkend, uitroepend:

'O, God!....'

'Zij had zich even aan Vincent vastgeklemd, kijkend angstig in de richting tusschen de linkerrij tamarindeboomen. Vincent trok haar beschermend tegen zich aan, vroeg onthutst:

'Wat is 'r? Wat is 'r? Heb ik iets gezegd, dat je vervelend vindt, Lien....?'

'Neen, neen, niets....'

aant.

‘Waarom schrok je dan zoo?’

‘Neen, niets... ik dacht... ik meende zooeven iemand gezien te hebben...’

‘Waar dan?’

‘Daar... dáár... tusschen die twee boomen... maar nu is ie weg... ik zal 't me verbeeld hebben.’

‘Ik geloof 't ook, Lien, ik zie niemand. Vóór ons, achter ons en op zij ook niemand... O, jou kleine stouterd, je hebt me zeker maar gefopt, hè, om me nog méér maloe te maken, ja, ja! Maar nu ben ik niet meer maloe, hoor, en nu heb ik àl mijn moed teruggekregen en nu kan ik je zeggen, Lien, dat ik je al zoo lang in stilte heb liefgehad, dat mijn liefste wensch is, jou tot mijn vrouwtje te maken, Lien... Wil je, Lien?’

Zwijgend liep ze voort, langzamer nu. Hij had moedig zijn arm om haar middel geslagen en haar tegen zich aangedrukt. Zij trok zich niet van hem terug, liet hem begaan.

Het was zoo rustig in den omtrek, dat niets gehoord werd dan hun beider voetstappen, dof en soms even uitslippend over 'n gladden steen op den donkeren weg. Wel was de lucht helder en tusschen enkele boomen hier en daar, waarvan de takken niet zwaar belooverd waren, drong voldoende sterrenlicht door om het pad af teekenen.

Zoo liepen ze eenige seconden voort, het ge-

moed vol emotie, het hoofd vol gedachten.

‘Ik begrijp,’ hernam Vincent toen met vaster stem, ‘dat het je misschien moeilijk valt, dadelijk ja te zeggen... Als je me maar hoop wilt geven, als je maar 'n beetje van me houdt, dan...’

Als antwoord hierop stiet Lien een gil uit. Vincent voelde haar tengere gestalte beven in zijn armen. Hij wist niet wat hij ervan denken moest en greep haar handjes, die koud waren als ijs.

‘Lien, mijn lieveling, wat heb je toch? Wáárom schrik je nu weer opeens zoo erg?’ vroeg hij bezorgd en zelf nu ook vreesachtig geworden.

‘O, Vincent... daar is ie weer, die kerel van zooeven... ik keek toevallig om, toen je met me sprak... en achter ons zag ik hem weer... Hij heeft ons gevolgd... O, God, ik ben zoo bang... zoo bang... Kom, laat ons vlugger loopen... Vincent, kan die vent ons niet aanvallen, Vincent?... O!...’

‘Och, wel neen, Lien, niemand zal je kwaad doen, hoor! Ik ben gewapend...’

‘O, Goddank!’

‘Maar... kan jij je niet vergist hebben, Lien, wàs 't wel 'n man?... Misschien een onschuldige inlander, die naar de benedenstad moest...’

‘Neen, neen, Vincent’, zei het meisje nu beslist, ‘ik heb me niet vergist. Zooeven dacht ik dat 't verbeelding was, toen ik 'm voor de

eerste maal zag, maar nu weet ik 't zeker... ik hèb hem duidelijk gezien. Kom, laat ons nog vlugger loopen... ik ben doodelijk bang...'

Vincent poogde kalm te blijven, ofschoon hij ook niet meer gerust was. Zij versnelden hun pas, hijgden ervan en kregen 't warm.

'Vertel eens,' zei hij, haar trachtend te kalmeeren. 'Hoe zag die vent er uit? Was 't 'n inlander? Of 'n Europeaan?'

'Geen inlander... en geen Europeaan... hij had een slappen hoed op, geen hoofddoek.'

''n Ouwe man of was ie jong?'

'Dat kan ik niet zeggen, maar hij was zeer vlug in z'n bewegingen... 't Is eigenlijk bespottelijk, maar hij kwam mij bekend voor... dat 's te zeggen, zijn gestalte, zijn bewegingen...'

'Onmogelijk!'

'En toch kan ik niet zeggen aan wie hij mij doet denken... 't is of ik 'm meer gezien heb...'

'Dan is 't ook heelemaal niks geweest. 'n Oud-bediende zeker of 'n bekende rondventer. Ziezoo, nu zijn we de laan uit en zien we weer de huisjes. Nog vijf minuten en je bent thuis. Ben je niet blij, Lien?'

'Hè ja... o, wat was ik zooeven bang! Maar nu ben ik toch nog niet heelemaal gerust.'

'En waarom niet?'

'Omdat ik weet, dat jij langs dienzelfden weg terug moet.'

‘Dus... je maakt je ongerust over mij?... Je hebt me... dus 'n beetje lief, Lien?’

Ze waren op het voorerf van het Paulusgesticht, overschaduwd door groote, zware waringins. Vincent omhelsde het weesmeisje en herhaalde zijn vraag, vol hoop en moed.

En zich alleen wanend in den duisteren tuin, werden zij het eens met elkander, droomend de heerlijkste droomen, scheidend in het nachtelijk uur met vaste beloften voor de toekomst.

Nadat de laatste kus tusschen beiden gewisseld was, meende Vincent achter de dikstammige boomen een onderdrukt menschelijk geluid te hooren; hij keek, maar zag niets.

Toen ving hij den terugtocht aan, het gemoed vol blijde verwachtingen en zingend geluk.

Het was in de tamarindenlaan nog stiller dan te voren. De vleermuizen, die zooeven nog om en tusschen de boomen rondfladderden, schenen ergens een rustpunt te hebben gevonden; een gekko, die daarstraks nog zijn eentonig oud-mannetjes-geluid liet hooren, diep in een knoestigen stam verborgen, zweeg voorgoed; uit de verre stad drong geen geratel van een laat voertuig meer in de donkere laan door. Een stilte als op een kerkhof bij nacht.

Vincent hoorde slechts zijn eigen stap, dien hij verhaastte, omdat hij 't zelf zoo griezelig vond, lang door die lichtlooze eenzaamheid te loopen. Kwam hij aan een besteend gedeelte

van den weg, dan echode zijn voetstap in doffe dreuning door de laan.

Hij dacht aan Lien, aan het heerlijk samenzijn den ganschen avond met haar, aan haar belofte, zijn vrouw te willen worden, en hij voelde zich gelukkig. Het leven scheen hem nu heel anders toe, veel aantrekkelijker, veel mooier, veel beduidender. Hij kon zich in dit oogenblik moeilijk voorstellen, dat er ontzettend leed en hartverscheurend verdriet in dat zelfde leven gevonden kon worden dat hij leefde. De gedachte aan Lien deed alle herinnering aan al het smartelijke en sombere, dat wel eens in en tot hem was doorgedrongen van buiten, verdwijnen als nevelen voor de zon. Hij ervoer het van nu af aan, dat Lien was en zou blijven de zon van zijn bescheiden bestaan....

Zoo liep hij in gepeins voort.

Even slechts zag hij om.

't Was net of iemand achter hem aankwam, wiens voet struikelde over een straatkei.

Neen, toch niet.

Maar die kei had tie in 't donker toch duidelijk achter zich nog even hooren voortrollen.

Er was niets te zien.

Toch kreeg ie kippevel.

Niet lang; de gedachte aan Lien maakte hem weer moedig. Hij was zenuwachtig van natuur, dat 's waar, niet laf, en dat loopen 's nachts door zoo'n lugubere buurt bezorgde hem altijd

enkele koude rillingen over den rug als ie wat hoorde. Dat had ie al van kleinen jongen af.

Hij liep voort.

Maar hij kon niet geregeld meer denken. Want plotseling had een warme, ijzersterke mannenhand hem van achter bij den nek gegrepen en voelde hij tegelijkertijd zijn rechterpols door een andere hand als in een boei geslagen. Hij kon zich nagenoeg niet verroeren, van schrik en angst was 't hem als stond zijn hart stil en zou hij het bewustzijn verliezen. Doch de stem van zijn aanvaller priemde dat bewustzijn dadelijk wakker in zijn hersenen.

‘Nou heb ik je, vervloekte blufzak. Ik zal je leeren, mij altijd te verkleinen in de oogen van de familie en van de meisjes. Zeg op, wat heb jij zooeven aan Lien gevraagd? Ik wil 't weten.’

‘Boong, hoe....’ stotterde Vincent in voorovergebogen houding.

‘Ja, ik ben Boong, je hebt me nou lang genoeg gesard en getreiterd met je knapheid en je honderdvijftig pop tractement. Ik wil nou met je afrekenen. Ajoh, zeg op, wat heb je zooeven met Lien besproken?’

‘Dat gaat je niet aan.... bemoei je met je eigen zaken....’ hijgde Vincent onder den stalen greep van Boongs vingers.

Een harde klap dreunde door de donkere laan. Vincent's hoofd stak en bonsde inwendig van den hevigen slag.

‘Dat gaat mij wèl aan. Wie gaf jou 't recht om dat meisje alles te zeggen wat je verkiest, smerige hazelip?’

‘Zij is *mijn* meisje....’, kermde Vincent in doodelijke onrust.

‘Dat lieg je, beroerling! Zij houdt van *mij*.’

‘Neen, neen, Boong, je vergist je, zooeven nog.... heeft ze.... mij trouw beloofd....’

‘Ik geloof 't niet.’

‘'t Is de.... waarheid....’

‘Dan moeten wij om d'r vechten.’

Boong liet zijn gepijnigden neef los, stiet hem van zich af tot deze bijna tuimelde en nu op een open grasplek kwam te staan, die verlicht werd door den helderen hemel.

‘Als jij zegt, dat Lien jouw vrouw wordt, dan zal je ook niet bang zijn om voor haar te kloppen, hè?’ zei Boong, terwijl hij treiterendbedaard een mes uit zijn gordel trok en het lemmet liet flikkeren in zijn hand.

‘Maar.... maar.... dat is heelemaal niet noodig; als jij haar morgen spreekt, zal ze je zelf zeggen, dat ze mij wil toebehooren.’

‘Dan heb jij haar van mij gestolen, want ik had haar voor mij bestemd, versta je.’

De angst sloeg Vincent naar de hersenen en kneep hem de keel dicht, terwijl het koud zweet hem op 't voorhoofd parelde. Hij voelde zich als verlamd en een visioen van het akeligste, wat hij zich denken kon, zweefde hem maar voort-

durend voor de oogen. Boong zocht hem, dat begreep hij wel. Aan ontkomen viel niet te denken, hoe graag hij 't ook zou doen, omdat hij den strijd ongemotiveerd, onbillijk en ongelijk vond. En hij had als kind al zoo'n afkeer van vechten! Waarom zou hij nu tegen zijn wil daartoe gedwongen worden? Zijn rechtvaardigheidsgevoel kwam met kracht ertegen op, en daaraan ontleende hij den moed om opeens flink te zeggen:

'Neen, ik vecht niet met m'n eigen neef.'

'Erg braaf van je,' antwoordde Boong schamper. 'Maar zoo kom je niet van me af, kerel. Wil je niet vechten? Nou, dan zal ik je wat zeggen. Nog vóór d'r 'n week voorbij is, maak ik Lien tot mijn vrouw. Ik wil d'r nu eenmaal hebben, kerel, en dan is een van ons tweeën te veel.'

Deze woorden brachten een geheelen ommekeer in Vincent. Het denkbeeld, Lien een prooi te zien worden van 'n brute als Boong, haar over te moeten geven aan diens lusten, haar te verliezen, deed zijn moed eensklaps ontwaken en dreigde hem waanzinnig te maken. Als een helle vlam wakkerde zijn haat tegen den onwaardigen rival aan, hij voelde geen minderheid, geen zwakheid meer tegenover dezen en de zucht tot zelfbehoud verdubbelde zijn dapperheid en kracht. Zijn eigen stem klonk hem als die van een vreemde in de ooren, toen hij, zijn mes trekkend, zich in postuur zette en riep:

aant.

‘Jij krijgt haar niet, ellendige leeglooper! Lien zal zich liever van kant maken dan zoo'n straatschooier als jij bent te nemen.... gemeene, laffe aanvaller, je bent 'n kètjoe-bandiet!’

Dat was genoeg voor Boong, om zijn schijnbare bedaardheid niet langer te bedwingen. Wel keek hij even op, als herkende hij in dat oogenblik niet zijn bezadigden, tammen neef, in wien hij niet den minsten durf veronderstelde. Maar zijn eigen woede liet hem geen tijd tot nadenken. Een gesmoorden vloek op de lippen, snelde hij met uitgetrokken mes op Vincent toe, doch deze week tijdig uit, strekte een hand waarschuwend uit om nog even halt te houden en door den stillen nacht hoorde Boong hem zeggen op 'n toon van de uiterste vertwijfeling:

‘Ik zal tot 't laatst toe om Lien vechten, maar als je me vermoordt, Boong... als je me vermóórdt, dan zal mijn geest je plagen je leven lang... dàt zeg ik je...’

Boong liet hem niet uitspreken en had hem bij de keel gegrepen. Als een woest en getergd dier spartelde Vincent naar alle zijden om zich aan dien greep te ontworstelen, stak om zich heen met zijn groot pennemes, trachtend zijn geweldenaar te treffen - met geen ander gevolg dan dat een beenen knoop van diens khaki-jas werd losgesneden...

Intusschen had Boong het gezicht van zijn slachtoffer zoodanig met vuistslagen bebeukt,

dat het bijna onkenbaar werd door bloed en builen.

‘Schurk!’ siste Vincent.

Een vreeselijke slag op zijn misvormden mond volgde als antwoord van den aanrander. Vincent kon niet meer spreken, het bloed stroomde uit en langs zijn lippen. Maar het gelukte hem op dat oogenblik Boong met een krachtigen schop tegen diens buik van zich af te stooten. Door de pijn tot razernij gedreven, drong Boong zijn mes diep in den schouder van zijn ongelukkigen neef, die zwak kreunend in elkaar kromp...

Boong sprong op, zich overtuigd houdend dat Vincent verslagen was. En als gewoonlijk in dergelijke gevallen, maakte hij onmiddellijk aanstalten om zich zoo gauw mogelijk te verwijderen. Hij frommelde nog wat aan zijn kleeren, knoopte die op enkele plaatsen dicht, zocht met een oogopslag den losgeraakten knoop, of die misschien nog op het vechtterrein lag, maar vond hem niet...

Toen wierp hij even 'n laatsten blik op den roerloos in zijn bloed liggenden Vincent en snelde heen, de donkere tamarindenlaan door...

VII.

Nog laat in den nacht brandde er licht in de werkkamer van mr. Van Vierzen Pel, die zijn woning had aan een uitgestrekt plein in het midden der stad.

Het was een man van bij de vijftig jaar, forsch gebouwd, met een glimmend kalen schedel, kleine, koel-strenge oogen achter een gouden bril, en een korte, goed onderhouden puntbaard van een peper-en-zoutkleur. Een hoog gevoel van zelfbewustheid kenmerkte hem en openbaarde zich in de besliste lijn van elk zijner gebaren en in den vasten, hamerenden toon van zijn basstem, als duldde hij niet de geringste tegenspraak. Zwakke, weifelende naturen werden door dien toon alleen reeds tot berusting en onderwerping, soms zelfs tot een zekere vreesachtigheid gebracht. Als hij hen strakuitvorschend aankeek met zijn glansvollen vossenblik even boven de brilleglazen, schenen zij verlamd en allen lust tot liegen - indien zij dat van plan waren - te verliezen.

Zelf leed hij heelemaal niet aan gevoeligheid of overgevoeligheid, en zoo hij er in zijn jonge jaren al eenige neiging toe bezeten had, als gevolg van een bepaald stadium in zijn jeugd - nu was er in den loop van zijn langdurige juridische praktijk geen spoor meer van overgebleven. Zeker van zichzelf en van zijn in zijn omgeving machtige positie, kende hij geen vrees en kon geen moeilijkheid in zijn leven of in zijn werkkring hem ongerust maken.

Toch was hij in dit moment niet gerust. Dat bleek uit zijn herhaaldelijk opstaan van zijn schrijftafel en het heen en weer geloop naar het

openstaand venster, waaruit hij dan peinzend spiedde naar de enorme pleinvlakte, die daar voor hem uit lag als een haven bij nacht: het grasveld leek een groot, rimpelloos water, en de lichtjes, flikkerend tusschen de boomsilhouetten aan de oevers daarvan, konden de vuren zijn der geankerde en gemeerde schepen.

Neen, hij was niet gerust vanavond. In zijn kalm en deftig huishouden, altijd stil doordat de vrouw des huizes sukkelend was sinds jaren en zich weinig buiten haar slaapkamer en boudoir vertoonde, was verandering gekomen. Aan zijn vrouw, die door lichamelijk lijden uiterst humeurig en chagrijnig was geworden, had hij sedert het vertrek van zijn eenigen zoon naar een universiteit in Holland - twee jaar geleden - nagenoeg niets meer. Haar prikkelbaarheid werkte op hem terug en hij zou er op den duur zenuwachtig onder geworden zijn, indien hij zich niet onverstoorbaar diep in zijn ambtsbezigheden geworpen had. Zoo kwam het, dat hij haar zelden op andere uren van den dag sprak over dingen, die hen beiden interesseerden, dan 's morgens bij het ontbijt en 's avonds bij het souper. 's Middags at hij meestal in een tiffinroom in de benedenstad.

De verandering in het huishoudelijk bedrijf werd teweeggebracht door Daï Portalis, die in haar nieuwe betrekking een geschiktheid en tact ontwikkelde, welke allen in het groote huis van den rechter, haar zelve niet 't minst, verraste.

Zij drilde de bedienden, die, ontwend aan het toezicht der eigenlijke huisvrouw, half slapend hun werk deden; ging dagelijks vele malen persoonlijk zich overtuigen of in de keuken het vleesch van den slager met het volle gewicht in de pan gedaan werd, of in de goedang petroleum, rijst en blikjes niet gestolen konden worden, of in den stal de paarden de volle maat voeder kregen, die hun toekwam. In huis liet ze gedurig haar oog gaan over de kostbare meubels en bibelots, liet ze geregeld de tapijten uitkloppen in haar bijzijn, zorgde ze zelf voor de slappe ziekenkostjes van mevrouw, voor de geliefkoosde gerechten van mijnheer. Ze strekte haar toewijding zoo ver uit, dat ze het opruimen van mijnheers kantoor niet aan den lijf-oppasser toevertrouwde, maar dat zelf ter hand nam. En als mijnheer thuis was, dan zong ze 'n aardig wijsje onder haar werk. Dat was te voren nooit in de rustige, ruime woning gehoord! Ze had een lieve, zuivere stem, die door de marmeren achtergalerij sterk resonneerde, als zij liedjes uit haar vroegere gouvernementsschool-repertoire deed opklinken:

> Zonnetje gaat van ons scheiden.
> Avondrood kleurt weer het veld,

of:

> Ik leef hoog op d' Alpen,
> Mij het liefelijkst oord...

dan moest mr. Van Vierzen Pel er in zijn

kantoor naar luisteren of hij wilde of niet. Het was zoo iets ongewoons, die frissche meisjesstem in zijn strenge, sombere woning, waar nog kort te voren geen ander geluid gehoord werd dan dat van het aan zijn lot overgelaten kanarievogeltje van mevrouw. En nu? Nauwelijks had Daï haar lied begonnen, of het geligdonzen diertje dartelde en sprong in zijn enge kooi, en zette 'n keel op zóó lustig en zóó schel-trillerend, dat het jonge meisje soms van de wijs raakte. Het werd dan een beurtzang tusschen beiden, die het hoofdgebouw vulde met hoog en rijk geluid. Voor mevrouw, die te sukkelen lag in haar kamer, was het wel eens te druk, zoodat Daï dan zweeg en het kooitje van ‘gele piet’ bedekte of verhing.

Maar voor mijnheer was 't muziek, omdat hij er zijn deftige, doch vervelende woning niet meer door herkende. Die scheen hem tegenwoordig gezellig, verlicht en zonnig toe. En niet zelden bleef zijn vast plaatsje op het schabelletje van de sociëteit 's middags te zes uur onbezet, wijl hij verkoos thuis te blijven werken.

Zijn kantoor ook had een ander aanzien gekregen: het rolkussen van zijn leeren leesfauteuil was niet meer afgeplat, was altijd opgebold en frisch nu; op z'n rooktafeltje ontbraken nooit meer lucifers, geen stofje lag meer op zijn bureau-ministre, alles glom en blonk er; zijn boeken en brieven vond hij telkens na lezing

weer op hun eigenlijke plaats geordend, en elken morgen lag zijn marokijnen advocatenmap op een apart knaapje gereed om zoo door hem naar de raadszitting te worden meegenomen.

Al die geriefelijkheden - hij had ze niet meer gekend en genoten sedert zijn vrouw lijdende was. Nu scheen het wel, alsof een onzichtbare tooverhand zich over al die dingen ontfermd had. Zijn goed humeur kreeg hij erdoor terug en vanzelf bond hem dit vaster aan zijn werkkamer.

Toen Daï den eersten dag bij hem in betrekking kwam, had hij het niet de moeite waard geacht naar haar om te zien. Zelfs wanneer hij een enkel woord, heel spaarzaam, tot haar richtte, keek hij haar niet eens aan. Hij had haar de betrekking gegund, omdat zij een kleindochter van den hem bekenden deurwaarder Portalis was, die er om gevraagd had. Maar van het oogenblik af, dat de verandering in huis hem opviel, begon hij eenige, aanvankelijk zeer geringe belangstelling voor het nonnatje - zoo noemde hij haar als hij met zijn vrouw over haar sprak - te toonen. Hij keek haar na een week ten minste aan, en toen hij goed keek, was hij getroffen door de machtige bekoring, welke er van haar uitging.

Haar weelderige, donkere haarpracht, haar groote, zwarte oogen, schitterend onder de schaduw van lange, omgekrulde wimpers, haar zachte, gelijkmatig geelbruine tint, maar bovenal haar

jong, volmaakt belijnd lichaam, nergens verkneld of misvormd door Europeesche mode-dwangmiddelen - hij moest 't zichzelf bekennen, dat al dat verleidelijk schoon hem, den vijftiger, op dat moment éven bedwelmde...

Maar hij was te zeer gentleman, om haar dit ook maar 'n seconde te toonen of zich te laten beïnvloeden door die spontane verblinding.

Sedert ontmoette hij haar onwillekeurig vaker, nu eens in de achtergalerij als hij er langs ging om naar de badkamer te gaan, dan weer op den overloop naar het paviljoen, dat tot zijn bibliotheek was ingericht. Bij die gelegenheden bleek haar bekoring machtiger dan hij zich in 't eerst gedacht had, want hij kon niet nalaten, zonder dat zij 't merkte, haar iets langer aan te zien dan noodig was. Hij verontschuldigde dit bij zich zelf door er zich op te beroepen, dat hij zoo'n Indisch meisje eigenlijk nog nooit van nabij goed bekeken had. Was zoo'n nonna in zijn oog niet altijd gelijk geweest aan een gewone inlandsche vrouw, slechts met dit verschil, dat ze een witte kabaai droeg in plaats van een gekleurd, lang baadje?

Hij zag in, dat hij zich in die meening vergist had; deze nonna althans was veel fijner gebouwd, gebruikte geen ransige olie in het haar, geen roode verf op tanden en nagels, zooals de inlandsche vrouwen, die hij dagelijks langs den weg en onder zijn eigen bedienden tegenkwam.

De kleindochter van Sam Portalis was ontegenzeglijk een schoonheid, zij 't dan ook een Indische schoonheid - dàt vond hij.

Toen kwamen de dagen, waarop hij gedurig gesprekken met zichzelf hield over haar; dat hij omkeek als hij haar ontmoette, alleen maar om haar nog eens te zien; dat haar gestalte zijn blik trok als met onweerstaanbare, magnetische kracht. In de gedempte stemming, welke heerschte in zijn huis, was zij het lichtpunt, waarheen hij telkens en telkens zijn schreden wilde richten. O, hij zou geen dag meer kunnen buiten de verlustiging van haar aanblik, buiten haar bijzijn....

En zijn rust was weg.

Terwijl hij aan het venster stond, spiedend naar het in nachtelijk duister gehulde plein, overwoog hij het gevaar, waarin hij verkeerde door haar verleidelijke aanwezigheid. Hij vroeg zich af, of hij op den duur bestand daartegen zou kunnen blijven, of zij het op 't langelaatst zelf niet zou moeten merken, hoe hij vervuld was van een begeerte, zóó hartstochtelijk als hij nimmer in zijn leven gekend had....

In dien stillen nacht streed hij een hevigen strijd in zijn binnenste: Daï onmiddellijk eervol uit haar betrekking ontslaan, onder voorwendsel dat zijn vrouw voldoende hersteld was om haar plaats in het huishouden te hernemen, en haar nooit meer terugzien; of.... zich geheel over-

geven aan zijn passie en het meisje maken tot zijn maîtresse.

Tegen dit laatste kwam het volle besef op van de positie die hij bekleedde in de maatschappij, en protesteerde de innerlijke stem zijner opvoeding en moreele opvatting.

Aan den anderen kant betreurde hij het, dat, als Daï weg was, zijn woning zou vervallen in dezelfde sombere, ongezellige, vervelende stemming van voorheen, en dat hij de laatste kans, welke hem door het lot geboden werd, om als een tweede Faust een wedergeboorte, een verjongingskuur te ondergaan, onbenut liet passeeren.

En het intens verlangen nog eenmaal, ja, nog éénmaal slechts te genieten van het heerlijke, mooie leven, in de armen van een jonge prachtvrouw, nieuwe vitale kracht op te zuigen uit haar van hartstocht gloeiende kussen.... o, God, hoe geweldig was de macht van die verleiding, hoe zwak een man tegenover zoo'n verlokkend visioen! Was Daï niet dicht in zijn bereik? Had hij niet maar de hand naar haar uit te strekken? Kon hij niet over alle middelen beschikken, welke haar een overgave van zichzelf zouden kunnen vergemakkelijken?

Hij duizelde bij die gedachten....

Nog voelde hij eenige kracht in zich om een besluit te nemen, dat hem zijn verloren rust zou hergeven. Nu voelde hij die nog, nu hij haar niet zag en niet in zijn nabijheid had.

Want ze was, als gewoonlijk, in den vooravond naar huis gegaan. En op dit oogenblik, als met zijn gedachten het gevoel van kleine, overgebleven wilskracht vasthoudend, nam hij zich ernstig voor, zijn begeerte te onderdrukken, rechtschapen man te blijven en Daï te ontslaan.

Nu hij eenmaal dat besluit voor zichzelf genomen had, vond hij gemakkelijk een motief voor dat ontslag, terwijl zijn blik, onder het terugwandelen naar de schrijftafel, viel op den bundel dienststukken, waaraan hij bezig was te werken. Daarbij was een rapport over den moord, gepleegd op een commies, genaamd Vincent Theodorus Portalis.

De verslagene was een kleinzoon van den bekenden deurwaarder en een neef van Daï - dat wist mr. Van Vierzen Pel. Hij had er dien morgen over hooren spreken door de collega's in den Raad.

De oude deurwaarder was sedert enkele dagen niet binnen wegens ziekte. Vermoedelijk had hij zich den gewelddadigen dood van zijn meest geliefden kleinzoon, den trots zijner geheele familie, zeer aangetrokken. En dien zelfden dag had mr. Pel het te druk gehad, om er met Daï thuis een woordje over te praten. Hij zou morgen echter aan haar zeggen, dat hij het in zijn hoedanigheid van rechter beter vond, dat zij haar betrekking voorloopig neerlegde, zoolang de zaak van dien moord aanhangig was. Het

feit, dat een naaste familielid van den vermoorde bij hem in huis diende, zou tot verkeerde en voor zijn positie schadelijke gevolgtrekkingen kunnen leiden. Zij zou misschien niet ontwikkeld en nadenkend genoeg zijn, om deze reden te begrijpen en te billijken, doch daaraan mocht hij zich niet storen. Hij zou haar ontslaan met behoud van twee maanden salaris - om haar eenigszins met de plotselinge ontheffing van haar taak zich te doen verzoenen. En een vleiend getuigschrift kon ze van hem meekrijgen.

Zóó besloot hij den volgenden morgen te handelen.

Toen ging hij weer, veel geruster, aan zijn werk.

Hij las het rapport over den moord in de tamarindenlaan.

Een geheimzinnige geschiedenis....

De vermoorde stond bekend als een fatsoenlijk en oppassend man. Hij scheen in een gevecht met een ander of meer anderen gewikkeld te zijn geweest. Sporen van een hevige en langdurige worsteling waren op de plaats van de misdaad duidelijk te zien. Maar van den tegenstander of de tegenstanders was absoluut niets te bekennen.... Ja, toch, het proces-verbaal van den politie-opziener Van Driel vermeldde de vondst van een knoop, een beenen knoop ter grootte van een cent, zooals die veel gedragen worden aan khaki-pakken door Indo's en Chineezen. Dat was alles....

Veel aandacht kon hij er niet aan wijden, omdat er nog andere rapporten waren, welke hij moest inzien. Hij legde dat van Van Driel dus ter zijde.

Zeker weer 'n vrouwenkwestie, dacht hij nog na. Zou misschien.... Daï daarin betrokken kunnen zijn?

Opeens laaide fel, éven maar, de jaloezie in hem op.... Neen, dat kon niet. Daï was 'n nicht van den vermoorde.... Nu ja, wat zou dat?.... Ze kon toch bemind zijn geweest door dien neef? Maar dan zou ze ook nog bemind worden door 'n ander dan dien neef.... Ook dàt was mogelijk. En weer stak de onrust op in het zoo juist bedaard gemoed van den rechter. God, ja, als Daï eens de aanleiding was van die misdaad....? Zij was zoo mooi, zoo lief, ze moest toch ook wel den hartstocht van meer anderen opwekken dan dien van hèm alleen....

Mr. Van Vierzen Pel legde zijn pen neer en zijn bril af. Het was hem niet doenlijk, langer te werken met zoo'n kwellende gedachte. Bovendien werd het laat. Het sloeg twee uur.

Hij zou liever maar naar bed gaan.

Doch het stond bij hem vast, dat hij morgen Daï eerst nader zou spreken over den moord van haar neef, hopend meerdere bijzonderheden ongemerkt uit haar te kunnen halen, en dan zou hij in de raadszitting, zoo 't eenigszins kon, die moordzaak 't eerst in behandeling nemen.

Hij wilde vóór alles uitvorschen of Daï daarin gemoeid zou kunnen zijn. En met die onrust, grooter dan te voren, zocht hij zijn slaapkamer op.

VIII.

Toen Boong de tamarindenlaan ijlings verliet, wist hij niet in welken toestand hij Vincent had achtergelaten. Wel vermoedde hij, dat zijn tegenstander er erg aan toe was en dat de hem toegebrachte wond in den linkerschouder wel eens ernstige gevolgen kon hebben. Maar in de stemming, waarin Boong op dat oogenblik verkeerde, kon het hem niet zoo heel veel schelen, wat er van Vincent terecht kwam. Hij had zijn wraak ten volle op dien gehaten neef kunnen koelen - en dat gevoel schonk hem momenteel groote voldoening. Hij was er zeker van, dat Vincent ten minste de eerste weken, misschien wel maanden, niets aan Lien Smits zou hebben. En nu zou hij wel eens willen zien, of zij in dien tusschentijd Vincent niet kon vergeten.... om hèm.

Bij de vluchtige herdenking van de laatste oogenblikken tegenover Vincent, van de brutale woorden, welke deze hem, den om zijn kracht en behendigheid beroemden Boong, had durven toevoegen, blaakte hij opnieuw van vechtlust en stroomde het bloed door zijn reeds verhit lichaam eens zoo snel. Zooeven trok een donker

aant.

floers over zijn blik, ja, over zijn hersenen, toen hij met beestachtige moordzucht zijn mes plantte in den mageren schouder van Vincent. Wat had hem toch bezield om zijn eigen neef te mishandelen, zooals hij dikwijls den eersten den besten inlander 'n por gegeven had op rumoerige avonden van een pasar malam of tjap gomeh? Ja, dat wist hij zelf niet. Misschien was hij wel mata-glap geweest.... maar spijt had tie er niet van.... neen, spijt niet.... zoo'n verwaande kwast als die Vincent met z'n honderd vijftig pop en z'n mooie witte pakken, z'n zwarte smoking als ie uitging....

Wat zou ie nou 't eerst doen?

't Was lang over twaalven. Als de politie Vincent daar liggend vond, levend of uit zijn flauwte ontwaakt, zou de patjakker natuurlijk dadelijk vertellen wie zijn aanvaller was. Hoofdzaak zou dus zijn, ergens 'n heenkomen te zoeken, om, als het noodig mocht wezen, z'n alibi te bewijzen. Want zóó gewiekst was ie wel, dat ie dáárvoor het eerst diende te zorgen, wilde hij niet in verdenking komen en in een politiezaak gewikkeld worden. Maar waarheen op dit uur...?

Hij behoefde niet lang te piekeren.

Niemand anders zou hem juist op dit uur met open armen ontvangen dan de mooie Ina van hadji Machmoed, die zóó dol op hem was, dat ze nooit genoeg van zijn liefde scheen te

kunnen hebben. Ina...! Ja, dat was 'n uitkomst. Dat aardige dier wist nooit van uur of tijd af als ze in zijn armen lag... hij had haar maar te suggereeren, dat hij reeds van half twaalf af bij haar was, tot den volgenden ochtend - en de politie zou door haar verklaring voldoende van de wijs zijn gebracht.

Hij ging naar de kampong waar hadji Machmoed woonde en onderweg begon de hitte te luwen, die gedurende het gebeurde met Vincent in zijn gansche wezen gloeide. Allengs trok ook de nevel weg, die zijn denken had verduisterd, en hij vermocht zijn gedachten beter te regelen. Tegelijkertijd won daarin hoe langer hoe meer het besef van de mogelijkheid veld, dat hij Vincent doodelijk getroffen kon hebben, want hij had hem - o, dat herinnerde ie zich nog heel duidelijk! - goed geraakt. Hij voelde nu nòg de kracht na, waarmee hij zijn mes gestoken had in het bovenlichaam van zijn tegenstander.

Eerst dat bebloede mes weg!

En op de brug gekomen, waar hij vroeger wel eens had staan lummelen met Perisa, Krol en Lammers, wiep hij het moordtuig in het water, na eerst scherp rondgekeken te hebben, dat niemand het merkte.

God, ja, verbeeld je eens, zoo dacht hij, als die verdomde Vincent daar in de tamarindenlaan lag te crepeeren! 't Zou toch wel verschrikke-

lijk wezen voor de familie... Tante Malie, oom Dorus, grootpa, ze zouden 't niet overleven. Als ie 'ns even terugging naar Vincent...? Gekheid, dat zou zoo stom zijn als maar kon. De politie zou hèm natuurlijk dadelijk verdenken, beschuldigen... Neen, o, Jezis neen, niet terug... voor geen goud ter wereld! Laat Vincent nou maar in z'n bloed wentelen, dat heeft die blufzak, die altijd hooger-op wou om met tòttòks gelijk te komen, wel verdiend. Neen, niet terug. Dat nooit!

En als de politie 't ooit te weten kwam, wie z'n neef gepord had, welnou, dan wist hij, Boong, er nog wel raad op. Ze konden hèm zoo makkelijk niet te pakken krijgen. Maar wat zanikte hij toch! Ze zouden hèm, den kleinzoon van den deurwaarder van justitie Portalis, toch waarachtig niet 't eerst verdenken van moord op z'n eigen neef. Neen, dat zouen ze zoo gauw niet doen.

En dan.... z'n eigen zuster, Daï, was nota bene juffrouw van 't huishouden bij den president van den Raad van justitie.... Hij lachte fijn-ironisch in zichzelf bij die gedachte. Juffrouw van 't huishouden, nou ja, zeg, geloove wie 't wil. Maar hij, Boong, dacht er 't zijne van. Die ouwe mr. Pel zal ook wel niet z'n oogen in z'n zak houen; die zal ook wel weten, dat Daï 'n verduvelde mooie meid is.... Ha-ha! wacht maar, die ouwe zal er wel in loopen.... en Daï is ook niet van gisteren.

En mocht het ooit zoo ver komen, dat de politie hèm op 't spoor was, nou, dan moest Daï haar invloed maar eens op dien ouwe beproeven. Er lichtte plotseling een idee in hem: Daï moest het zoo aanleggen met dien ouwe, dat ze, als 't oogenblik dáár was, haar broer Boong 'n vrijspraak of ontheffing van 'n gerechtelijke vervolging bezorgde. Dat kon ze. Ze was er mooi en verleidelijk genoeg voor. En handig ook. Morgen reeds zou hij met Daï spreken, haar eens polsen hoe die ouwe was.... tegen haar; en, zoo er niets tusschen hen beiden was, dan haar 't zeer voordeelig denkbeeld aan de hand doen, profijt te trekken van haar heerlijke schoonheid bij 'n man van zulk 'n positie als mr. Van Vierzen Pel. 't Zou dom van haar zijn, indien ze 't al niet lang geprobeerd had.

Boong vond 't denkbeeld zelf prachtig; het gaf hem een bijna volkomen gerustheid voor de toekomst, ingeval blijken mocht dat Vincent werkelijk gedood was.

Morgen met Daï spreken.

Maar nu eerst alles vergeten in een zoete omarming van Ina, dat schattige vrouwtje van dien drogen, afgeleefden hadji.

‘God, God, wat 'n nacht!’ zuchtte Boong.

En hij tikte driemaal aan Ina's venstertje, floot zacht eenige maten van 'n amoureuse pantoen, en wachtte even. Toen opende het venstertje zich en 'n jonge, inlandsche vrouw, met lang,

loshangend haar, slechts 'n sarong tot aan den boezem om het ranke lijfje, liet hem in....

IX.

Daï was naar haar werk gegaan na een slapeloozen nacht. Het gevoel van akeligheid, verdriet en angst over den wreedaardigen dood van haar neef Vincent, dien ook zij hoogachtte, kon zij niet van zich afzetten. Zij verdiepte zich in gissingen, hoe het toch mogelijk was, dat juist Vincent, de verstandigste, beduidendste en meest geliefde van de familie, zoo'n afschuwelijken dood moest vinden. Want hij had, zoover men kon nagaan, geen vijanden. Had hij niet altijd solide geleefd en hard gewerkt? En was zijn aard niet zoo zacht als van een vrouw? Had wel ooit iemand hem een dier kwaad zien doen? Neen, vijanden had hij niet; maar, nu ze zich goed bedacht, had ze toch wel dikwijls den indruk gekregen, dat hij benijders had. Benijders, o ja! Zijn eigen neef Boong was er één van. Maar natuurlijk bleef deze buiten rekening in die vreeselijke zaak. Boong was wel een vechtersbaas en een driftkop, en hij zag er niets in, zijn vrienden op hun gezicht te slaan als hij meende door hen benadeeld of beleedigd te zijn, maar zijn eigen familie kwaad doen - daartoe achtte Daï hem toch niet in staat.

Zoo althans redeneerde haar verstand; niettemin

had zij voortdurend een gewaarwording, alsof een stem in haar gemoed aandrong verband te zoeken tusschen Boongs opvliegend, naijverig karakter en den moord op Vincent. Ze vond die gedachte op zichzelf ontzettend, beproefde telkens opnieuw haar te verwerpen, doch even dikwijls rees die weer in haar op, onverbiddelijk, onafwijsbaar.

Het vervolgde haar den ganschen morgen, kwelde, pijnigde, versufte haar, zoodat ze het huishoudelijk werk bij de Van Vierzen Pel's dien dag niet zoo correct en geanimeerd verrichtte als gewoonlijk.

En toen mr. Van Vierzen Pel haar bij zich in zijn studeerkamer liet komen, vragend eerst wat zij wel dacht van dat gruwelijk ongeluk in haar familie, was zij in tranen losgebarsten, hevig snikkend, zonder een antwoord te kunnen geven. De rechter kwam daarmee niet ver, drong evenwel niet verder op bescheid aan, wijl hij merkte hoezeer het jonge meisje zich het gebeurde aantrok. Wel had een verlangen hem bekropen om eenige woorden van troost en deelneming te zeggen - hij vond haar ééns zoo verleidelijk in die oogenblikken van hartstochtelijke smart -, maar hij wist zich nog te beheerschen, voorgevoelend dat hij daarmee een voor zichzelf gevaarlijk spel begon. Hij liet haar dus met een vriendelijken wenk weer heengaan zooals ze gekomen was, weinig nut ziende in een onder-

vraging, welke het meisje zoozeer deed ontroeren. Liever, zoo besloot hij, zou hij een geschikter moment daarvoor afwachten.

Zij was er stil van, deed haar werk zwijgend, zonder haar gewoon dagelijksch liedje, en zelfs de bedienden kregen van haar ternauwernood een woord.

Tegen den avond maakte ze zich gereed naar huis te gaan en loopende langs het kantoor van den rechter, waarvan de deur openstond, hoorde ze de vreemde stem van een bezoeker zeggen: ‘Volgens Van Driel kan het niemand anders zijn dan de neef van den verslagene zelf, een berucht sujet, een zekere Boong Portalis. Van Driel is er vanmorgen op uit geweest om te onderzoeken of de gevonden knoop ook bij een jas van den verdachte zou kunnen passen....’

Daï schrok hevig, kon haast niet verder loopen van de hartklopping. 't Was of de woorden van den vreemden bezoeker, dien zij niet kende, de uiting en bevestiging waren van hetgeen zij, diep in haar gemoed, voorgevoeld en gevreesd had. Van dat oogenblik af schenen die woorden haar in de hersenen gegrift en liet de gedachte, dat Boong de moordenaar was, haar niet meer los. Haar denken werd verward, ze hoorde en zag niets meer om zich heen, zoodat ze tot tweemaal toe struikelde over de marmeren trappen van het groote huis.

Op straat gekomen, terwijl het intusschen

donker geworden was, liep zij onrustig voort, rillend en huiverend over al haar leden, als had een koorts haar bevangen.

Het schrijnend-schril signaal van een langs haar heen voorbijsnorrende automobiel schrikte haar even uit haar versuffing op, en zij was een bezwijming nabij, toen zij bij het verblindend helle licht van die zelfde automobiel, ter zijde van een boom aan den weg, een man zag staan, in wien zij onmiddellijk Boong herkende.

Even maar waren haar beenen verlamd, en de automobiel, die alles achter zich weer donker gelaten had, was al een heel eind voorbijgegleden, toen het bewustzijn in haar ontwaakte van wat er in dat korte tijdsverloop door haar was gezien. Op de plaats waar ze haar broer bemerkt had, lichtte het vuurpuntje van zijn strootje, waarvan de scherpe takaksgeur haar in den neus drong. Ja, dat wàs Boong, niemand anders, dat was de lucht van zijn strootjes.

‘Zoo, Da’, hoorde zij hem zeggen, ‘da's toevallig, zeg. Jij gaat zeker naar huis toe, hè? Alloh, dan gaan wij samen.’

Daï kon niet spreken, zoozeer was zij onthutst.

‘Nou? Heb je geen tong meer in je bek?’ hernam Boong, door haar stilzwijgen opeens begrijpend, dat de moord bezig was een kloof te spalken tusschen hem en zijn zuster. ‘Of ben jij beschaamd, zeg, om met mij te loopen, nu je bij die hooge mieters aan huis komt?’

aant.

Daï vatte moed en bracht er stotterend uit:

‘O, Boong.... als je eens wist....’

‘Wat? Wat bedoel je?’

‘Ach....’

‘Verrèk nou, zanik nou niet.’

De tranen stonden Daï in de oogen van angst. Haar lippen bibberden, maar ze durfde niet huilen en ze durfde niet zwijgen. Zij voelde een krachtigen drang om hem dadelijk te vertellen, wat ze in het huis van den rechter gehoord had, maar ze durfde het niet uitspreken.

‘Wat scheelt jou toch?’ vroeg Boong dwingerig, haar met zijn elleboog een duw gevend. ‘Je doet zoo gek.’

‘Weer trachtte Daï met vaste stem te spreken:

Waarom loop je 's avonds met mij, vreesachtig? Als die menschen zien....’

‘O zoo, ben je bang, dat de menschen jou met mij samen zien? En wat zou dat dan? Ik ben toch je broer?’

‘Ja.... maar je hebt geen schoenen aan en je pakean zoo smerig.’

‘Net of ze dat zien in 't donker!’

‘Zóó donker toch niet. Zooeven, toen die oto voorbij, ik heb toch gezien.’

‘Nou, wat zou dat? Wat kunnen mij die menschen schelen?’

‘Ach, Boong... niet zoo dan... Die menschen spreken toch al zoo over jou...’

Daï kon in 't donker niet zien, hoe deze

woorden, door haar ondoordacht in de verwarring uitgesproken, op haar broer de uitwerking hadden als van een bijensteek. Ze zag ook niet, hoe hij de tanden op elkander klemde, zich beheerschend om haar niet met geweld te dwingen tot nadere verklaring. Zoodat het scheen, alsof hij onverschillig was, toen hij, na een gemaakt grinnik-lachje, kalm zei:

‘Zoo, hebben ze weer wat van me gekletst?’

Met opzet koos hij dien rustigen toon in zijn stem, om haar niet af te schrikken meer te zeggen. Maar inwendig beroerde hem de nieuwsgierigheid hevig, om te weten, wat de buitenwereld wel van hem dacht, in deze dagen. En hij wist, dat Daï, die in zoo'n heel andere omgeving werkte dan thuis, daarvan wel iets gehoord kon hebben. Het was zaak om dat met beleid uit haar te krijgen. Hij herhaalde dus een beetje vriendelijker:

‘En wat hebben ze wel van mij gezegd? Natuurlijk niet veel goeds, hè?’

‘Ach, soedah...’

‘Nou, je mag 't gerust zeggen. 't Kan me niks verdomme. Ik weet toch al, dat ze mij een boeaja, een leeglooper, een sinjo, en God weet wat al meer, noemen. Hebben ze dat weer niet van mij gezegd? Waar of niet?’

Daï aarzelde even.

‘Nou?’ drong Boong sterker aan. ‘Hebben ze dat niet van mij gezegd?’

‘Neen,’ antwoordde Daï.

‘Niet? Wel, wat hebben ze dàn van mij gezegd? Iets veel ergers natuurlijk! Dat ben 'k gewoon.’

‘Ach,’ zuchtte Daï, die nu iets sneller begon te loopen, angstig voor de wending, welke het gesprek kon nemen.

Boong, vreezend dat zij beiden weldra thuis zouden zijn, zonder dat hij haar de bekentenis ontfutseld had, hoe de menschen over hem dachten in dezen tijd, en begrijpend, waarom zij haar pas versnelde, greep opeens haar hand en omklemde haar pols, zeggend heel rustig:

‘Kom, kom, nou niet zoo vlug, zussie, je moet mij eerst zeggen, wat je weet van die menschen.’

Daï kreeg een rilling over haar gansche lijf, toen zij zijn warme, krachtige vingers als een ijzeren band voelde om haar koude hand. Benauwd van bangheid om het hem te zeggen, voelde ze instinctmatig dat het misschien beter zou zijn, het hem niet te verzwijgen. Die tweestrijd deed haar hart heftiger bonzen, en de dwang, dien haar broer op haar wist uit te oefenen, zooals op dit oogenblik, verhoogde haar geloof, dat hij anderen, minder gewillig om zich aan hem te onderwerpen, desnoods op leven en dood daartoe kon brengen. Ja, er lag in dien stillen dwang gelijk nu een kracht, als voelde je je langzaam onder een reusachtig zwaar gewicht verpletteren, wanneer je niet toegaf.

aant.

Toen Boong dan ook voor de derde maal, terwijl hij haar pols al sterker en sterker omknelde, op steeds minder vriendelijken toon vroeg: - ‘Nou, zeg dan wat ze weer van me gekletst hebben?’, toen durfde ze niet langer zwijgen en antwoordde met licht bibberende stem:

‘Ze zeggen... ze zeggen... dat jij weet... van Vinsèn...’

Door de donkerte zag Daï ook nu weer niet, hoe haar broer zijn oogen half toekneep, een fijne trek van duivelsche ironie zich even grifte om zijn mond; zij voelde zich verlucht, dat het er uit was, en dacht, dat de ondervraging nu ten einde zou zijn. Ze probeerde weer iets vlugger aan te stappen. Maar hij schroefde zijn vingers nog sterker om haar pols, haar daardoor te kennen gevend, dat het vlugger aanstappen hem niet welgevallig was. De naam Vincent, door Daï uitgesproken, schrijnde hem éven door de ziel, doch met de gemakkelijkheid, die hem zoo eigen was, schoof hij, als het ware, die ontroering van zich af en zei hij volmaakt onverschillig:

‘Dacht ik wel. Als er ergens een kloppartij of een rampokpartij is, als er hier of daar geketjoed of gemoord wordt, dan is natuurlijk Boong Portalis derbij, zeggen ze. Weet ik al lang, maar daarom is het nog niet waar, wat ze zeggen. Denk je nou, dat ik zóó gemeen ben?... m'n eigen neef! 't Is toch smerig, om

maar dadelijk zóó iets van mij te denken... Nou ja, soedah, laat ze 't voor mijn part denken, later zullen ze toch zien dat ik het niet ben. Der wordt zooveel gekletst, en het zijn gewoonlijk juist de grootste smeerlappen, die zoo iets durven zeggen...'

Daï, die genoeg sympathie had voor de menschen bij wie ze werkte, kon niet nalaten, hem in de rede te vallen:

'Ja, maar niet alle menschen, die dat zeg, is een smeerlap. Deze ik heb gehoord van...'

'Van wie?' - en hij kneep haar pols, als zou hij dien kraken.

'Adoe...!' kreunde ze, bedenkend, dat ze te ver was gegaan en nu niet meer terug kon.

'Van wie...?!' drong Boong aan met dreigende stem.

'Van iemand, ik ken gem niet, heb niet gezien gèm...'

'Hoe kan dat? Waar was hij dan?'

'In de kamer van meester Pel. Toen ik naar huis z'weven, ik hoor praten over jou, Boong, dat jij...'

'Ja, ja, goed, goed, ik weet al wat je zeggen wil. Ik weet nu ook al genoeg. Kijk, Daï zooeven zei ik, dat 't me niks kan verdommen, wat de menschen zeggen, maar als de menschen daarover kletsen met meester Pel, dan begrijp je dat 't verdomd beroerd voor mij kan worden, al ben ik onschuldig, want dan

aant.

pakken ze me tòch, weet je, en moet ik zoolang in de pot zitten, totdat het bewezen is, dat ik niet... dat ik niet de moor... niet schuldig ben. Je weet, ik ben geen brave Hendrik, maar ik heb toch nooit in de pot gezeten, en als ze me nu gevangenzetten, dat zou verschrikkelijk zijn voor grootpa en voor de anderen. Daarom moet jij mij helpen, Daï. Je moet me helpen, versta je? Anders komt er weer een groote tjilaka.'

'Ikke?... ikke? Massah, ik kan je helpen! Goe kan ik?'

'Luister. Als jij nog een beetje van je broer houdt, Daï, en van grootpa en van de anderen, dan wil je me zeker helpen. Maar je moet mij eerst eerlijk bekennen, éérlijk, zie je, hoe is meester Pel tegen jou?

'Meester Pel?' vroeg Daï verbaasd. 'Lôh, hij altijd aardig met mij.'

'Aardig? Alleen maar aardig?'

'Ja, natierlijk. Wat wou jij dan?'

'Heeft hij je nooit eens... ja, wat zal ik zeggen... is hij nooit bijzonder vriendelijk voor je geweest?'

'Hij nu altijd vriendelijk, vroeger niet. En als hij kijk mij aan, dan zóó lang, zóó lang... ik word bepaald maloe, dáár...'

'Juist. Hij vindt je mooi, denk je ook niet?'

Daï wist nog niet waar haar broer het heen leiden wilde, doch zijn veronderstelling alleen

aant.

reeds streelde haar eigenliefde, en ze antwoordde niets anders dan:

‘Massah!’

‘O, zeker, hij moet je mooi vinden, want je bent werkelijk mooi, Daï. En je hebt goed opgemerkt, dat lange kijken is altijd een teeken, dat een man een vrouw mooi vindt. En hij is zeker ook veel en dicht bij je?’

‘Ja... ik geloof wel...’

‘Zie je? Hij kan niet blind zijn, zussie, voor je koelit langsep en je lief snoetje. Let maar op mijn woorden. Hij houdt veel van jou, anders had ie al lang een andere, een knappere juffrouw genomen, een tòtòk bijvoorbeeld; want eigenlijk gezegd, heb jij toch geen bliksem geleerd, Daï. God zèg, ik geloof, dat jij niet eens behoorlijk schijven kan. Dus daar moet iets anders zijn, waarom hij van je houdt. Dat andere, dat is dat je mooi bent, dat is jouw geluk, meid. Waarom zou je daarvan niet gebruik maken?...’

‘Waarvoor?’

‘Je kunt er jezelf en mij mee helpen.’

‘Goe dan deze?’

‘Kom, zèg, dat behoef ik jou toch niet te leeren. Wat je voor jezelf doet of niet doet, kan me niks schelen, maar als ze mij in de gevangenis willen gooien, dan ben jij de eenige, die het niet zoover kan laten komen. Als jij meester Pel... om mij te redden... begrijp je, wat ik bedoel?’

‘Ach, begrijp niet, ach...’

‘Jij kunt een grooten invloed op hem hebben als je wilt, en als je hem dat vraagt, voor mij... op het goede oogenblik... dat hoef ik je waarachtig toch niet te leeren... kom, je begrijpt me wel... dan maak je me vrij en je maakt de heele familie, grootpa vooral, gelukkig. Doe je dat niet en blijf ik in de gevangenis, dan zal het grootpa's dood zijn en dat heb jij dan op jou geweten.’

Daï begreep nu heel goed, wat haar broer van haar verlangde, en in oogenblikken als zij aan hem niet dacht als den moordenaar van Vincent, trok haar het avontuur met den hooggeplaatsten meester van Vierzen Pel zeer aan. O, zeker had zij gemerkt, dat hij, den laatsten tijd, met meer dan gewone belangstelling haar geheele gestalte met zijn blikken kon opnemen en fixeeren. En ze was te zeer vrouw, om niet te weten wat die belangstelling beteekende.

Ze had er oogenschijnlijk geen aandacht aan geschonken, bang vooral, dat ze zich wellicht kon vergist hebben en dan zeker haar ontslag zou krijgen. En zoo, zonder het bepaaldelijk te willen, had ze, juist door die schijnbare onverschilligheid, de begeerte van den heer des huizes te meer geprikkeld. Ze nam zich voor, in 't vervolg, niet zoo al te onverschillig meer te doen, als hij langer dan noodig was naar haar keek; ze zou probeeren hem op dàt oogenblik

óók eens aan te kijken, niet brutaal, doch eenvoudig, rustig, onschuldig, alsof ze niet begreep....

Ja, dat zou ze doen.

Want, waar of niet, ze verlangde wel sterk iets er toe bij te dragen, dat de moordzaak, waarvan iedereen sprak, niemand van haar familie naar de gevangenis voerde. En gelijk hij het zoo duidelijk uiteenzette, had Boong, haar eigen broer, daar kans op. Dat moest, dat wilde zij voorkomen.

Ofschoon ze 't best geloofde, dat hij den moord kon hebben gepleegd - had hij al niet menig inlander doodgeslagen zonder dat er 'n haan naar kraaide? - en ofschoon ze van dien broer gruwde en hem vreesde, zou ze hem toch tegenover de buitenwereld tot 't laatst toe verdedigen.... in haar eigen belang en in dat der geheele familie. De schande, die hem trof, zou immers ook komen over allen, die den naam Portalis droegen. Neen, ze wilde alles beproeven, om het niet zoover te laten komen. En daarom vond ze 't idee van Boong zoo kwaad niet.... 't Was tenminste een middel, ja, het beste middel om het gevaar, dat boven de familie hing, af te wenden.

Toen dus Boong, die nog altijd stevig haar pols omklemde, haar 'n beetje smeekend vroeg:

'Daï, je wilt mij toch helpen, hè, zussie, je wilt mij en de familie niet ongelukkig maken....?' - toen antwoordde ze beslist, met meer durf in haar stem, terwijl ze haar hand losrukte uit de zijne:

aant.

‘Ja, soedah...’

Haar hand verder vrijlatend, zei hij:

‘Op je woord? God zal je eeuwig straffen?’

‘Ja.’

‘Maar je moet niet wachten tot meester Pel... je moet zelf óók... lief doen tegen hem... je moet...’

‘Ach, soedah, ik weet wel!’

Het hinderde haar, dat hij, haar broer, haar wilde leeren *hoe* zij het galante avontuur moest aanleggen. Haar snauwend antwoord stelde hem echter gerust, het was haar, z'n verleidelijk-mooie zuster, waarlijk wel toevertrouwd.

‘Nou dan’, zei hij, even stilstaand, ‘dan ga ik weg.’

‘Kom je dan niet thuis eten? Al een week jij niet thuis gewees, Boong. Ik vind niet goed dat. Juist als jij wegblijven, dan ze denken allemaal dat jij niet durf...’

‘Nonsens. Ik ben toch wel eens meer 'n week of wat weggeweest?’

‘Ja, maar, toen Vinsèn niet dood. Nu hij is dood, jij niet komen. Terlaloe toch.’

Er lag in haar woorden een verwijt, dat hij heel goed voelde. Om het goed te maken zei hij losweg:

‘Morgen zal ik naar Tjang gaan. Nou, saluut.’

Hij liet haar verder alleen naar huis wandelen en sloeg een zijweg in.

X.

Boong hield woord.

Hoe brutaal hij van nature ook wezen mocht, toch zag hij er zeer tegen op, zijn grootouders na den moord te ontmoeten. In misleiden en liegen had hij het zoo ver gebracht, dat hij er geen gewetenszaak van maakte, in dit geval zijn ouders en zusters en de overige familieleden onder de oogen te komen, al zocht hij niet opzettelijk de gelegenheid daartoe. Maar wat er in hem was aan geweten en zelfbeschuldiging - dat sprak krachtig in hem, nu hij begrijpen ging, dat Daï gelijk had en hij juist in deze dagen van familierouw over Vincent zich bij de grootouders moest vertoonen. Hij begreep ook, dat er genoeg onhandige en gedienstige kennissen te vinden waren, die hen stellig mededeeling hadden gedaan van de meening der politie, als zou hij, Boong, niet vreemd geweest zijn aan den doodslag op Vincent. Grootpa vooral; die zou het zeker reeds vernomen hebben. En als hij heelemaal niet bij grootpa kwam, dan zou die er het zijne van denken. Dat mocht niet, dat wilde hij niet. Voor grootpa althans wou hij het zoo lang mogelijk verborgen houden, wie de moordenaar was....

Hij ging dus, hoe zwaar 't hem ook viel. Het was op 'n morgen, omstreeks elf uur, dat hij niemand anders thuis trof dan zijn grootmoeder.

aant.

Spijtig vond hij 't niet, dat grootpa weer naar zijn werk was gegaan; het gaf hem de gewaarwording van één vijandige macht minder tegenover zich te hebben.

Te meer beklemde hem evenwel de ontmoeting met Tjang Sina, al kon ze ook nagenoeg niet zien. Vreemd, dat hij juist voor den blik van haar glanslooze, bijna gesloten oogen gewoonlijk zoo bang was. Ook nu weer, banger dan ooit te voren. Hij, die voor niemand bang was, die iedereen trotseerde en geen mensch ontzag, als hij het een of ander doel wilde bereiken!

Het was zeer stil in huis; slechts de beo van grootvader Portalis liet van uit zijn omdoekte kooi nu en dan z'n gutturaal geluid hooren: ‘Goemorregen, Sam! Slamat tidorrr.... Sam!’

Dan werd 't weer stil.

En in die stilte zat Tjang Sina bijna onbeweeglijk gedoken in haar ouden rotanstoel, achter, bij de eettafel. Ze deed den heelen dag niets dan staren en peinzen. Soms sprak ze eenige woorden tot zichzelf, wanneer de emotie van het overdachte haar te machtig werd en ze den drang voelde die te uiten. Maar alleen de beo hoorde dan zoo'n uitroep of alleenspraakje; dadelijk was het dier klaar met z'n antwoord: ‘Slamat tidorr....!’

‘Sst! diam, binatang!’ snauwde Tjang nu den vogel toe, want ze meende voetstappen te hooren in 't gangetje. Ze luisterde.

aant.

‘Siapa itoe?’ riep ze in die richting.

Boong stond in den deurpost, en naderde schoorvoetend. Zijn hart bonsde hevig.

‘Ik, Tjang,’ zei hij zacht. ‘Ik, Boong....’

Hij zag hoe zijn oude grootmoeder op het hooren van zijn stem opeens begon te beven, hoe haar slappe hangwangen bibberden en hoe haar mummelende mond zich zenuwachtig vertrok. Haar wit-bruin gespikkelde, uitgedroogde vingers omklemden nerveus de armhoeken van haar stoel en terwijl haar lichtlooze oogen zich openspalkten om te trachten hem te zien, kreet ze schor:

‘La-illah....’

Zijn eigen stem trilde toen hij sprak:

‘Waarom schrikt u zoo van me, Tjang?’

De oude vrouw beefde nu over haar gansche lichaam en hartstochtelijk-zenuwachtig wees zij met beide armen naar hem, roepende:

‘Boong, la-illa astaga.... ister bloed aan djouw hand.... bloed.... dáár.... dáár....’

Ze sloeg beide handen voor het verschrompeld gelaat, dat hevig bewogen was.

‘Ik, Tjang....? Ik.... geen bloed aan m'n vingers.... kijk maar....’

Een stilte.

De grootmoeder antwoordde niet.

Hij waagde 't eenige stappen naderbij te komen, herkreeg z'n brutaliteit in de oogenblikken dat Tjang Sina zweeg, en haar zijn geopende

handen toonend, zei hij met vaster stem:

‘Kijk u maar, Tjang... ik hèb geen bloed aan m'n vingers. Hoe komt u d'raan?’

De grootmoeder, het oude, kalige hoofd gebogen nu, knikte telkens langzaam-droevig, alsof ze zeggen wilde: ‘Goed, goed, ontken 't maar, ik weet 't toch wel...’

Boong echter verklaarde voor zichzelf dat hoofdknikken als het voor-waar-aannemen van 't geen hij zoo juist beweerd had. Het kalmeerde hem, na den eersten schrik over Tjang's besliste gebaren en woorden, en hij knielde voor haar neer, gelijk hij vroeger wel eens deed, wanneer hij behoefte gevoelde aan raad of toespraak van haar - de eenige, naar wie hij luisteren wilde, als het zijn bestwil gold.

‘Grootma...!’ zei hij zacht.

Zij bleef in gebogen houding, het gelaat in de knokige handen verborgen. Zóó had ze nooit gedaan, als hij knielend voor haar op teederen toon tot haar sprak. Altijd nog had ze het oude, doorrimpelde gelaat tot hem opgeheven en haar oogen op hem gericht. Nu was 't als wilde ze hem niet zien.

Door haar stramme vingers sijpelden enkele tranen, heete tranen, die vielen op zijn hand.

Het schokte hem.

Nimmer had hij zijn grootmoeder zien weenen.

Hoe diep moest de smart zijn, die haar vervulde. Neen, ze had iets. Daar viel niet mee te

spotten, zoodat hij zijn aanvankelijk plan, om er 'n gekheidje van te maken, onmiddellijk liet varen. Het oogenblik werd te ernstig, dat voelde hij wel, dat begon hem te verontrusten. Hij zou wel zóó weer weg willen loopen, want hij hield niets van narigheid; hij voorgevoelde, dat wat nu komen kon, niets dan soesah zou brengen. Maar weggaan kon hij niet meer, ook al wilde hij. Een onzichtbare macht scheen hem daar, vóór zijn grootmoeder, in knielende houding te kluisteren. Het werd hem angstig om 't hart. Waar was opeens zijn moed, zijn kracht, zijn zelfvertrouwen gebleven? Hoe klein en machteloos voelde hij zich nu tegenover de oude, zwakke vrouw! Hij begreep niet, hoe hij zich plotseling zoo ontwapend en weerloos kon voelen. Als grootma zou spreken gaan - waarachtig, hij zou niet weten, wat ie antwoorden moest. 't Scheen of z'n tong verlamde... Het koude zweet brak hem van alle kanten uit... O, wat had hij een geweldige spijt, dat ie hierheen gekomen was! Hij kreeg stierlijk 't land. En kon ie nou maar die stem in z'n binnenste tot zwijgen brengen, die stem, die bij elke seconde al dringend en dringender hem aanzette tot een bekentenis... Wat bliksem, hij zou toch zelf wel weten wat ie doen en laten moest.

De stilte in de achtergalerij werkte benauwend op zijn gemoed.

‘Slamat tidorrr...’, lalde de beo.

Goddank! dat was ten minste 'n geluid.

Kon ie dat beest maar aldóór aan den praat krijgen tot Tjang uitgehuild had; dat zou den toestand minder pijnlijk maken.

Eindelijk liet de grootmoeder de handen zakken. Haar nu wasachtig bleek gelaat had een uitdrukking van het grievendst leed; haar schrale wimpers hingen vol tranen en elke zenuw van haar mond trok gedurig.

Schijnbaar kalm richtte zij den blinden blik op haar kleinzoon, lang...

Maar Boong boog langzaam 't hoofd, sloeg zijn oogen neer.

De stem in zijn binnenste verhief zich luid en luider, voor hem alleen verstaanbaar. Ze dwong hem tot spreken, steeg hem tot aan de keel; meteen zou ze met geweld hem de weerspannige lippen vaneen scheuren. Groote God, wat 'n macht kreeg die stem over hem, ze groeide in kracht, telkens, telkens. Wat zou dat toch zijn, dat ie daaraan niet langer weerstand kon bieden?... O, hij hield 't niet uit, onmogelijk... Ja... 't was beter da ie... En toen, eensklaps, wierp hij 't hoofd in den schoot zijner grootmoeder en barstte los in hevig, hartstochtelijk snikken. Wild prangde hij de dorre gestalte der oude vrouw tegen zich aan en tusschen z'n snikken door riep hij maar:

‘Tjang, Tjang... ik had het niet zóó bedoeld... neen, zóó niet... we hebben gevoch-

aant.

ten... maar ik had 'm niet willen moorden... neen, neen, ach, Tjang.... geloof u me, zeg, dat u mij gelooft... O, 't was bij ongeluk, dat ik 'm zoo diep raakte... 't was niet mijn bedoeling... Tjang, Tjang, geloof me toch... ik heb zoo'n spijt dat 't gebeurd is... o...!'

Onderwijl liet hij de oude vrouw los, zwaaide in vertwijfeling zijn armen woest om zich heen, greep met krampachtige vingers in z'n haren en zichzelf naar de keel en rukte zijn jasboord open, snakkend naar lucht, naar bevrijding van den gemoedsdruk, die hem dreigde te verpletteren.

Tjang Sina liet hem begaan, liet hem uithuilen, tot hij, moe van emotie, het hoofd weer in haar schoot legde, en zijn robuste lichaam al minder en minder zenuwschokte.

Het leek een storm die in hem had gewoed en nu allengs zou bedaren.

Hoe heftiger hij te keer ging, hoe meer het droeve gelaat der oude vrouw scheen op te klaren. En toen haar kleinzoon nog eens herhaalde, heesch-fluisterend als tot zichzelf: 'Ik heb 'r zoo'n spijt van.... o....!', toen sprak ze kalm:

'Apa betoel djij zeg Tjang de waargeit, Boong? Djij geb niet maoe boenoe sengadja die arme Vinsèn?'

Snel hief Boong 't hoofd op, keek nu zijn grootmoeder in de oogen en antwoordde:

'Nee, neen, Tjang, niet met opzet. Ik.... ik

aant.

heb hem wel.... wel goed willen raken, om.... 'm af te leeren, maar eenmaal aan 't vechten, werd alles zwart om me heen, heb ik niet meer kunnen denken.... Neen, Tjang, niet met opzet....'

'Tjang goop, toewan Allah kasi ampoon sama Boong.... en als djij niet spreken de waargeit, toewan Allah toch tahoe. Tjang soeda orang toewa, djangan djoestah sama orang toewa....'

'Nee, Tjang, ik zweer u....'

'Soedah.... Tjang pertjaja....'

Boong vatte de beide magere, koude handen der oude vrouw in de zijne en kuste ze met innigen eerbied.

'Dank u, dank u!' zei hij zacht.

'Is nog niet genoeg deze,' hernam zij. 'Als djij wil gelukkig leef, dan djij moet wat doen en Tjang beloof.... Als niet, djij zal niet leef glukkig meer....'

'Wat wilt u dat ik doen zal, Tjang? Ik zal alles doen wat u verlangt.'

'Dèngèr, ja? Vinsèn, gij soedah ada soekaän....'

'Lien Smits....'

'Nah, betoel. Deze Lien Smits, djij geb verwoest gaar gluk.... Kasian....'

'Ja, Tjang.'

'Als zij.... later.... al 'n beetje verheten die arme Vinsèn, dan.... dan djij, Boong, djij verplig gáár te zorgen, betoel apa tida?'

'Ik begrijp u, Tjang'.

aant.

‘Immers niet meer dan billik dat?’

‘Ja, Tjang.’

‘Als djij mij, orang toewa, dàt beloven, Boong, dàn brangkali toewan Allah kasi ampoon....’

‘Ik beloof u dat, Tjang.’

‘Nah, soedah, 't is goed. Maar djij moet ook beloven dit op de graf van Vinsèn, anders pertjoema....’

‘Ik zal 't doen, Tjang.’

‘En als al gedaan die, dan djij geef groote sedekah op de graf van Vinsèn, wanneer djoemahat-legi.’

‘Dat zal niet mogen, Tjang, op 'n Europeesch kerkhof.’

‘Kan niet schelen. Moet.’

‘Ik zal 't doen, Tjang.’

‘Makanannja djij zet op de graf, als niemand ziet. Boeboer soerô, nasi poetih, delima poetih, kemangi, brondong djagoeng....’

‘Vincent hechtte niet aan die dingen, weet u dat wel, Tjang?’

‘Kan niet schelen. Misschien vroeger niet. Maar nu gij al dood, moesti gij gecht. Bikin maar, altijd is goed.’

‘Ja, Tjang.’

Bemerkend, dat hij zoo gewillig was, en overtuigd van zijn berouw, begon de grootmoeder met fijnen tact hem te wijzen op zijn ongeregeld, vagabondisch leven. Dat het zóó toch niet langer gaan kon. Dat hij z'n heele familie in opspraak

bracht en te schande maakte, en dat hij zijn bejaarden grootvader op die manier wel spoedig in 't graf zou helpen, want al sprak de grijsaard weinig, Tjang wist beter dan iemand anders, hoe hij in stilte leed onder het gedrag en het mislukte leven van zijn oudsten kleinzoon. Als Boong geen tweeden moord op z'n geweten wilde hebben, moest hij zijn leven veranderen, verbeteren. En naar háár meening kon hij dat niet beter doen dan naar een fatsoenlijke betrekking te dingen en dan de zorg voor het meisje van Vincent op zich te nemen.... Dan zou ook zij, zijn grootmoeder, rustig het hoofd voorgoed neer kunnen leggen, als de tijd daar was, dat God haar riep. En bij God gekomen, zou zijzelf den hemelschen Vader bidden om vergiffenis voor de zonden van haar nog altijd geliefden kleinzoon. Maar deed hij 't niet, beterde hij zijn leven niet, dan voorspelde zij hem de galg.

Hij was zeer onder den indruk van hetgeen zij, met een onwillekeurig profetisch gebaar, hem had gezegd, en op dat oogenblik nam hij zich ook ernstig voor, zijn gelofte na te komen. Maar hij voorzag moeilijkheid, de politie zou hem niet met rust laten en ten minste probeeren hem erin te laten loopen. Hij uitte die vrees.

‘Alles, alles wil ik doen, Tjang, maar de politie.... als die 't ontdekt, wie....’

Toen stond de oude vrouw op, moeizaam, legde haar bevende handen zegenend op het

ronde, koene hoofd van haar kleinzoon en sprak plechtig, den uitgedoofden blik ten hemel gericht, vol overtuiging:

‘Toewan Allah is groot. Als djij doet àl wat djij beloven, mijn kind, dan toewan Allah zal djou helpen. Tjang zeg: niet bang voor polisie, bang voor God....’

En Boong, gedwee als nooit te voren, verliet zijn grootmoeder getroost en gerust, als had hij zich niets meer te verwijten.

XI.

Over het groote stadsplein, dat 's avonds geleek op een haven, waarvan de kaden gevormd werden door de boomenrijen langs de zoomen, begon langzaam de ochtend te gloren. Heel laag boven het wijde grasveld hing een mist, die in gelijke verhouding tot het toenemende licht transparanter werd. Talrijke vogels tjwetterden en kwinkeleerden in de boomen en vlogen lustig van tak tot tak. Hun aantal verminderde echter hoe lichter het werd, en toen de zonnestralen over het ruime plein heenschoten, het landschap koesterend met warmte, waren de boomen bijna geheel verlaten.

Ook de wandelaars op het geasphalteerd trottoir tusschen de rijen tamarinden werden zeldzaam.

Maar op de wegen groeide de drukte aan van clubjes schoolgaande kinderen, ventende inlanders, auto's en buggy's van kantoorheeren; daartusschen

aant.

een waterkoelie, die, primitief nog, den weg besproeide uit draagtonnen, waaraan gietertuiten waren aangebracht.

De volle dag was aangebroken en de gansche samenleving was aan het werk getogen. Ook in het huis van mr. Van Vierzen Pel ging alles zijn gewonen gang.

Hij zelf had zich juist gebaad en, vervuld met het plan om Daï te spreken en te ontslaan, stak hij, den handdoek over den linkerschouder en het zeepbakje in de rechterhand, de achtergalerij over, willende doorloopen naar zijn slaapkamer. Zoo deed hij elken morgen en moest dan voorbij het cabinetje van de huishoudjuffrouw, voor deze ingericht om er zich te verkleeden en te verfrisschen. De deur van dit kleine vertrek was altijd gesloten - mr. Pel had 't ten minste nooit anders gezien, - maar nu, op het oogenblik dat hij daar langs kwam, stond zij open, en onwillekeurig keek hij in het cabinet.

Een schok voer hem door de forsche gestalte. Daï, zoonet van huis gekomen, was bezig haar rok en blouse te verwisselen voor een sarong-kabaai, zooals ze die gewoon was bij het huishoudwerk te dragen. Naar het scheen had zij verzuimd de kamerdeur te sluiten of was deze vanzelf opengegaan, en ten halve met den rug naar de deur gekeerd, merkte zij niet, dat zij, staande in heur koetang en sarong, zichtbaar was van buiten.

De gracelijke lenigheid harer fijngevormde,

aant.

bloote armen, het koket gespeel harer serimpivingers, betastend de zware, zwarte haarwrong, het prachtig gebouwde bovenlijf met den maagdelijk-vollen boezem, moeizaam door het katoenen keursje in bedwang gehouden - dat alles verraste den rechter zoo zeer, dat hij even stilstond zonder het eigenlijk te willen.

Op dat zelfde moment draaide Daï zich om, stiet van schrik een gil uit en ijlde naar de deur om die te sluiten, onder den uitroep:

-‘Gè, die deur altijd vanzelf open.... vervelend deze....’

Nu was 't waar, dat die deur, gelijk zoovele Indische deuren, slecht sloot, maar ze kon in elk geval van binnen door een sleutel volkomen dichtgemaakt worden.

Mr. Pel, erkennend het ellendig maaksel van de meeste Indische deuren, ook van deze, geloofde aan het ongalante toeval dat haar open liet staan, juist toen hij daar voorbijkwam. Hij dacht niet aan den sleutel, die aan de binnenzijde in het slot stak.

Daï had haar rolletje voortreffelijk gespeeld. Haar kuische angst, haar beschaamde blik en verlegen gebaren, ja, haar geheele schuchter-verschrikte houding oefende in dat negligé zoo'n bedwelmende bekoring uit, dat mr. Pel, als versuft, bijna een verkeerde kamer inliep om zich te kleeden voor den Raad.

Geen van zijn voornemens kon hij meer vast-

houden. Daï wegdoen? Ontslaan?.... Nú, nu hij gezien had hoe onweerstaanbaar mooi ze was? Geen kwestie van. Hij was niet van steen. De heilige Antonius zou zelfs op dàt gezicht bezweken zijn. Hoeveel te eer hij, die toch maar 'n gewoon mensch was. Wat had hij aan z'n leven, gekoppeld aan 'n eeuwig zieke, chagrijnige vrouw? En hij voelde zich nog zoo oer-sterk, zoo ingezond.... Waarom zou hij niet....? Hij had dat prachtmeisje maar voor 't grijpen, en och, over moraliteit hoefde hij zich in dit geval toch waarlijk niet 't hoofd te breken. Die soort meisjes hebben eigenlijk geen toekomst, trouwen met sinjo's, halve inlanders, soms met Chineezen.... Zou hij zich nou laten weerhouden door zijn streng-westersche beginselen? Was-ie al niet lang genoeg in Indië om precies te weten, wat de zedelijkheid van sommige nonna's waard is? Kom, kom, hij was niet voor niemendal in vroegere jaren zoo vaak officier van justitie geweest! Hoeveel vrouwenperkara's tusschen de Indo's en hun liefjes had hij al niet helpen berechten! En waren die liefjes allemaal madonna's? Hij moest er éven om glimlachen. Als ze eenmaal liefhebben, blijven ze trouw, althans de meesten, en dat was bekend: eenmaal gehuwd, zijn 't zorgzame moeders. Maar wanneer ze door armelijke omstandigheden geen uitkomst en geen toekomst zien, kan men velen harer in elke gewenschte richting drijven....

Waarom zou Daï 'n uitzondering maken? redeneerde mr. Pel in zichzelf voort.

Ja, maar ze was toch 'n net meisje in haar soort. Ze kon zich best 'n toekomst scheppen. Ze kon trouwen. Als ze dàt gewild had, was ze immers al lang getrouwd met 'n rasgenoot of 'n gegageerd militair of zoo.... Neen, aan een huwelijk heeft ze blijkbaar nog niet willen denken.

En 'n toekomst, dat wil zeggen, verbeterde positie, iets hooger komen dan het milieu dat haar heeft voortgebracht? Vroeger misschien wel, maar nu, met zoo'n moordperkara in de familie - hij geloofde 't niet....

De gedachte aan dien moord bracht hem weer zijn voornemen in herinnering, om met Daï te spreken. 't Was waar ook, hij moest er toch achter zien te komen, of zij willekeurig of onwillekeurig bij den dood van haar eigen neef betrokken was geweest.

Hij zou 'n uurtje later naar de benedenstad gaan; er was vandaag geen bijzondere zitting.

En zijn vrouw, dezen morgen zich naarder voelend dan anders, zou wel niet haar slaapkamer uitkomen. Niemand kon hem storen.

Hij kleedde zich snel, ging naar zijn bibliotheek en draaide aan zijn tafelschel.

Een oppasser verscheen op den drempel.

‘Verzoek de juffrouw hier te komen,’ gelastte hij dezen in het Maleisch.

‘Saija toewan.’

De oppasser ging heen om aan de opdracht te voldoen. Intusschen sloot mr. Pel het glazen venster en de glazen deur; er was genoeg ventilatie door de suite-deur van het paviljoen en door het oeil de boeuf boven de hoofddeur. Waarom hij vooraf de kamer afsloot, wist hij niet recht, maar hij voorgevoelde, dat het nu volgend gesprek met Daï niet geschikt zou zijn voor de gretig luisterende ooren van den luierenden oppasser voor aan de stoep. Die inlandsche bedienden spraken wel de Hollandsche taal niet, maar ze verstonden er zeer vele woorden en zinnen van; daarvan was hij overtuigd.

Er werd bescheiden aan de glazen deur getikt. Mr. Pel herkende door de vitrages de svelte gestalte van Daï.

'Binnen!' riep hij.

Daï trad binnen. Bevreemding en angst waren op haar gelaat te lezen. Ze vreesde een bemerking te krijgen over het openstaand cabinetje toen zij zooeven aan het verkleeden was; vreesde ook dat zij zich in hem vergist had en hij nu de man zou blijken te zijn, die niet van dergelijke verleidingen gediend was. Waarom anders zou hij er op dit oogenblik zoo streng uitzien?

Zij kon een zekere zenuwachtigheid niet verbergen. Hij merkte het en noodde haar niet onvriendelijk uit, te gaan zitten op een stoel vlak naast zijn schrijftafel.

En terwijl hij zijn gouden lorgnet met

een zakdoek zachtjes schoonveegde, zei hij:

‘Nu moet je je niet weer zoo zenuwachtig maken als laatst, Daï... ik zal maar Daï zeggen in plaats van juf, dat mag toch wel, niet?... Er is niets, waarover je je zenuwachtig hoeft te maken. Wees volkomen gerust en niet bang. Maar ik heb natuurlijk sommige gegevens noodig omtrent die ongelukkige geschiedenis van je neef...’

Daï's oogen begonnen vol tranen te loopen.

‘Neen,’ sprak hij voort, ‘ik verzeker je, er is niets voor je om ongerust over te worden. Vertrouw me nu, en hoor me kalm aan. Of... vertrouw je me niet...?’

Hij vroeg dit laatste zonder haar aan te zien, zijn lorgnet hoog houdend tegen het licht, om te zien of het nog niet geheel helder was. Daï's natte oogen schitterden als karbonkels. Een weemoedige uitdrukking lag op haar gelaat. Ze antwoordde niet, maar knikte toestemmend.

‘Welnu dan, meisje,’ zei hij weer, bemoedigend, ‘geen traantjes meer in de oogen, kijk me eens aan en vertel me eens... die neef was niet getrouwd, wel?’

Daï schudde ontkennend 't hoofd.

‘Was hij misschien verloofd, of had tie een meisje?’

‘Ik gloof wel...’

‘Mag ik ook weten, wie dat meisje van je neef was?’

aant.

‘Vinsèn altijd met Lien Smits.’

‘Lien Smits, wie is dat?’

‘Zij 'n vriendin van mij in de weesguis.’

‘A zoo, is Lien Smits 'n weesmeisje. En hield je neef van háár?’

‘Weet niet. Gloof wel.’

‘Weet je dat niet zeker? Als ze toch 'n vriendin van je is...’

‘Zij mij nooit spreken over Vinsèn. Ik gloof, zij wil niet met Vinsên...’

‘Maar hij dan? Hield hij van haar?’

‘Ik gloof wel. Hij altijd draaien bij haar. En altijd bisih-bisih en main mata.’

Mr. Pel glimlachte vriendelijk.

‘Zoo. Dus als iemand fluistert en knipoogjes geeft aan 'n meisje, houdt ie dan van haar?’

Daï glimlachte verlegen terug, éven, plukte aan de tippen van haar kabaai en bewoog koket het mooie, zwarte kopje, waarvan de kondee in den vorm van een sapitoerang was gevlochten.

Zij zag er allerliefst uit. Er was wel iets doms en onbeschaafds in haar spreken, doen en laten, maar het ergerde niet, wekte veeleer medelijden. Soms gaf het zelfs 'n zekere charme aan haar heele wezen, dat louter tot liefkoozen en zinnelijk beminnen geschapen scheen. Dat totaal ontbreken van schoolsch intellect en aangeleerde beschaving scheen zoo bij haar natuur-persoontje te behooren, verhoogde enkel haar vrouw-zijn.

Mr. Pel bedacht en voelde dit; hij zou haar

niet anders wenschen dan juist zóó gelijk zij was: in zekeren zin een groot natuurkind.

De hartstocht voor de mooie nonna begon in hem te gisten en hij had veel moeite zich te beheerschen, om Daï niet in zijn krachtige armen te nemen en te prangen tegen zijn forsch, breed lichaam.

Na het kleine verhoor, dat hij haar deed ondergaan, was zijn geloof aan de mogelijkheid, dat om háár de moord gepleegd was, gaan verzwakken. En mocht wellicht de verslagene iets voor haar gevoeld hebben - hij was háár onverschillig, dàt was den rechter duidelijk geworden. Niettemin verlangde hij dit uit haar eigen mond te hooren.

‘Dus, Daï... je neef Vincent had Lien Smits lief, niet waar? Was dat zijn éénig meisje? Ik bedoel natuurlijk, heeft hij vóór haar nooit 'n ander liefje gehad, dat je weet?’

‘Weet niet.’

‘Heeft hij vroeger nooit vue's op jou gehad, bijvoorbeeld...’

Daï schrikte lichtelijk op.

‘Lôh... vuus, wat is dat, deze?’

‘Nou ja... of hij jou nooit 't hof gemaakt heeft’.

‘Gij toch mijn neef, goe kan dat, deze.’

‘Dat kan heel goed, Daï, het gebeurt wel meer, dat nicht en neef met elkaar trouwen...’

‘Tjang zeg, nooit goed als zoo.’

‘Tjang... wie is dat?’

‘Mijn grootmoederr.’

‘O ja... ja, ja, de vrouw van Sam.’

Daï speelde met een bloedkoralen ketting, die tot nog toe half verscholen onder den kabaaikraag om haar hals lag. Met de eene hand bracht ze het collier naar haar mond, hield beurtelings de ronde koralen tusschen haar glinsterend witte tanden, die prachtig afstaken tegen het bloedrood van den ketting. Ook met de schoone, olijfgele kleur van haar mollig halsje harmonieerden de koralen zoo goed...

Mr. Pel ontging die kleurenvoeging niet, en hij bedacht, hoe die zelfde ketting, die nu dit Indisch meisje zoo verleidelijk stond, om den blanken hals van bijvoorbeeld een der dochters van zijn collega's een effect van ouderwetschheid en burgerlijkheid zou maken. En hij vond op dat oogenblik, dat de bruine tint van de Indische vrouwen en meisjes wel werd miskend door vele Europeanen Ze moesten die tint maar eerst eens mooi leeren vinden, zooals ze toch ook de kleuren van 'n Rembrandt en 'n Rubens niet op het eerste gezicht begrepen hebben. Men moet ermee vertrouwd raken, er dieper in doordringen, het intieme schoon ervan ondekken...

‘Je neef Vincent heeft je dus vroeger nooit verliefd aangekeken of verliefde dingen tegen je gezegd, Daï?’

‘Tjoba als gij durf, ik geef gem op zijn gezig met deze...’

Opeens was ze opgestoven en had zoo iets kittigs over zich gekregen, dat haar ondervrager er inwendig schik in kreeg. Ze had daarbij snel een slofje van haar voet getrokken en het in de hoogte gestoken tegen den denkbeeldigen aanvaller.

Mr. Pel moest onwillekeurig neerzien op Daï's nu bloot gekomen voet, klein en volmaakt van vorm. Maar met een handigen, eleganten slag op haar sarong, deed zij een plooi daarvan zoodanig vallen, dat de tot boven den enkel naakte voet erdoor meerendeels bedekt werd.

Hoe kort het ook geduurd had - wat hij zag, had zijn hartstocht voor het Indische meisje slechts te meer opgehitst. Hij greep vaderlijk haar hand, zag haar met kwalijk verborgen verlangen in de vragende, donkere oogen, en zei:

'Er was alzoo niets tusschen jou en dien neef? En is je hart vrij, Daï, geheel vrij?....'

Haar hand in de zijne, wendde zij langzaam het hoofd ter zijde als om zijn blik te ontwijken. Door haar, poezelige, lichtbruine wangen brak zacht een blos door. Een machtig voorgevoel waarschuwde haar, dat nu het oogenblik komen ging, waarop zij alles verliezen of alles winnen kon; het oogenblik, waarop ze Boong zou kunnen redden.

Mr. Pel was opgestaan, steeds haar fijne, kleine hand vastklemmend. Toen trok hij haar op, naar zich toe, en fluisterde haar toe met eene van passie heesche stem:

‘Zou je dan 'n beetje van mij kunnen houden, Daï....? Je weet, hoe ongelukkig ik ben.... met 'n zieke vrouw.... Wil jij mijn klein, klein vrouwtje zijn, Daï.... zoo, dat niemand weet van òns geheim.... Wil je, Daï....?’

Zij antwoordde niet, liet hem begaan als hij haar hoofd tegen zich aandrukte en haar kuste op de wang, in haar hals.

‘Je antwoordt niet, Daï....? Wat je verlangt, zal ik je geven, meisje.... je zult 't goed hebben, ik zal je geld, veel geld geven....’

Daï, steeds naar den grond blikkend, schudde 't hoofd, als gaf ze te kennen dat het geld niet haar verlangen was.

Hij begreep haar, en vervolgde:

‘Is dat niet genoeg, kindje? Wat wil je dan nog meer.... toe, zeg 't gerust....’

Toen hief ze het hoofd op en met een uitdrukking in haar groote, zwarte oogen, die in den vijftigjarigen man al den levenslust wakker riep en hem bezielde met het vuur der jeugd, fluisterde ze smachtend:

‘Als u gelp mijn broer.... dan Daï wil....’

Mr. Pel hield, zonder haar los te laten, haar even van zich af, vol verbazing, want op die voorwaarde was hij niet verdacht.

‘Je broer, Daï? Wat heb ik met je broer uit te staan....’

‘Mijn broer gij is in de gevangenis, en toch gij heeft niet gedaan die moord. Kasian, gij

falsch beschuldig. Als u niet gelp, meester Pel, goe is 't dan, deze....'

Nog steeds lagen haar handjes in de zijne, maar zijn stem klonk opeens koel en streng, toen hij antwoordde:

'Je weet niet wat je vraagt, Daï, en daarom zal ik er niet boos over zijn. Laten wij er niet over praten. Als hij schuldig blijkt, dan kan en wil ik er niets aan doen.'

Tranen vulden Daï's oogen, terwijl zij stotterend sprak:

'Boong heef niet gedaan....'

'Daar kun jij niet over oordeelen, meisje, want je bent er niet bij geweest. De voorwaarde om je broer te helpen neem ik niet aan. Beschouw al wat ik gezegd heb als niet gesproken. Er is niets tusschen ons gebeurd, Daï. Ik heb meelijden met je gehad en zou je een beter lot toewenschen. Vandaar, dat ik zooeven die woorden tot je gesproken heb. Maar ik heb er spijt van. Het was verkeerd van me. Je begrijpt, dat je nu niet meer in huis kunt blijven, niet waar....?'

Ze zag hem smeekend aan.

'Neen', vervolgde hij, 'ik zal niet boos zijn. Maar blijf van vanmiddag af thuis. Je behoeft niet meer terug te komen. Ik zal je drie maanden tractement vooruit betalen, zoodat je geen scha lijdt. En ga nu je kleeden, ik hoop dat we elkaar nooit meer terug zullen zien, Daï. En als je ooit aan mij mocht denken, herinner je dan, dat

mijn plicht als rechter mij boven alles in 't leven 't liefst en 't heiligst is.... Ga nu.'

Mr. Van Vierzen Pel draaide aan zijn tafelschel, deed de suitedeur open om Daï uit te laten, die, doodsbleek en zenuwachtig snikkend in haar zakdoek, de bibliotheek achterom verliet.

Tot den oppasser, die vóór op den drempel stond, zei hij, volkomen kalm:

'Is het rijtuig voor? Nu, dan rijd ik naar de stad. Mijn map ligt nog binnen, in mijn kantoor.'

XII.

Sam Portalis was den laatsten tijd niet meer de oude, krasse man, met den goedig-vroolijken oogopslag en het lange, rechte lijf. Hij was veranderd, zeiden zijn familieleden en vrienden. En zijn eigen vrouw, Tjang Sina, die hem niet eens meer zien kon, bevestigde dit met beslistheid.

Hij was werkelijk veranderd, de oude Sam. Zijn oogen, waarvan het glanzend wit nu geel was geworden, stonden hol en hadden een uitdrukking van ontroostbaar verdriet. Van verdriet, dat zijn toch al zoo mager lichaam totaal verdorde, het vleesch ervan langzaam wegvrat....

Zijn stem werd nauwelijks meer gehoord in huis. Vroeger kon hij nog wel eens converseeren met zijn lieveling, den beo, leerde hij het dier praten en fluiten als hij van den Raad kwam en niets meer te doen had. Of hij plaagde z'n

aant.

vrouw, zei, dat ze, goed beschouwd, toch nog wel mooi was en best kon hertrouwen, wanneer hij er niet meer zou zijn. Dan begon het oude vrouwtje, als inwendig gekieteld, mummelig te lachen tot zij ervan hoestte. Dan had hij spijt, dat hij haar had laten hoesten, klopte haar teedertjes op de schrale schoudertjes en babbelde:

‘Nee, hoor, Sien, trouwe kameraad, als ik ga, dan ga jij ook. En omgekeerd. Onze lieve Heer zal mij niet wegnemen en jou achterlaten, hè? Nee, nee, nee, dàt zal Hij niet. Samen gaan we, Sien.... samen.... En anders.... dan wil ik niet naar boven, al roept Hij mij honderdmaal, duizendmaal, en al belooft Hij mij de hemel, 't paradijs.... toch ik wil niet komen als jij niet met mij.’

‘Lôh!’ antwoordde Tjang Sina dan, schijnlijk verbaasd, de gelukkige oogen vol tranen. ‘Habis?.... Als onze lieve Geer zeg jij moet éérs?’....

‘Dan blijf ik na mijn dood hier bij je wachten, dag en nacht.’

‘En als hij roep djou, massa djij brani ongegoorsaam?’

‘Dan tòch ik kom niet.’

‘Astaga! djij durf zoo nakal. En dan? Wáárom djij wil niet komen, als onze lieve Geer panggil....?’

‘Omdat ik liever bij jou ben dan bij God....’

En dan pakten deze twee oudjes elkaar met groote innigheid als in de dagen hunner jeugd, en een zalig gevoel van zuiver geluk, gelouterd

door jaren samenleven, jaren samenstrijden, samenwerken en samenhopen, doorstroomde beider ziel.

Zulke tooneeltjes hadden er niet meer plaats, sedert den dood van hun kleinzoon Vincent en de gevangenneming van diens neef Boong. De eens zoo stakerige, lange gestalte van Sam Portalis was geheel verkromd; hij liep met voorovergebogen bovenlijf en krampachtig bevende vingers. Zijn hoofd bewoog zich zenuwachtig-trillend naar rechts en links, als een Japansche poppekop op een staaldraad. Hij sprak met een klanklooze, gebroken stem en zijn blik had iets afwezigs gekregen, als was hij zich de dingen om zich heen maar half bewust. Toch ging hij nog trouw elken keer naar den Raad. Men had het hart niet, hem wegens ouderdomsgebreken te ontslaan, en hijzelf dacht niet aan rustnemen, omdat hij dan niet meer heimelijk zijn zoon John, zijn kleinzoon Alex en zijn schoondochter Malie beurtelings zou kunnen bijstaan. Vooral Malie met haar twee aangenomen kinderen, Pim en Non, had een zwaren dobber. Die kon onmogelijk toekomen met het tegenwoordig tractement van haar man.

Ook aan de andere kinderen en kleinkinderen kon hij niet denken zonder schrijnende pijn in 't hart: Vincent, die zoo gruwelijk vermoord was; Alex, die nog maar steeds tegen zijn zin militair was; Nini, die onophoudelijk zanikte om

aant.

bij de stamboel te gaan; Daï, die onbegrijpelijkerwijs ontslagen was door mr. Van Vierzen Pel; Boong.... o, God, Boong, die gevangen zat, beschuldigd van moord op z'n eigen neef....

Al die zorgen op zijn leeftijd, na àl wat hij reeds doorgemaakt had in zijn armoedig bestaan - ze dreigden hem met krankzinnigheid. Het kwam hem althans zoo voor, wanneer hij uren lang wakker lag in den nacht, al-maar-door piekerend om oplossing te vinden nu voor dit, dan voor dat.... En hij vond maar geen oplossing, zoodat hij innig dankbaar was, als hij door de jaloezieën van zijn slaapkamervenster het gloren van den nieuwen dag gewaar werd. Overdag had hij tenminste kracht om opnieuw te hopen, overdag schenen zijn afgetobde hersenen een beetje frischheid op te doen, terwijl de nacht hem verlamde, ontmoedigde, beangstigde. Toen hij jonger was, ging hij moe van het werk - het kòn soms druk zijn bij een Raadszitting - met blijdschap den nacht tegemoet, sliep hij dadelijk in, zoodra hij den goeling tusschen zijn beenen voelde; maar in den laatsten tijd zag hij tegen den avond op, haatte hij den nacht, om de verschrikkelijke visioenen, die hem kwelden en elke gebeurtenis verergerden en vergrootten. Wat hem overdag dragelijk, herstelbaar of overkomelijk toescheen, kwam hem 's nachts akelig, gevaarlijk en angstwekkend voor.

Die slapelooze nachten verzwakten hem, prik-

kelden en overspanden zijn zenuwen. Hij at niet meer dan hoogst noodig was om niet met een wee gevoel in de maag rond te loopen, en zoo ging hij physiek zienderoogen achteruit.

Vandaag zou de rechtbank uitspraak doen in de zaak van Boong. Hij miste de kracht, naar den Raad te gaan en die uitspraak dáár te vernemen. En toch, het was zijn plicht. Hij kon er als deurwaarder niet ontbreken. Dan weer had hij een groot verlangen, de uitspraak van het vonnis bij te wonen; aan de kwellende onzekerheid in zijn gemoed zou dan ten minste voorgoed een einde komen. Want hij, de grootvader van den beschuldigde, hij geloofde vast aan de onschuld van zijn kleinzoon. Deze mocht zoo driftig, ruw, wild en wreed zijn als het zich vaak liet aanzien - tot een moord, en nog wel op een familielid, daartoe was een nazaat van Sam Portalis niet in staat. Dat was zijn overtuiging. De schijn was tegen Boong, omdat hij als een straatslijper en nachtbraker bekend stond. De oorzaak was te zoeken, volgens Sam, bij de inlandsche moeder, van wie Boong afstamde en vele verkeerde opvattingen overnam.

Als de eigen grootvader van den beklaagde niet aanwezig zou zijn bij de uitspraak, zou hij den schijn op zich laden die uitspraak te vreezen. En dat wilde Sam Portalis niet.

Hij ging dus.

Het viel hem zoo zwaar, ditmaal, dien gang

naar het Raadsgebouw. Altijd had hij met een zeker ontzag tegen dat groote gebouw opgezien en was hij trotsch geweest dáár te mogen dienst doen, loopende in zijn groen geworden, ouden, zwarten rok, den dienstketting om den hals. Er waren oogenblikken, dat hij zich bijna even voornaam en gewichtig voelde als de advocaten en procureurs, die daar hun rechtsgeleerdheid in toepassing brachten. Dat was op dagen, dat er belangrijke processen gevoerd werden, en het nieuwsgierige publiek ook voor hem zoo iets als respect had, wanneer hij tusschen de toeschouwers zich bewoog, hen gebiedend stil te zijn of zich niet te ver buiten de afgebakende ruimte op te dringen.

Maar nu, gedurende de laatste weken, was hij bang geworden voor dat gebouw. Het scheen hem een geheimzinnige tempel toe, uit welks hooge, breede deuren niets dan onheil, ellende en akeligheid de wereld instroomden. Die deuren waren hem als 't ware vreemd geworden, en in zijn angst leken ze wel enorme oogen, die met straf en vervloeking en wraak der gerechtigheid dreigden. Want, al geloofde hij in de onschuld van zijn kleinzoon - hij wist ook, dat de rechters zich wel eens vergisten, dat zij misdadigers, wier schuld zoogenaamd wettelijk niet bewezen was, maar die niettemin door het publiek geweten veroordeeld waren, hadden vrijgesproken; en dat ze een enkele maal zelfs iemand in de boeien

deden slaan, die den schijn zeer tegen zich had. Hij was te lang in dienst om niet te weten, dat menig rechter, gebonden aan de wet, tegen zijn eigen overtuiging vonnis heeft moeten vellen. Er waren er zelfs, die hem, den eenvoudigen deurwaarder, dit vertelden, blijkbaar verlicht en verheugd, dat zij hun bezwaard gemoed ten minste aan een betrouwbaar wezen dadelijk konden luchten. En zou iets dergelijks niet plaats kunnen hebben in het geval van zijn kleinzoon? Sommige wetsartikelen schenen zoo ondoorgrondelijk, dat het openbaar ministerie er, al naar gelang der omstandigheden, een verzwarend of een verlichtend gebruik van maken kon. Al hield hij, Sam Portalis, zijn kleinzoon voor nog zoo onschuldig - toch was het mogelijk, dat de wet termen bevatte, welke den beklaagde konden doen veroordeelen.

Sam begreep dit maar al te goed, en daarom was hij dien morgen ziek van de zenuwen. Het hart klopte hem in de keel, de nervositeit in hem bereikte soms een spanning, die hem doodsbleek en onpasselijk maakte, terwijl zijn handen en voeten kil waren! De zenuwen werkten belemmerend op zijn ademhaling, beroerden zijn ingewanden en bezorgden hem ondragelijke hoofdpijnen. Men kon het hem met één oogopslag aanzien, dat hij onwel was, dat een machtige, akelige gedachte hem vervulde, dat hij eigenlijk niet in staat was behoorlijk op zijn post te blijven. Maar het was ook duidelijk te merken, hoezeer

hij zich geweld aandeed om niet te bezwijken.

De klok van het stadhuis sloeg half tien. Zoo dadelijk kon de Raad bijeenkomen. Gedurende de zittingen van het getuigenverhoor - Lien Smits, Ina van hadji Machmoed en de politie-opziener Van Driel waren daartoe ook opgeroepen - was Sam Portalis ziek geweest, hoorde hij alleen maar van anderen, dat Boong gevangen genomen was op grond van den aan zijn khakipak vermisten knoop, door Van Driel gevonden in de tamarindenlaan. Hij vernam tevens dat Boong's verdediger, mr. Blinkert, het vinden van dien knoop absoluut geen bewijs achtte, dat beklaagde den moord zou hebben gepleegd. Die knoop kon evengoed aan eens anders jas hebben toebehoord, en te midden van zijn pleidooi noodigde de verdediger het openbaar ministerie uit, een spontaan onderzoek in te stellen naar personen onder het talrijk opgekomen publiek, die toevallig een knoop aan hun jas misten. Het zou hem niets verwonderen, indien minstens zoo'n persoon in de rechtzaal aanwezig was. Opschudding onder het publiek, en waarlijk, na een paar minuten hadden de toeschouwers een overigens net gekleed Chineesch jongmensch en een inlandsch kantoorbediende aangewezen, die elk een knoop misten aan hun khakijas.

Dit overtuigend feit had indruk gemaakt op de menigte, die van dat oogenblik af haar vermoedens op den beklaagde liet varen. Er werd

bij die gelegenheid wel gemompeld door enkelen, dat dat spontane onderzoek naar een vermisten knoop bij de toeschouwers een doorgestoken kaart van den slimmen verdediger was, maar het bleef bij een gemompel, want ook dat wist niemand zeker. En zoo was ieder benieuwd naar de uitspraak.

De rechtzaal had zich reeds vroeg gevuld met publiek uit verschillende lagen der samenleving. Zelfs dames waren aanwezig; zij wilden dien ‘mooien Indo,’ zooals Boong bekend stond en genoemd werd in de persverslagen over het proces-Portalis, ook wel eens van nabij zien. Zijn doopceel, tijdens de procedure gelicht, bevatte tenminste allerpikantste bijzonderheden omtrent zijn Don-Juanerie's en zijn nachtelijke avonturen. En wat men niet of niet met zekerheid wist, dat verzon men er bij, zoodat de persoonlijkheid van den beklaagde hoe langer hoe interessanter werd in de oogen van het publiek, van de vrouwen vooral.

Een groepje menschen naderde van de straat en beklom de trappen van het paleis van justitie: een schout, een opziener, twee inlandsche politie-oppassers en in hun midden den beklaagde....

Sam Portalis zag ze aankomen, voelde zijn hart samenkrimpen van schaamte en schandesmart. Hij kreeg het koud, als had men hem een straal ijswater in den rug gestort; zijn tanden klapperden, een akelige bleekheid gleed over zijn donker gelaat en de glans zijner oogen kwijnde weg.

Toen het groepje vlakbij was, hem passeerde,

en hij een oogenblik zijn kleinzoon, die daar als een boef werd binnengeleid, in de oogen zag, slaakte Sam een gesmoorden kreet, greep zichzelf in benauwdheid naar de keel, luchthappend, en zakte bewusteloos in elkaar....

XIII.

De rechtbank had Boong vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs.

En het eerste wat Boong deed, was naar zijn grootvader gaan, dien men in zieken toestand in een sado naar huis gevoerd had, nog voor de uitspraak van het vonnis was gedaan. Zijn vader, John, had hem reeds bij het einde van de zitting in de groote vestibule van het Raadsgebouw gelukgewenscht met tranen in de oogen. Maar ook, al ware John daar niet aanwezig geweest, dan zou Boong toch eerst naar zijn grootouders gegaan zijn, omdat hij voor hen altijd het meest gevoeld had. Hij vond zijn vader, die nog nooit iemand een klap gegeven of een hard woord toegevoegd had, een sul, en daarom sympathiseerde hij niet met hem. Tegen zijn grootvader evenwel zag hij op en van zijn grootmoeder hield hij werkelijk veel. Beiden wilde hij het allereerst met den onverwacht gelukkigen afloop van het rechtsgeding in kennis stellen, en hij zelf was verlangend te zien hoe zij die tijding zouden opnemen. Zou zijn grootmoeder aan den ouden

man verteld hebben, dat hij haar zijn misdaad bekend had?.... Hij geloofde het niet, want hij wist, hoe Tjang Sina alles voor haar man verzweeg, wat hem maar eenigszins onaangenaam zou kunnen stemmen of verdriet veroorzaken. Ze deed dit uit liefde voor hem, wetend hoe hij het zich altijd sterk aantrok, hoe zijn nachtrust eronder leed en zijn zenuwen daardoor geheel van streek raakten.

Hij trof zijn grootvader te bed aan, in gloeiende koorts, zenuwkoorts.

De oude man keek hem met glazige oogen aan, als drong het bewustzijn niet tot hem door van de woorden:

'Ik kom u even vertellen, grootpa, dat ik vrijgesproken ben....'

Geen antwoord.

'Ik hoop dat het u even blij zal maken als mij....'

Weder geen antwoord.

Toen hoorde hij de stem van zijn grootmoeder, die uit de achtergalerij, waar zij door haar lamme beenen aan haar stoel gebonden was, hem riep.

Op zijne teenen liep hij de ziekenkamer uit en ging bij haar zitten.

Zijn eerste vraag was:

'Tjang, hebt u grootpa verteld.... van.... van.... u weet wel, toen ik u bekende....'

Tjang Sina, met haar sterk intuïtieve natuur, begreep dadelijk waarop hij doelde, en sprak:

aant.

‘Tida, Tjang niks gezeg. Als grootpa weet deze, van djou, Boong.... O soedah, dan gij allang dood van sakit hati. Neen, Tjang niks gezeg.... kasian....’

‘Dat is lief van u, Tjang. Grootpa weet dus niets, ook niet dat ik gevochten heb met.... Vincent?’

‘Ngâ. Soeda, niet meer spreken van dit. Iengit djouw belofte. Sekarang Toewan Allah djou al gegolpen met die vrijspraak, iengit djouw belofte....’

‘U bedoelt.... te zorgen voor Lien Smits?’

‘Ija. En moelaï een ander leven, itoe de hoofzaak. Tjari kerdjaän en dan vragen Lien Smits.... kasian....’

‘Ik zal doen wat u me aanraadt, Tjang! Maar.... hoe kom ik zoo gauw aan 'n betrekking? U begrijpt, dat ze me niet willen hebben.... al ben ik vrijgesproken. Ze zijn bang, me te nemen. Alleen bij 't leger kan ik misschien nog terecht, maar ik heb geen soldatenhart, Tjang. Ik houd veel van vechten, maar ik voel niets voor dat militair-zijn. Altijd onderdanig, onderworpen te moeten wezen tegenover je meerderen, altijd die ijzeren tucht, die ontzettende regelmaat in je doen, in je leven... begrijpt u wat ik bedoel, Tjang?’

De grootmoeder knikte bevestigend enkele malen, als moedigde ze haar kleinzoon aan, verder zich uit te spreken. En hij vervolgde,

aant.

dichter bij haar opdringend, zijn arm om haar verschrompelde gestalte:

‘Ik geloof dat alle Indische jongens zoo zijn, Tjang. Ze zijn niet laf, maar ze hebben van nature 't land aan dat gebonden militaire leven. We zijn allemaal in 'n vrij land geboren, niet waar, Tjang? En we houden veel meer van de vrijheid dan de totoks wel denken. Nou, en ik heb de puist aan soldaatjespelen. Net als Alex. Die pleegt nog 'ris op 'n goeien dag zelfmoord, als ie niet uit dienst kan, let u d'r maar 'ns op, Tjang...’

Tjang legde snel haar beenige hand op zijn mond, belettend hem meer te zeggen op die wijze:

‘Suscht, suscht... djangan begitoe dong... niet ngaloep... Alex, gij zal d'ruit, wag maar. Tjang al gespaard voor gem klein bitje... Mag niemand zeggen, djij...’

Boong omhelsde zijn grootmoeder innig.

‘Wat is u toch 'n engel, Tjang! Grootpa en u hebben zelf niets...,’ zei hij.

‘Suscht... suscht!’ suste ze hem weer toe, als mocht niemand hun gesprek hooren.

Nadat ze zich zachtjes uit zijn omhelzing had losgemaakt, sprak Boong opeens ernstig:

‘Tjang, ik moet u toch wat zeggen... van grootpa. Ik maak me ongerust over grootpa. Hij is goed ziek, denk u ook niet? Zooeven, toen ik bij hem was, luisterde hij niet eens meer naar al wat ik zei, en z'n oogen stonden

zoo vreemd... Is dat niet erg, Tjang?'

De oude vrouw zuchtte zwaar, en antwoordde met een ongekunstelde plechtigheid in haar toon:

'Tjang en djouw grootvader, Boong, wij al oud. Misschien is nu tijd, dat Toewan Allah ons roepen. Tjang soeda lama klaar, toengoe mati sadja... Nah, als onze lieve Geer, gij roep Sam eerder, dan is misschien ook beter. Tjang toch dalik volgen. Als Sam eerder weggenomen, dan Tjang kan nog toetoep zijn mata en aanwijzen de graf. Sam niet bang voor de dood, en Tjang ook niet bang voor te ketemoe onze lieve Geer. Wij immers niets geen kwaad gedaan? Waarvoor dan takoet? En als Toewan Allah gij neem weg mijn Sam, dan gij zorg beter voor gem dan Tjang. Tjang toch kan niks meer doen, soedah blind en lam. Tamtoe, segala apa Toewan Allah bikin, itoe baik...'

Boong had met stillen eerbied deze oprechte uiting van berusting aangehoord.

Het was geen berusting, voortgesproten uit machteloosheid tegenover het noodlot, maar een die het gevolg was van een onwankelbaar geloof en een zuiver geweten. Nimmer te voren voelde hij zoozeer, dat zijn hoogbejaarde, gebrekkige grootmoeder eigenlijk de eenige steun voor hem was, en het berouwde hem eerlijk, dat hij zich daarvan niet veel eerder bewust was geworden. O, hij zou zich voortaan wel altijd aan haar vast willen klampen, om zijn gelofte trouw te

kunnen nakomen. Zoolang zij bij hem was, bleef hij bezield met de beste voornemens en zag hij zichzelf in staat, een ander mensch te worden. Zonder haar scheen alles hem donker toe in het heden zoowel als in de toekomst.

Wederkeerig kreeg zij de gewaarwording en de overtuiging, dat van haar ondeugenden kleinzoon nog een beter mensch te maken zou zijn, indien zij maar voortdurend over hem mocht blijven waken. Vroeger gaf hij haar daartoe bijna nooit de gelegenheid: hij kwam zelden naar zijn grootouders kijken; uit vrees voor standjes over zijn vagebondeerend bestaan bleef hij wekenlang weg, zonder dat iemand van de familie wist waar hij uithing. Doch in den laatsten tijd bezocht hij de woning der oudjes dikwijls, wel 't liefst als hij vooraf wist dat zijn grootvader niet thuis was, maar hij kwam toch.

Nadat hij zijn grootmoeder voorgesteld had, Nini of Daï te halen om den zieke te komen verplegen - wat Tjang heel goed vond -, verliet hij het grootouderlijk huis, want hij verlangde vurig een begin te maken aan de betrachting van het levensdoel, dat hij zich gesteld had: voor Lien Smits te zorgen. Zijn genegenheid voor het zachtaardige meisje was niet verflauwd; het hing nu slechts van haar af, hem de nakoming van zijn belofte mogelijk te maken.

Haar in het weeshuis opzoeken wilde hij

liever niet, en hij had dat ook nooit gedaan. Maar hij wist, op welk uur haar dagtaak bij de modiste op Pasar Baroe eindigde, en stelde zich voor, haar dan te vertellen hoe ziek grootpa Sam was. Zij zou dan misschien den zieke opzoeken en dan kon hij haar in het grootouderlijk huis eens polsen.

Hij ging eerst een schoon wit pak en toonbare schoenen aantrekken, zette ook een laag stroohoedje op - dingen, die ergens boven 'n kast van zijn kamer lagen te beschimmelen, omdat hij ze nooit gebruikte en liefst op bloote voeten liep, met 'n plantershoed op 't hoofd -, want hij wilde niet, dat Lien Smits zich over hem bij een ontmoeting op straat had te schamen. Zóó zag hij er nu op zijn manier netjes uit, als iemand, die een vasten werkkring had.

Om zes uur 's namiddags was hij al op post in de straat, welke het meisje door moest gaan, als zij van het werk huiswaarts keerde. Het begon te schemeren.

Zijn scherpe oogen hadden haar in de verte tusschen veel andere menschen dadelijk herkend: ze had een lange, rose bébé aan en creolen aan de ooren.

Met een weemoedigen glimlach kwam ze hem tegemoet, uit zijn houding begrijpend, dat hij op haar wachtte om haar iets te zeggen.

‘Hoe kom jij hier, Boong?’ vroeg ze, hem haar hand toestekend.

De wijze, waarop zij hem toesprak, stelde hem

geheel gerust; want hij had gedacht, dat ook zij, als verscheidene anderen in hem den moordenaar van Vincent zou zien.

‘Ik wou je even zeggen, dat grootpa ernstig ziek ligt, Lien’, zij hij. ‘Misschien dat je... grootpa heeft altijd veel van je gehouen, dat weet je...’

‘O ja? Wat akelig, hè, dat grootpa ziek is. Ik wist 't niet. Nini en Daï heb ik ook al zoo lang niet gezien en gesproken. Sedert den dood van...’

Plotseling viel er een stilte tusschen beiden.

Zij liepen met gebogen hoofd voort, ieder vervuld van eigen gedachten. Uit vrees, door haar voor schuldig aan den dood van Vincent te worden gehouden, indien hij lang zweeg, hervatte Boong na een poosje het gesprek.

‘Ja’, sprak hij met 'n zucht, ‘'t is jammer van... Vincent... Hij hield veel van je.’

Toen hief Lien Smits het hoofd even op, zeggend:

‘'t Vreeselijkste kwam toch ná die akelige gebeurtenis...’

‘Wat bedoel je?’

‘Dat ze... dat ze jou hebben kunnen verdenken, Boong. O, toen ik dàt hoorde, had ik al die valsche menschen, die jou durfden be schuldigen, wel de oogen kunnen uitkrabben... Jij, z'n eigen neef! En jullie waren toch goed met elkaar... Hè, neen, Boong, je moet me geen arm geven... 't staat zoo gek. De menschen zien me er op aan.’

Boong, die rustig naast het meisje voortliep, zag haar verbaasd aan. Ze ging eenige stappen zijwaarts.

‘Maar... maar ik heb je geen arm willen geven, Lien. Hoe kom je er aan! Ik heb je niet eens aangeraakt.’

‘Hé, ik voelde toch duidelijk een hand op mijn schouder, ik dacht, neen, ik weet 't zeker... iemand héét me aangeraakt.’

‘Hoe kan dat nou!’ zei Boong ongeloovig.

En beiden keken nog eens om, of misschien toch niet iemand, 'n goeie kennis of 'n familielid, snel in 't voorbijgaan even 'n blijk van ontmoeting op die wijze had gegeven. Maar er was niemand anders vlak in de nabijheid, dan eenige kalm voortslenterende, strootjes-rookende inlanders, een fietsende Chinees en een met een leege tasch kantoorwaarts loopende postbode. Die konden het geen van allen geweest zijn. En hoe onwillig ook, gaf Lien Boong ten laatste toe, dat zij het zich wel verbeeld moest hebben.

Toch had het op zichzelf onbeduidende incident onwillekeurig hun beider stemming, welke juist opgewekt beloofde te worden, gedrukt. Zij spraken weinig meer en zouden zich nochtans niet kunnen verklaren, waarom opeens een zekere teruggetrokkenheid en een verkoelde stilte tusschen hen gekomen waren.

Het duurde niet lang, of ze zagen het eenvoudige huisje van Sam Portalis aan den ingang

van de kampong. Vóór was geen licht opgestoken, doch uit de gang scheen een flauwe straal naar buiten.

Lien en Boong klommen het stoepje van het smalle voorgalerijtje op, waar als altijd de versleten Palembangsche wipstoelen rechts en links geschaard stonden, met een knaapje in het midden.

'Ga maar door, naar achter,' noodigde Boong het meisje uit, 'ik blijf wel hier wachten.'

En hij nam plaats op een der wipstoelen aan den rechterkant van het voorgalerijtje, zich overgevend aan zijn eigen gedachten.

Wat zag die Lien Smits er toch lief uit, vond hij. Mooi was ze niet, neen, mooi niet, maar ze had dat innig-zachte, dat echt-vrouwelijke over zich, dat hem meestal meer boeide dan de verleidelijkste lichaamsvormen. Ze was mager, had nauwelijks een buste en nergens aan haar rank insectenlijfje ontdekte hij eenige volrijpheid. Maar juist dat zichtbaar maagdelijke, dat schuchtere - blijk van een nog niets bij ervaring weten - van haar jonge wezen boeide hem en wekte in hem heviger verlangens dan de bekoorlijkheden van andere, werkelijk mooie vrouwen, die zich zonder moeite aan hem gegeven hadden.

Ja, hij had haar wèl lief...

Zou hij 't haar zeggen?

Nu? Zoo betrekkelijk kort nog na den dood van Vincent...? Maar zij hield niet van Vincent, ten minste niet hartstochtelijk, niet smoorlijk -

dàt had hij dadelijk al gemerkt. Daar was hij genoeg kenner voor in liefdeszaken.

Hij hoorde achter zich iemand op de punten van z'n schoenen loopen. Het was Lien, die terugkwam.

‘Grootpa slaapt,’ zei ze fluisterend, ‘en Nini is bezig Tjang te helpen.’

‘Duurt dat nog lang?’ vroeg Boong.

‘Nini dacht van wel, ze was juist begonnen, vertelde ze me, en ze kon Tjang niet zóó alleen laten. Of ik maar zoolang wachten wou...’

‘Ga dan in deze stoel zitten,’ zei Boong, haar den stoel aan de andere zijde van het knaapje wijzend.

‘Ja, dat 's goed.’

Zij zaten op kleinen afstand van elkaar, het knaapje tusschen hen. Hij kon wel haar hand grijpen, maar hij deed het niet, durfde het niet.

Stil voor zich uitkijkend naar de verstervende straatdrukte op dit uur, wipten ze zachtjes in de oude stoelen.

Toen vroeg zij, naar hem ziende en de armen leggend op het knaapje:

‘Hoe lang is grootpa al ziek?’

‘Precies weet ik 't niet... je weet, ik ben 'n poos niet thuis geweest... maar van den dag van m'n... van m'n vrijspraak af ligt hij in bed, kasian...’

‘Ja, kasian.’

‘Het zou 'n vreeselijk iets zijn, als grootpa kwam te vallen.’

‘Hij is al op leeftijd...’

‘Dat wel. Maar voor Tjang, zie je. Dat arme mensch heeft dan geen bestaan... en daarom...’

Hij wachtte even, onwillekeurig.

‘Nou...?’ vroeg Lien belangstellend.

‘En daarom ben ik vandaag begonnen moeite te doen voor 'n betrekking.’

‘Ach, ja?’

‘Je zal wel zeggen: eindelijk! En toch is 't nu betoel, betoel ernst bij me, hoor, Lien. Ik wil gaan werken voor Tjang, en voor...’

Hij, die nooit bang was, om vrouwen pikante en gewaagde dingen te zeggen, hij voelde zich zoo kinderachtig en vreesachtig op dat oogenblik tegenover Lien. Hij had den moed niet, haar ronduit te zeggen, dat het ook en vooral voor háár was, dat hij wilde gaan werken.

‘En voor...? Wat ben je geheimzinnig vandaag, Boong,’ zei ze.

Hij glimlachte verlegen.

‘Nou, als je dat per se weten wil,’ antwoordde hij, moed verzamelend, ‘dan zal ik 't je zeggen. Ik wil gaan werken voor Tjang en... voor jou. Nou weet je 't!’

‘Voor mij?’ vroeg zij verwonderd.

‘Ja. Vind je dat zoo gek?’

‘... Gek niet... maar... ik begrijp 't eigenlijk niet goed van je. Ik zelf verdien toch geld, al is 't niet veel.’

‘Maar ik verlang juist, dat je dat niet meer

hoeft te doen... ik wil voortaan voor je zorgen. Dáár!’

Er was een poosje stilte tusschen hen.

Slechts een licht gekraak van een verschoven meubel binnen of aan den anderen kant der voorgalerij - daar hadden ze niet op gelet - werd even gehoord.

Toen hernam Lien, die nu ook een verlegenheid over zich voelde komen, aarzelend:

‘'t Is Immers niet noodig, Boong. Voor mij hoef je 't heusch niet te doen. En ik heb 't niet kwaad in 't weeshuis.’

Hij kon zich niet langer inhouden, had 'n gewaarwording als van iemand, die zich op een hellend vlak bevindt en niet meer staande kan blijven, greep snel haar beide handen hartstochtelijk, gesmoord fluisterend:

‘Jawel, Lien, wèl noodig, want ik houd zooveel van je, ik heb je lief, Lien, en als je wil... word dan mijn meisje...’

Een geweldige slag, onverwacht, als op een houten voorwerp, klonk in het voorgalerijtje.

Beiden schrikten op.

Zou grootpa misschien uit bed gevallen zijn...? Neen, 't geluid kwam niet van binnen.

't Kwam uit de nabijheid.

Dáár, 't moest van den anderen kant van 't voorgalerijtje gekomen zijn.

Ze spiedden in de schemerige donkerte in die richting en luisterden...

God, 't andere knaapje trilde duidelijk na... Hoe kon dat?

Boong stond op, liep naar de meubels aan den anderen kant, streek een lucifer aan. Lien volgde hem, angstig. En bij het licht van het zwavelvlammetje zagen ze de stukken van het knaapje, dat daar lag - in tweeën gespleten als door een sterke, onzichtbare hand...

XIV.

Boong had al vele malen beproefd, werk te vinden in de kantoren van de benedenstad en in de toko's van de bovenstad. Zonder gevolg. Op het eerste gezicht, als zijn flinke, forsche en toch lenige gestalte het vertrek van den chef binnenstapte, maakte ze geen ongunstigen, eer een sympathieken indruk. Maar zoodra hij zijn naam noemde, merkte hij, hoe het voorhoofd zich fronste, hoe de welwillende toon verkoelde, hoe de houding veranderde van de verschillende personen, bij wie hij werk kwam vragen. Waren zij aanvankelijk bereid hem aan te hooren - nauwelijks sprak hij zijn naam uit, of ze lieten hem niet uitpraten, zeiden dat er geen vacatures meer waren en beduidden hem dat hij gaan kon. Ofschoon hij heel goed wist, waarom men hem overal afwees, trachtte hij zijn beschuldigend geweten tot zwijgen te brengen, door zichzelf een andere oorzaak van die afwijzingen op te dringen: hij was 'n Indo, en daarom wilden ze

aant.

hem niet hebben! Want niemand kon toch weten, dat hij het wèl was geweest, die Vincent versloeg. Niemand had het gezien. En de justitie had hem vrijgesproken. Dus moest iets anders steken achter de minachtende, soms bijna beleedigende wijze, waarop vele machthebbers hem ontvingen. Neen, ze moesten niets van de Indo's hebben, die totoks - dat begreep hij trouwens al van kindsbeen af. En een verbittering begon in hem op te steken, een verbittering, die in hevigheid aangroeide, naarmate het hem gelukte de stem der zelfbeschuldiging te smoren.

Toch gaf hij het zoeken naar werk niet op, omdat hij tegenover Lien Smits, die zijn meisje wilde zijn, graag zijn belofte wenschte te houden. En hij schaamde zich, dat het zoo lang duurde, eer hij slaagde in zijn pogen.

Eens kwam hij in de benedenstad Lammers tegen. Hij hield zijn kontjoh staande.

'Waar kom jij vandaan, Lam?' vroeg hij.

'Ach, ik wil gaan eten, ach. Geb gonger.'

'Zoo. En waar eet je gewoonlijk? Nog altijd bij Hoei Seng?'

'Hoei Seng immers al dood. Ze hebben gem gekètjoed, gersenpan kapot, seg. Kasian, arme bliksem. Maar nu, ik geb andere warong tjina gevonden. Geerlijke bami. En satee kambing, oewah seg, nooit zoo lekker als dáár.'

'Kom, ik ga met je mee.'

'Goed.... jij betaal zelf.'

‘Natuurlijk. Wat denk je wel, vent!’

De door Lammers bedoelde Chineesche warong stond dicht in de buurt. Na ongeveer vijf minuten in de barre zon te hebben geloopen, wees Lammers naar een krot met een voordeur, waarvoor een groezelig zeil neerhing, om de binnenzittenden tegen de hitte te beschermen en voor nieuwsgierige inkijkers te verbergen.

De beide Indo's traden het stulpje binnen. Het was er vrij donker en koel, juist voldoende belicht door de openstaande voordeur en twee verweerde glazen dakpannen, om te kunnen onderscheiden wat soort kost de waronghouder zijne gasten voorzette.

Boong was de eerste, die een portie bami bestelde.

De dikke Chineesche waard, die niets anders aan het lijf had dan een slaapbroek, keek even op naar den nieuweling. Hij had dezen gast te voren nooit in zijn eethuis gezien, wel elders, naar hij meende.... maar waar ergens....? Hij trachtte het zich te herinneren, keek met zijn kleine, sluwe oogen Boong achterdochtig aan.

Opeens schoot het hem te binnen: hij had dien vreemden Indo wel eens gezien op het parket van justitie, op de bank der beklaagden, en.... hij draalde 'n beetje met de uitvoering der bestelling. Boong, op dit punt zeer fijngevoelig, las elke gedachte van den vetten Chinees op diens bol vollemaansgezicht. Het merkbare

wantrouwen van den waronghouder hinderde hem en hij herhaalde zijn bestelling op bevelenden toon en met sterker klem.

In plaats van hieraan vlugger te voldoen, liep de Chinees kalm enkele passen op Boong toe, glimlachte op een onderdanige wijze, die echter voldoenden argwaan liet doorschemeren, en zei in 't Maleisch:

‘Meneer moet 't niet kwalijk nemen, maar u weet misschien niet, dat in mijn bamihuis alles contant betaald moet worden....’

Boong's oogen schitterden van ingehouden toorn en verontwaardiging.

‘En wie zegt jou, zwijn, dat ik niet contant zal betalen, hè? Geef gauw de bami of....’

Lammers verbleekte onder deze bedreiging - hij kende Boong. God, als er nu weer ruzie kwam! Je kon ook nooit 'ns met dien Portalis uitgaan, of er kwam herrie en ruzie van. En als er nou kabaal hier gemaakt werd, dan was ie er bij, want hij had er nog een beer staan van zeven porties bami. Hij legde dus zijn magere, donkere hand op den arm van zijn metgezel, zeggend:

‘Je zal bami krijgen, Boong. Die Bin Hong hij niet zoo kwaad. Als de vent maar geld ziet, dan alles goed. Tjobah, jij laat zien jouw geld....’

Boong stiet met zijn elleboog de hand van Lammers van zich af; werd nog boozer.

‘Ben je bedonderd? Die vervloekte Chinees

zal mij eerst bami geven en dan kan ie z'n duiten krijgen. Vóór dien tijd laat ik 'm m'n geld niet zien. Zoo'n varken!'

Zooals hij daar zat, met van inwendige drift vlammende oogen, in een houding van 'kom-maar-op-als-je-durft,' de vuisten gebald en een uitdrukking op het gelaat, die haat en vijandschap verried, was 't de oude Boong Portalis, de Boong vóór den moord op Vincent, vóór zijn inniger omgang met Tjang Sina, zijn grootmoeder....

Zijn linkerbeen trilde zenuwachtig-ongeduldig, als verlangde de jonge man een uitval te doen, een slag te geven. De Chinees voelde intuïtief, wat dit alles beteekende, was ook niet op zijn gemak, maar toch aarzelde hij nog het bestelde te brengen, omdat hij liever een pak slaag risqueerde dan het bedrag van een portie bami.

Lammers stond op, schijnlijk om wat meer soja te halen voor zijn bami, gaf intusschen Bin Hong een wenk hem te volgen. In een hoekje, bij de achteraf gelegen keuken, beduidde hij den Chinees, dat deze niet voor zijn geld te vreezen had, dat zijn vriend Portalis stellig betalen zou en, mocht dit niet het geval blijken, dan zou hij, Lammers, het verschuldigde voor zijn rekening nemen. Over enkele dagen was de maand ten einde en dan zou hij Bin Hong geen enkele portie bami meer schuldig blijven. Hij zou finaal afrekenen.

Bin Hong dacht nog een oogenblikje na en

beloofde den driftigen gast het bestelde te brengen.

Onderwijl begreep Boong, dat het weer op een kloppartij uit zou loopen, indien de Chinees of hij zelf niet toegaf. De politie zou erbij te pas komen en hij zou op klaarlichten dag misschien ingerekend worden. Langs al die kantoren van de benedenstad zou hij aan de zijde van een schout en oppassers weggeleid worden.... en voor altijd zou de kans verkeken zijn, dat hij nog een betrekking kreeg. Hoe moest 't dan gaan met Lien Smits? Verdomd, hij zou haar werkelijk nooit meer onder de oogen durven komen. Voor háár althans schaamde hij zich.

Neen, hij wilde niet meer in handen van de politie vallen, hij wilde netjes blijven om Lien. Hij moest en zou werk vinden. Om dat doel te bereiken, had hij alles over. Ook.... eenige toegeeflijkheid tegenover den smerigen Chinees, hoeveel zielepijn het hem ook kosten mocht. Potdorie, dat was hem nog nooit gebeurd, zich te vernederen voor zoo'n zwijnjak.... Maar komaan, troostte hij zich zelf, 't was om Lien....

In elk geval zou hij afwachten, wat de Chinees deed.

Met verbazing en een stille blijdschap zag hij Bin Hong naderen met de voor hem bestemde portie bami. En zonder 'n seconde te wachten, haalde hij 'n kwartje uit zijn jaszak en legde het op tafel neer. De vrede was gesloten, en Boong had een gevoel, of hij een overwinning

behaalde - niet op den wantrouwenden Chinees, maar op zichzelf, op zijn vroeger-ik.

Er kwamen andere bezoekers: een paar Indo's, een Chinees, een inlander.... Men keek elkander aan, plaats zoekend aan de vettig-zwarte tafel.

‘God zeg’, riep opeens een hooge stem, ‘ben jullie daar ook! Al lang niet gezien, zeg. Slamat, Boong, met je vrijspraak! Dat heb j'm gelapt, zeg, Boong.’

Het was de stem van Perisa. Levendig gesticuleerend trad hij op Portalis toe, klopte hem hartelijk op den schouder, en vervolgde, Lammers aanziende:

‘En hoe is 't jou gegaan, Lam? Nog altijd werkzaam bij Lawson? Loop je nog altijd op twintig pop? Ik zou je toch danken, zeg. Een koelie verdient veel meer, verdraaid! Wat zeg jij, Reumer?’

De laatste zin was gericht tot den anderen, pas binnengekomen Indo, die er opvallend goed gekleed uitzag en den indruk maakte van meer beschaving. Hij antwoordde met verzorgde uitspraak:

‘Dat zeg ik ook, Perisa. Maar, stel me even voor, wil je?’

‘Ja, dat 's waar. Zeg, Boong, dit is Reumer, directeur van de Stamboel....’

‘Van de Komedie Hindia,’ verbeterde Reumer met 'n tikje trotschheid.

‘Nou ja, toch sama djoega, zeg,’ plaagde

aant.

Perisa vroolijk. En hier heb je Lammers, zoogenaamde Europeesche kepala koeloe bij de constructiewinkel van de Engelsche firma Lawson & Co. Mooie betrekking, hè?'

Lammers lachte goedig, stak Reumer schuchter een hand toe, terwijl Portalis, na even opgekeken te hebben, weer rustig doorat.

'Mag ik de eer hebben, nog een portie voor ons allen te bestellen?' vroeg Reumer hoffelijk. 'Ik zie, we zijn allemaal Indo's, en overal waar ik Indo's tegenkom, doe ik m'n best, om ze nader tot elkaar te brengen. Dat is noodig, lui, geloof me, dat is noodig.'

'Waarom is noodig?' vroeg Lammers belangstellend.

'Wel, onze solidariteit laat te wenschen,' verklaarde Reumer.

Lammers keek Boong aan met 'n blik van niet-begrijpen.

'Wij verstaan geen vreemde woorden,' zei Boong droogjes.

'Ja, zeg, soldariteit, apa itoe?' informeerde Perisa.

'Ik zou wenschen, dat we, ik bedoel alle Indo's, over heel Indië een bond vormden, een broederbond. Jullie hebben toch wel eens gehoord van de spreuk: eendracht maakt macht? Welnu, wij zijn ruim zestigduizend sterk, maar we kunnen niets beginnen, niets in ons belang doen, als we niet op elkaar steunen kunnen in de wereld. We

moeten ons laten vertrappen door de totoks en laten op zij duwen door Chineezen en inlanders. Het gouvernement steekt ons geen hand toe in onzen strijd om 't bestaan. Maar het helpt wel inlanders. 't Is 'n schande, zooals die tegenwoordig voortgeholpen en gesteund worden. En dat gaat alles ten koste van ons, Indo's. Hebben jullie dat niet zelf ingezien, niet zelf ondervonden?'

'Waarachtig, 't is waar,' antwoordde Boong met overtuiging. 'Nergens kunnen wij werk vinden, omdat inlanders, die tegenwoordig evenveel, ja, meer kennen dan wij, ons verdringen en met minder tractement tevreden zijn.'

'Juist. En dat is onrechtvaardig van 't gouvernement. Bij de geboorte worden de Indo's wel met Europeanen gelijk gesteld, maar later, als ze ouder geworden zijn en zich op die gelijkstelling willen beroepen, worden ze voor minderwaardig aangezien en is er van een feitelijke gelijkstelling geen sprake. Al drie eeuwen lang heeft de regeering zóó met ons gehandeld, drie eeuwen lang zijn wij het slachtoffer van die misdadige misleiding. En tot overmaat van ramp, voert het gouvernement de opvoeding en het onderwijs van de inlanders zóó hoog op, dat zij in de maatschappij boven ons verkozen worden. Ieder van ons ondervindt dit dagelijks. Is 't waar of niet?'

''t Is waar, zeg, 't is waar. Ja, waarom

toch, hè?' sprak Perisa als voor zich uit.

'Wel, omdat de regeering niet veel beter voor ons onderwijs gezorgd heeft. In vroeger tijd was ze bang om ons behoorlijk onderwijs te geven - bang, dat we daardoor meer zelfstandigheid zouden verkrijgen, begrijp je? Maar nu, in dezen tijd, nu het Oosten ontwaakt op 't voorbeeld van Japan, nu durft ze niet langer weerstand bieden aan den drang der tijden. Evenwel, nu zijn 't de inlanders, die van 't onderwijs profiteeren. Voor ons, Indo's, is 't te laat.... De inlanders zijn ons voor. 't Is een hemeltergende onrechtvaardigheid, 't is gemeen!'

Reumer, een jongmensch nog, maar met iets geposeerds en zelfbewusts over zich, had, onder het spreken, zijn bami koud laten worden. Hij kleurde van verontwaardiging en zijn donkere oogen lichtten vurig.

'Ik heb over die dingen lang nagedacht,' hernam hij, een beetje kalmer. 'We moeten trachten, een verandering in den toestand te brengen....'

'Hoe kan dat?' vroeg Boong.

'Zooals ik zei: we moeten ons meer aaneensluiten.'

'Om wat te doen?'

'Om invloed uit te oefenen op de handelingen der regeering. Zij moet eenmaal rekening houden met onze wenschen, onze belangen en.... onze overmacht. Dáárheen moeten wij het sturen.'

‘Mijn chef is een totok,’ vertelde Lammers, ‘en als ik hem klaag over dit of dat van ons, Indo's, dan hij zeg altijd: ‘Och, kerel, dank God, dat je niet in Britsch-Indië met je zwarte smoel. Daar wor-je heelemaal niet aangekeken. - Apa betoel deze?’

‘Ja, in zekeren zin is dat waar,’ antwoordde Reumer. ‘Maar toch, hoe hard het ook schijnt, toch zijn de Engelschen rechtvaardig. Ze zeggen zoo: Je bent een volbloed Engelschman of je bent 't niet. Er is geen middenweg. Ben je 't niet, ben je een kleurling, wel, dan beschouwen ze je niet als hun gelijke en je weet ten minste, waar je je aan te houden hebt. Maar hier, bij ons, stellen ze je wettelijk, dus in theorie, gelijk met de Europeanen, maar in werkelijkheid vinden ze je minderwaardig en sluiten ze je van vele betrekkingen en voorrechten uit. Dat is valsch, dat is niet eerlijk.... Ik ben zelf 'n Indo en voel veel voor mijne arme rasgenooten. Al 'n paar jaar loop ik te pikeren, of ik ze niet op de een of andere wijze helpen kan aan een bestaan. Toen ik dan ook mijn studies aan de hoogere burgerschool wegens geldgebrek moest staken - ik zat al in de vierde - toen heb ik een tooneelvereeniging opgericht om mijzelf en andere broodelooze Indo's aan den kost te helpen. Dit is me gelukt. Mijn gezelschap bestaat uit vierentwintig personen, die 't heusch niet kwaad bij me hebben. Vraag 't hun maar zelf.

Mijn gebouw staat op het groote plein in de bovenstad en wordt door een net publiek bezocht.'

'U is hier pas, hè?' vroeg Boong, die respect kreeg voor Reumer, omdat deze in het vierde jaar van de hoogere burgerschool gezeten had en zoo keurig gekleed ging.

'Sinds een week. Ik heb vergunning, hier twee maanden te blijven met mijn troep. - Nog 'n portie, lui? En kan je hier niets te drinken krijgen? Bier of zoo.... Mooi ziet het er hier niet uit, dat moet ik zeggen. God allemachtig, wat 'n smerig krot!'

'Ik heb 't je vooruit gezegd,' zei Perisa.

'Maar de bami is verrukkelijk, dat 's waar,' vervolgde Reumer.

En hij veegde zijn handen zorgvuldig met een blanken zakdoek af, waarmee hij zich verder ook de kleeren afstofte na het eten. Toen niemand meer iets wenschte te gebruiken, riep hij Bin Hong en betaalde royaal voor zijn rasgenooten, die met hem getafeld hadden. Ze waren eenigszins verbluft over zijn beschaafd optreden - dat ondervonden ze niet dagelijks - en waren te verlegen om hem te bedanken. Hij nam het hun niet kwalijk en keek hen medelijdend aan, onder het uitspreken van deze uitnoodiging:

'Als je lust hebt, lui, vanavond eens te komen kijken naar mijn Komedie Hindia, gerust, hoor! We geven *Romeo en Julia*, ik heb het zelf zoo'n beetje naar Shakespeare bewerkt in het Hoog-

maleisch, en we hebben er veel succes mee. Je hebt vrij entrée, dat spreekt vanzelf. Hier zijn de biljetten. Kom jullie?'

De Indo's beloofden prevelend te komen, namen de kaartjes aan, maar bedankten weer niet, uit verlegenheid.

Reumer had in korten tijd op allen een groot zedelijk overwicht gekregen. En het was de eerste maal, dat Boong Portalis onder personen, met wie hij aanraking of omgang had, zijn meerdere erkende - in Reumer.

Hij scheidde, evenals de anderen, met een handdruk van dezen, en verliet het bamihuisje van Bin Hong, geheel vervuld van al hetgeen de hem sympathiek geworden directeur der Komedie Hindia gesproken had. Wel was niet alles nieuw voor hem, wat Reumer zeide, maar diens gevolgtrekkingen schenen hem een openbaring toe.

En hij moest maar telkens weer denken aan de woorden van Reumer, het verdere gedeelte van den dag door....

XV.

De kennismaking met Reumer had roering gebracht in de gevoelens en gedachten van Boong Portalis, die sedert zijn vrijspraak begon te berusten in zijn lot van genadig toegelaten lid der maatschappij. Op het voorbeeld zijner grootmoe-

der had hij die vrijspraak beschouwd als een zegen des hemels, als een teeken van Gods vergeving, onder voorwaarde, dat hij een ander leven zou aanvangen. Daarom had hij in den laatsten tijd iets onderworpens over zich gekregen, als iemand, die uit vrees voor straf gedurig op zijn hoede is om niets verkeerds te doen. Den fieren gang, de gebiedende stem, den brutalen blik van vroeger had hij niet zoo dikwijls meer. Meestal liep hij slenterend voort met regelmatigen stap, klonk zijn stem gewoon-rustig, en hadden zijn oogen nu een droomerig-zinnelijke uitdrukking. In plaats van de hartstochtelijke vurigheid, hem te voren zoo eigen, scheen een zekere slapte en lijdzaamheid in zijn bewegingen te zijn gekomen, terwijl in hem een soort bangheid was geslopen voor allen, die in de maatschappij iets beteekenden. Niet altijd wist hij die bangheid te verbergen; 't minst gelukte hem dit tegenover tokoks. Zijn vrijspraak scheen hem in 't geheel geen waarborg toe, dat men hem niet op 'n kwaden dag toch als den moordenaar van Vincent voorgoed achter slot en grendel zou zetten. En die gedachte maakte hem onrustig en onderdanig tegenover de menschen in het algemeen, tegenover de blanke landsdienaars - in wie hij onwillekeurig zijn overheerschers en meesters meende te zien - in 't bijzonder.

De ontmoeting met Reumer echter had dat gevoel van schuldigheid en onderdanigheid

aant.

grootendeels van hem weggenomen. Door de woorden van den jongen Stamboel-directeur, zoo vol overtuiging uitgesproken, was de oude drang naar vrijheid, de gesmoorde haat jegens de totoks in hem opnieuw ontwaakt. O, hij geloofde 't vast, dat hij 'n ander mensch, 'n beter lot waardig was geweest, indien het gouvernement zich van den beginne af meer aan hem en aan zijn rasgenooten gelegen had laten liggen! Het was hem nu zoo duidelijk geworden, dat niet hijzelf zich gemaakt had tot wat hij nu was, maar dat hij zoo geworden was door de schuld van het gouvernement. Dit gouvernement was niet een persoon, dien hij bereiken en treffen kon, om er zijn vlammenden wrok aan te koelen, maar het werd vertegenwoordigd door die menigte blankbekken, die met zoo'n onuitstaanbaar air van meerderheid en gezag hier den baas speelden....

Zoo meende hij.

De klok op het residentiekantoor sloeg twee. Het was op het heetst van den dag. Toen Boong dan ook alle wijken der handelshuizen en magazijnen achter den rug had, en zeker was, geen Europeaan meer te zullen tegenkomen, toefde hij even bij een Chineeschen tjao-verkooper, die onder een lommerrijken boom een tentje had opgeslagen. De stevige wind, die op dat uur woei, deed de zeiltjes van het tjao-kraampje klapperen en joeg wolken stof langs de wegen op.

Terwijl Boong zijn dorst leschte aan een glas

aant.

stroop met gestampt ijs, waarin de Chinees voor lekkernij allerlei glibbertjes had gevoegd, viel zijn blik op een stapel oude kranten, die blijkbaar tot pakpapier dienden voor de klanten van het tentje, waar behalve tjao ook sigaren, lucifers en koekjes verkocht werden.

Boong nam onverschillig de bovenste krant op, en begon te lezen....

Het was een artikel over de ontwikkeling van den inlander, dat overvloeide van Javanenliefde.

Boong's belangstelling was door het onderwerp gaande gemaakt, en in de stemming, waarin hij reeds verkeerde bij de overdenking van Reumer's woorden, groeide zijn verontwaardiging en voelde hij in zich den ouden Boong weer boven komen.

Zonder er iets van te begrijpen, merkte de phlegmatiek toekijkende tjao-verkooper op, hoe onder het lezen de gelaatsuitdrukking van den Indo veranderde.

In Boong's oogen glom 'n afschuwelijke haat. Hij beet zich van ergernis op de lippen, balde zijn vuist en, na de lezing in gepeins verzonken, sprak hij zacht voor zich uit:

‘Hm! Zoo'n verdommeling! Daar heb je 't nou weer. Altijd en altijd weer de inlanders voortrekken. Onderwijs, meer onderwijs, hooger onderwijs voor inlanders. Aan ons, Indo's, wordt niet gedacht. Ik mag, verdikkeme, lijen, dat die inlanders zóó knap worden en zóó veel praats krijgen, dat ze op de een of andere harie kliwon

alle Hollanders neerkrissen, uit dankbaarheid voor zooveel ontwikkeling. 't Is waar, 't is niet de schuld van de inlanders, als ze over 't paard getild worden, den laatsten tijd; 't is de schuld van dat stomme gouvernement, dat in de inlanders geen onderworpen volk meer schijnt te zien en ze met alle geweld wil ontwikkelen tot ze geen verschil erkennen zullen tusschen zichzelf en hun oorspronkelijke meesters. Ze zullen hoe langer hoe brutaler worden en ook ons, Indo's, die in de verdrukking geraken, eenmaal op den kop zitten. Dat zoo'n krantschrijver nou niet inziet, hoeveel kwaad hij sticht.... Maar wacht, we zullen 'm eens mores leeren! Ik zal dien vent schrijven, als ie de Indo's nog langer pest met zulke opkammerij en voortrekkerij van de inlanders, ten koste van de Indo's.... dat ie.... dat ie op moet passen, want dat ie van ons 'n rammeling kan krijgen, die niet malsch is. Dáár, ik zou de vent z'n vingers wel kunnen kapotkraken.... zoo'n ellendeling....'

Met 'n gloeiend hoofd stond Boong daar al dien tijd, eerst tegen zichzelf, langzamerhand tegen den tjao-Chinees, te redeneeren. Hij was woedend en vond geen geschikte gelegenheid, aan zijn woede lucht te geven. Bovendien maakte het gevoel van volkomen machteloosheid hem nog ongelukkiger. En om toch eenige voldoening van zijn toorn te hebben, liep hij met vluggen tred naar huis en schreef in dien gemoedstoestand

een anoniemen brief aan de redactie van de zooeven door hem gelezen krant. Hij nam zich vast voor, de in dien brief vervatte bedreiging uit te voeren, wanneer hij weer iets dergelijks las. Tot nog toe had hij zelden een dagblad ter hand genomen, 't interesseerde hem niet, wat er alzoo in de maatschappij buiten zijn beperkten levenskring voorviel; maar van nu af wilde hij er op letten en er telkens naar informeeren, of die krant voortging kwaad bloed te zetten onder de Indo's, door te pas en te onpas de inlanders te vereuropeaniseeren.

Boong voelde voor 't eerst de behoefte om een krant geregeld te lezen, te denken over een sociale aangelegenheid en partij te kiezen....

Hij begreep nu ook beter de bedoeling van Reumer, toen deze sprak van aaneensluiting, die zoo noodig was.

En hij verlangde weer te praten met Reumer, die zooveel meer wist en zooveel meer vermocht, omdat hij iets was in de maatschappij....

Toen hij zijn kamertje in het ouderlijk huis, waarin hij de laatste weken woonde, uittrad om den anoniemen brief zelf even te posten, zag hij zijn zuster Nini in de achtergalerij zitten. Zij had roode oogen en scheen geweend te hebben. Hem ontwarend, trachtte zij door een flauwen glimlach te verbergen, dat zij zoo verdrietig was. Maar hij had 't dadelijk gemerkt en vroeg onverschillig:

‘Zeg, wat heb je?’

Bemerkend, dat haar poging mislukt was, kon ze zich nog moeilijker beheerschen en begonnen de tranen opnieuw en in meerdere mate haar blik te vertroebelen. Het spreken viel haar zwaar.

Hij keek haar nogmaals zijdelings onderzoekend aan, herhaalde dan zijn vraag onvriendelijk:

‘Zanik nou niet, meid! Alloh, wat heb je? Ruzie met 'n vrijer....?’

Zij schudde met het hoofd van ‘neen’.

‘Is grootpa erger?’

‘Ik weet niet,’ bracht Nini er eindelijk zuchtend uit.

‘Heb je dan vandaag niet laten vragen, hoe 't met grootpa is?’

‘Daï....’

‘Zoo. En is Daï nòg bij grootpa?’

‘Weet niet. Geloof niet.’

‘Waar is ze dan?’

Toen opeens verborg Nini hevig schreiend haar hoofd in de handen, zich geheel overgevend aan haar verdriet. Boong begreep nu, dat er iets met Daï moest gebeurd zijn. Onmiddellijk dacht hij aan haar vroegere verhouding tot mr. Van Vierzen Pel, en eenigszins ongerust over den toestand van zijn grootvader, vreesde hij het ergste voor dezen en voor Daï. Zijn nieuwsgierigheid was opgewekt door Nini's smartelijke houding, en kregelig geworden door haar gehuil, snauwde hij haar toe:

‘Wil je mij nou zeggen, waarom je zit te blèren of niet....? Anders zal ik je leeren spreken. Ajo, waarom huil je? Is er iets met Daï...?’

Nini knikte bevestigend.

‘Wel allemachtig! En wàt is er met Daï? Ajo, vooruit....’

En hortend en stootend, benauwd van het huilen en van den angst voor haar broer, vertelde ze, dat de rijke Chinees uit de benedenstad, The Keng Soei, de zoon van den bekenden landeigenaar The Bing Ki, al eenigen tijd aan Daï het hof gemaakt had. En dat hij gisteravond de brutaliteit gehad had om Daï voor te stellen, met hem te leven. Hij zou voor haar in de benedenstad een huisje huren en haar veel geld geven. Nu zij buiten betrekking was en 't thuis armoediger toeging dan anders - immers, Boong zelf was ook nog niet geslaagd iets te verdienen -, had Daï het voorstel in bedenking genomen, hoe walgelijk zij 't ook vond, vooral.... voor grootpa. Eerst wilde zij er zelfs niets van hooren, maar toen The Keng Soei haar beduidde, dat hij Boong in zijn macht had door schuldbewijzen, die nog niet voldaan waren, en hij dus nieuwe onheilen over de familie Portalis zou kunnen brengen, toen.... beloofde Daï, sidderend van angst voor de toekomst, dat zij over het voorstel zou denken....

Boong liet Nini niet uitspreken. Een verschrikkelijke drift laaide in hem op, toen hij uitvoer:

‘Zoo'n vuile smeerlap!.... Als ik den vent tegenkom, dan zal ik....’

Nini geraakte buiten zichzelf van angst. Zij stond op, legde haar armen om den hals van haar woesten broer, en terwijl allerlei bange visioenen van moord en doodslag haar voor oogen zweefden, smeekte ze hem:

‘Ja, Boong, niet doen, ja, Boong....? Ja, hoe is 't, als jij weer begint... - Ja, heb toch kasian met ons, Boong! Ja, niet meer vechten, ja...?’

En opnieuw schreide zij hartstochtelijk. Gedurende een poos zwegen broer en zuster en klonk er in de kleine achtergalerij geen ander geluid dan het gesnik van Nini, dat langzamerhand bedaarde. Boong kreeg medelijden met zijn zuster, want haar verdriet riep het zelfverwijt in hem wakker. Toen zij hem nu met droefsmeekende oogen aarzelend vroeg:

‘Is waar, Boong, van die schuld? Heb jij geld geleend van The Keng Soei....?’ - toen wilde hij niet liegen.

‘Ja’, erkende hij met een diepen zucht. ‘'t Is waar.’

‘En dus, hij kan jou kwaad doen? Nah, hoe is 't dan, deze? Immers kasian Daï?’

‘Zoo'n schobbejak....’

En weer wou Boong uitvaren, maar Nini, nu kalm geworden, zei:

‘Ach, wat geef dat, als jij schelden maar. Zonder geld jij toch in zijn macht.’

aant.

‘Je hebt gelijk, Nini. 't Is 'n verdomd treurige perkara. God, ik heb heelemaal niet meer aan dien The Keng Soei gedacht, moet je weten. De kerel heeft 't me nooit lastig gemaakt over die schuld. Hij was vroeger 'n sobat kras van me... we hebben samen veel gejaagd en veel gescharreld in de benedenstad.... Vroeger had-tie toch nooit 'n oogje op Daï, ik begrijp 't niet....’

‘Vroeger hij durf niet. Nou hij brani. En Daï nou veel grooter en mooier.’

Weer een kleine pauze, waarin Nini, opnieuw ontroerd bij de gedachte aan het lot dat haar zuster bedreigde, weer tranen in de oogen kreeg.

Boong zag den toestand duidelijk in. Hij was werkelijk geheel overgeleverd aan de willekeur van den jongen, rijken Chinees, indien Daï hem niet redde. En zij *zou* hem redden - daarvan was hij zeker. Had zij niet reeds tegenover mr. Van Vierzen Pel getoond zijn redster, ja de redster van de geheele familie te willen zijn? Hij had goede, kranige zusters, dat moest hij erkennen. In 's hemelsnaam, Daï zou dan leven met The Keng Soei. Die Chinees was geen kwaje vent; zij zou 't stellig meer dan goed bij hem hebben.

Toch vond hij 't beroerd, dat 't zoover komen moest met Daï - door zijn schuld. Hij had er wel spijt van, maar alles liever dan voor de tweede maal met het gerecht in aanraking te komen, zijn familie in opspraak te brengen....

De liaison van Daï en The Keng Soei kon lang geheim gehouden worden, daarvoor vreesde hij niet zoozeer, en misschien zou grootpa er niet eens meer getuige van zijn....

In een behoefte om iets voor zijn zusters of voor een van haar te doen, zei hij op gewildvroolijken toon tot Nini:

‘Kom, we zullen nog niet wanhopen. Misschien komt alles nog terecht, zusjelief. Zeg, wil je vanavond mee met mij naar de Stamboel? Wil je?’

Nini zag verbaasd op. Nooit te voren had hij haar geïnviteerd om samen uit te gaan. Naar de Stamboel! Haar ideaal! Dadelijk verdween de droeve uitdrukking van haar mooi gezichtje.

‘Geusch, Boong? Jij fopt mij voor, ja?’

‘Neen, waarachtig niet. Hier zijn de kaartjes..’

En met van blijdschap schitterende oogen greep ze zijn beide handen en drukte die hevig. Zij vergat in dat moment haar leed om Daï, en voelde zich gelukkig.

XVI.

's Avonds negen uur van dien zelfden dag. Buiten een heerlijke, klare maneschijn, die de zoomen van het groote vierkante plein der bovenstad, waar tamarindeboomen in lange rijen geschaard stonden, blauwig verdoezelde.

Op het groene plein een enorme plas goud-

aant.

achtig licht, wit terugkaatsend op het zinken dak der Stamboel-tent, die in het midden donker oprees. Om de tent een krioelende massa menschen, voertuigen en kraampjes, waarvan de lichtjes daartusschenin goudspikkelden als vuurvliegjes.

Drommen bezoekers, meest inlanders en Chineezen, gingen bedaard en zonder gedrang door de breede deur van den pagger naar binnen, in de tent, waaruit een zachte, melancholische muziek van violen en een fluit naar buiten klonk.

De zaal zag er netjes uit. Met weinig middelen was een oogelijk geheel verkregen: de bamboewanden waren gedeeltelijk met vlaggedoek bekleed bij wijze van lambrizeering; ook de afscheiding der verschillende rangen. In het parterre stonden de stoelen op den aarden vloer, maar in de loges waren planchers aangebracht, terwijl voor het mindere inlandsche publiek een gedeelte was begrensd voor staanplaatsen achter het parterre.

Vóór het dilettantisch en bontbeschilderd scherm, dat de muzen van tooneel- en toonkunst voorstelde, dansend te midden van een Indisch landschap met karbouwen, apen en kokospalmen, zaten op een kleine verhevenheid vier Indo-muzikanten - een violist, een fluitist, een contrabassist en een guitarist.

De zaal vulde zich langzamerhand en ze kreeg een gezellig aanzien door de suizende electrische booglampen hoog onder het zinken dak en de

aant.

lichte, lieve melodietjes van het simpel orkestje.

In de loges hadden enkele Europeanen naast vele, blijkbaar gegoede, Chineesche families plaats genomen, waarvan de geelblank getinte vrouwen fonkelende brillanten droegen in het glimmend zwarte, platgestreken haarkapsel, in de kleine, ronde oortjes, aan de vingers en op de zijden jakken en kabaai's. Langs haar heen golfde voortdurend een verblindende schittering van licht over de talrijke juweelen. En zijzelven, de Chineesche dames, zaten voor zich heen te kijken, roerloos, met kalmen blik, schijnlijk zonder verwachting, en zwijgend bij elkaar.

Haar echtgenooten, 'n beetje verder gezeten, van haar afgezonderd, keurig in 't wit gekleed, spraken onderling levendig over zaken en belangen, rookend fijne, kleine sigaren, die ze coquet-stevig tusschen hun beringde vingers hielden.

In het achtergedeelte der zaal een gemurmel, met soms 'n hartelijken lach of overmoedig gegil uit de groep inlanders, die gekomen waren met vrouwen en kinderen en zuigelingen, en vol blij verlangen hoopten dat het spel spoedig zou aanvangen.

Lammers en Perisa kwamen samen binnen. Ze zagen er armoedig, doch zindelijk gekleed uit.

De lange, magere, donkere Lammers had zich in een lustren jas-toetoep gestoken, die eenmaal zwart geweest was, en droeg onder den kraag daarvan geen boord. Zijn glimmend, dik haar

aant.

was in het midden lijnrecht gescheiden, en zijn uiterst dun snorretje, waarvan de koolzwarte haren gemakkelijk te tellen waren, had hij zorgvuldig in een naaldscherpe punt geplinterd. Onder zijn gestreken khaki-broek staken zijn voeten ongekoust in zeildoeksche fietsschoenen. Uit zijn linker-borstzak hing als 'n miniatuur-guirlande een vergulde horlogeketting naar 'n knoopsgat. In zijn hand hield hij 'n stevigen rottanstok.

Zoo was hij op z'n best gekleed en voelde zich deftig aangedaan: hij ging immers uit, bezat behoorlijk een biljet voor een logeplaats, evenals zijn metgezel Perisa. Deze verscheen in een slap, wit pak en nieuwe, bruine schoenen; hij was geen zwart jasje rijk, in zijn huis werden de kleedingstukken wel gewasschen maar nooit gestreken, en de schoenen had hij voor dezen avond geleend van een kennis onder de Chineesche jongelui, die een bizondere voorliefde voor bruinleeren schoeisels had. Hijzelf vond dit ‘model baroe’ van schoeisel heel mooi. Het was hem 'n beetje te wijd, en wijl ook hij geen kousen droeg, begonnen zich aan zijn donkere voeten blaren te vormen, waardoor hij hoe langer hoe moeilijker liep, zoodat menigeen naar zijn schoenen keek.

Toen traden Boong en Nini het zaaltje binnen, verlegen rondziende naar een plaats, die hun beviel. Want ofschoon Reumer zijn invité's allen loge-biljetten had gegeven, wilden noch Lammers,

noch Perisa, noch Boong daarvan gebruik maken en verkozen zij achteraf te zitten in het parterre, ver van de Europeanen en de rijke Chineezen. Nini had liever bij haar broer gezeten, maar op aandringen van dezen nam zij plaats in de loge. Ze was uiterst eenvoudig gekleed in een helrose bébé; de harde kleur deed haar fijn-gele teint onder het weelderig, blauw-zwarte haarkapsel te schooner uitkomen.

Keurig gekleede Chineesche jongelui, met zwaargouden horlogeketten en krakende, verlakte schoenen, hadden Nini spoedig opgemerkt en zochten in haar onmiddellijke nabijheid een plaats. Om haar aandacht te trekken, spraken ze luider dan noodig was op dien overmoedigen, blageerenden toon, der jeugd op dien leeftijd zoo eigen. Hun aanwezigheid deed Nini weer denken aan het lot, dat haar zuster Daï wachtte, en een afschuw vervulde haar jegens die zwetsende jongelui, die zoo hardop pochten op hun geld en bezittingen. Ze keek ook geen enkelen keer op, toen een hunner het probeerde zijdelingsche toespelingen te maken op haar schoonheid. Bijtend op haar Japansch papieren waaiertje, staarde zij stil voor zich uit, den elleboog steunend op den arm van haar stoel. En ze hoopte maar, dat Boong niets merken zou van de flirtpogingen der jonge Chineezen, want als hij zich boos maakte daarover, zou hij tot alles in staat zijn, en de vrijpostige Chineesche dandy's zeker op

een rammeling tracteeren, zooals hij dat noemde. Om nu een eind te maken aan de toenemende brutaliteit der achter haar zittende jongelui, meende Nini niet beter te kunnen doen dan Boong even bij zich te laten komen. Men zou dan zien, dat zij niet alleen was, maar een sterk geleide had. Zij wenkte haar broer met haar waaier en hij kwam dadelijk naar haar toe.

'Wat is er?' vroeg hij, bij haar staande in het parterre.

Zij boog zich van haar logeplaats tot hem over, en zei:

'O, niets. Tjoba, jij wijs mij die Reumer aan, vanmiddag jij mij vertel van gem. Waar is hij, hè, die Reumer?'

Beiden keken zoekend de geheel gevulde zaal rond.

De Chineesche jongelui, bemerkend dat het aardige nonnatje blijkbaar kennis had aan den beruchten Boong Portalis, mischien wel een meisje of een zuster van hem kon zijn, hielden zich van dat oogenblik af stil, spraken niet meer luid en dubbelzinnig, en gingen allengs met den rug naar Nini zitten, als hadden zij in het geheel geen bemoeienis met haar gehad.

Na een poos rondgekeken te hebben, ontdekte Boong de nette, kraakzindelijk gekleede figuur van den Stamboel-directeur bij een deurtje, dat toegang gaf tot het tooneel.

'Daar heb je'm,' zei hij tot zijn zuster. 'Daar,

met dat grijze jasje, 'n hoog boordje en 'n rooie das. Hij ziet er zoo frisch uit als iemand die pas gemandied heeft. Zie je 'm?'

Nini tuurde in de richting, die Boong haar uitwees met zijn zwaren rottan.

'Waar toch, Boong? Met die fijne, zwarte snor en zijn gaar zoo mooi in de scheiding?'

'Juist, dat is ie.'

'Loh, gij ziet ons. Gij kom hier.'

'Nou, wat zou dat?'

'Illah, ik ben beschaamd....'

'Waarom?'

'Ach, weet niet. Zoo maar.'

'Reumer zal je niet opeten. Hij is 'n goeie vent.'

'Ik maloe ach, zonder betalen derin.'

''t Is wat moois! Reumer heeft ons toch vrij binnen gelaten, we zijn 'r niet ingeslopen.'

'Toch ik ben beschaamd. Adoe, hoe is 't deze, als gij kom! Wat moet ik zeggen, Boong?'

'Niks. Je houdt je mond.'

'En als gij vraag mij iets, dan toch ik moet antwóórden?'

'Nou, dan antwoordt je.'

Reumer was hen genaderd. Hij boog hoffelijk voor Nini, waardoor deze, niet aan zooveel beleefdheid gewoon, zich nog meer verlegen voelde worden. Maar die verlegenheid gaf aan haar heele wezen een grooter bekoorlijkheid. Reumer was door haar schoonheid getroffen, zijn blik

bleef lang op haar rusten en dadelijk schoot een machtige sympathie voor haar wortel in zijn gemoed.

‘Dit is mijn zuster,’ stelde Boong Nini aan hem voor. ‘U vindt 't toch wel goed, dat ik haar heb meegebracht?’

‘Maar.... dat spreekt vanzelf,’ antwoordde hij. ‘Het is een eer voor mijn schouwburg, juffrouw Portalis, dat u er komt....’

Nini wist niet hoe ze 't had. Nooit te voren had een jonge man haar zoo beleefd en eerbiedig toegesproken; ze durfde bijna niet opkijken, en in het enkele moment dat ze 't schuchter deed, kreeg zij een alleraangenaamsten indruk van Reumer. Beider blikken ontmoetten elkaar en als met 'n lichten, zoeten schok voelden ze in zich opeens een machtige aantrekking tot, een sterke genegenheid voor elkaar opkomen.

Toen klonk achter het tooneel een bel, ten teeken dat het stuk zou beginnen, en weldra rees het scherm.

Reumer verontschuldigde zich bij Nini en Boong, zijn tegenwoordigheid werd nu achter op het tooneel vereischt, en hij had juist nog even tijd om beiden uit te noodigen na de voorstelling gezellig met elkaar te soupeeren in de bierhal. Nini begreep het woord ‘soupeeren’ niet, doch Boong antwoordde den galanten gastheer, dat zijn zuster en hij heel gaarne van de invitatie zouden gebruik maken.

Boong's achting voor Reumer nam toe bij elken keer dat hij hem zag en sprak. Hij voelde een invloed van den energieken Stamboel-leider uitgaan, welke hem weldadig aandeed, aanmoedigde op den ingeslagen weg van zelfbeheersching en ingetogenheid voort te wandelen, en versterkte in zijn langzamerhand terugkeerend geloof aan het goede in de menschen.

Een oogenblik dacht hij er aan, zich bij den troep van Reumer aan te sluiten - bezat hij niet een flinke zangstem en kende hij niet twintig verschillende pantoens van buiten? - maar het visionnaire beeld van Lien Smits hield hem onmiddellijk van dat voornemen terug. Wat zou die er wel van zeggen? O, ze zou 't nooit goedvinden. Zij ging wel met zijn zusters om, maar toch was er verschil merkbaar tusschen die meisjes en haar. Lien Smits was veel onder de menschen geweest, had reeds een werkkring, hoe eenvoudig ook, en ze ging bijna den geheelen dag gekleed in rok en blouse. Bovendien sprak zij veel beter Hollandsch, had geregeld de lagere school bezocht, en in haar betrekking van naaimeisje bij een modiste was haar smaak voor kleeding, kleurenvoeging en aanverwante begrippen eenigermate gelouterd

Zij zou 't zeker erg naar vinden, als hij bij de Stamboel kwam; zij wilde hem liever in een betrekking zien bij het gouvernement, al ware 't slechts als klerk om te beginnen. En indien

dat niet gelukte, dan ergens in de benedenstad in den handel, op een notaris- of een advocatenkantoor. Hij had er zich veel moeite voor gegeven, dat was waar, doch hijzelf vond zoo'n gebonden werkkring niet aangenaam. Als hij dan toch met werken z'n brood moest verdienen, dan was het bij de Komedie Hindia wel zoo goed. Hij kon mischien als opzichter van het personeel, als controleur voor de entrée's of als acteur nuttig zijn. Bleef de troep maar altijd vast op één plaats, dan zou hij langzamerhand Lien trachten te overtuigen, dat het bij de Stamboel veel beter dienen voor hem was. Daar behoefde hij geen vernederingen te verduren van blanke superieuren, die hem, den Indo, minderwaardig achtten, omdat hij maar 'n hiergeborene zonder opvoeding was. Daar zou hij niet hetzelfde werk moeten doen als inlanders en Chineezen, al konden zij lezen en schrijven.

Doch het zou niet gaan. Lien was niet sterk en zou op den duur niet bestand blijken tegen dat reizen en trekken met zoo'n Stamboel-gezelschap. Ter wille van Lien zou hij dan ook maar geen moeite doen Reumer te winnen voor een betrekking bij den troep.

Terwijl Boong zich door zijn gedachten aan Lien liet afleiden van hetgeen er op het tooneel vertoond werd, vereenzelvigde Nini zich intusschen met de persoon van Julia, die op de planken haar liefde beleed aan Romeo.

Nini volgde aandachtig de geschiedenis der families Capuletti en Montecchi, welke voor haar zeer begrijpelijk was. Het Maleische program lichtte bovendien de vertooning toe, en zijzelf bezat veel intuïtie voor het tooneel. Zij vond het een zaligheid, die schitterende costumes en paleisdecoratiën te zien, die liefelijke, zinnelijke muziek te hooren. Het was of al dat gebeuren op het tooneel aan haar innigste wenschen tegemoet kwam; het deed haar in die ure haar zonneloos bestaan, haar verdrietelijkheden vergeten. In gedachte was zijzelf de Julia van de planken geworden, dacht, voelde, minde en leed als de dochter van Capulet, en zóó in het schouwspel verdiept, schrikte ze opeens van haar eigen fantasie, toen ze in den Romeo op het tooneel de trekken en de gestalte van Reumer herkende.

Hoe was 't mogelijk! Bij 't opgaan van het scherm stond hij nog bij haar loge. Maar 't was waar, hij was toen snel weg gegaan en verdwenen door het tooneeldeurtje. En wijl hij niet dadelijk in den aanvang behoefde op te treden, had hij zeker tijd genoeg gehad, zich te verkleeden. Wat zag hij er knap uit in dat vreemde pak zoo vol goudborduursel, kant en fluweel! Nini vond hem prachtig, en ze zou alles ter wereld willen geven, om voor dat meisje te mogen spelen, dat de rol van Julia vervulde. En dadelijk, ofschoon ze niet het minste recht kon doen

gelden op de genegenheid, de verhouding of het bezit van Reumer, begon jaloezie haar gemoed binnen te sluipen - zij werd jaloersch op de Julia van het tooneel. En bij elken keer, als Romeo zijn Julia omarmde of zoete woordjes toezong, veranderde de oorspronkelijk zachte uitdrukking van Nini's mooi gezichtje, in haar oogen dreigde een stille toorn, haar mondhoeken bewogen zich zenuwachtig en nu en dan beet ze driftig op haar papieren waaier. In dat opzicht had ze zich nooit leeren beheerschen en hoe timide en gesloten ze overigens ook was, nu, in deze oogenblikken, zou een scherp waarnemer op haar gelaat zonder moeite de weerspiegeling kunnen lezen van hetgeen er in haar omging.

Onder de bedrijven groeide haar verlangen om mee te gaan met een Stamboeltroep tot een passie, die haar geen rust liet. Wat zij dezen avond ondervonden en gezien had, ontboeide haar verbeeldingskracht. Het tooneel werd haar een tooverland, waar men leefde in prachtige paleizen en bloeiende rozentuinen, waar men gekleed ging in glinsterende gewaden, waar men bewonderd en bemind werd door de heele wereld....

Hoe machtig moest Reumer wel zijn, dat hij eigenaar was van en heerscher over dat tooverland! Hoe heerlijk met en bij hem te leven, elken dag te midden van die weelde, die pracht en dat geluk op het tooneel!

En ofschoon zij bij nuchter nadenken wel wist,

dat die priëelen en fonteinen op de planken slechts geschilderd en dat de botsingen tusschen de verschillende acteurs maar schijngevechten waren, geloofde zij in die momenten van genotverblinding en optisch bedrog, dat alles echt was. Daarom maakte elke liefdesbetuiging van Reumer-Romeo aan zijn Julia haar onrustig. Soms bekroop haar de lust, naar het tooneel te snellen en Julia te zeggen, dat zij, Nini, Reumer al lief had gekregen van het eerste oogenblik af dat zij hem zag; de lust, om Julia de oogen uit te steken met een der langste haarspelden, die zij, Nini, in haar kondee droeg, en haar de haren uit 't hoofd te trekken, en haar over den grond te sleepen, en wat niet al....!

De sensueele krontjong-melodieën, door de muzikanten bijna onafgebroken gespeeld, deden haar begeerte, haar hartstocht steeds heviger oplaaien. Haar hart klopte geweldig en in haar hoofd warrelden de zonderlingste gedachten. Ze zou Reumer wel om den hals willen vallen en hem verpletteren onder den druk harer liefkoozingen.... het was machtiger dan zijzelf.... het was als had deze Stamboelavond iets heerlijkgroots in haar wakker geroepen, haar een kracht gegeven, die ze niet te voren bezat, iets in haar ontvonkt, als het staal vlammen toovert uit een vuursteen....

En toen in het laatste bedrijf Romeo vrijwillig in den dood ging uit liefde voor zijn doodgewaande

Julia, had zij het wel willen uitsnikken, hardop in die volle zaal, en begreep ze opeens dat zij Reumer liefhad met een alles trotseerende liefde. Snel was die liefde in haar opgekomen, op het eerste gezicht....

Van dat oogenblik af was haar innerlijke rust weg, en leefde ze een ander leven, zoo vreemd en toch zoo natuurlijk, zoo angstig en toch zoo heerlijk.

Het stuk was uit en alle menschen gingen naar huis nu. Langzaam liep de zaal leeg. Op 'n wenk van Boong bleef Nini zitten, want ze zouden op Reumer wachten, die hen genoodigd had een uurtje na te praten in de bierhal.

Het duurde niet zoo heel lang of het publiek had de zaal ontruimd, die er nu hol en spookachtig-geheimzinnig uitzag, doordat de meeste lampen werden uitgedraaid.

Daar hing het scherm neer, onbewegelijk, waarachter zoo even nog zulk een droevig drama was afgespeeld. Het was of dat beschilderde scherm een wereld van nog meer zonderlings en akeligs en schoons en aantrekkelijks verborgen hield.

Het scheen een persoonlijkheid te zijn, statig en gebiedend, die tot Nini zei: ‘Voor heden is 't genoeg. Later zal ik u prachtige dingen laten zien.... later.... als ge ook hierachter tot de mijnen behoort.....’

Een deur werd ergens geopend en in het halfduister van de zaal trad iemand op zacht krakende

schoenen op Nini en Boong toe, die daar geduldig waren blijven wachten. Het was Reumer. Keurig netjes gekleed en even frisch als te voren.

‘Heb ik u lang laten wachten?’ vroeg hij.

Nini en Boong lachten verlegen.

‘Kom’, hernam Reumer, ‘willen we dan maar gaan?’

En hij ging beiden voor, riep een der buitenstaande huurvoertuigen aan, en onder gezellig gekout - Nini alleen hield zich stil, met groote verlang-oogen kijkend naar Reumer - stapten ze bij de bierhal uit.

Alles was nieuw voor Nini: het bezoek aan de Stamboel, zittend in een loge, het rijden in een voertuig 's avonds laat met Boong en een vreemd jongmensch, het verschijnen in de bierhal, de hoffelijke bejegening van Reumer. Soms scheen het haar toe, of het tooverleven van het tooneel nu werd voortgezet....

Ze wist niet wat te antwoorden, toen Reumer haar heel galant een spijskaart overhandigde om een keus te doen uit de versnaperingen. Het liefst zou ze niets gebruikt hebben en maar stil naar zijn prettig en boeiend gepraat luisteren. En ze had ook al het een en ander geweigerd, maar Boong trapte haar stiekum op haar schoen en keek haar daarbij zoo boosdreigend aan, dat ze niet langer in haar weigering durfde volharden.

Zoo naïef mogelijk antwoordde ze eindelijk

op een dringende invitatie van Reumer om toch iets te gebruiken:

‘Nou, goed dan. Wat maar. Wat u eet, ik ook.’

En hij bestelde een eenvoudig, smakelijk souper. Nini's naieveteit en onhandigheid bekoorden hem. Hij dacht, dat het wel een dankbaar werk zou zijn, dit bescheiden, onwetend meisje eens op te voeden en te leiden. Ze was zoo mooi en zoo zacht. Er zou veel van te maken zijn....

‘Wel, hoe hebt u 't vanavond gevonden, juffrouw Portalis?’

‘God zeg, wat is u deftig,’ zei Boong gemoedelijk-onverschillig, ‘zeg maar Nini tegen mijn zuster. Zij is niet gewoon al dat juffrouw-juffrouw.’

‘Maar’ antwoordde Reumer, 'n beetje verbaasd, ‘dat zou ik heusch niet durven zonder de toestemming van de juffrouw zelf. Je maakt me verlegen, Portalis....’

‘Ach, wat! Wel neen, zij vindt 't goed, niet waar, Nini?’

Nini knikte zwijgend.

‘Nu, als u er geen bezwaar tegen hebt, doe ik 't graag’, sprak Reumer. ‘Maar dan wilt u zeker toch mij ook Reumer noemen.... of.... Karel. Dat is m'n voornaam. Zal u 't doen?’

Nini keek beschaamd een anderen kant uit, terwijl zij zachtjes in haar waaier beet.

‘Neen,’ drong Reumer aan, ‘als u 't me niet belooft, vast belooft, durf ik ook niet.... Nini zeggen. Toe, belooft u 't me....?’

Boong trapte zijn confuus geworden zuster weer stil op de teenen als 'n waarschuwing.

Toen knikte Nini even, ten teeken dat ze 't beloofde.

Reumer herhaalde zijn vraag:

‘En hoe heb je 't gevonden vanavond.... Nini?’

‘Mooi.’

‘Een treurige geschiedenis, hé, die van Romeo. Men zegt, dat het een ware gebeurtenis is geweest.’

‘Waar?’ vroeg Nini, langzamerhand belangstellend.

‘In Italië, ver van hier, en al drie of vierhonderd jaar geleden. Tegenwoordig zijn de menschen niet meer zoo.... verliefd. Als 'n meisje in onzen tijd niet dengene krijgt, die ze lief heeft, dan.... neemt ze 'n ander.’

Nini maakte een beweging of ze òp wou stuiven.

‘Niet waar’, zei ze met overtuiging.

‘O zeker. Is 't niet waar, Portalis?’

‘Wel waarachtig, zeg’, verklaarde Boong.

‘'t Is niet waar, nah 'doek, ik zeg immers, is niet waar,’ sprakt Nini luider, met 'n beetje boosheid in haar anders zoo zachte en lieve stem.

Reumer en Boong kregen nu zin om haar te plagen en tusschen het eten door zei Reumer:

‘U zegt nu wel, dat 't niet waar is, maar hoe kunt u 't bewijzen.’

‘Wij kunnen bewijzen dat we gelijk hebben, want we spreken uit ondervinding,’ bevestigde Boong.

Reumer zag even naar hem op en zei schertsend:

‘Dat 's te zeggen, *jij* hebt er misschien ondervinding van, Portalis, maar *ik* niet. Nòg niet, tenminste. Ik ben nog niet zoo gelukkig geweest, door een meisje geliefd te worden.’

‘Je hebt anders keus genoeg, zeg,’ weersprak Boong. ‘Bij je troep zijn 'r een paar aardige bakkesjes.... Die eene met dat lange, bruine haar....’

‘Mij afgeven met de meisjes van mijn eigen troep? Dat nooit,’ verzekerde Reumer ernstig. ‘Neen, zoodra ik dat deed, was ik mijn prestige kwijt en lag m'n heele onderneming tegen de vlakte. Bovendien, mooie vrouwen maken 'n man niet gelukkig, op den duur, als ze ook niet een mooi karakter hebben.’

‘Geloof je dat ook niet, Portalis?’

Boong aarzelde een poos met te antwoorden, en zei toen:

‘Ja, maar als 't karakter mooi is en de vrouw zelf is leelijk.... dan heb je d'r toch óók niet veel aan, zeg? Ik heb altijd maar gekeken of ze mooi waren, en voor de rest....’

‘En Lien Smits dan?’ vroeg Nini opeens met verwondering.

Boong was op die vraag niet verdacht, antwoordde verlegen-stotterend:

‘Lien.... nou ja Lien.... ik vind Lien ook

mooi, maar haar mooiheid is van 'n andere soort dan bijvoorbeeld van....'

Reumer lachte hartelijk.

'Houd jij er dan soorten van mooiheid op na, Portalis', vroeg hij. 'Me dunkt een vrouw is mooi of ze is 't niet.'

'De mooie zijn zelden trouw', zei Boong.

'Helaas!' zuchtte kwasi-ernstig Reumer, Nini's glas witten wijn opnieuw vullend.

'Jullie mogen niet zooveel kwaad spreken van ons', viel Nini plagend uit.

'Maar er zijn uitzonderingen, Nini. Ik zou geen kwaad van jou kunnen spreken', vleide Reumer.

'Natierlik, omdat ik niet mooi ja?'

'O, o! nou ga je uit visschen!'

'Natierlik, als jullie zoo'.

'Zou je dan denken, dat er wèl vrouwen te vinden zijn, mooi en toch trouw?'

'Misschien, ik weet niet.'

'Zoo een als Julia bijvoorbeeld'.

'Als die Julia van zweven in die stuk van tooneel?'

'Ja, zooals die.'

'O, van *die*, ik geloof niet.'

'Waarom niet? Zij was Romeo toch trouw tot in den dood.'

'Ja *zij*, maar niet die andere.'

Reumer zette een gezicht van niet-begrijpen.

Boong verklaarde:

'Mijn zuster bedoelt, dat in 't stuk Julia wel

trouw is, maar dat de tooneelspeelster die voor Julia speelde, niet trouw is. Tenminste, mijn zuster gelooft 't niet.'

'Welke reden heb je daarvoor, Nini?' vroeg Reumer. 'Ken je haar dan?'

'Neen....'

'Hè?' riep Reumer verbaasd uit.

Maar de oogen van Nini, die zich zoo slecht beheerschen kon, zagen hem zoo vol verlangen en stillen hartstocht aan, dat hij opeens meende te begrijpen....

Nini was jaloersch.

Boong zei 't maar ronduit, ruw als altijd:

'Ach kom zeg, ik geloof dat je gek bent. Je kent dat meisje van de Stamboel niet eens, en toch zeg je dat ze niet trouw is! O, zeker ben je jaloersch, ja?'

'Je moet weten, Reumer, dat zij thuis alle dagen zanikt om maar naar de Stamboel te gaan, niet alleen om te kijken, maar ook om mee te spelen. Ze heeft 'n lieve stem, dat is waar....'

'Wat zeg je nou!' antwoordde Reumer hoogelijk verwonderd. ''t Is goed, dat ik 't weet. Is 't waar, Nini, hou je zooveel van deze comedie? Voel je d'r wat voor? En zou je.... ik durf 't haast niet te vragen....'

'Vraag maar gerust, hoor,' viel Boong hem onverschillig aanmoedigend in de rede. 'Ze is d'r dol op.'

Nini wist zich geen houding te geven van verlegenheid; ze draaide heen en weer op haar stoel, beet het waaiertje tusschen haar fijne tandjes bijna aan stukken. Ze was boos op Boong, dat hij haar heimelijken wensch verklapt had, en toch vond ze 't prettig dat Reumer dien nu kende.

Deze zei nu, als had hij een uitkomst ontdekt:

'Wel, ik weet wat. Als je ouders er geen bezwaar tegen hebben, en je blijkt talent te bezitten, wil ik je gaarne een goede plaats inruimen bij mijn gezelschap.... O, je hoeft niet bang te zijn, ik zal je niet met de anderen gelijkstellen, ik zal je in alle opzichten ontzien en je door het geheele personeel laten behandelen met onderscheiding.... het zal je aan niets ontbreken, Nini, ikzelf zal voor je zorgen, geloof me, je zult 't goed hebben bij de komedie Hindia.... Wil je Nini, wil je....?'

Boong had al gemerkt, dat zijn mooie zuster op Reumer indruk maakte en deskundige in dergelijke situaties, vond hij het oogenblik gunstig, beiden alleen te laten, en zich te verwijderen om, zooals hij voorgaf, binnen in de bierhal lucifers te halen. Reumer, die een automatischen sigarenaansteker bij zich droeg, sprak daar niet van en liet Boong gaan.

Er was op dit uur niet veel publiek meer; de laatste bezoekers waren reeds opgestaan om de bierhal te verlaten. En toen ook zij den

schemerig-verlichten voortuin verlaten hadden, bleven Nini en Reumer alleen over aan het tafeltje in den uitersten rechterhoek van het voorgalerijtje, verborgen achter groote, breedbladerige palmen.

‘Wil je, Nini....?’ herhaalde Reumer nu fluisterend en in zijn toon straalde een moeilijk bedwongen sympathie door. Nini voelde 't en toen hij z'n warme hand legde op haar zenuwachtig-koude vingers, doorstroomde haar een gewaarwording van zaligheid.

Zij antwoordde niet.

Hij vatte haar handjes in zijn handen, vervolgde dan met een heete stem:

‘Misschien vindt je 't vreemd, Nini, en toch is 't zoo natuurlijk mogelijk, maar van 't eerste oogenblik, dat ik je zag vandaag, ben ik dadelijk van je gaan houden, heb ik je lief gekregen. Je bent zoo mooi, zoo lief, Nini en o, als je ook eens voor mij iets voelen kon.... en je zou mijn vrouwtje willen worden.... je zou me de gelukkigste mensch op aarde maken.... Nini.... Nini....’ Reumer stond op, zag snel schuw om zich heen, omarmde dan met kracht het meisje en drukte vurige kussen op haar mond en oogen. Zij verweerde zich niet, lag in zijn armen als verzonken in stille verrukking. En ofschoon ze geen woord zei, voelde Reumer uit haar zwijgend toegeven den gloed van haar wederliefde. Haar blik verried hem al wat er in haar gemoed omging.

Hij fluisterde nog onder zijn kozen door:

‘Morgen zal ik met je vader spreken, is dat goed Nini.... dus je wilt mijn vrouwtje, mijn koninginnetje worden, ja....?’

En zij knikte, in een roes van liefdesgeluk maar bevestigend, telkens en telkens als hij wat vroeg.

Toen kwam Boong terug, en stelde voor, naar huis te gaan, want het werd voor Nini te laat.

XVII.

Het feit, dat Daï nu leefde met den jongen, rijken The Keng Soei, een daad waarmee zij de schuldbrieven van haar broer afkocht, had men eenigen tijd voor grootvader Portalis kunnen geheim houden, maar toen zij zoo lang niet aan zijn ziekbed verscheen, had hij haar op een morgen laten roepen. Hij verlangde haar te zien.

Ongelukkigerwijs was zij dien dag in gezelschap van The Keng Soei het binnenland ingegaan, waar hij handelszaken te regelen had. Zij zouden veertien dagen wegblijven en op hun manier plezier maken.

Het werd een moeilijk geval om voor den ouden Sam het eene voorwendsel na het andere te verzinnen, opdat hij toch de ware reden van Daï's wegblijven niet te weten zou komen. Maar grootpa had van die oogen, waartegen je niet lang liegen kon. Hij doorzag je dadelijk.

Dat wist de heele familie en ze ondervond en het opnieuw.

De oude Sam was niet tevreden met de drogredenen, welke de afwezigheid van zijn kleindochter moesten verklaren, en hij liet het zijn omgeving hoe langer hoe duidelijker merken, dat hij voelde dat men hem misleidde. Hij begon te tobben over Daï, en eindelijk uitte hij de vrees dat zij ernstig ziek, misschien wel al dood en begraven kon zijn.... Het was niet mogelijk, hem daardoor nog meer te doen lijden dan hij reeds leed, en toch durfde niemand den ouden, zwaar kranken man de waarheid omtrent Daï te vertellen.

Eens zond tante Malie haar aangenomen kind Non met een schoteltje zelfgemaakte kippensoep naar grootpa Sam. Het ziekenkostje, waaraan Dorus' vrouw haar laatsten halven gulden had besteed, was zorgvuldig in een servet verpakt.

Non wist welke offers het tante Malie gekost had en ze wist ook hoe heerlijk de soep was uitgevallen. Vette bolletjes van den bouillon dreven er op en malsche kluifjes lagen er in.

Het was elf uur 's morgens.

De zon scheen al hoog aan den hemel, en wierp zware slagschaduwen van woningen en boomen op de wit-heete straten. In de schaduwplek achter een electrisch dynamohuisje, waar de voorbijgangers haar niet opmerkten, ging zij zitten rusten. De verleidelijke geur van grootpa's

soepje drong door het blanke servet tot haar door.... Langzaam ontknoopte ze het bundeltje, bekeek en berook het smakelijke vocht herhaaldelijk, stak er toen haar vinger in en likte dien smekkend af....

Toen vischte ze er een voor een al de boutjes en kluifjes uit en at ze op. Alleen de bouillon bleef over.

'Grootpa eet 't toch niet op', dacht ze, 'daarvoor is ie veel te ziek.'

En ze vouwde het servet weer over het schoteltje samen, en bracht tante Malie's bezending aan den ouden Sam.

Ze ging als gewoonlijk maar regelrecht naar zijn ziekbed, want Tjang kon zich toch nooit verroeren en 't was maar verloren tijd om met die te praten.

Met een dankbaar gevoel jegens zijn schoondochter Malie slurpte Sam de soep op. Onder dat geslurp door, sprak hij:

'Je moet aan tante Malie zeggen, dat 't heerlijk gesmaakt heeft, zal je, Non? En haar bedanken, hartelijk bedanken voor grootpa?'

'Ja.'

'En heeft die goeie tante Malie dat nou alles zelf gemaakt....? Heeft Nini of Daï er niet aan mee geholpen?'

Non keek verbaasd op.

'Daï?!' riep ze luid, met 'n smaling in haar toon.

'Ja, waarom niet?' stamelde Sam. 'De meisjes

helpen tante Malie toch wel eens meer thuis, als ze 't druk heeft?'

'Hm!' smaalde Non en rolde veelbeteekenend met haar grauwe oogen.

'Heb jij Daï den laatsten tijd niet gezien, Non? Is ze soms ziek? Waar zit die meid toch....?'

'Bij The Keng Soei.'

'Wat zeg je, Non.... bij.... The Keng Soei....?'

'De oude Sam richtte zich met moeite 'n beetje op in de kussens, en zijn stem klonk zeer heesch, toen hij als voor zichzelf herhaalde:

'Bij.... The.... Keng.... Soei.... Wat, wat zou ze daar doen, die Daï....'

Non speelde met de beddebanden van grootpa's ledikant, draaide en plukte daaraan, terwijl ze zei:

'Ach, kom, dat weet u toch wel. Zij.... zij leeft met die Chinees. Hi, hi, hi, met zoo'n Chinees!.... Lekker, nou is ze rijk. Ze....'

Grootpa was achterover in de kussens gevallen en het soepbord was uit zijn zwakke, magere vingers gegleden, brak rinkinkend in vele scherven op den roodsteenen vloer.

Zonder op het stuiptrekkend gelaat van den zieken, ouden man te letten, zei Non, naar de scherven kijkend, half verwijtend:

'Hè, toch die grootpa! Immers jammer die lekkere soep....'

aant.

Van uit de achtergalerij klonk tegelijkertijd het angstig gevraag van Tjang Sina:

‘Apa itoe, Non? Apa Non bikin pitjah....? Menjaoet dong....’

Non antwoordde onverschillig:

‘Niks, Tjang. 'n Bord kapot. Grootpa laat vallen, natuurlijk stuk.’

Maar Tjang was niet gerustgesteld. Zij beefde meer dan ooit over al haar leden, en onder den stijgenden angst, verminderde de kracht van haar toch reeds zwak stemgeluid, zoodat zij ten laatste geen woord meer kon uitbrengen. Haar vingers trilden tegen de armen van haar stoel en haar oogen deden vergeefs schrikkelijke pogingen om zich open te spalken en om zich heen iets te onderscheiden. Haar gansche geest kwam in opstand tegen het grootendeels verlamde lichaam. Loopen kon ze niet, spreken kon ze niet, en een haar onverklaarbare onrust, die met elke minuut toenam, verteerde haar. Toen haar machteloosheid het toppunt bereikt had, stiet de ongelukkige vrouw krijschende, dierlijke geluiden uit om haar vertwijfeling te uiten en gehoord te worden.

Want Non, die nu een blik geworpen had op het akelig verwrongen gelaat van Sam Portalis, was bang geworden, bang dat haar woorden van zooeven hem zóó konden hebben verschrikt, en bang dat men haar zou beschuldigen het bord te hebben laten vallen - Non was intusschen stil weggeslopen, naar huis terug.

aant.

Daar had ze niets verteld.

Zoodat in de kleine deurwaarderswoning de oude Sam te sterven lag, zonder bewustzijn en zonder hulp, en er geen ander leven klonk dan de ontzettende wanhoopsgeluiden van Tjang Sina, die daar riep als een eenzame schipbreukelinge in donkeren nacht....

Eindelijk kwam een bejaarde inlandsche meid, die de familie Portalis al lang kende, voorbij het huisje, hoorde dat geroep, herkende den klank van Tjang's stem en, wetend dat de oude vrouw hulpeloos was, vermoedde zij onraad, liep naar binnen. Daar vond zij de ‘njonja besar’ in dien beklagenswaardigen toestand.

Tjang kalmeerde, nu er hulp was komen opdagen, maar was te moe om iets te zeggen. Dat begreep de inlandsche meid, en het eerst wat deze deed, was regelrecht gaan naar de slaapkamer, waar de zieke lag.

Met een oogopslag overzag de vrouw het geheele geval: de oude man was gestorven, terwijl hij bezig was het laatste voedsel tot zich te nemen. Op het vallen van het bordje soep, was Tjang geschrokken, en zelf niet kunnende toeschieten, moest zij den zieke aan zijn lot overlaten.

De meid bevoelde voorzichtig de ijskoude handen van Sam Portalis overtuigde zich nader van zijn dood en drukte de oogen van het lijk toe.

Toen kwam zij bij Tjang Sina terug, en zei eenvoudig-weg:

aant.

‘Soedah mati, Nja’.

Het was of Tjang 't had voorgevoeld.

Ze sprak geen woord.

En ook weende ze niet.

Maar ze slaakte een diepen, zwaren zucht - toen kromp ze langzaam in elkaar en werd stil. Slechts het geruischloos gebibber harer mummie-vingers tegen de armen van haar stoel verried iets van haar innerlijke emotie. Maar het scheen toch, alsof met dien ontspannenden zucht opeens alle leven uit haar geweken was. Men kon tegen haar spreken, maar zij antwoordde niet. Haar oogen stonden wijd gespalkt, maar ze zag niets. Het bericht van Sam's overlijden had op haar een uitwerking als was nu ook haar bestaan ten einde. Dit had immers geen doel meer. Hij, haar man, was langer dan een halve eeuw haar steun, haar ziele-kameraad, haar heer en meester geweest. Voor hem had zij geleefd en voor niets anders in de wereld. Van hem waren de kinderen, die zij baarde en samen met hem grootbracht. Hij werkte en zorgde voor haar, langer dan vijftig jaren achtereen, tot hij door ziekte en ouderdom niet meer kòn. En nooit had hij zijn plicht verzuimd, noch tegenover zijn werkgevers, noch tegenover haar, noch tegenover de kinderen....

Hij was haar raadsman, haar trouwe vriend en kostwinner geweest. Samen hadden zij van kindsbeen af van elkander gehouden, dezelfde wenschen en verlangens gekoesterd, dezelfde

gedachten over het leven, over God en de menschen gehad. En dagelijks hadden zij, elk voor zich, dien God gebeden, om elkander niet te overleven: riep Hij den een van de aarde weg, dat dan toch de ander niet achterbleef, alleen in het leege leven....

Nu was een van hen beiden opgeroepen. God had hem, Sam, het eerst weggehaald. Dat was billijk, dat was goed.

Ware zij eerder gestorven, het leed van haar man zou hartverscheurend zijn geweest. Haar missend, zou hij misschien waanzinnig, misschien oproerig geworden zijn tegen God....

En dat zou verschrikkelijk zijn.

Neen, zóó was 't goed.

Zij was sterker in 't leed en in 't geloof. Daarom ging Sam eerst.

Wat God doet, is welgedaan....

Dat waren de gedachten, welke omgingen in het oude, bijna onthaarde hoofdje van Tjang Sina. Maar niemand van de omstanders - intusschen was door de inlandsche meid de naastbij wonende familie gewaarschuwd - vermoedde dezen gedachtengang.

Tante Malie was gekomen en daarna Nini. Ook John en Dorus werden gehaald van kantoor en waren aan het doodsbed van hun vader verschenen. Later kwamen Boong en Lien Smits. In korten tijd was het huisje van Portalis gevuld met familieleden, vrienden en bekenden. Bepaald

bedroefd waren zij geen van allen. Zij waren overtuigd, dat grootpa Sam in den hoogen ouderdom, dien hij bereikt had, een zegen des hemels had ontvangen. Bovendien scheen hij geen doodsstrijd te hebben gehad en zacht en kalm te zijn gestorven. Men zou hem missen in huis, in de familie, bij den Raad - dat was zeker. Maar het was toch een geluk, zóó oud te mogen worden. En vol eerbied naderde ieder bezoeker van het sterfhuis den divan, waarop het lijk intusschen was neergelegd.

Wel werd het in de familie algemeen betreurd, dat grootpa geen getuige meer had kunnen zijn van de verloving van Nini met Reumer, den avond te voren pas beklonken.

De verloofden kwamen nu samen aan, Reumer met een prachtigen krans in de hand. Zij gingen naar Tjang Sina, die men overgedragen had naar de slaapkamer, en toen liet men het gelukkige paar een poos alleen bij de oude vrouw. Tjang zat daar in haar eigen stoel achterover geleund, wezenloos, de armen bijna gestrekt boven de armleuningen van den stoel.

Reumer, in diepen eerbied voor de sterfkamer, maakte zich fluisterend aan de oude vrouw bekend.

Zij verroerde zich niet, zweeg.

Nini herhaalde de woorden van Reumer, stelde hem op haar beurt voor als haar verloofde.

Het klonk zonderling, deze blij-bedoelde tijding in de sombere, halfdonkere doodkamer.

Een stilte, die benauwde, omdat de grootmoeder zwijgen bleef....

Eindelijk, ten teeken, dat ze alles gehoord en goed begrepen had, hief Tjang langzaam en moeilijk beide hare handen op, legde die boven de hoofden der vóór haar neergeknielde jonge menschen.

Even bleven de beverige handen zweven boven de gebogen hoofden, zegenend.... toen vielen ze zwaar neer en bleven zoo daarop rusten, lang....

Nini en Reumer, verzonken in de plechtigheid van 't oogenblik, waagden 't niet, zich te bewegen.

Maar een hevige snik, voortkomend diep uit de ingevallen borst der oude vrouw, een snik die een reuteling geleek, en waarbij hare handen afgleden van de hoofden, deed Nini en Reumer ontwaken.

Toen zij opkeken en de grootmoeder danken wilden voor den gegeven zegen, was het leven uit het lichaam van Tjang Sina gevloden.

Zij stierf met een verheerlijkte uitdrukking van rust en kalmte op het oude, eerbiedwaardige gelaat.

De hemel had haar bede verhoord.

Hoe onverwacht dit ook gebeurde - niemand van de familie, die er zich over verwonderde. Integendeel, in aller opvatting was het een natuurlijke zaak, dat twee menschen als grootpa Sam en Tjang Sina, die zoovele jaren gelukkig, waarlijk gelukkig met elkaar geleefd hadden, die zoo

braaf en vroom geweest waren, tegelijkertijd van deze aarde werden weggenomen. Het zou immers niet mogelijk, niet doenlijk en niet dragelijk geweest zijn voor den een, om langer te leven zonder den ander. Het kwam niet dikwijls voor, dat was waar - maar zijn zulke eendrachtige levens, zulke gelukkige huwelijken en zulke hooge leeftijden uiteraard niet zeldzaam? Daarom juist was het een genadeblijk van God. Dàt was juist de belooning, door Hem weggelegd voor trouwe liefde....

Niemand sprak over een toeval. Allen geloofden aan een buitengewonen zegen, die te beurt gevallen was niet alleen aan de gestorven echtgenooten, maar ook aan het verloofde paar, dat nog tijdig den persoonlijken zegen mocht ontvangen van een grootmoeder, die zooveel eerbied waardig was. Die zegen kon niet anders dan geluk en voorspoed brengen, want de stervende oude vrouw had blijkbaar op de komst der verloofden ‘gewacht’ om, haar zegen achterlatend, heen te gaan. Grootpa Sam had den zijnen niet meer kunnen geven, maar daarom had zijn trouwe Sina dat tevens voor hem nog gedaan.

Neen, de familie vatte de beide treffende sterfgevallen op als het meest waardige einde van het leven der grootouders. Men treurde niet om hen in den gewonen zin, veeleer benijdde men hun zalig lot, dat aan de jongeren tot voorbeeld werd gesteld.

aant.

Tegen den avond werden de lijken gekist en naast elkaar op schragen in de voorste kamer van het huisje geplaatst.

Naar oud-Indisch gebruik bleven de meeste familieleden en gasten in het sterfhuis. Daar aten en baadden zij zich om er verder den nacht wakend door te brengen. De vrouwen en meisjes hielden zich gedurende de lange uren bezig met de bloemen voor het kerkhof. Van de tandjoong-bloemen en de melatti-knoppen regen zij lange kettingen; de kananga-blaadjes en het rampingloof werden tot rafels verwerkt, die evenals de rozeblaadjes dienen moesten voor strooisel.

In de voorgalerij waren een paar speeltafels aangericht, waaraan John, Dorus, Boong, Reumer en eenige vrienden zaten te kaarten bij het licht van een staande petroleumlamp. Tante Malie had, daartoe door de verschillende familieleden, die botje bij botje hadden gedaan, in staat gesteld, gezorgd voor allerlei eterij, gebak en dranken. Nini had zich belast met het koffie zetten en schenken.

Zoo ging de waaknacht voorbij, wel stil, uit respect voor de dooden in huis, maar toch gezellig door den nauwer toegehaalden familieband.

En te midden van die plechtige gezelligheid lagen daar naast elkander de gestorven grootouders met volkomen vredige gelaatsuitdrukking in eeuwigen slaap....

XVIII.

De omgang met Reumer had steeds meer invloed ten goede op de gedachten en handelingen van Boong Portalis. De eigenaar van de Komedie Hindia bezat den tact om juist zulke karakters als dat van Nini's broeder te leiden, zonder dat deze bemerkte dat hij geleid werd.

Reumer zag eigenschappen in hem, welke tot dusver ontgaan waren aan Boong's naaste verwanten, met uitzondering misschien van Tjang Sina, die tijdens haar leven die eigenschappen meer bevroedde dan ontdekte. Reumer begreep dat Boong een natuur was, die, door zijn vroegtijdige triomfen bij schoone vrouwen en tegenover vele sterke of oudere mannen nagenoeg alle energie en lust verloren had, om ook eens op een ander gebied - dat van den arbeid en den vooruitgang - zich te ontwikkelen. De lagere genietingen van het leven, welke Boong zoo vroeg en zoo volop genoten had, deden hem niet naar andere, hoogere verlangen. Hij wist er zelfs het bestaan niet van. Maar zijn liefde voor een zoo eenvoudig en volstrekt niet mooi meisje als Lien Smits riep wel vaag het vermoeden in hem wakker, dat er in het leven iets bekoorlijks te vinden was in dingen, in emoties, welke buiten het terrein van zijn gewone veroveringen, liefdesavonturen, vechtpartijen en jachtvermaken lagen. De prikkel, die te zoeken, had hem ont-

aant.

broken, tot op het oogenblik dat hij zich voornam naar een betrekking te dingen, om dan spoedig Lien Smits te trouwen.

Toen hij maar geen werk kon krijgen, drong Reumer er sterker bij hem op aan, zich aan te sluiten bij de Komedie Hindia. Zijn krachtige en welluidende bariton, zijn uitgebreid repertoire van pantoens en zijn prachtige gestalte zouden hem tot een bekwaam en geliefd acteur maken. En om zijn lichaamskracht en brutalen durf zou hij als uitkaaier, rustbewaarder en werkman bij het opstellen van de komedietent een aanwinst voor den troep zijn. Nam hij het voorstel aan, dan kon hij trouwen en zijn vrouw zou als costuumnaaister zich eveneens verdienstelijk bij het Stamboel-gezelschap kunnen maken. Beviel het hem of zijn vrouw op den duur niet - zoo praatte Reumer -, welnu, dan konden ze naar een beter bestaan uitzien. Ze zouden altijd vrij blijven.

Boong had er veel zin in, maar Lien.... die zou er niet gemakkelijk toe te bewegen zijn, allerlei prada- prada- gewaden voor het Stamboel-tooneel te vervaardigen, nadat ze door een modiste in de fijnere kunst van het japonnen-maken was onderwezen. Toch wilde hij het nog eenmaal probeeren, Lien over te halen. Hij zag er wel wat tegen op, omdat het al zoo dikwijls gebeurd was, dat er zulke vreemde dingen voorvielen, wanneer zij beiden spraken over

hun aanstaand huwelijk of over hetgeen daarmee in rechtstreeksch verband stond. Het begon met dien avond in de voorgalerij - grootpa en Tjang leefden nog -, toen dat knaapje op zoo'n onverklaarbare wijze in tweeën brak, zonder dat iemand het had aangeraakt. Op een anderen keer - 't was bij het weeshuis - dat hij Lien weer eens over trouwplannen sprak, stortte een brok van een nieuw opgetrokken muur, waartegen ze leunden, juist tusschen hen neer. Ook toen was er niemand in de nabijheid en de muur zag er stevig gebouwd uit. En eens ontwaarde hij duidelijk een witte wolk naast Lien Smits, op een keer dat hij haar sprak om dan maar te trouwen op haar inkomen van de modiste-toko en op het weinigje dat hijzelf zoo nu en dan verdiende met jagen, kaartspelen en allerlei weddenschappen. De wolk, die, naar zijn meening, den vorm van een menschengestalte aannam, had zich weer vanzelf opgelost, nadat hij, uit vrees voor het verschijnsel, niet verder meer over dat onderwerp sprak.

Lien merkte gewoonlijk die vreemde dingen niet zoo op als hij. Zij was er onverschillig onder, vond 't nonsens en lachte hem uit om zijn verbeelding. Dan werd hij verlegen en durfde niet meer daarover praten, want hij kon 't niet verdragen, door haar te worden uitgelachen. En toch.... hij verbeeldde 't zich niet. Het gebarsten knaapje, de verbrokkelde muur,

de zonderlinge geluiden welke hij wel eens waarnam zoo vaak hij met Lien plannen maakte voor de toekomst - dat alles was een feit. Het was hem niet mogelijk, zichzelf op te dringen, dat die manifestaties van God weet welke onbekende krachten en onzichtbare machten, louter in zijn verbeelding bestonden. Hij zou de meening van Reumer daarover wel eens willen weten.... of neen, liever niet, die zou hem zeker ook uitlachen. 't Was dan ook zoo'n gekke ongeloofelijke geschiedenis: waarom altijd die geheimzinnigheden in de oogenblikken, dat hij met Lien het huwelijk besprak? Hij werd er akelig van, hij die toch waarachtig voor geen geruchtje vervaard, voor niets en niemand bang was. Een koude rilling voer hem door zijn sterk lichaam, zoo dikwijls iets voorviel, zonder dat de dader of bewerker ervan ergens te ontdekken was.

Hij ging nu weer naar Lien toe, om voor de laatste maal te trachten haar te winnen voor Reumer's voorstel, en hij was benieuw te weten, wat er nu weer zou gebeuren. Soms als hij er aan dacht, dan waagde hij 't niet met Lien daarover te spreken, maar 't moest toch.... de nood en de tijd dwongen hem ertoe. Hij kon immers niet eeuwig blijven leegloopen en, gelijk enkele boosaardige kennissen zeiden, dat arme weesmeisje nog langer aan 't lijntje houden!

Hij wachtte haar op bij den hoek van Pasar

Baroe op het uur, dat zij van haar werk in de toko huiswaarts keerde.

Toen liepen ze samen te wandelen in de richting van het stadspark, waar om dezen tijd, zes uur namiddag, weinig, soms in 't geheel geen menschen waren.

Zooals nu.

Het was zeer stil in het park en zij hoorden niets dan het stadsgedruisch in de verte en het zacht-knerpende grind onder hun voetstappen.

De schemering begon te vallen, vervaagde de omtrekken der groote boomen en der dichte bosschages om den vijver, waarin nu en dan een kikvorsch plonsde. Zij kozen een bank uit, overhuifd door een soort priëel, waarover clematis-bloemen bloeiden en geurden.

‘Je wou me over iets bizonders spreken, zei je’, begon Lien, toen ze gezeten waren. ‘Wat was dat?’

‘Och,’ antwoordde hij beklemd, ‘'n voorstel.... hetzelfde dat ik je vroeger al eens gedaan heb....’

‘Een voorstel?’ herhaalde zij nadenkend. ‘O.... toch niet over die Komedie Stamboel van je vriend Reumer?’

‘Juist. Ik wou d'r nog eens ernstig met je over praten, want Reumer gaat over een paar dagen weg en.... ik moet beslissen. Een andere betrekking krijg ik toch niet. Je weet, hoeveel moeite ik ervoor gedaan heb. Waarom zou ik 't niet 'ris probeeren bij Reumer? We hoeven

dan niet langer te wachten met trouwen.... Zou dat niet heerlijk zijn, Lien....?'

Nauwelijks had Boong uitgesproken, of een zware steen, met kracht uit een niet na te vorschen richting geslingerd, rolde voor zijn voeten. Die gevaarlijke worp scheen als een demonstratie bedoeld tegen zijn laatste woorden.

Hij was woedend, stond op, keek de vermoedelijke richting uit, vanwaar de steen, een groote kei, zou gegooid kunnen zijn. Maar hij kon in de duisternis niets ontdekken, dat op een dader geleek.

'Ze gooien ons met steenen,' zei Lien onrustig. 'We zijn hier niet veilig. Willen we maar weggaan, Boong?'

'Waarachtig niet,' antwoordde hij driftig. 'Denk je, dat ik me zoo iets laat aanleunen? Als ik den kerel te pakken krijg, sla ik 'm tot pap.'

'Hoe wil je 'm toch krijgen, Boong, 't is al zoo donker. Kom nou....'

Ze riep hem terug, terwijl hij achter boomen en struiken zocht naar den onzichtbaren steenwerper. Hij zag niemand.

'Kom nou....', maande Lien weer.

'Neen, laat ons nog even blijven. Ik wil zien, of de vent 't nog eens durft te doen. Nu moet jij ook goed opletten, van welken kant de steen komt. Dan ren ik er op af, en ik heet niet Boong, als ik dien smeerlap niet tusschen m'n vingers fijnmaal'.

Er klonk een hoonend gelach ergens in de lucht. Niet schaterend, niet luid, maar toch duidelijk. Boong keek verbaasd op.

‘Hè.... hoor je dat?’ vroeg hij.

‘Watte....?’

‘Dat gelach.’

‘Welk gelach? Ik hoor niks.’

‘Luister dan.’

Maar er klonk niets meer. Alles rondom bleef stil.

‘Je verbeeld je zooveel, Boong, geloof me, 't is niet goed’, zei Lien.

‘Zou ik me zóó vergist hebben?’

‘Wel, natuurlijk. Je kunt misschien wel lachen gehoord hebben, maar toen kwam 't geluid waarschijnlijk uit een van die huizen, ver aan den overkant. Als je goed kijkt, daar in de voorgalerij van het middelste huis, onder het lamplicht, kan je van hier uit drie kinderen onderscheiden.... zie je....?’

Boong werd kregelig.

‘Maar denk je nou, dat ik hier sprookjes zit te vertellen, Lien? Ik ben toch geen klein kind. Dat gelach klonk hier vlak bij ons hoofd. Jij moet 't ook gehoord hebben.’

‘Ik verzeker je bij 't graf van Tjang Sina, Boong, dat ik 't niet gehoord heb.’

Boong was overtuigd.

‘Dan begrijp ik er niets van. *Ik* heb 't gehoord. Dat durf ik zweren bij 't graf van Tjang Sina.’

Toen hij dit zoo stellig beweerde, begon Lien opnieuw angstig te worden.

‘Ben je dan niet bang, Boong?’

Hij lachte luid, ofschoon hij innerlijk niet op zijn gemak was. Gewis was ook hij liever weggegaan, maar die laatste vraag van Lien prikkelde zijn moed en hij besloot te blijven, zeggende:

‘Op zoo'n manier kunnen wij 't nooit eens worden over dat voorstel van Reumer. Wat heb je er toch tegen, Lien, om 't te probeeren? Dan kunnen we immers gauw....’

Hij durfde 't woord ‘trouwen’ niet meer uitspreken. Maar hij legde zacht zijn arm om haar middel en drukte haar tegen zich aan. De clematis-bloemen van het priëeltje geurden sterk en beiden ademden dien geur gretig in. De ongerustheid van zooeven zakte in Lien weg en de stille mane-avond stemde haar droomerig en sentimenteel.

‘Als je tegen het voorstel van Reumer bent’, verklaarde Boong, ‘dan moet ik daaruit opmaken, dat je niet genoeg van me houdt, Lien....’

Zij legde haar hoofd tegen zijn borst en zweeg.

‘Houd je dan niet van me, Lien?’

Zij antwoordde niet, doch zag naar hem op met groote verlang-oogen.

‘Ik kàn niet langer wachten’, fluisterde hij hartstochtelijk, haar inniger tegen zich prangend. ‘Lien.... Lien.... begrijp je? Ik kàn niet langer wachten....’

Zijn passie, als doortrokken van den sterken clematis-geur, bedwelmde haar, terwijl ze zwijgend hem liet begaan. Hij drukte 'n langen, gloeienden kus op haar mond, omarmde haar, wilde haar heelenal in bezit nemen, waartegen zij zich, zwijmeldronken, niet verzette....

Toen plotseling een witte schaduw langs hen heengleed en op dat zelfde oogenblik het in-smartelijk gehuil van een man Boong duidelijk in de ooren drong. In dat akelig gehuil was een machtelooze woede merkbaar, 't was 'n knarsing der tanden van een tot vertwijfeling gebrachten ongelukkige.

Door een kille huivering overvallen, staakte Boong, als verstard, zijn liefkoozingen, hief zijn hoofd op in de richting vanwaar het wanhopig gesnik klonk, en stiet een gil van verschrikking uit. Dáár, vlak voor hem, scherp afgeteekend tegen den breeden stam van een donkeren waringin, onderscheidde hij in de duisternis een uit een wolk te voorschijn tredende gestalte van 'n mensch, 'n man, die handenwringend stond te schreien, terwijl zijn oogen schitterden van toorn en haat.... Almachtige God, Boong kènde die gestalte, hij kènde die stem.... maar hij kon er niet zoo dadelijk op komen.... Ja toch.... neen, dat was onmogelijk.... ja, waarachtig, 't was de zelfde gestalte.... dat zelfde zwarte krulhaar.... dat zelfde leelijke, bruine gezicht.... Jezus Maria.... ja, ja, er was geen twijfel aan.... die hazenlip....

Vincent!

't Was Vincent, die daar stond in ellendige wanhoop, die hem aankeek met oogen vol ontzettende dreiging, in een houding of hij hem wurgen zou, indien hij 't waagde....

O, nu begreep hij alles!

Zijn gestorven neef wilde zich wreken. Ja, nu herinnerde hij zich diens woorden, in den stillen moordnacht geuit: ‘Ik zal tot 't laatst toe om Lien vechten, maar als je me vermoordt, Boong.... als je me vermoordt, dan zal mijn geest je plagen je leven lang.... dàt zeg ik je....’ Nu wist hij meteen, wie het knaapje in grootpa's voorgalerij in tweeën gespleten had, wie den nieuwen muur deed afbrokkelen, wie hoonend lachte daareven en wie de onzichtbare steenenwerper was.... O, God, hoe was zoo iets mogelijk in de wereld! Een doode, die zich wreken kon!

Nogmaals spiedde Boong scherper in de duisternis.... het bruine gezicht met de enorme hazenlip grijnsde hem nog aan, met een uitdrukking van: raak haar niet aan, ik verbied 't je, ik zal altijd zijn tusschen jou en haar.... Boong voelde zich geheel verlamd en was een bezwijming nabij. In zijn brein warrelden de gedachten dooreen als in een wilde jacht van krankzinnigheid.

Intusschen was ook Lien uit haar roes ontwaakt door den gil dien Boong slaakte, maar ze had niets gezien.

‘Wat heb je toch?!’ vroeg ze verschrikt.

Boong hield zijn hoofd met beide handen vast, als vreesde hij het te verliezen.

‘Dáár.... dáár!’ hijgde hij, in de richting van de verschijning starend.

Lien zag dien kant uit, ontwaarde niets.

‘Waar? Wat? Ik zie niks....’

‘O, God....’

‘Boong, ik maak me ongerust over je....’

‘Ja, ja, laat ons gaan.... Kom, we moeten weg van hier.... gauw, Lien, ga mee!’

En hij trok haar aan den arm voort, liep met snellen pas het park uit, als achtervolgde hem een spook.

Zwijgend liepen ze de straten door, naar het weeshuis, en Lien wist niet, wat ze van Boong's houding denken moest.

Een oogenblik meende ze, dat haar verloofde waanzinnig geworden was door liefde voor haar.... Ze had wel eens gehoord en gelezen, dat zoo iets gebeuren kon, en Boong deed zoo vreemd den laatsten tijd. Maar zij had er toch geen schuld aan, vond ze, ze had hem ook zoo lief, en ze had hem toch in alles willen toegeven zooeven....

Ze begreep er niets van.

En ze deed ook geen verdere moeite om het te begrijpen. Boong had, wel beschouwd, toch altijd iets bizonders gehad. Was zijn oogopslag al niet anders dan van andere jonge mannen? Wat 'n vuur straalde er niet uit zijn blik, en hoe innig-verliefd kon hij soms niet kijken! Er

aant.

zou wel geen vrouw te vinden zijn, die tegen zijn passie-blik bestand was. Zij, Lien, het allerminst. En toch was er iets vreemds in die oogen van Boong, iets van de kracht, waarmee zieners profeteeren en waarmee een slang kleinere dieren doet verstarren.... En was niet zijn lichaamssterkte buitengewoon? Ja, er wàs iets bizonders aan hem, dat kon ze niet ontkennen. Nu weer die malle verbeelding.... 't zou wel gauw weer over zijn, hoopte ze. Verder dacht ze niet.

Maar op Boongs gedachten had de ondervinding van den laatsten tijd geen gunstige uitwerking. Hij begon 'n beetje het vertrouwen in zichzelf te verliezen. Wat drommel, hij had toch al die rare dingen om en aan zichzelf zien gebeuren, zoo waar als ie leefde. Kon ie dan niet meer op zijn zintuigen aan? Dat zou àl te gek wezen. Z'n oogen waren nog wel zoo goed als die van een gaok, en geen politiesignaal zoo ver, of hij hoorde het. Daartegenover stond de verklaring van Lien, dat ze nooit iets hoorde of zag. Lien was toch ook geen kind, ze kon zelfs in menige kwestie veel verstandiger en nuchterder denken dan hij. Zou 't hem soms in z'n hersenen mankeeren?.... Zou die verdomde Vincent hem met geweld waanzinnig willen maken met z'n ellendige vervolging? Vincent wilde niet hebben, dat hij Lien trouwde - dat was duidelijk. Maar mocht hij zich daar wel aan storen? Lien hield wezenlijk van hem. Moest hij het arme meisje

nu in den steek laten, alleen omdat z'n dooie neef dat verkoos? Dat ging toch niet. Was hij, Boong, dan niet de sterkere? Moest hij zich dat alles maar laten welgevallen? Was 't niet zijn plicht, zich tegen die spokerij met alle macht te verzetten en Lien zoo spoedig mogelijk te trouwen? Eenmaal met haar getrouwd, zou Vincent zich wel moeten schikken in zijn machteloosheid.... Maar.... hij wàs niet zoo machteloos als het wel scheen. Want juist in oogenblikken, waarin hij, Boong, meende meester van zichzelf en van Lien te zijn, kwam het beeld van die verwenschte hazelip altijd tusschenbeide. En dat werkte als een ijskoud stortbad op zijn mooie plannen, op z'n heete passie.... 't was niet te verdragen op den duur. Een volgenden keer zou-d-ie 'n wapen meebrengen - 'n revolver - en als dat spook zich weer vertoonde zou-d-ie op 'm schieten; 't kon 'm niks verdommen wat 'r van kwam.

En sedert liep hij rond met 'n geladen revolver in z'n zak, schuw om zich heen kijkend, telkens als hij met Lien wandelde of alleen was. Lien merkte dan, dat hij niet meer als vroeger geheel aandacht voor haar was, en zij moest vele dingen twee, drie maal overzeggen, eer ze tot hem doordrongen. Hij liep en keek dan als iemand, die door een ander gezocht en achtervolgd werd.

Op die wijze ging het genoegen van die wandelingen, de heerlijkheid van het samenzijn er voor

beiden langzamerhand af. Zij hield nog altijd veel van hem, maar hij sprak hoe langer hoe minder, en - dit was voor haar een veeg teeken - 't was alsof hij haar niet vrij meer durfde te liefkoozen. Er lag iets kouds en gedwongens in de kussen, welke hij haar gaf bij het scheiden aan de weeshuispoort, als hij van haar weg moest. Hij versomberde meer en meer, en het stond bij Lien vast, dat hij tobde over iets, dat hij haar verzweeg. Wat kon 't zijn? Een vrouwenperkara? Ach, ze wist wel, dat hij er vele gehad had, maar nu had hij die toch niet meer. Hij had het haar immers toen beloofd, dat hij alleen van háár houden en op háár wachten zou. Ja, hij tobde - hoe vreemd het ook scheen, dat Boong, met z'n onverschillige natuur, tobde -, je kon 't aan z'n oogen merken. Die sloegen als 't ware, geen vonken meer uit, wanneer het een of ander hem hinderde en in den weg stond. Het was of ze 'n weinig begonnen te verdoffen, en het verliefde tintelen, dat ze konden, werd nu vervangen door een waas van soezerige melancholie.

Het viel ook Reumer op, dien laatsten dag, toen hij afscheid kwam nemen en tevens Boong's decisie hooren omtrent zijn voorstel.

'Kerel,' zei Reumer hartelijk, 'wat zie jij 'r belabberd uit. Zóó heb ik je nooit gekend. Wat doe jij nu met kringen om je oogen! Te veel gepierewaaid? En mager, dat je wordt! Kom, biecht 'r es op, wat scheelt 'r an?'

Boong antwoordde niet, glimlachte verlegen-droevig.

‘Zeg, Boong,’ vervolgde Reumer in grooten praatlust. ‘Ik wou, dat ik alle menschen zoo gelukkig kon maken als ik me nu voel. Je zuster Nini is 'n schat. O, wat is er veel van haar te maken! Ze interesseert zich voor alles - je zou 't niet zeggen, hè - en er is 'n drang naar ontwikkeling in d'r! Ik stel me er veel van voor, haar van alles te laten leeren, wat ze nog zou kunnen leeren. Om te beginnen, krijgt ze les van een leeraar in 't Nederlandsch. Enfin, als we elkaar na eenigen tijd terugzien, wed ik, dat je Nini niet meer herkennen zult - ja, ja! Enne.... hoe staat 't nu met Lien en jou? Gaan jullie mee met ons?’

Boong schudde mismoedig 't hoofd.

‘Wat is dat nu?’

‘Ze wil niet,’ zei Boong zacht.

‘Maar dat is.... ik zou haast zeggen: onverantwoordelijk. Geen betrekking hebben, en er een versmaden, waar je best op trouwen kan....’

‘Ach, Lien is hier op de plaats geboren, moet je denken. Ze hecht aan deze plaats en.... ze verdient zelf ook al wat.’

‘Maar tot hoelang willen jullie wachten met trouwen? Op die wijze kun je wel tien jaar wachten. Ik begrijp zoo iets niet, en ik kan je niet zeggen, hoezeer 't me spijt. Voor jullie en.... voor mij. Ja, 't is wel egoïstisch, maar ook voor

mij. Want kijk, ik had zulke goeie plannen met je, Boong. Je zoudt me kunnen steunen in mijn altruïstisch streven, om meer solidariteit te verkrijgen onder de Indo's. Ik heb je vroeger al eens uiteengezet, dat de hiergeborenen zich moesten aaneensluiten, om een macht te worden - in hun eigen belang. We zouden elkaar in de kolonie dan beter kunnen helpen, en wij - of onze kinderen - zouden 't hier later 'n boel beter kunnen hebben. Hier en daar, op verschillende plaatsen, ook op de binnenplaatsjes, is het me al gelukt, propaganda voor mijn streven te maken. Maar 't is zoo jammer, dat ze niet allen met hetzelfde vuur bezield zijn als ik voor 'n zaak, waarvan op den duur toch hun levensgeluk afhangt. Nauwelijks toegetreden en verbonden, of ze scheiden zich weer van de groep af, om nulligheden, om nonsens, om smoesjes, die niets met de zaak te maken hebben. De meesten hebben in dat opzicht geen ideaal van een sociaal leven in ons mooi Indië, kennen 't slechts bij naam. Ze schreeuwen, neen, ze morren en murmureeren in stilte om verbetering in hun lot.... als niemand hen hoort, maar ze doen niets, om die verbetering te helpen tot stand brengen. Ze durven niets daarvoor wagen en trotseeren, ze zijn te bang....'

Even flikkerden Boong's donkere oogen bij die laatste woorden, als wilde hij voor zichzelf protesteeren, doch het duurde slechts enkele seconden

- toen toog weer dat doffe waas van zwaarmoedigheid over zijn starenden blik.

Hij zuchtte.

‘Groote God,’ zei Reumer, ‘waar gaat die zucht naar toe? Vind je jezelf nou niet dwaas, dat je je toekomst vergooit voor.... je moet 'r nou niet boos om worden, hoor!... voor.... 'n meisje. Luister eens, ik verzeker je, dat ik niet minder van Nini houd dan jij van Lien, maar ik doe wat *ik* 't best voor ons tweetjes acht. Nini moet mij vertrouwen en ze vertrouwt mij ook. Anders moet ze maar naar 'n anderen man omzien. En wat doe jij? Je bent overtuigd, dat het in jullie belang is, indien jullie met me meegaat, maar.... je blijft, omdat.... Lien 't nou prettiger vindt hier te blijven. Hoor eens, jij moet je aanstaande vrouw leiden en niet omgekeerd. En noem jij je nu 'n vrouwenkenner? 't Lijkt naar niets! Je kent ze.... van buiten, ja, dàt 's mogelijk. Nu 't er op aankomt, kerel, heb je geen mier te zeggen. Neen, 't is waar, je bent de ouwe Boong van vroeger niet meer. Ze hebben je d'n angel uitgetrokken.... Een man, die z'n overtuiging prijsgeeft.... geloof me, kerel, je bent op den verkeerden weg. 't Is jammer, 't is jammer, zoo worden jullie nu allemaal, en 't spijt me, dat ik 't van m'n landgenooten moet zeggen: er zijn weinig *mannen* onder. Ik bedoel mannen van overtuiging, van moed, om voor een hun dierbare zaak op te

komen, te strijden. Hoevelen zijn er niet al verweekt....

‘Nou, ik stap op. Adieu! Mocht je nog 'ris spijt hebben, dat je niet met me meegegaan bent - schrijft 't me gerust, je zult toch nog altijd welkom zijn.... Salut!’

Boong bleef alleen.

Allerlei gedachten doorkruisten zijn brein en een gevoel van totale onvoldaanheid kwam over hem. Hij vond, dat Reumer in alle opzichten gelijk had: hij, Boong was niets meer waard. Vroeger kende hij geen zorgen, leefde hij er maar op los, genoot hij volop van zijn avontuurlijk bestaan, van de jacht, van het spel, van de vrouwen. Zóó zou hij wel eeuwig hebben willen leven en hij dacht nooit aan den dood.

Sinds hij met Lien Smits verloofd was, kwamen de zorgen. Hij leefde niet meer voor zichzelf alleen, hij moest rekening houden met háár bestaan, háár meening, háár gevoelens, háár gedachten. Heden en toekomst behoorden van toen af niet meer hem alleen toe. En Lien wilde niet altijd zooals hij wilde; zij dacht niet altijd gelijk hij dacht. Dat gaf telkens een teleurstelling van beide kanten. Soms schoot hem de gedachte door 't hoofd, 't Lien te bekennen, en den band tusschen hen te verbreken. Maar.... hij had voor Tjang Sina een eed gedaan, dat hij voor Lien zou zorgen, door haar te trouwen. Hij kon dien eed niet meer herroepen. Deed hij

dat, liet hij Lien aan haar lot over, dan zou er zeker een vloek van Tjang Sina over hem komen. En alles liever dan de vloek van je ouders of grootouders. Dat gaf maar onheilen en rampen, die je niet te boven kon komen en je vervolgden tot aan 't graf.

Er was dus geen andere uitkomst voor zijn wankelend bestaan te vinden dan een huwelijk met Lien - zoo redeneerde hij in zichzelf. Hij besloot daartoe.

Maar in het volgend oogenblik besloop weer de vrees voor Vincent zijn gemoed en tegelijkertijd scheen zijn denkvermogen verminderd. Dat had-ie nou altijd, als hij aan dien verwenschten doode dacht. Dan kreeg-ie rillingen, werden z'n handen en voeten koud en was 't of ie niet goed meer denken kon. En dan moest-ie praten of ie wilde of niet. Allerlei nonsens. Hij wist wel dat 't nonsens, wartaal was, maar hij moest 't toch uitspreken. Hij kon er zich niet tegen verzetten; de woorden stroomden hem uit den mond, als was er een andere persoon in z'n lijf, die door z'n mond sprak. Hij vond 't zelf raar, ja, 't was gek, maar hij vermocht er niets tegen te doen. Soms moest-ie ook lachen, idiotisch lachen, ofschoon ie er heelemaal geen zin in had.

Nu en dan - en dat was veel erger - hoorde hij, als ie alleen was, iemand vlak naast hem lachen, hem uitlachen, tartend, treiterend. En hoe hij ook keek, er was niemand. In de kamer

niet, en buiten de kamer niet. Hij durfde 't aan geen mensch meer te vertellen: ze zouden hem niet gelooven. En toch.... het was zoo waar als twee maal twee vier is. Er moest een wezen dikwijls om en bij hem zijn, dat hem spottend uitlachte. O, kon-ie 'm maar eens zien, hij zou 'm vermoorden, om voor altijd van dat uitlachen bevrijd te zijn!

Als hij dit dacht of uitsprak, klonk het hoonend gelach in zijn nabijheid nog luider en hatelijker. Het was niet om uit te houden. Dat gelach zou 'm nog gek maken. Zijn hersenen konden 'm toch al dikwijls zoo'n vreemde pijn doen. Net alsof men ze door elkaar schudde tot een brij. Dan weer leek 't of duizenden mieren zich daarin genesteld hadden. Een enkele maal had-ie 'n gewaarwording in 't achterhoofd, alsof een arend er z'n klauw omheen gezet had en drukte, en kneep, en drukte....

Het zonderlingst was wel de ervaring, welke hij opdeed, dat hoe meer hij verlangde naar een huwelijk met Lien, hoe sterker zijn hartstocht voor haar verminderde. Met elken keer, dat hij haar zag, verflauwde zijn begeerte, zijn liefdegevoel, en het werd hem een raadsel, hoe hij eens zoo vurig haar beminnen kon. En niettemin wilde, moest hij haar trouwen....

In oogenblikken, dat hij zich van die gevoelens trachtte rekenschap te geven, hoorde hij weer vlak naast zijn oor een sarrend gelach, dat zoo

lang aanhield tot hij in vertwijfeling geraakte. Want hij ontdekte geen sterveling in zijn omgeving.

Op zoo'n vruchtelooze jacht naar den onzichtbaren uitlacher klonk dan opnieuw een spotkreet.

Zoo werd de ongelukkige Boong Portalis langzamerhand tot razernij gedreven, en toen uit blijkbare vreugde daarover de geheimzinnige spotter de kamer deed daveren van een ironischen schaterlach, haalde Boong zijn revolver uit z'n zak en loste een schot in de richting van het kwellend gelach....

Het werd stil in 't vertrek.

Boong hijgde van voldoening.

Maar toen hij den arm met de revolver weer wilde opheffen, merkte hij dat hij daartoe alle kracht miste.

Zijn arm was verlamd.

Nog éénmaal kromde die arm zich in 'n stuiptrekking.

De revolver gleed uit de krachtelooze vingers....

Toen bleef de arm lam in die kromme houding.

Levenslang....

EINDE.

Verklarende lijst van Indische jargonwoorden en Maleische uitdrukkingen.

Hoofdstuk I.

Pag. 13.	Tjoetjoeks = kleinkinderen.
Pag. 16.	Sado = tweewielig rijtuig.
	Atap = gedroogde palmbladeren voor dakbedekking.

Hoofdstuk II.

Pag. 17.	Sirih = betel.
Pag. 18.	Kar balon = in den Oosthoek noemt men zoo'n voertuig een Tjikar veer.
Pag. 19.	Tjang = grootmoeder.
Pag. 20.	Dendeng = gedroogd vleesch.
	Oedit = stoffen ceintuur waarmee de sarong wordt opgehouden.
Pag. 21.	Bandeng = zoetwatervisch.
	Nasi-goreng = gebakken rijst.
Pag. 23.	Slamatten = gelukwenschen.
Pag. 26.	Sawah = rijstveld.
Pag. 27.	Mandiën = baden.
	Kondee = haarwrong.
	Pajoong = zonnescherm.
Pag. 29.	Ronggèng = dansmeid.

Pag. 30.	Ajoh en Loh = gewone uitroepen.
Pag. 34.	Kemiri = olienoot.
Pag. 35.	Apa Boong soedah, enz. = Is Boong zijn Grootmoeder al vergeten? Waarom is hij dan niet eens naar haar komen zien? Grootmoeder heeft geteld, dat ze nu al in geen veertien dagen zijn gezicht heeft gezien.
Pag. 36.	Itoe tida baik = dat is niet goed.
	Tjari kerdjaän = werk zoeken.
	Boeaja = leeglooper.
Pag. 38.	Kepala kampoong = dorpshoofd.
Pag. 39.	Alang-alang = hoog riet.
	Djangkrik = krekel.
Pag. 41.	Tjèllèng = wild zwijn.
Pag. 42.	Gobang = koperen geldstuk, ter waarde van 2½ cent.
Pag. 44.	Roedjak = inlandsche lekkernij van onrijp fruit en Spaansche peper.
Pag. 47.	Saté kambing = geroosterd geitenvleesch.
	Kètjap = soja.
	Lombok rawit = heetste soort Spaansche peper.
Pag. 48.	Boengkoesan = bundeltje.
Pag. 49.	Koerang adjar = onbeschoft.
Pag. 51.	Keplek = kaartspelen.
Pag. 55.	Gendie = waterkruik.
Pag. 59.	Anak-anak = kinderen.
	Apa djy maoe, enz. = wou jij ze in de kazerne grootbrengen? Dan toch beter in het weeshuis?

Hoofdstuk III.

Pag. 62.	Hadji = Inlandsche priester.

Pag. 63.	Pertjoema = voor niemendal.
Pag. 64.	Tra lain = anders niet dan.
	Toekang aer = waterdrager.
Pag. 66.	Krontjong = een serenade brengen, nachtmuziek maken.
	Peranakan-Chinees = een in Indië geboren Chinees.
Pag. 70.	Een cactusplant in een pot op het huis is bij de Chineezen een teeken, dat er een huwbare dochter is.
Pag. 72.	Di mana itoe wajang tjina? = waar is ergens dat Chineesche theater?
	Di kota, toewan = in de benedenstad, Heer.
Pag. 73.	Kadjang = vlechtwerk.
Pag. 76.	Obor = fakkel.

pag. 78.	Oto = een katoenen borst - tevens buiklap, die door jonge kinderen van Chineezen en inlanders gedragen wordt.
pag. 83.	Kontjoh = vriend en lotgenoot.
pag. 90.	Mampoos nanti = zoometeen bezwijkt hij.

Hoofdstuk IV.

pag. 91.	Kramassen = haarreiniging.
pag. 92.	Koeping lowoh = vleermuis-ooren.
pag. 93.	Trima kassi = dank je wel.
	Djantoong hati = hartelap.
pag. 94.	Sedep = verleidelijk.
	Poera-poera = voor de grap.
pag. 95.	Betingka = aanstellerig.
pag. 96.	Poetri's = prinsessen.
	Pilie-pilie, ketella bongkèng = letterlijk: uitzoeken, net zoo lang tot je een rotte aardvrucht treft, d.w.z. wie te kieskeurig is, krijgt ten laatste juist een minderwaardigen (echtgenoot).
pag. 101.	Anak djawa = zoon of dochter van het land (Java).
	Kepiengin = begeerig naar iets of iemand.
	Habis mringoet = totdat verschrompelt.
	Soekoer = juist goed zoo.
	Njaï = inlandsche huishoudster.
pag. 103.	Getoetoept = in den doofpot gedaan.

Hoofdstuk V.

pag. 104.	Bedak = rijstpoeder.

pag. 107.	Toekan djoewalan = rondventer.
pag. 114.	Biar sakit hati = laat mij er maar hartzeer van hebben.
pag. 117.	Mata krandjang = oogen met een lascieve uitdrukking, oogen van een Don Juan.
pag. 119.	Kidang = hert, hinde.
	Koeroes = mager.
	Badan = lichaam.
pag. 120.	Djangan marah = niet boos worden.

Hoofdstuk VI.

pag. 130.	Maloe = verlegen, beschaamd.
pag. 138.	Kètjoe = roover.

Hoofdstuk VIII.

pag. 152.	Pasar malam = avondmarkt.
	Tjap gomeh = Chineesch feest.
	Mata glap = bezeten.

Hoofdstuk IX.

pag. 160.	Pakean = Pak.
pag. 163.	Rampok = roof.
pag. 165.	Tjilaka = ongeluk.
pag. 166.	Koelit langsep = mooie, gele kleur als van de langsep, een kleine, eetbare vrucht.
pag. 169.	Terlaloe = te erg.

Hoofdstuk X.

pag. 171.	Slamat tidor = wel te rusten.
	Diam, binatang = stil, beest.
pag. 172.	Siapa itoe = wie is daar.
	La-illah = o, God.
	Astaga = gewone uitroep van verbazing.
pag. 176.	Apa betoel = is het waar.
	Maoe boenoe sengadja = met opzet willen dooden.
pag. 177.	Kasi ampoon sama = vergiffenis schenken.
	Tahoe = weet.
	Tjang soeda orang toewa, enz. = ik ben al een oud mensch, je moet een oud mensch niet voorliegen.
	Pertjaja = vertrouwt je.
	Dènger = luister.

Ada soekaän = heeft iemand lief.

Betoel apa tida = is het waar of niet.

pag. 178.

Brangkali = misschien.

Pertjoema = voor niemendal.

Sedekah = offerande.

Djoemahat legi = een bepaalde Vrijdag.

Makanannja = eterij, waaruit de offerande bestaat.

Boeboer soerô = gekruide rijstepap.

Nasi poetih = witte rijst.

Delima poetih = granaatappel, waarvan het vruchtvleesch wit van kleur is.

Kemangi = aromatische bladeren van den Kemangiboom.

Brodong djagoong = drooggebraden maïs.

Hoofdstuk XI.

Pag. 181.	Koetang = onderlijfje.
Pag. 182.	Serimpi = hofdanseres der Sultans van Midden-Java.
Pag. 187.	Bisih-bisih = fluisteren.
	Main mata = oogenspel.
	Sapitoerang = letterlijk kreeftenschaar. Hoofdtooisel van dien vorm bij Javaansche tooneelspelers.

Hoofdstuk XII.

Pag. 194.	Nakal = ondeugend.
	Panggil = roepen.
Pag. 196.	Goeling = rolkussen.

Hoofdstuk XIII.

Pag. 204.	Iengit = herinner je.
	Sekarang = nu.
	Moelaï = begin.
	Tjari kerdjaän = zoek werk.
Pag. 205.	Djangan begitoe dong = nu niet zóó (zeggen of doen).
	Ngaloep = de Voorzienigheid in verzoeking brengen. Ook: niet anticipeeren op het Noodlot.

Hoofdstuk XIV.

Pag. 216.	Warong tjina = Chineesche gaarkeuken.
	Bami = Chineesche kost.

Pag. 222.	Kepala koeli = chef der koelie's.
	Apa itoe = wat is dat?

Hoofdstuk XV.

Pag. 229.	Tjao = stroop.
Pag. 230.	Harie kliwon = 'n goeden dag.
Pag. 236.	Perkara = zaak.
	Sobat kras = goed vriend.

Hoofdstuk XVI.

Pag. 238.	Pagger = bamboezen omheining.

Pag. 239.	Jas toetoep = gesloten jas, slagersjas.
Pag. 240.	Model baroe = nieuwmodisch.

Hoofdstuk XVII.

Pag. 263.	Apa itoe, enz. = Wat was dat? Wat heb je laten vallen, Non? Antwoord dan toch!
Pag. 264.	Njonja besar = de oude Mevrouw.
Pag. 265.	Soedah mati, Nja = Al dood, Mevrouw.
Pag. 270.	Tandjoong, kananga, ramping = bloemsoorten.

Hoofdstuk XVIII.

Pag. 272.	Prada-prada = klatergoud.
Pag. 282.	Gaok = roofvogel, kiekendief.